

landmacht

GEVECHTSOPERATIES

LDP II - DEEL B
REGULIERE GEVECHTSOPERATIES

GEVECHTSOPERATIES

 landmacht

GEVECHTSOPERATIES

LDP II - DEEL B
REGULIERE GEVECHTSOPERATIES

Illustraties omslag:

MLRS in actie (ambassade VS, Defense Section).

Leopard 2A5 in actie (Mediacentrum KL).

De uitwerking van pantserbestrijding (FEL/TNO).

Infanterie te Velde (H. Keeris, MVD-DV).

Luchtmobiele brigade in actie (Mediacentrum KL).

Achtergrondfoto:

Rivierovergang (Mediacentrum KL).

Dit boek is tevens:

Landmacht Doctrinepublicatie, deel II, GEVECHTSOPERATIES.

Het vervangt VS 2-1386, Gevechtshandleiding.

Vastgesteld door de Bevelhebber der Landstrijdkrachten op
17 maart 1998.

Een uitgave van de Doctrinecommissie van de Koninklijke Landmacht,
met medewerking van de Sectie Militaire Geschiedenis.

Foto research: SMi Gerard Jansen.

Reacties:

Landmachtstaf, Directie Beleid en Planning

Afdeling Beleidsontwikkeling

Cluster Doctrine

Prinses Julianakazerne

Postbus 90711

2509 LS 's-Gravenhage.

Druk: PlantijnCasparie Zwolle

© Koninklijke Landmacht.

No parts of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

DEEL A

GRONDSLAGEN VAN GEVECHTSOPERATIES

Woord vooraf	9
Hoofdstuk 1	
Inleiding	13
Sectie 1 - Algemeen	13
Sectie 2 - Doctrine	14
Sectie 3 - Gevechtsoperaties	15
Sectie 4 - Indeling	15
Sectie 5 - Gebruikswijze	16
Hoofdstuk 2	
Gebruik van geweld	19
Hoofdstuk 3	
Grondbeginselen van gevechtsoperaties	23
Hoofdstuk 4	
Kerntaken in het gevecht	29
Hoofdstuk 5	
Functies van militair optreden	37
Sectie 1 - Inleiding	37
Sectie 2 - Commandovoering	37
Sectie 3 - Inlichtingen en militaire informatie	48
Sectie 4 - Manoeuvre	53
Sectie 5 - Vuursteun	54
Sectie 6 - Bescherming	62
Sectie 7 - Verzorging	69

BIJLAGE A	
Commandovoeringsoperatie	79
BIJLAGE B	
Misleidingsoperatie	81
BIJLAGE C	
Civiel - militaire samenwerking	86
BIJLAGE D	
Psychologische operaties	88
BIJLAGE E	
Wegverplaatsingen in de gevechtszone	91
Hoofdstuk 6	
Troepenorganisatie en gebiedsindeling	97
Sectie 1 - Algemeen	97
Sectie 2 - Functionele indeling	97
Sectie 3 - Troepenorganisatie	105
Sectie 4 - Groeperen	109
Sectie 5 - Gebiedsindeling	111
Hoofdstuk 7	
Gezamenlijke en multinationale operaties	113
Sectie 1 - Inleiding	113
Sectie 2 - Gezamenlijke operaties	113
Sectie 3 - Multinationale operaties	118
Hoofdstuk 8	
Operationele planning voor post - conflictoperaties	129
Sectie 1 - Inleiding	129
Sectie 2 - Kenmerken	130
Sectie 3 - Planning	133
Sectie 4 - Uitvoering	137
Sectie 5 - Functies van militair optreden	137
Begrippen-, woorden- en afkortingenlijst	W - I
Index	I - I

DEEL B

GEVECHTSOPERATIES TEGEN EEN REGULIER OPTREDENDE VIJAND

Hoofdstuk 9

Grondslagen van reguliere gevechtsoperaties	143
Sectie 1 - Algemeen	143
Sectie 2 - Kenmerken van reguliere gevechtsoperaties	143
Sectie 3 - Beweeglijke oorlogvoering	145
Sectie 4 - Gevechten	152
Sectie 5 - Invloed van weer en terrein	158

Hoofdstuk 10

Operationeel raamwerk	165
Sectie 1 - Inleiding	165
Sectie 2 - Diepe operatie	166
Sectie 3 - Achtergebiedsoperatie	173

BIJLAGE A BIJ HOOFDSTUK 10

Schematisch overzicht	181
-----------------------	-----

BIJLAGE B BIJ HOOFDSTUK 10

Voorbeeld	183
-----------	-----

Hoofdstuk 11

Aanvallend gevecht	185
Sectie 1 - Algemeen	185
Sectie 2 - Kenmerken	186
Sectie 3 - Planning	189
Sectie 4 - Uitvoering	198
Sectie 5 - Functies van militair optreden	203
Sectie 6 - Aanval in bossen en oorden en bij verminderd zicht	213
Sectie 7 - Achtervolging	220

Hoofdstuk 12

Verdedigend gevecht	225
Sectie 1 - Algemeen	225
Sectie 2 - Kenmerken	225
Sectie 3 - Planning	227
Sectie 4 - Uitvoering	241
Sectie 5 - Functies van militair optreden	248
Sectie 6 - Verdediging in bossen en oorden en bij verminderd zicht	256
Sectie 7 - Optreden bij omsingeling	264

Hoofdstuk 18	
Luchtgemechaniseerde operaties	401
Sectie 1 - Inleiding	401
Sectie 2 - Kenmerken	402
Sectie 3 - Planning	403
Sectie 4 - Uitvoering	404
Sectie 5 - Functies van militair optreden	406

Hoofdstuk 19	
Amfibische operaties	411
Sectie 1 - Inleiding	411
Sectie 2 - Kenmerken	411
Sectie 3 - Planning	412
Sectie 4 - Uitvoering	415
Sectie 5 - Functies van militair optreden	415

Hoofdstuk 20	
Speciale operaties	419
Sectie 1 - Inleiding	419
Sectie 2 - Kenmerken	419
Sectie 3 - Planning	423
Sectie 4 - Uitvoering	423
Sectie 5 - Functies van militair optreden	225

Begrippen-, woorden- en afkortingenlijst	W - I
---	-------

Index	I - I
--------------	-------

DEEL C

GEVECHTSOPERATIES TEGEN EEN IRREGULIER OPTREDENDE VIJAND

9 Grondslagen van reguliere gevechtsoperaties

Sectie 1 - Algemeen

0901. Gevechtsoperaties tegen een regulier optredende vijand vinden plaats in het kader van een grote operatie, die wordt uitgevoerd door landstrijdkrachten. Deze grote operatie is gericht op het behalen van een operationele doelstelling en bestaat uit een aantal **gevechten**. Deze gevechten hangen veelal samen in tijd en plaats, maar kunnen ook afzonderlijk van elkaar worden gevoerd.

Een gevecht wordt gevoerd door een formatie en bestaat uit een aantal in tijd en plaats samenhangende **gevechtsacties**; het wordt uitgevoerd onder eenhoofdige leiding en met een gemeenschappelijke doelstelling.

0902. Het **gevechtveld** is het gebied, waarin de gevechten plaatsvinden; het is driedimensionaal, omdat het luchtruim boven de grond er ook toe behoort. Dit luchtruim behoort hier overigens toe voorzover de landstrijdkrachten dit nodig hebben voor hun operaties; daarboven is dit het domein van de luchstrijdkrachten. Het elektromagnetisch spectrum maakt eveneens deel uit van het gevechtveld.

Sectie 2 - Kenmerken van reguliere gevechtsoperaties

0903. Reguliere gevechtsoperaties hebben **gemeenschappelijke kenmerken**, die worden bepaald door de tijd en de omstandigheden, waaronder deze operaties worden gevoerd. Zij zijn niet limitatief op te sommen en ook niet altijd zonder meer van toepassing.

0904. Het belangrijkste kenmerk is **fictie**. In beginsel bestaan operaties uit een groot aantal verschillende, vaak eenvoudige handelingen. Verspreid optredende individuen en wapensystemen voeren deze handelingen uit. In de harde werkelijkheid van levensgevaar, vermoeidheid en spanning is echter zelfs het eenvoudige dikwijls moeilijk te realiseren. Ook toevallige omstandigheden spelen hierbij een rol. Daardoor is er voortdurend sprake van plaatselijke storingen en kleine vertragingen. De effecten daarvan stapelen zich op en kunnen een zo ernstige en structurele fictie veroorzaken, dat die het verloop van de operatie kan

beïnvloeden. Fricctie is een begrip dat de kern aangeeft van het verschil tussen de operaties op papier en in de praktijk.

0905. Behalve fricctie kunnen reguliere gevechtsoperaties nog de volgende kenmerken hebben:

- **Onzekerheid.** Nagenoeg nimmer is een compleet en betrouwbaar beeld over de vijand beschikbaar. Vaak zal de toestand bij nevenheden, zelfs van de eigen troepen, onduidelijk zijn, hetzij door een gebrek aan informatie, hetzij juist door een overvloed aan informatie.
- **Integratie van middelen.** De technologische ontwikkeling stelt hoge eisen aan het samenspel van gevechts-, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteuneenheden. In de planningsfase vindt de onderlinge afstemming plaats. In de uitvoeringsfase wordt deze afstemming door een voortdurende beoordeling van de toestand bewaakt en zo nodig bijgesteld. Dat vereist van commandanten en stafofficieren grote professionele kennis van alle middelen.
- **Grote inzetgebieden.** In grote gebieden treden relatief kleine troepenmachten op. Zij hebben grote gebieden van verantwoordelijkheid en belangstelling, zonder dat zij het hele gebied fysiek kunnen beheersen. Onbezette gebieden en open flanken zijn daardoor onvermijdelijk en moeten bewust worden geaccepteerd.
- **Ononderbroken operaties met hoge intensiteit.** Gevechten worden in toenemende mate onafhankelijk van het beschikbare daglicht en van het weer en in een naar tijd en plaats verschillend tempo gevoerd. De situatie kan daardoor snel wijzigen. Concentratie en spreiding, gevechtvorm en groepering, veranderen vaak.
- **Letaliteit.** Door de grotere nauwkeurigheid van wapensystemen en de verhoogde uitwerking van munitie, kenmerken de gevechten zich door een hoge letaliteit. Dit geldt ook steeds meer voor de diepte van het gevechtveld.
- **Beweeglijke gevechten en onbepaalde duur van de gevechtshandelingen.** Door technologische ontwikkelingen en door een flexibele commandovoerings- en de gevechtsverzorgingssteun, kunnen gevechten over een grotere afstand en gedurende een langere periode worden volgehouden.
- **Gebruik van de derde dimensie.** De mobiliteit is vergroot door de grotere mogelijkheden om van het luchtruim gebruik te maken. Het gevecht kan daardoor ook over een grotere diepte worden gevoerd. Met (gevechts)helikopters en transportvliegtuigen kan snel en verrassend gevechtskracht in de diepte van het gevechtveld worden ingezet, waarmee de vrijheid van handelen van de tegenstander wordt beperkt. Luchtmacht, UAV's en satellieten kunnen over grote afstanden gegevens verzamelen. Luchtmacht en lange

afstand-raketsystemen bestrijden op grote afstand doelen. Een effectief en flexibel luchtverdedigings- en *airspace control*-systeem is een voorwaarde voor het behoud van de vrijheid van handelen.

- **Gebruik van het elektromagnetisch spectrum.** Zowel commandovoering als wapensystemen zijn in hoge mate afhankelijk van elektronische middelen. Het vrije gebruik van het elektromagnetisch spectrum is voor beide partijen essentieel. Het spectrum is daardoor zelf een strijdgebied geworden. Enerzijds trachten de partijen elkaar het vrije gebruik ervan - tijdelijk en plaatselijk - te ontzeggen. Anderzijds proberen zij zichzelf te verzekeren van het eigen gebruik ervan. Bovendien is het mogelijk het gebruik van dit spectrum als informatiebron aan te wenden. De wetenschap dat dit gebeurt, legt weer beperkingen op aan het vrije gebruik.

0906. De aanwezigheid van nucleaire wapens en biologische en chemische strijdmiddelen dwingt ertoe zich voortdurend op het gebruik in te stellen. Indien deze middelen worden ingezet, verandert het gevecht principieel. Het verloop van operaties onder nbc-omstandigheden is nauwelijks voorspelbaar. Kenmerken van operaties onder nbc-omstandigheden zijn:

- verhoogde psychische en fysieke belasting door de ongrijpbare dreiging en de noodzaak gevechtshandelingen gedurende lange tijd uit te voeren met nbc-beschermingsmaatregelen
- grotere personeelsverliezen
- onderbroken verbindingen
- gevechtshandelingen, die gedomineerd worden door plotselinge en onverwachte gebeurtenissen en vaak een geïsoleerd karakter hebben
- grote spreiding en daardoor een toenemende behoefte aan ruimte
- gecompliceerde geneeskundige verzorging
- beperkte of meer gecompliceerd gebruik van alle materieel
- langere duur van alle operaties door de invloed van nbc-beschermingsmaatregelen en eventuele ontsmetting

Sectie 3 - Beweeglijke oorlogvoering

0907. Het doel van gevechtsoperaties is altijd het **opleggen van de eigen wil** aan de tegenstander. Elke commandant moet zich bovendien realiseren dat zijn operatie moet bijdragen aan het oogmerk van de hogere commandant en - zij het op tactisch niveau indirect - ook aan de politiek-strategisch gewenste eindsituatie. Zowel zijn eigen doelstelling als het bijdragen aan de doelstelling van de hogere niveaus, moeten hem voortdurend duidelijk voor ogen staan. Pas als die eigen doelstelling en de bijdragen aan de realisatie van de oogmerken van de hogere commandant zijn gerealiseerd, is een operatie op zijn niveau succesvol.

0908. Centraal in de doctrine staan de begrippen:

- nemen en behouden van initiatief
- winnen van vrijheid van handelen
- mentale beweeglijkheid en agressiviteit

Deze worden vooral door de **instelling van de commandant** van een eenheid bepaald. Zijn instelling is een voorwaarde voor een model voor een zo beweeglijk mogelijk optreden. Daarvoor dient hij aan een aantal voorwaarden te voldoen.

- Hij moet kennis hebben (of ontwikkelen) van de doctrine van de vijand, maar in ieder geval van inlichtingen over zijn optreden, om op diens handelen te kunnen anticiperen en de eigen doctrine succesvol te kunnen toepassen. Het gevecht om informatie speelt daarbij op elk niveau een belangrijke rol.
- Een commandant moet naar wegen zoeken om de vijand mentaal en fysiek in eigen voordeel te beïnvloeden. Een slim plan, misleiding, uitstraling van een hoog moreel, psychologische oorlogvoering en vooral een juiste timing dragen hieraan bij.
- Met zijn gevechtskracht moet de commandant op selectieve wijze de personele en materiële middelen van de vijand ten minste neutraliseren, en deels ook daadwerkelijk vernietigen. Indirect beïnvloedt hij daarmee ook het moreel van de vijandelijke troepen in zijn eigen voordeel.
- De commandant moet de samenhang tussen het optreden van de verschillende eenheden van de vijand breken, door enerzijds de leiding te neutraliseren en anderzijds selectieve elementen van de vijandelijke eenheid, waaronder zijn commandovoeringssysteem, te vernietigen.

0909. Afhankelijk van de situatie zal in het plan de **fysieke vernietiging van vijandelijke strijdkrachten** in meer of mindere mate belangrijk zijn. De fysieke vernietiging van alle vijandelijke strijdkrachten is echter zelden of nooit het doel. Het gaat immers om het verslaan van de vijand door in een combinatie van manoeuvre en vuurkracht de samenhang in zijn optreden zo te verbreken dat hem uiteindelijk de reële mogelijkheden en de bereidheid tot verder vechten ontvallen. Dat neemt niet weg dat eigen troepen vrijwel altijd geweld zullen moeten gebruiken tegen geselecteerde militaire doelen. Er is immers vaak geen andere mogelijkheid om deze te kunnen uitschakelen. Dit vereist bij de commandant inzicht in de vijandelijke mogelijkheden en beperkingen en kennis van de denkpatronen van de vijandelijke commandanten. Alleen dan kan hij de vijand op de meest kwetsbare plaats treffen. De commandant dient daarbij rekening te houden met het feit dat ook de tegenstander op deze wijze poogt op te treden.

De fysieke vernietiging...

Foto: Mediacentrum KL

0910. Misleiding, psychologische oorlogvoering, krijgslisten en selectief gebruik van geweld ondermijnen de **vijandelijke bereidheid tot vechten**. Op deze wijze wordt voorkomen dat een fysieke vernietiging van alle vijandelijke strijdkrachten nodig is. Zodoende kan zelfs een sterkere vijand worden verslagen. Voor het breken van de vijandelijke bereidheid tot vechten zijn een aantal opties mogelijk, die afzonderlijk of in combinatie kunnen worden gebruikt.

- Bij een **preëemptieve inzet**, wordt de vijand aangeprepen, zodra de kans zich voordoet en voordat deze zelf tot inzet overgaat.
- Bij **uitmanoeuvreren** wordt voorkomen dat de vijand in staat is zijn gevechtskracht effectief te gebruiken. Zo mogelijk moet hij op voorhand inzien dat zijn gevechtskracht, hoe sterk ook, er niet meer toe doet.
- Bij **ontwrichten** wordt tegenstander selectief aangevallen, worden essentiële delen van zijn gevechtskracht van elkaar gescheiden en wordt verwarring gesticht bij die delen, die essentieel zijn voor de samenhang van zijn gevechtskracht.

0911. Het effect van een gerichte, selectieve fysieke vernietiging van vijandelijke gevechtskracht is sterker naarmate de eigen troepen in staat zijn ook de **samenhang tussen de elementen van het vijandelijk militair vermogen te verbreken**. De samenhang in het vijandelijk optreden is veelal gebaseerd op drie pijlers:

- a. consequent vasthouden door de vijandelijke commandant aan het door hem gekozen doel
- b. concentratie van alle middelen op dat doel
- c. behoud van het moreel van de vijandelijke troepen

0912. Deze pijlers van samenhang in het vijandelijk optreden moeten worden vertaald naar concrete doelen. Deze doelen moeten vervolgens met alle beschikbare middelen worden aangegrepen. Zo wordt de samenhang in het vijandelijk optreden verbroken. Dit effect is nog sterker wanneer de vijandelijke commandant zich ook nog geconfronteerd ziet met preëemptieve acties, hij zich uitgemanoeuvreed voelt en hij ontwricht is. Voor het verbreken van de fysieke samenhang staan de volgende middelen en methoden ter beschikking.

- **Manoeuvre** is het in tijd en ruimte gecombineerd gebruik van direct vuur en beweging, versterkt met indirect vuur, teneinde een zodanig voordelige positie ten opzichte van de vijand te verwerven dat deze kan worden vernietigd, of met vernietiging kan worden bedreigd. Alleen al de dreiging die uitgaat van het diep en snel in het vijandelijke gebied doordringen, zal zijn moreel aantasten. Beweeglijkheid is verder van belang om een snelle opbouw van een zwaartepunt mogelijk te maken op een beslissende plaats en op een beslissend tijdstip. De functie ‘manoeuvre’ speelt een centrale rol. Beweeglijk optreden - manoeuvre - is het meest effectief, wanneer men het gebruikt om de eigen kracht - veelal in de vorm van (bedreiging met) vuurkracht - toe te passen op de zwakke plekken van de tegenstander. Op deze wijze kan het in sommige gevallen zelfs mogelijk worden op te treden tegen een sterkere tegenstander. Manoeuvre is gericht op het verbrekken van de samenhang van het optreden en het moreel van de tegenstander.
- **Vuurkracht** vernietigt, neutraliseert, onderdrukt en demoraliseert vijandelijke troepen. Alleen vuurkracht kan met zijn gewelddadige, vernietigende kracht vijandelijke troepen metterdaad fysiek uitschakelen.
- **Tempo** is het ritme van de eigen operatie in relatie tot het vijandelijk optreden. Tempo is de resultante van een snelle commandovoering, fysieke snelheid en flexibiliteit. Een eenheid kan haar tempo verhogen door het toepassen van opdrachtgerichte commandovoering op alle niveaus. Eenheden op de allerlaagste (technische) niveaus kunnen hun tempo bovendien door het gebruik van gevechtsdrills bevorderen. Door het ritme in een operatie te variëren, wijzigt het beeld dat de vijandelijke commandant van de situatie heeft, voortdurend. Hij ziet zich met steeds wisselende snelheid geconfronteerd met dreigingen, waarop hij moet reageren. Een hoog operationeel tempo maakt het mogelijk dat het initiatief genomen en vervolgens behouden wordt.
- Door **gelijktijdig op te treden op verschillende fronten en in verschillende richtingen** wordt de vijandelijke commandant overladen met uitdagingen. Hij krijgt niet de gelegenheid om zich op één probleem te concentreren of zelfs maar prioriteiten te stellen. Juist het luchtwapen biedt goede mogelijkheden tot gelijktijdig optreden over de gehele diepte van de vijandelijke troepenmacht.

- **Verrassing** is een fundamentele factor bij het verbreken van de samenhang in het vijandelijk optreden. Net als bij 'tempo' en 'gelijktijdigheid' is timing ook hier de sleutel. Pas wanneer de gevolgen van tempo (onzekerheid) en gelijktijdigheid (keuzeproblemen) bij de vijand gelijktijdig optreden, is het onverwachte (door verrassing) effectief.

0913. Na het succesvol verbreken van de samenhang in het optreden van de vijand is de operatie nog niet beëindigd. Een vijand kan de afweging maken om de restanten zelfstandig te laten doorvechten in een poging de andere partij uit te putten. Nadat de samenhang is verbroken, kan de vijand echter niet meer gecoördineerd optreden. Eigen acties, gericht op het verder breken van de wil van de vijand en van zijn bereidheid tot vechten, blijven dan noodzakelijk.

0914. De nabijoperatie heeft tot doel een beslissing te forceren door manoeuvre en vuurkracht. Het gaat bij de nabijoperatie om direct gevechtscontact, waarbij de inzet van gevechtseenheden tot succes moet leiden. Essentieel is een zodanig hoog tempo van optreden te ontwikkelen, dat de tegenstander geen gelegenheid meer krijgt te reageren. Dit optreden vereist een vierdeling bij de **groepering van gevechtseenheden**. Een vierdeling geeft de mogelijkheid met elkaar opvolgende eenheden een hoog tempo te handhaven, snel een zwaartepunt te leggen of te verleggen, waarbij steeds een adequate reserve kan worden aangehouden. Door het hoge tempo wordt immers meer risico gelopen, waardoor crisissituaties kunnen ontstaan. Juist het bezweren van eventuele crisissituaties vereist een reserve, die niet als primaire taak het uitbuiten van succes of het hernemen van het initiatief heeft.

0915. Het in de beweeglijke oorlogvoering vereiste hoge eigen tempo is een product van fysieke en mentale snelheid. De beschikking over kennis en informatie is de sleutel tot de mentale snelheid. Het verwerven van deze kennis en informatie via alle geëigende verzamelorganen en verwerking in de inlichtingenvoorbereiding van de operatie in een zo vroeg mogelijk stadium, is van wezenlijk belang. Deze vroegtijdig verworven gegevens kunnen immers het verloop van de operatie in sterke mate beïnvloeden (*reconnaissance-pull*).

HET TEGENOFFENSIEF LANGS DE DONEZ IN VOORJAAR 1943

In de winter van 1942-1943 keerden de krijgskansen aan het Oostfront definitief. Het Rode Leger omsingelde bij Stalingrad 6 Duitse Leger, dat zich eind januari 1943 moest overgeven. Even later dreigde aan het Oostfront een tweede 'Stalingrad', maar van nog veel grotere proporties. Het Rode Leger ging op het zuidoostelijke front over tot zijn eigen versie van *Blitzkrieg*. Ten zuiden van Voronesj openden de Sowjets het front over een breedte van 300 km. Hun offensief was op de benedenloop van de Dnjepr en de Zwarte Zeekust gericht. Slaagde dit offensief, dan zou de gehele Duitse Legergroep Zuid ingesloten raken. Een kopie van 'Duinkerken' - een ontsnapping via de Zwarte Zee - leek uitgesloten door de schaarste aan schepen.

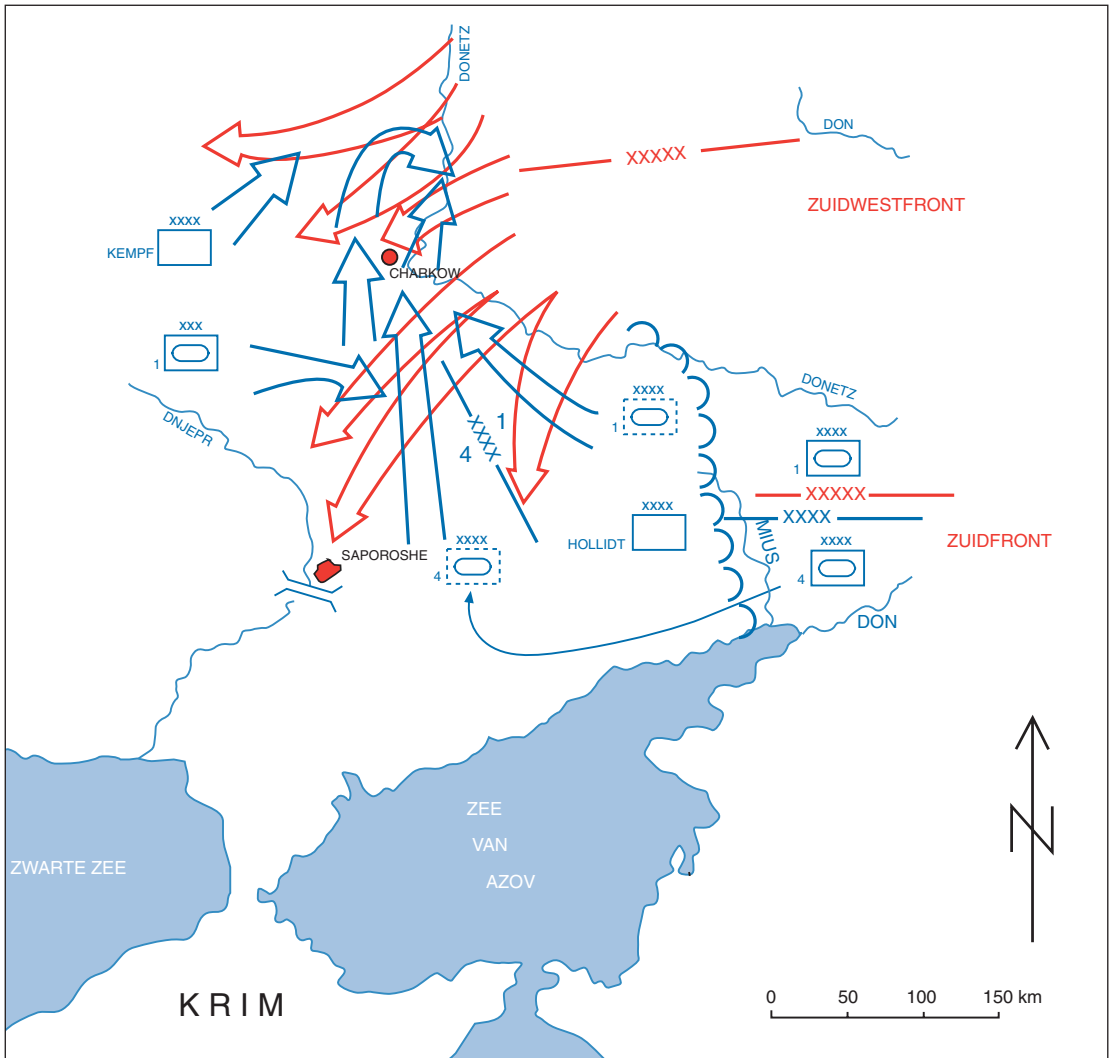
De remedie tegen de dreigende omvatting door het Rode Leger kwam van maarschalk Von Manstein, de bevelhebber van Legergroep Zuid. Zijn operatieplan was gewaagd. Von Manstein wilde de diepte van het weidse en vlakke landschap tussen Donez en Dnjepr als middel gebruiken. Het operatieplan omvatte een statisch en een bewegend element. Ten eerste verkleinde Von Manstein de frontlijn door de Duitse hoofdverdedigingslijn op de rivier Mius terug te nemen. De Armee Abteilung Hollidt moest deze Mius-lijn tegen elke prijs behouden. De frontverkorting maakte 1 en 4 Pantserleger vrij voor Von Mansteins manoeuvre, de 'rokade'. 4 Pantserleger moest razendsnel van de rechterflank van Legergroep Zuid verplaatsen naar de linkerflank, een verplaatsing van ongeveer tweehonderd kilometer in enkele dagen over een beperkt weggennet. Vanuit deze positie kon 4 Pantserleger in noordelijke richting de aanval inzetten op Charkov, op de rechterflank gesteund door 1 Pantserleger. 1 (SS) Pantserlegerkorps zou een aanval vanuit het westen uitvoeren om zo een dubbele omvatting creëren. Met deze bewegingen veranderde Von Manstein van het ene op het andere moment de gevechtskrachtsverhoudingen aan het zuidelijke front plaatselijk aanzienlijk. Het toeval schoot von Manstein overigens te hulp. Het zag er aanvankelijk niet naar uit dat Hitler, die star aan elke meter grond wilde vasthouden, het voortvarende maar risikante operatieplan zou goedkeuren. Maar juist op het moment dat de Hilter medio februari het hoofdkwartier in Saporoshe aan de Dnjepr bezocht, naderden doorgebroken Sowjettanks onverwachts de stad. De ongeruste Hitler gaf von Manstein alle vrijheid van handelen bij het stoppen van het Sowjetoffensief.

De Russen liepen in Von Mansteins val. De Duitse maarschalk liet het Rode Leger vrijwel ongehinderd oprukken. Juist op het moment dat het Sowjetoffensief in de richting van de Dnjepr over zijn culminatiepunt heen raakte, viel von Manstein aan. Duitse pantsereenheden sneden door de uitgerekte en slecht beveiligde flanken van de Russische legers. Die hadden bovendien, door het onverwacht hoge tempo van hun opmars, grote bevoorradingsproblemen. Het feit dat de overmoedige Russische bevelhebbers hun offensief niet uitsluitend op de rivierovergangen van de Dnjepr hadden geconcentreerd, vergemakkelijkte de uitvoering van het Duitse plan nog verder. De Duitse pantsereenheden konden de uitgewaaierde en deels geïsoleerde Russische divisies afzonderlijk aangrijpen en vernietigen.

Binnen twee weken had Von Manstein de middenloop van de Dnjepr weer in handen. Op 14 maart 1943 heroverden Duitse eenheden Charkov. De Russische verliezen waren aanzienlijk hoger dan wat de Duitsers bij Stalingrad aan personeel en materieel hadden verspeeld. Verrassing en beweeglijkheid waren de doorslaggevende succesfactoren van von Mansteins 'rokade' geweest. Hij zette een terugtocht om in een georganiseerde tegenaanval uit drie rich-

tingen. Het Rode Leger bezat aan het zuidelijke front een algemeen overwicht van zes op een. Von Manstein slaagde er echter in plaatselijk en tijdelijk het vereiste overwicht op te bouwen. Ironisch genoeg deed Hitler spoedig alle winst weer teniet. Hij geloofde nog steeds niet in von Mansteins ‘*Schlagen aus der Nachhand*’. Hij beval opnieuw dat geen enkele meter grond mocht worden opgeven. Dit soort starre bevelen zou de Duitse commandanten tot het eind van de oorlog nog vaak parten spelen. Ze voerden in feite een dubbele oorlog: één op het slagveld en een andere in de eigen bevelslijnen, steeds zoekend naar zo veel mogelijk handelingsvrijheid.

Bron: Günther Roth, “Operatives Denken und Handeln in deutschen Streitkräften”, deel 2, Militärgeschichtliches Forschungsamt, Freiburg im Breisgau, 1989.

Sectie 4 - Gevechten

0916. Op het **tactische niveau** worden, rekening houdend met de gegeven beperkingen, de directieven van het operationele niveau omgezet in operatieplannen en operatiebevelen. Op het tactische niveau wordt het gevecht der verbonden wapens gevoerd in de gevechtsvormen aanval (hoofdstuk 11), verdediging (hoofdstuk 12) of vertraging (hoofdstuk 13). Daarnaast kunnen gevechtsvormen in elkaar of in een verplaatsing overgaan. Er is dan sprake van het optreden in overgangssituaties (hoofdstuk 14).

0917. De gevechtsvormen op het tactische niveau zijn het aanvallend, het verdedigend en het vertragend gevecht. De **specifieke relatie** tussen de twee eerste wordt in wezen bepaald door het oogmerk van de hogere commandant.

Het oogmerk van de hogere commandant, uitmondend in zijn opdracht tot een aanval of een verdediging, is dat de uitvoerende lagere commandant een beslissing bevecht. Die beslissing wordt bereikt wanneer de vijand in het toegewezen (aanvals- of verdedigings)vak is verslagen. Hieronder wordt verstaan dat hij door manoeuvre en door hem verliezen op te leggen in een zodanige mentale en fysieke toestand is gebracht, dat hij zijn oorspronkelijke optreden niet meer wil en daarom ook niet kan voortzetten. Daarmee is de beoogde beslissing een feit.

0918. Met zijn opdracht tot het **vertragend gevecht** wenst de hogere commandant juist géén beslissing te laten bevechten. Hij wil door het gecontroleerd prijsgeven van terrein gunstige voorwaarden scheppen voor een beslissend aanvallend of verdedigend gevecht elders en later. Die gunstige voorwaarden zijn: het winnen van voorbereidingstijd en het verzwakken van de vijand door hem nu reeds verliezen op te leggen, zonder dat de vertragende eenheid daarbij definitief gebonden raakt. Deze gevechtsvorm tendeeft daarmee enigszins naar een optreden in een overgangssituatie en heeft dus nimmer een op zich zelf staande doelstelling.

De beslissing, met een succesvolle aanval of verdediging bevochten, heeft overigens op het tactische niveau - veel meer dan op het operationele niveau het geval is - een **tijdelijk en plaatselijk karakter**. Doorgaans beschikt de vijand immers op de hogere (tactische en operationele) niveaus binnen het betrokken operatietoneel, maar buiten het toegewezen vak, nog over voldoende middelen. Daarmee kan hij indien gewenst zijn gevechtskracht in het vak versterken en na relatief korte tijd zijn oorspronkelijke optreden hervatten.

Het doel van het **verdedigend gevecht** is het afweren van een mogelijke aanval. Deze gevechtsvorm kenmerkt zich dan ook door het, in ieder geval aanvankelijk, afwachten tot de tegenstander die aanval metterdaad inzet. De verdediger beheerst daarbij van huis uit het door hem bezette vak, waardoor de vijandelijke aanval zal plaatsvinden. Die situatie wil hij ook zo houden, omdat hij daarmee de vijandelijke aanval zijn succes ontzegt.

Het doel van het **aanvallend gevecht** is het veranderen van de bestaande situatie in eigen voordeel. De aanvaller betwist de verdediger het terrein en wenst dit zelf in handen te krijgen om zijn aanval te voltooien. Hij neemt daartoe ook het initiatief door het vijandelijke verdedigingsvak aan te vallen en in de diepte daarvan door te dringen. Hij wil aldus de volledige controle over het betwiste gebied verkrijgen.

0919. De **behoudende doelstelling van de verdediger** is gemakkelijker te realiseren dan de **dynamische doelstelling van de aanvaller**, die immers de bestaande situatie wil wijzigen. De verdedigende gevechtsvorm is daarom op zich sterker dan de aanvallende. Was dit niet zo, dan zou er geen reden meer zijn ooit de verdediging toe te passen. Deze heeft immers een minder vergaande doelstelling: zij wil slechts de bestaande toestand continueren. Het is dus ook logisch dat de aanvaller zijn verder gaande doel in beginsel alleen met relatief meer krachtsinspanning en meestal ook met naar verhouding meer verliezen kan bereiken. Hieruit volgt dat bij overigens gelijk blijvende krachtsverhoudingen en verdere omstandigheden de verdediging gemakkelijker uitvoerbaar is dan de aanval.

Hoewel de resultaten van een geslaagde aanval verder reiken dan van een geslaagde verdediging, betekent dit niet dat de verdediging niet beslissend kan worden genoemd. Dat hangt immers af van het geldende oogmerk van de hogere commandant. Richt dat zich op behoud van de status-quo in diens vak, respectievelijk operatietoneel, dan is op grond van het beginsel van economisch gebruik van middelen slechts een verdediging aan de orde. Een dergelijke redenering geldt ook voor het verdedigend optreden in een secundaire sector.

0920. De **factoren tijd en ruimte** hebben in verdediging en aanval elk een specifieke betekenis. Terwijl de ruimte van het vak van de verdediger hem wordt betwist door de aanvaller, verloopt de tijd gedurende het gevecht voor beiden in gelijke mate. Het effect van dit tijdsverloop is echter tegengesteld. De tijd werkt namelijk in het voordeel van de verdediger. Hem zal er daarom alles aan gelegen zijn het beslissende moment zolang mogelijk uit te stellen. Zolang de tijd verloopt zonder

dat de aanvaller een beslissing weet te forceren, vergaart de verdediger daarvan het resultaat. Het is immers van nature al zo dat het tempo van een aanval door allerlei factoren voortdurend wordt vertraagd.

Dat tempoverlies komt allereerst voort uit het feit dat fysiek verplaatsen van strijdkrachten naar en binnen het aanvalsvak hoe dan ook tijd kost. Maar vechtend manoeuvreren tegen een verdediger die de terreinkenmerken in zijn voordeel benut, kost onevenredig veel meer tijd. Het kost immers ook beiderzijds verliezen, maar deze zullen in elk geval het aanvalstempo reduceren en uiteindelijk volledig doen stagneren. Slaagt de aanvaller niet erin vóór dat moment een beslissing te forceren, dan rest hem vervolgens niet anders dan de aanval te staken en zelf over te gaan tot de verdediging. Het is daarom ook op dat moment dat de verdediger het meeste resultaat mag verwachten van een beslissende tegenaanval.

0921. Het beslissend verslaan van de tegenstander door hem fysiek en psychisch de mogelijkheid te ontnemen zijn optreden voort te zetten, is de **essentiële succesfactor**. Men kan immers geen louter op behoud van terrein gerichte, min of meer passieve verdediging voeren. Een verdediging kan - indien men conform plan daarvoor nog strijdkrachten ter beschikking heeft kunnen houden - uitmonden in een beslissende tegenaanval. Deze wordt ingezet zodra de vijandelijke aanval zijn momentum blijkt te hebben verloren.

Overigens moet de verdediger bedenken dat de keuze voor een beslissing door zo'n tegenaanval niet op zichzelf staat. Het op deze wijze alles op één kaart zetten heeft bij een eventuele mislukking ernstige consequenties voor de voortzetting van de verdediging, zolang de hogere commandant die nog vereist acht. Maar ook na een geslaagde inzet kan het opnieuw overgaan op een voortzetting van de verdediging moeilijk uitvoerbaar blijken. Deze voortzetting kan immers noodzakelijk blijken wanneer de vijand snel versterkingen van buiten het vak aanvoert. Daarom moet het zoeken van de beslissing in een tegenaanval passen in het oogmerk en het daarop gerichte operatieconcept van de hogere commandant.

Afhankelijk van zijn plan zal de verdediger ook middelen inzetten voor het uitvoeren van plaatselijke tegenaanvallen. Daarmee wordt de voortzetting van de verdediging begunstigd, vooral door het opleggen van verliezen aan de aanvaller. Uiteindelijk is ook het in de diepte van het verdedigingsvak verrassend en met massale vuuruitwerking aangrijpen van de strijdkrachten van de aanvaller een actief element in de verdediging. Op elk niveau en in elke fase van het gevecht zijn dus aanvallende bestanddelen geïntegreerd in het verdedigingsconcept. Wel dient te worden bedacht dat tegenaanval-

len, hoewel dus essentieel element in elke verdediging, de kenmerkende eigenschappen en dus ook de voor- en nadelen van de aanval hebben.

0922. De **voordelen van aanval, respectievelijk verdediging**, zijn niet slechts elkaars spiegelbeeld. Een belangrijk en ook doorslaggevend voordeel voor de aanvaller komt voort uit het feit dat hij het initiatief neemt en in beginsel vrij is in de keuze van plaats, richting en aanvangstijdstip van zijn (hoofd)aanval. Daarmee creëert hij op de beslissende plaats een overwicht aan gevechtskracht, kwantitatief maar vooral kwalitatief. De verdediger kan daarentegen initieel slechts afwachten. Zodra de aanval, en vooral het zwaartepunt daarvan, zich duidelijk manifesteren, moet de verdediger trachten het aanvalstempo te reduceren en gaandeweg het initiatief over te nemen.

Om tempo en overwicht in gevechtskracht te behouden moet de aanvaller zoveel mogelijk geconcentreerd manoeuvreren. De verdediger daarentegen wordt juist gedwongen zijn strijdkrachten aanvankelijk meer verspreid over het vak te ontplooien. Dit is tegelijkertijd het tweede inherente voordeel van de aanvaller. Overigens biedt deze relatief gespreide ontplooiing, waartoe elke verdediger nu eenmaal in zekere zin wordt gedwongen, hem op termijn kansen. Hij krijgt de mogelijkheid de geconcentreerd optredende aanvaller in de diepte van het vak vanuit verschillende richtingen aan te grijpen.

De voordelen voor de verdediger zijn bovenal:

- hij kiest zelf het gedeelte van het hem toegewezen vak kiest, waar hij metterdaad het beslissende gevecht wil voeren
- hij kan vooraf in dat gedeelte zijn troepen in overeenstemming met zijn plannen ontplooien

Ook kan hij ter plaatse de nodige voorbereidingsactiviteiten, bijvoorbeeld verkenningen, conditioneren van het terrein, beschermingsmaatregelen en logistieke opbouw, treffen. Vooral de logistieke voorbereidingen, gekoppeld aan de mogelijkheid gebruik te maken van hulpbronnen en infrastructuur ter plaatse, bieden de verdediger relatief voordeel.

De aanvaller staat immers aanvankelijk voor de taak het door de verdediger gekozen vak te bereiken en vervolgens in de diepte daarvan door te dringen. Daarbij heeft hij van huis uit voldoende aanvoerlijnen nodig naar zijn uitvalsbasis. Naarmate het gevecht echter vordert en de aanval dieper in het vijandelijke verdedigingsvak wordt gevoerd, worden die aanvoerlijnen van de aanvaller langer en ook kwetsbaarder.

0923. Gevechtshandelingen kunnen ook een bijzonder karakter hebben door de middelen waarmee en/of de omgeving waarin ze worden uitgevoerd. Hiertoe behoren operaties onder **bijzondere omstandigheden van weer en/of terrein** en **bijzondere operaties**, zoals:

- luchtlandingsoperaties (hoofdstuk 16)
- luchtmobiele operaties (hoofdstuk 17)
- luchtgemechaniseerde operaties (hoofdstuk 18)
- amfibische operaties hoofdstuk 19)

0924. Gevechten kunnen op den duur alleen succes hebben, indien **samenhang in het gevecht** behouden blijft. Er is sprake van samenhang, indien:

- tactisch belangrijke gebieden in eigen hand zijn
- de eenheid in staat is met het gros van zijn middelen het gevecht te voeren
- steun aan en door neveneenheden mogelijk is

0925. Het **zwaartepunt** wordt gelegd waar een beslissing gezocht of verwacht wordt. Het eigen oogmerk, de toestand van de vijand en het terrein, zijn bepalend voor de keuze. Soms zal het zwaartepunt gevormd moeten worden op basis van onzekerheden. In het verloop van de operatie kan het noodzakelijk zijn het zwaartepunt te verleggen of te versterken en zich daardoor van succes te verzekeren.

Het zwaartepunt wordt vooral gevormd door een concentratie van middelen en van vuur. Aan de zwaartepuntvorming wordt onder meer bijgedragen door:

- inzet van reserves
- lucht- en artilleriesteun
- hindernissen
- toewijzen van een smaller vak
- prioriteit in de gevechtssteun
- prioriteit in de gevechtsverzorgingssteun
- prioriteit in de commandovoeringssteun

Moderne systemen maken het de tegenstander echter ook mogelijk snel op de vorming van een zwaartepunt te reageren. Een concentratie van middelen dient daarom zo kort mogelijk te bestaan.

0926. **Reserves** zijn vaak de sleutel tot succes. Zij dienen bij voorkeur te worden ingezet om een beslissing te forceren of het zwaartepunt te verleggen; zo nodig kunnen zij ook crisissituaties bezweren. Vaak zijn zij het laatste middel om het verloop van een operatie beslissend te kunnen beïnvloeden. De inzet van reserves dient dan ook weloverwogen plaats te vinden.

Reserves zijn vaak de sleutel tot succes.

Foto: Mediacentrum KL

Snel verlopende operaties in grote gebieden vereisen gepantserde of luchtmobiele reserves. Onder bepaalde omstandigheden kan het noodzakelijk zijn meerdere, plaatselijke reserves aan te houden, die onafhankelijk van elkaar kunnen worden ingezet.

De plaats van de reserves wordt voornamelijk bepaald door het zwaartepunt en de mobiliteit van de reserves. Zij mogen in elk geval niet voortijdig gebonden raken of te vroeg door vijandelijk vuur in hun bewegingen worden beperkt.

Reserves worden in de regel geconcentreerd ingezet. Partiële inzet leidt meestal niet direct tot een mislukking, maar tot een niet-beslissend verbruik van de reserve. Samen met andere factoren kan dit tot een mislukking leiden. Er dient een bijzondere afstemming plaats te vinden tussen de inzet van reserves en luchtsteun. Reserves van meerdere niveaus, die gelijktijdig en gecoördineerd worden ingezet, kunnen wezenlijk leiden tot succes.

Zodra de reserve is ingezet, dient de commandant onmiddellijk een nieuwe reserve te creëren. Hij kan daartoe versterkt worden door zijn hogere commandant of hij kan ongebonden delen van zijn eigen middelen daartoe aanwijzen. In een bepaalde fase kan een commandant door de omstandigheden gedwongen worden af te zien van het beschikken over een reserve.

Op het gebied van de gevechtsverzorgingssteun kunnen reserves in bevoorradingsgoederen worden gevormd door een verhoogde bevoorrading of door rantsoenering.

Sectie 5 - Invloed van weer en terrein

0927. Bij elk militair optreden oefenen **weer en terrein** invloed uit. Extreme temperaturen en moeilijk begaanbaar terrein kunnen de troepen aanmerkelijk belasten. Potentiële inzetgebieden zijn zeer verschillend in terrein en klimaat. De commandant moet de invloeden van weer en terrein inschatten en conclusies trekken over de mogelijkheden en beperkingen.

0928. In deze publicatie zijn de invloeden van **bossen, oorden en verminderd zicht** opgenomen in dit hoofdstuk en in de hoofdstukken over de gevechtsvormen. Deze terrein- en weersomstandigheden komen immers in de meeste potentiële inzetgebieden steeds voor en oefenen daardoor nagenoeg altijd invloed uit. De invloed van extreme of bijzondere terrein- en weersomstandigheden (extreme koude, woestijngebieden, oerwouden, bergland en polderland) is beschreven in hoofdstuk 15.

0929. Het vaststellen van de invloeden van weer en terrein maakt deel uit van de **inlichtingenvoorbereiding van de operatie**. Bij de evaluatie van het operatiegebied worden op basis van weersgegevens, waarnemings- en schootsvelden en vuur- en zichtdekking, conclusies getrokken over hindernissen, tactisch belangrijke gebieden en naderingsmogelijkheden.

Bossen

0930. Onder de verzamelnaam **bosgebieden** wordt een terreindeel verstaan, dat geheel of grotendeels uit bos bestaat en dat een zodanige hinderniswaarde heeft, dat ontplooid bereden optreden niet of slechts beperkt mogelijk is. Bosgebieden beïnvloeden het optreden door hun ligging, grootte, dichtheid, structuur, bodemgesteldheid en beschikbare wegen. Bosgebieden zijn zelden homogeen in structuur. Naast een variatie in structuur kunnen verspreid open compartimenten voorkomen.

Het optreden in bosgebieden belast commandanten en troepen zeer. De inzet van infanterie in bosgebieden is regel. Deze voert hoofdzakelijk het nabijgevecht. Na langdurige droogte moet rekening gehouden worden met bosbranden als gevolg van vuursteun.

0931. Het optreden in bosgebieden heeft de volgende **kenmerken**:

- korte waarnemings- en schootsvelden
- goede zichtdekking, maar beperkte vuurdekking

*Het optreden in bossen
belast commandanten en
troepen zeer.*

Foto: MVD-DWS

- traag verloop van gevechtsacties, omdat beweging hoofdzakelijk plaatsvindt op wegen, paden en in open compartimenten en slechts enkele hindernissen deze bewegingen ernstig kunnen belemmeren
- de uitwerking van artillerie- en mortiervuur tegen ongedekt personeel wordt vergroot door het fragmentatie-effect op boomtakken
- de inzet van vuursteun wordt beperkt indien het vuur wordt afgegeven op korte afstand voor eigen troepen
- moeilijke oriëntatie, waarneming, verkenning en verbinding

0932. **Infanterie**, gesteund door genie en waar mogelijk door pantservoertuigen en tanks, is de **drager van het gevecht**. Het accent ligt op het nabijgevecht, gedecentraliseerd gevoerd door eenheden van compagnies- en pelotonssterkte, die min of meer autonoom in de afzonderlijke compartimenten optreden. De doorgaande wegen en paden vormen vaak de tactisch belangrijke gebieden, waar de gevechten zich in de eerste plaats afspelen. Het daartussen gelegen terrein, vooral de dwarsverbindingen, kan worden benut voor infiltratiegewijze uitgevoerde flankerende (tegen)aanvallen en andere offensieve acties. Bij het optreden met pantserinfanterie bepalen de doorschrijdbaarheid van het bos en de dichtheid van het wegen- en padennet of bereden, uitgestegen, dan wel te voet moet worden opgetreden. In het laatste, meest ongunstige, geval worden de bewapening en mee te voeren munitie aangepast. De bij de voertuigen achterblijvende bemanning wordt tot het minimum beperkt.

0933. Bij het optreden in bosgebieden zullen **plannen** moeten worden **aangepast**. Hiertoe behoren:

- meer beveiligingsmaatregelen op alle niveaus om verrassing te vermijden
- strikte verkeersleiding en toewijzing van routes

- decentralisatie van gepantserde middelen en van gevechtssteun
- kleine reserves, die vlak achter de voorste eenheden gereed worden gehouden

0934. Bij het gebruik van **nbc-strijdmiddelen** in bosgebieden dient rekening gehouden te worden met de volgende effecten.

- Als gevolg van de luchtdruk van kernwapens zullen bomen afbreken, waardoor bewegingen in nog grotere mate worden gehinderd.
- Het effect van de hittestraling van kernwapens wordt aanzienlijk beperkt; het gevaar van bosbranden is echter groot.
- Bij de inzet van chemische strijdmiddelen is, in vergelijking met ander terrein, de grootte van het besmette gebied relatief gering. De besmettingsduur is echter langer.

Oorden

0935. De **verzamelnaam oorden** omvat steden, dorpen, gehuchten, industriegebieden en de daarbij behorende infrastructuur. De mate van invloed op operaties is afhankelijk van structuur, dichtheid en grootte. Oorden zijn in de regel knooppunten van wegen en vormen veelal politieke, culturele en industriële concentraties. Bovendien woont meestal het grootste deel van de bevolking in oorden. Hun aanwezigheid heeft een direct effect op operaties. Commandanten dienen bij hun operaties verliezen onder de burgerbevolking te voorkomen en schade aan voor de burgerbevolking essentiële infrastructuur te vermijden. De aanwezigheid van kerncentrales, grote hoeveelheden chemicaliën en olievoorraden brengen tijdens gevechtshandelingen gevaren van onvoorspelbare omvang met zich mee. De bescherming van belangrijke cultuurgoederen heeft een bijzondere betekenis. De Geneefse Conventies kunnen in dit verband een essentiële rol spelen, hetgeen eisen stelt aan de civiel-militaire coördinatie.

0936. Het optreden in oorden heeft de volgende **kenmerken**:

- korte waarnemings- en schootsvelden
- goede zichtdekking en mogelijkheden voor bescherming van troepen en uitrusting
- beperkte manoeuvreermogelijkheden voor gemechaniseerde eenheden, maar goede mogelijkheden voor infiltratie en omtrekking door infanterie
- nabijgevechten en hogere kwetsbaarheid van voertuigen
- beperkingen door de aanwezigheid van burgerbevolking
- beperkingen in commandovoering en communicatie
- geringer effect van artillerie- en mortiermunitie
- beperkingen van de korte waarnemings- en schootsvelden door branden

Het optreden in oorden heeft een vertragend effect op het tempo... het uitgestegen en te voet gevoerde nabijgevecht zal van doorslaggevende betekenis zijn.
Foto: Mediacentrum KL

- hoog verbruik van munitie en veldversterkingsmateriaal
- fysiek en mentaal zeer belastend

0937. **Verstedelijkte gebieden** zijn in elkaar overgaande oorden met daaraan gerelateerde verkeersinfrastructuur, waarin de kenmerken van het optreden in oorden zich versterken. Zo mogelijk dienen deze gebieden te worden vermeden. Er moet rekening worden gehouden met de gevolgen van beschadiging of vernieling van industriecomplexen voor eigen troepen, bevolking en milieu.

0938. Het optreden in oorden heeft een **vertragend effect** op het tempo; gemechaniseerd optreden is slechts beperkt mogelijk. Het uitgestegen en te voet gevoerde nabijgevecht zal van doorslaggevende betekenis zijn. Dit is fysiek en mentaal uitputtend en speelt zich niet alleen af op maai-veldniveau, maar ook op de verdiepingen daarboven en daaronder. De aanwezigheid van hoge gebouwen geeft een extra dimensie aan het optreden in een oord. Zij lenen zich voor het inrichten van waarnemingsposten en vuurposities. De bebouwing met zijn ruime mate van dekking en beperkte waarnemingsmogelijkheden leent zich ook uitstekend voor infiltraties te voet, vooral bij verminderd zicht.

0939. **Infanterie**, gesteund door genie en waar mogelijk door tanks, artillerie en luchtsteun, is de drager van het gevecht in oorden. Hiervoor zijn veel troepen nodig, zowel bij de verdediging als bij de aanval. Het gevecht in oorden kost veel tijd.

Het gevecht bestaat veelal uit een reeks gevechtsacties, hoofdzakelijk op compagniesniveau. De uitkomst is sterk afhankelijk van het initiatief, de agressiviteit en het leiderschap van de commandanten op de laagste niveaus. Het bataljons- en formatieniveau heeft slechts beperkte invloed op het verloop van het gevecht. Prioriteit op deze niveaus ligt bij coördinatie en steunverlening om daarmee zo gunstig mogelijke voorwaarden te scheppen.

Bij het optreden te voet moet de bewapening en de mee te voeren munitie worden aangepast. Slechts een minimale sterkte blijft achter bij de niet ingezette (gevechts)voertuigen.

Verminderd zicht

0940. Alhoewel de beschikbare uitrusting een klok-rond optreden mogelijk maakt, kunnen de zichtomstandigheden het optreden toch in **sterke mate beïnvloeden**. Vermindering van het zicht als gevolg van slecht weer (regen, mist) of duisternis beperkt de waarnemingsmogelijkheden, de effectiviteit van het vuur en de bewegingen. Verminderd zicht kan echter ook worden gebruikt om - met het element verrassing - het initiatief te behouden of zelfs te hernemen.

0941. **Kenmerken** van het optreden bij verminderd zicht zijn:

- vermindering van de individuele prestatie door verhoogde fysieke en mentale stress
- vermindering van het overzicht over het gevechtsveld door de beperkte mogelijkheden van de waarnemingsmiddelen en daardoor beperking in de doelopsparing

De zichtomstandigheden kunnen het optreden in sterke mate beïnvloeden.

Foto: MVD-DWS

- vertraging in de verplaatsingen, waarbij het verminderde zicht wel een maskering van de verplaatsingen oplevert
- voor veel individuele taken meer tijd benodigd

0942. Moderne uitrusting en grondige training maken het mogelijk het gevecht onder omstandigheden van verminderd zicht nagenoeg even effectief te voeren als onder normale zichtomstandigheden. Als gevolg van deze ontwikkelingen kunnen operaties klok-rond worden gevoerd, waardoor een zware wissel wordt getrokken op het fysieke en mentale uithoudingsvermogen en de gevechtsverzorgingssteun. Er zijn derhalve duidelijke **grenzen aan voortgezette klok-rond-operaties**. Een dergelijk optreden kan worden opgedrongen, zeker bij een vijandelijk overwicht.

Bij een eigen keuze voor een klok-rond optreden moet ernaar worden gestreefd steeds slechts een deel van de eenheid in te zetten, zodat overmatige belasting wordt voorkomen. Zo mogelijk wordt de gevechtsorganisatie aangepast aan het voeren van het gevecht door kleinere eenheden.

0943. Het gevecht bij verminderd zicht vereist vaak intensieve **verkeningsactiviteiten**, die tijdrovend zijn. Bij duisternis kan het gebruik van **gevechtsveldverlichting** tijdelijk en plaatselijk de beperkingen van de duisternis opheffen. Gebruik van gevechtsveldverlichting vereist echter een nauwkeurig gecoördineerd en gedetailleerd plan.

De overgang van daglicht naar duisternis en omgekeerd is een periode, die zich bij uitstek leent voor het (her)nemen van het initiatief. Dit vereist een maximale **gevechtvaardigheid gedurende de schemerperiode**.

10

Operationeel raamwerk

Sectie 1 - Inleiding

1001. Dit hoofdstuk beschrijft het **operationeel raamwerk** (*operational framework*) van gevechtsoperaties. Het richt zich daarbij met name op de diepe operatie (*deep operation*) en de achtergebiedsoperatie (*rear operation*) in alle gevechtsvormen. De nabijoperatie (*close operation*) is in de hoofdstukken over de gevechtsvormen en het optreden in overgangssituaties beschreven. Daar waar noodzakelijk zijn in die hoofdstukken aanvullende opmerkingen over de diepe en achtergebiedsoperatie geplaatst.

1002. Het operationeel raamwerk is een middel voor de commandant om zijn operatie te visualiseren. Zo kan hij de **synchronisatie** van alle activiteiten verbeteren. Het helpt de commandant de acties van eigen eenheden niet alleen aan elkaar te relateren, maar ook aan het vijandelijk optreden. Dit gebeurt in termen van doelen vertaald in ruimte, tijd en middelen. Het operationeel raamwerk is het hulpmiddel voor een goede onderlinge afstemming van deze elementen door een commandant, zowel tijdens de beoordeling van de toestand, als bij de voorbereiding en uitvoering van een operatie.

1003. Het maken van een onderscheid in een diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie dient om hun **onderlinge relatie** aan te geven. In de eerste plaats is het een functioneel onderscheid dat aangeeft **wat** de verschillende operaties beogen te bereiken. Daarnaast is het een geografisch onderscheid om aan te geven **waar** dat bereikt moet worden. De drie operaties moeten steeds in hun onderlinge samenhang worden beschouwd en op formatieniveau ook als één geheel worden uitgevoerd. Dit vereist een voortdurende en nauwkeurige **synchronisatie**. Idealiter vindt de uitvoering van de drie operaties simultaan plaats, omdat zij elkaar wederzijds beïnvloeden.

1004. Elk **formatieniveau** kent zijn eigen operationeel raamwerk; de raamwerken van verschillende niveaus beïnvloeden elkaar. Zo bestaat de nabijoperatie van de divisie uit de diepe, nabij- en achtergebiedsopera-

tie van de brigades. Om een concentratie van middelen te bewerkstelligen zal de hoofdinspanning op hetzelfde moment slechts bij één operatie kunnen liggen. De achtergebiedsoperatie zal de gehele formatie ondersteunen en biedt daarmee een garantie voor het behoud van de vrijheid van handelen. Beneden brigadeniveau zijn de geografische ruimte en de middelen echter zo beperkt, dat het niet zinvol is om dit onderscheid te maken.

1005. Het doel van de **nabijoperatie** is het vernietigen of tenminste neutraliseren van de gevechtskracht van de vijand, door hem aan te grijpen, in de vorm van vertragende, verdedigende of aanvallende gevechten. Vergeleken met de diepe operatie vindt de uitvoering van de nabijoperatie plaats op relatief korte afstand en gedurende een zo kort mogelijke periode. De commandant voert de nabijoperatie idealiter gelijktijdig met de diepe operatie uit, waarbij beide operaties dan deels gebruik maken van dezelfde schaarse middelen. Hiervoor moet hij prioriteiten vaststellen, waarbij te denken valt aan de inzet van doelopsporingsmiddelen, vuursteun, luchtsteun, (gevechts)helikopters en luchtmobiele of luchtlandingseenheden.

Voor een nadere beschrijving van de nabijoperatie wordt verwezen naar de hoofdstukken 11 (Aanvallend gevecht), 12 (Verdedigend gevecht), 13 (Vertragend gevecht) en 14 (Optreden in overgangssituaties). In deze hoofdstukken ligt het accent op de nabijoperatie, omdat deze bepalend is voor het onderscheid tussen de gevechtsvormen. Een nadere beschrijving van de nabijoperatie zal om die reden in dit hoofdstuk achterwege blijven.

Sectie 2 - Diepe operatie

Algemeen

1006. Het **doel** van de diepe operatie (*deep operation*) is de vijand zo snel mogelijk zijn vrijheid van handelen te ontnemen. De diepe operatie schept zo de voorwaarden voor de toekomstige nabijoperatie door het vinden, het binden en zo mogelijk ook reeds het slaan van de vijand. De diepe operatie is daarom primair gericht op het vinden van de vijand, om vervolgens de vijand te binden door interdictie, misleiding, speciale operaties, psychologische operaties en eventueel zelfs door ontplooiën van gevechtseenheden. Indien daarvoor de juiste middelen beschikbaar zijn, kan een diepe operatie zich ook richten op het slaan van de vijand.

1007. De diepe operatie kan plaatsvinden in het gehele gebied van verantwoordelijkheid van een formatie. Het zijn gecoördineerde gevechts-

acties, die worden gevoerd aan de vijandzijde van de gebieden van verantwoordelijkheid van de ondercommandanten.

Kenmerken

1008. De diepe operatie is onder meer gericht tegen de vijandelijke middelen die nog niet zijn ingezet tegen de nabijoperatie op het eigen niveau. De diepe operatie is vooral effectief, wanneer zij gericht is tegen de meest kwetsbare en schaarse elementen van de vijandelijke gevechtskracht, zoals bijvoorbeeld commandovoeringsinstallaties en luchtverdedigingsradars. De uitvoering is offensief van aard en vindt ten opzichte van de nabij- en achtergebiedsoperatie veelal plaats op grotere afstand en gedurende een langere periode. De dimensie tijd is in de diepe operatie van bijzonder belang: aan de ene kant heeft de diepe operatie een directe invloed op het vijandelijke militair vermogen en aan de andere kant scheidt de diepe operatie het kader van de toekomstige nabijoperatie.

1009. De toenemende dracht en uitwerking van moderne wapensystemen, gecombineerd met accurate en snel reagerende doelopsporings- en verbindingsmiddelen, maken het gebruik van vuurkracht steeds beter mogelijk. Hoewel vuurkracht de belangrijkste factor van de diepe operatie vormt, is ook hier de geïntegreerde toepassing van vuurkracht en manoeuvre het meest effectief. Omdat de uitwerking van vuurkracht in effectiviteit afneemt wanneer de vijand beschermende maatregelen heeft getroffen, is de combinatie met manoeuvre noodzakelijk. De vijand is immers gedwongen zich bloot te geven als hij reageert op onze manoeuvre. Deze manoeuvre kan bijvoorbeeld bestaan uit de inzet van luchtmobiele of luchtlandingseenheden, in combinatie met elektronische oorlogvoering.

Middelen

1010. **Gepantserde eenheden** zijn in beperkte mate in staat diepe manoeuvres uit te voeren. Ze zijn met name effectief indien ze (met de benodigde gevechtssteun) erin slagen snel en/of onopgemerkt in een diepe flank of rug van de tegenstander of een aangegeven doel door te dringen. Een dergelijke operatie heeft vooral een grote psychologische uitwerking op de vijand. Voorwaarden voor het succes van een dergelijke gevechtsoperatie zijn een hoge mate van verrassing, ondersteuning door luchtmobiele eenheden en gevechtssteuneenheden, logistieke zelfstandigheid en geschikt terrein.

1011. **Luchtmobiele eenheden** kunnen op verrassende wijze terreindelen vermeesteren en behouden. De inzet van deze eenheden vormt als de

verticale omtrekking een exponent van diepe manoeuvre. Dit geldt vooral voorafgaande aan de inzetfase; nadat een eenheid is geland is de mogelijkheid tot manoeuvreren nauwelijks meer aanwezig.

1012. **Gevechtshelikoptereenheden** zijn bij uitstek geschikt om diepe manoeuvres uit te voeren. Ze zijn in staat zelfstandig doelen op te sporen, hebben een grote mobiliteit en een grote letale werking. Inzet ten behoeve van diepe manoeuvre is vooral effectief indien herbevoorrading zo dicht mogelijk bij het inzetgebied kan plaatsvinden. Hiertoe kan zelfs een *forward arming and refuelling point* (FARP) in vijandelijk gebied worden ingericht. Dit vereist een fysieke beveiliging door grondgebonden eenheden.

1013. **Verkenningseenheden** kunnen optreden als verzamelorgaan. Door hun fysieke aanwezigheid ter plaatse zijn zij in staat doelen op te sporen die met andere middelen niet kunnen worden gedetecteerd

1014. **Speciale eenheden** kunnen eveneens optreden als verzamelorgaan en zijn bovendien in staat specifieke doelen, afhankelijk van aard en omvang, zelfstandig uit te schakelen.

1015. **Artillerie** is door zijn vermogen tot snelle reactie, concentratie van vuur en voortdurende beschikbaarheid bijzonder geschikt voor de diepe operatie. Zij kan deels zelfstandig doelen in de diepte opsporen en bestrijden en is daarom een belangrijk element ten behoeve van diepe vuurkracht. Artillerie kan de diepe manoeuvre doorgaans alleen in de diepte steunen vanaf eigen gebied. Nabijsteun kan worden verleend aan gevechtseenheden die een diepe manoeuvre uitvoeren door artillerie-eenheden in te delen bij deze eenheden. Artillerie-eenheden kunnen ook een belangrijk element zijn bij de bestrijding van doelen in het kader van de onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging, waardoor de uitvoering van luchtoperaties beter mogelijk is.

1016. In het kader van offensieve luchtsteun spelen **luchtstrijdkrachten** een belangrijke rol bij de diepe operatie. Gevechtsveldinterdictie kan het doel van de diepe operatie direct of indirect (bijvoorbeeld door isolatie) bereiken. Luchtnabijsteun kan ook deel uitmaken van de ondersteuning van eenheden die diepe manoeuvres uitvoeren. De effectiviteit van luchtstrijdkrachten voor de diepe operatie wordt beperkt door de vijandelijke luchtverdediging. Onderdrukking van deze luchtverdediging is voor deze operatie daarom onlosmakelijk verbonden met offensieve luchtsteun.

1017. **Elektronische oorlogvoeringseenheden** kunnen stooroperaties uitvoeren (elektronische bestrijding). Dit is van belang voor een effec-

tieve uitvoering van de onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging en de vijandelijke commandovoering in het kader van de commandovoeringsoperatie.

Activiteiten

1018. De diepe operatie omvat drie activiteiten:

- a. misleiding
- b. verzamelen van gegevens en uitvoeren van doelopsparing
- c. interdictie

Verkenningseenheden kunnen optreden als verzamelorgaan.

Foto: Mediacentrum KL

Hoewel getracht moet worden in elke diepe operatie inhoud te geven aan deze kernactiviteiten, zullen het verzamelen van gegevens en de doelopsparing en interdictie een wezenlijk deel uitmaken van elke diepe operatie.

Misleiding

1019. **Misleiding** beoogt de vijand aanleiding te geven een voor hem ongunstig operatieconcept te volgen. Het geeft de eigen troepen de nodige vrijheid van handelen en maakt verrassing mogelijk.

Misleiding in de diepe operatie zal vooral worden bereikt door het uitvoeren van elektronische steunmaatregelen in het kader van de elektronische oorlogvoering. Daarnaast kan de uitwerking van vuursteunmiddelen in de diepte volgens een bepaald patroon en over een langere periode een gewenst beeld bij de vijand opwekken.

Verzamelen van gegevens en doelopsparing

1020. **Inlichtingen en militaire informatie** vormen de basis voor de diepe operatie. Ze zijn het uitgangspunt bij de planning, bestrijding en schade-analyse. De inzet van verzamelorganen wordt vastgelegd in het verzamelplan en het plan voor de schade-analyse.

1021. **Doelopsparingsmiddelen** verzamelen gegevens, waarvan een deel direct bruikbaar is als doelinlichtingen, terwijl de informatie van andere middelen eerst verwerkt moet worden om bruikbaar te zijn.

Interdictie

1022. Nadat de doelen voor de diepe operatie zijn onderkend, zijn twee vormen van bestrijding mogelijk: **diepe manoeuvre** of **diepe vuurkracht**. De commandant moet in zijn besluitvorming nagaan welke vorm geëigend is voor de situatie waarin hij zich bevindt. De afweging die hij maakt, is gebaseerd op de meest economische verdeling van middelen tussen de diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie. Zo is een diepe manoeuvre bijvoorbeeld zinvol als deze in het vervolg van de operatie kan worden uitgebuit. Diepe vuurkracht kan uitkomst bieden als de fysieke vernietiging van het doel noodzakelijk is.

Planning

1023. De **omvang van het operatiegebied** waarin de diepe en de nabijoperatie moeten worden uitgevoerd is afhankelijk van de mogelijkheden en beperkingen van de wapensystemen (zowel organiek als in steun) waarover een commandant beschikt, alsmede van de beschikbare inlichtingen- en doelopsparingsystemen. De commandant moet immers in zijn gehele operatiegebied invloed uit kunnen oefenen op de vijand. Ook moet elk niveau voorwaarden kunnen scheppen voor de direct ondergeschikte eenheden. Daarom verschilt de omvang van het operatiegebied per opdracht en kan die gedurende het ontwikkelen van het operatieplan nader worden vastgesteld.

Met de huidige organieke middelen gelden voor de diepe operatie de navolgende afstanden als richtlijn:

- brigade tot circa 15 km
- divisie tot circa 40 km
- legerkorps tot circa 100 km

Het is mogelijk deze afstanden te verruimen door toedeling van extra middelen. Door bijvoorbeeld een zelfstandig optredende formatie te versterken met mlrs, elektronische oorlogvoeringsmiddelen en speciale eenheden kan het werkingsgebied van de diepe operatie aanzienlijk worden vergroot.

1024. De diepe operatie vereist een **voortdurende synchronisatie** van de inzet van de beschikbare middelen. Hierbij spelen vooral de vergrote dimensies tijd en ruimte een belangrijke rol. Op het operationeel niveau richt de synchronisatie zich vooral op de afstemming van de eigen operatieplannen met die van andere krijgsmachtdelen en bondgenoten. Een continue afstemming tussen niveaus (verticaal) en tussen eenheden (horizontaal) is daarbij cruciaal.

1025. Alleen met juiste, accurate en tijdige **inlichtingen** kan de commandant zijn middelen goed gesynchroniseerd naar tijd en ruimte inzetten. Dit betekent dat de daarvoor benodigde gegevens op tijd zijn verzameld, tot inlichtingen zijn verwerkt en verspreid. Daarnaast moet de commandant ernaar streven het informatiesysteem van de vijand aan te tasten door bestrijding en misleiding.

1026. Ieder niveau (legerkorps, divisie en brigade) zal er naar streven de eigen commandovoeringscyclus sneller te laten verlopen dan die van de directe opponent. In dat geval is de commandant in staat **sneller op een situatie te reageren** en het **initiatief te nemen** en kan hij op het door hem gewenste tijdstip de beslissing in de gevechtsoperatie zoeken. Voorwaarden hiervoor is dat hij over goede inlichtingen, een snelle en effectieve commandovoering en een hoge mate van mobiliteit beschikt. Tegelijkertijd moet hij proberen de vijandelijke commandovoeringscyclus te vertragen. Dit kan onder andere door fysieke bestrijding om daardoor het commandovoeringssysteem te ontwrichten en de mobiliteit te degraderen, of door misleiding.

1027. De commandant zal proberen de **ruimte** op het operatietoneel in zijn voordeel te benutten. Ten eerste zal hij proberen de ruimte die hij nodig heeft voor zijn operatie voor zichzelf te creëren. Ten tweede zal hij er naar streven de vijand zoveel mogelijk het gebruik van ruimte te ontzeggen. Dit kan door gebied fysiek te bezetten (diepe manoeuvre), maar ook door vuur zonder (permanente) fysieke aanwezigheid.

Funcities van militair optreden

1028. **Commandovoering.** Gebaseerd op de analyse van zijn opdracht en op het operationeel kader zal de commandant richtlijnen verstrekken voor de uitvoering van zijn diepe operatie. Naast procedurele richtlijnen dient hij in ieder geval zo concreet mogelijk aan te geven wat het beoogde doel is in relatie met zijn nabijoperatie. Bij het opstellen van dit plan spelen de volgende overwegingen een rol.

- Hoewel het mogelijk is het plan voor de diepe operatie in een afzonderlijke bijlage te verwoorden, maakt het een **integraal deel** uit van het totale operatieplan. Planning en uitvoering van de diepe operatie vormen een deel van het gesynchroniseerd geheel van de achtergebieds-, nabij- en diepe operatie.
- De opdracht van de commandant moet worden vertaald in **opdrachten** voor de betreffende ondercommandanten. Deze opdrachten worden geïntegreerd in het bevel opgenomen.
- Met **coördinatiemaatregelen** wordt de afstemming van het optreden van de eenheid in het operationeel raamwerk van de achtergebieds-, nabij- en diepe operatie bereikt. Zij dienen tevens om de diepe operaties van de diverse niveaus en neveneenheden op elkaar af te stemmen. In ieder geval moeten coördinatiemaatregelen zijn getroffen die de onderlinge verantwoordelijkheden voor diepe operaties in geografisch opzicht afbakenen.

1029. **Diepe manoeuvre** bestaat uit operaties op vijandelijk grondgebied, waarbij met gevechtskracht wordt gemanoeuvreed om een gunstige positie te verkrijgen om het doel van de diepe operatie te kunnen aangrijpen. Van deze vorm van de diepe operatie gaat een voortdurende en dynamische dreiging uit. Hierdoor ziet de vijand zich voor een dilemma geplaatst en wordt hij gedwongen keuzen te maken voor de verdeling van zijn middelen. Met name luchtmobiele en luchtgelande eenheden zijn geschikt voor het uitvoeren van diepe manoeuvre.

1030. **Diepe vuurkracht** wordt vanuit het eigen grondgebied ingezet, waarbij nauwkeurig gedetecteerde en vastgestelde doelen door (zo mogelijk vooraf aangewezen) inzetmiddelen worden bestreden. Deze vuurkracht is gericht tegen het doel van de diepe operatie en beoogt geselecteerde elementen te vernietigen en de vijand uit zijn evenwicht te brengen. Diepe vuurkracht mag niet worden verward met de vuursteun aan diepe manoeuvre.

1031. Eenheden die in vijandelijk gebied bij de uitvoering van de diepe operatie zijn betrokken, kunnen alleen worden **beschermd** door een strikte emissiecontrole (van communicatie en non-communicatie-appa-

ratuur), door dekking, door gebruik te maken van verrassing, door spreiding bij verplaatsing en een geconcentreerde inzet. Daarbij kunnen ook eventuele alternatieve inzetmethoden een rol spelen. Als daarnaast een goed opgezet misleidingsplan de vijand misleidt, is een succesvolle uitvoering mogelijk. Na ontdekking of het uitvoeren van de opdracht is het vaak noodzakelijk de vijand te ontwijken en terug te keren naar de eigen troepen. Afleidingsacties kunnen deze terugkeer gunstig beïnvloeden.

1032. De **operationele logistiek** moet vooral aanvullende maatregelen treffen voor de **gevechtsverzorgingsteun** aan eenheden die de gevechtsoperaties in het kader van diepe manoeuvre uitvoeren. Daarvoor moet de logistieke zelfstandigheid zijn verhoogd en moeten de gevechtsverzorgingssteuneenheden beschikken over een grote mate van mobiliteit. Op het gebied van onderhoud speelt gevechtsherstel een belangrijke rol. Bij de geneeskundige verzorging is het noodzakelijk helikopters voor gewondenvervoer op basis van afroep beschikbaar te hebben. Personeelsaanvulling is niet mogelijk, de opvang van krijgsgevangenen is slechts provisorisch mogelijk.

Sectie 3 - Achtergebiedsoperatie

Algemeen

1033. Het **doel** van de achtergebiedsoperatie is het **verzekeren van de eigen vrijheid van handelen**. De achtergebiedsoperatie omvat het beveiligen, het uitvoeren van gevechtsverzorging en het verzekeren van de manoeuvrevrijheid van de eigen reserves. De achtergebiedsoperatie is een wezenlijk en integraal deel van het eigen optreden om ook op langere termijn de operatie met succes te kunnen voortzetten. De commandant voert de achtergebiedsoperatie uit gedurende de gehele duur van een conflict. Een goed uitgevoerde achtergebiedsoperatie garandeert een commandant de beschikbaarheid van middelen om de operatie te ondersteunen en uit te voeren.

1034. De achtergebiedsoperatie omvat meer dan alleen maar logistieke activiteiten. Allereerst is de commandant verantwoordelijk voor de **inrichting** van het achtergebied: de ruimtelijke ordening. Daarnaast is het van belang de daar aanwezige eenheden, reserves, logistieke inrichtingen, aanvoerlijnen en essentiële civiele installaties te **beveiligen**. Het opsporen en vernietigen van vijandelijke eenheden die deze operatie trachten te verstoren, maakt daar deel van uit. Tenslotte moet de commandant in geval van calamiteiten in het achtergebied maatregelen nemen om de schade te beperken.

*Het uitvoeren van
gevechtsverzorging.*

Foto: Mediacentrum KL

1035. **Beveiliging en bescherming** zijn een belangrijk deel van de achtergebiedsoperatie. De vijand zal immers - net zoals wij dat doen - zijn diepe operatie tegen ons achtergebied richten, om ons daarmee de vrijheid van handelen te ontnemen. De commandant moet in het achtergebied een balans vinden tussen actieve en passieve beveiligings- en beschermingsmaatregelen. Actieve maatregelen omvatten onder meer het neutraliseren en vernietigen van vijandelijke eenheden en middelen die in het achtergebied optreden. Dit betekent ook dat een commandant hiervoor middelen moet reserveren en hiervoor een adequate commandovoeringsstructuur moet realiseren. Passieve maatregelen omvatten onder meer het gebruik van camouflage, spreiding en misleiding. Het achtergebied waarvoor een commandant verantwoordelijk is, is het gebied dat zich uitstrekt van de aan hem opgedragen achtergrens tot de door hem opgedragen achtergrens van het gebied van verantwoordelijkheid van de naastlagere ondercommandant. Dit gebied wordt doorgaans gebruikt voor het uitvoeren van verzorging en het onderbrengen van reserve- en recupererende eenheden. De grootte van het achtergebied is afhankelijk van de uitgevoerde gevechtsvorm.

Achtergebiedsbeveiliging

1036. De tactische commandant kan worden beperkt bij het **beveiligen** van zijn achtergebied door de aanwijzingen van het gastland. Hij moet er voor zorgen dat de beveiliging van het achtergebied wordt gecoördineerd met de plaatselijke civiele en militaire autoriteiten. Een goede liaison met deze autoriteiten is daartoe essentieel. De stafofficier of -sectie belast met civiel-militaire operaties, speelt hierbij een belangrijke rol.

1037. Het **doel van achtergebiedsbeveiliging** is het beschermen van eigen eenheden of objecten tegen vijandelijk optreden over de grond of vanuit de lucht. Deze eigen eenheden of objecten kunnen bestaan uit niet-ingezette reserves, logistieke en andere installaties, de aanvoerlijnen, niet-gebonden eigen eenheden en eventueel belangrijke gebieden en essentiële civiele objecten. Dit zijn immers potentiële doelen van de vijandelijke diepe operatie. De grootte van het achtergebied en de beschikbare middelen maken het gewoonlijk niet mogelijk het gehele gebied fysiek te beveiligen. Er dienen derhalve prioriteiten te worden gesteld. Deze zullen in de regel liggen bij commandovoeringsfaciliteiten, belangrijke logistieke installaties, reserves en essentiële infrastructuur. Buiten deze prioriteiten zal het achtergebied militair gezien vaak 'leeg' zijn; mogelijk zijn de normale civiele structuren hier wel aanwezig en beschikbaar.

1038. **Beginselen** van de beveiliging van achtergebieden zijn de volgende.

- **Coördinatie.** Alle plannen en operaties voor achtergebiedsbeveiliging moeten behalve met neven- en hogere eenheden worden ontwikkeld, voorbereid, gecoördineerd en uitgevoerd in nauwe samenwerking met de lokale civiele en militaire autoriteiten. Daarnaast is coördinatie in de besluitvormingsfase met in het achtergebied ondergebrachte eenheden wenselijk.
- **Ruimtelijke ordening.** De daadwerkelijk in te nemen locaties van delen van de eenheid en ondersteunende eenheden in het achtergebied en de wederzijdse (*cross-boundary*) steun uit en naar het achtergebied moeten zorgvuldig worden gecoördineerd.
- **Eenhoofdige commandovoering.** Binnen een formatie moet de bevoegdheid voor het plannen, coördineren en uitvoeren van alle aspecten van achtergebiedsbeveiliging zo mogelijk worden toegekend aan één enkele commandant, de commandant (van het) achtergebied. Hij kan bij het uitvoeren van zijn taak worden ondersteund door eenheden van het gastland die eventueel verantwoordelijkheden en taken op zich nemen die in overeenkomsten zijn vastgelegd.
- **Nabijbeveiliging.** Elke eenheid en subeenheid in het achtergebied is verantwoordelijk voor zijn eigen (lucht)nabijbeveiliging en de beveiliging

liging en bescherming van militaire en civiele installaties. Eenheden moeten er op voorbereid zijn zichzelf te kunnen verdedigen tegen sabotage-acties en kleinschalige aanvallen. Teneinde de capaciteit hiervoor te vergroten is clustervorming van naburige eenheden in achtergebieden gewenst. In dit geval dient ook eenhoofdige leiding te worden gerealiseerd. Clustervorming kan, behalve voor gebieden, ook plaatsvinden voor activiteiten, zoals logistieke transporten.

- **Reactie.** De commandant van het achtergebied en alle lagere commandanten in dat gebied moeten in staat zijn een vijandelijk actie af te sluiten en deze vijand zo mogelijk uit te schakelen, om daarmee het behoud van de eigen vrijheid van handelen te waarborgen. Daarbij moet de commandant in zijn besluitvorming steeds de uitwerking van zijn optreden op de lokale bevolking in beschouwing nemen.
- **Passerende eenheden.** Eenheden die zich door het achtergebied van een andere eenheid verplaatsen, of daar tijdelijk moeten verblijven, worden opgenomen in de beveiligingsplannen van de commandant van dat achtergebied.

1039. Achtergebieden zijn door hun relatieve uitgestrektheid en door de aanwezigheid van veelal 'zachte' eenheden **kwetsbaar voor aanvallen**, zowel vanuit de lucht als over de grond. Door hun aard zullen de eenheden die zich er ophouden, het doel van de diepe operatie van de vijand zijn. De commandant van het achtergebied zal een analyse moeten maken van de dreiging die uitgaat naar zijn achtergebied. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt in de volgende gradaties.

- **Luchtdreiging** (*air threat*). De ontplooiing van luchtverdedigings-eenheden en de daarbij behorende commandovoeringsstructuur moet zorgvuldig worden vastgesteld en gecoördineerd om te verzekeren dat de juiste prioriteiten op het gebied van luchtverdediging kunnen worden uitgevoerd.
- **Heimelijke dreiging** (*covert threat*). Hieronder wordt de dreiging verstaan die uitgaat van subversieve acties. Individuele eenheden moeten zichzelf en hun installaties beveiligen en beschermen tegen acties van vijandelijke saboteurs, partizanen of speciale eenheden. Aanvullende maatregelen kunnen worden genomen door territoriale eenheden van het gastland of de civiele politie.
- **Beperkte aanvallen** (*limited attacks*). Eenheden moeten zich in clusterverband beveiligen en verdedigen tegen kleinschalige aanvallen van vijandelijk patrouilles en/of eenheden. Zij moeten dit in eerste instantie met eigen middelen kunnen uitvoeren.
- **Grootschalige aanvallen** (*large attacks*). Het oplossen van deze dreiging, bijvoorbeeld door luchtlandingseenheden, is voorbehouden aan gevechtseenheden die specifiek bestemd zijn voor het uitvoeren van beveiligingsoperaties in het achtergebied. Alle clusters en eenheden

moeten zichzelf en hun installaties beveiligen, beschermen en verdedigen totdat zij worden afgelost. Tot inzet van de beveiligingseenheden voor het achtergebied binden lokale eenheden zo mogelijk de vijand.

- **Vijandelijke doorbraak** (*major enemy incursions*). Deze dreiging is in beginsel een taak voor de reserve-eenheden. De gevechtseenheden bestemd voor beveiliging van het achtergebied binden de vijand totdat de reserve kan worden ingezet.

1040. Bij de **planning van achtergebiedsbeveiliging** zijn de volgende aspecten van belang:

- commandovoeringsrelaties en toewijzing van gebiedsverantwoordelijkheden
- coördinatie, samenwerking en liaison met eenheden onder ander nationaal commando, andere krijgsmachtdelen, civiele autoriteiten en neveneenheden
- beschikbaarheid van adequate verbindingen
- betrouwbaarheid van waarschuwings- en alarmeringssystemen
- verantwoordelijkheden voor bewaking en patrouillegang
- noodzakelijke maatregelen om vijandelijke dreiging tegen te gaan
- beschikbaarheid van versterkingen van een hoger niveau, indien noodzakelijk
- aanwezige en beschikbare luchtverdediging, alsmede luchtverdedigingsprioriteiten
- noodzakelijke maatregelen en beschikbare middelen voor actief opsporen en vernietigen van vijandelijke elementen
- nbc-alarmeringssysteem en aanwezige middelen voor tegenmaatregelen en ontsmetting

1041. Afhankelijk van de verwachte of geconstateerde dreiging en de beschikbare middelen, kan de commandant maatregelen nemen om op te treden tegen een mogelijke vijandelijke dreiging in het achtergebied. Een actieve, preventieve gebiedsbeveiliging kan een vijandelijke dreiging verminderen of de bedoelingen van de vijand vroegtijdig onderkennen. Op deze wijze kunnen mogelijk ernstige schade en verstoringen van de nabijoperatie worden voorkomen.

1042. **Schadebeperkende maatregelen** in het achtergebied moeten voor, gedurende en na een vijandelijke actie worden getroffen, met als doel de omvang van de schade te beperken en het effect te minimaliseren. Alle aanwezige eenheden en subeenheden, alsmede passerende eenheden, kunnen worden ingezet bij het uitvoeren van schadebeperkende maatregelen.

Functies van militair optreden

Commandovoering

1043. Afhankelijk van de omvang van het achtergebied en de ligging ten opzichte van de vakken van de vooreenheden, kan de commandant genoodzaakt zijn een aparte commandant aan te wijzen, aan wie hij de algehele verantwoording voor de achtergebiedsoperatie opdraagt. Deze commandant van het achtergebied moet in voorkomend geval kunnen beschikken over adequate stafcapaciteit en de juiste verbindingsmiddelen. Hij heeft een functionele bevelsverhouding met de eenheden die zich in het achtergebied ophouden op het gebied van beveiliging, verkeersleiding en ruimtelijke ordening. Indien geen aparte commandant van het achtergebied is aangewezen, coördineert de staf de achtergebiedsoperatie met de commandanten van de (sub)eenheden die permanent in het achtergebied verblijven.

Inlichtingen en militaire informatie

1044. Voor een duidelijk beeld van de vijand is de commandant van het achtergebied in sterke mate afhankelijk van externe informatie en inlichtingen van hogere en nevenenheden. Goede en tijdige meldingen van alle eenheden, eigen patrouilles en civiele instanties als politie en brandweer, kunnen een duidelijk beeld geven van de feitelijke situatie in het achtergebied. Inlichtingen van hogere staven over de intenties van de vijand kunnen een indicatie geven over de te verwachten dreiging tegen het achtergebied.

Manoeuvre

1045. De commandant heeft doorgaans slechts beperkte middelen ter beschikking voor de beveiliging van het achtergebied. Wanneer voor deze taak geen specifieke eenheid is aangewezen, kan de commandant van het achtergebied uit de daar aanwezige eenheden een **reserve** creëren. De reserve van de naasthogere commandant en passerende eenheden blijven daarbij buiten beschouwing. De reserve in het achtergebied moet in staat zijn met voldoende gevechtskracht op een dreiging te reageren, om de situatie onder controle te krijgen. Deze reserve kan een actieve of een passieve taak krijgen. Ook kan zij (delen van) een eventualiteitenplanning moeten voorbereiden.

Als er een uit delen van verschillende eenheden samengestelde reserve is geformeerd, moet een commandant worden aangewezen. Deze valt in die hoedanigheid direct onder de commandant van het achtergebied (OPCOM). De geformeerde reserve moet zo mogelijk tijd en ruimte krij-

gen om te kunnen oefenen om zich op haar taak te kunnen voorbereiden. De reserve kan op een centrale locatie in het achtergebied worden geconcentreerd, of op afroep worden geformeerd. Dit is mede afhankelijk van de door de commandant opgedragen reactietijden en de omvang van het achtergebied.

1046. Genie-eenheden moeten zich richten op het **vrijhouden van routes** en eventueel voorbereide **gebieden voor een tegenaanval** om een snelle reactie van de reserve mogelijk te maken. Indien noodzakelijk worden op kwetsbare plekken, zoals relatief open naderingen uit de flank, hindernissen aangebracht. Ongebruikte routes kunnen worden geblokkeerd met tijdelijke versperringen. In geval van calamiteiten moeten deze echter snel vrijgemaakt kunnen worden.

Vuursteun

1047. In het achtergebied zijn doorgaans maar op beperkte schaal **artillerie- of mortiereenheden** aanwezig die tot het verlenen van nabijsteun in staat zijn. In de planning dient te worden voorzien op welke wijze een gebiedscommandant zo nodig over nabijsteun kan beschikken. De eventuele inzet van luchtnabijsteun moet nauwgezet worden voorbereid, temeer daar deze zal plaatsvinden in een gebied waar zich eigen troepen ophouden.

Bescherming

1048. Bescherming is in het achtergebied noodzakelijk om de toch al geringe gevechtskracht te behouden en om de veiligheid en een ongestoorde taakuitvoering van de gevechtsteun- en gevechtsverzorgingssteuneenheden te kunnen garanderen. Het juiste gebruik van het terrein is hierbij van groot belang. **Passieve bescherming** wordt verkregen door goede camouflage, beschermende onderkomens, emissiecontrole, verkeerscontrole en spreiding. **Actieve bescherming** door goede nabijbeveiliging en juiste toepassing van andere beveiligingsprocedures is een aanvulling hierop. Wederzijdse ondersteuning vergroot de flexibiliteit om een dreiging op te vangen en te stoppen. Alle eenheden moeten een rondomverdediging voorbereiden voor het geval zij door de vijand omtrokken of omsingeld worden. Als een eenheid wordt aangevallen, is een snelle ondersteuning cruciaal. Deze kan gestalte krijgen door de vijand in de rug of op de flanken aan te vallen. Oplettendheid en een snelle reactie zullen de kans op verrassing aanzienlijk verkleinen.

1049. Genie-eenheden kunnen **beschermende onderkomens** voor commandoposten, personeel en belangrijke uitrustingsstukken maken.

Daarbij moet wel in ogenschouw worden genomen dat er voldoende geniecapaciteit beschikbaar blijft om aan- en afvoerroutes en de routes voor de reserve vrij te houden. Genie-eenheden kunnen overigens ook worden ingezet voor het aanleggen van schijnopstellingen en -onderkoms, waarmee de vijand kan worden misleid.

1050. Het voorbereiden van een eventuele **nbc-ontsmetting van installaties en eenheden** in het achtergebied is een complexe aangelegenheid. Een plan met prioriteitstellingen kan tot een acceptabele situatie leiden. Speciale aandacht moet hierbij worden besteed aan de nbc-verdedigingsmaatregelen en nbc-ontsmettingsprocedures voor geneeskundige installaties.

1051. In het gebied aanwezige luchtverdedigingseenheden voeren hun eigen operaties uit op basis van door de commandant aangegeven prioriteiten. Een goede passieve en mogelijk ook een actieve **luchtnabijbeveiliging** vormt de noodzakelijk aanvulling. Goede coördinatie en adequate verbindingen moeten een juiste uitvoering van luchtruimbeheersingsmaatregelen en wapencontrolemaatregelen garanderen.

*In het gebied aanwezige
luchtverdedigingseenheden,
onder meer uitgerust
met het kanon 40L70.*

*Foto: R. van Bakel, MVD-
DV*

Verzorging

1052. De grootte van het achtergebied en de mate van spreiding van eenheden die zich daar bevinden, dwingen gevechtsverzorgingssteunen eenheden vaak tot een relatie met de te steunen eenheden op een **regionale basis**. Daardoor ontstaat een gebiedsbedekkend systeem. Het feit dat eenheden in het achtergebied zich regelmatig verplaatsen, vormt hierbij een complicerende factor.

BIJLAGE A BIJ HOOFDSTUK 10

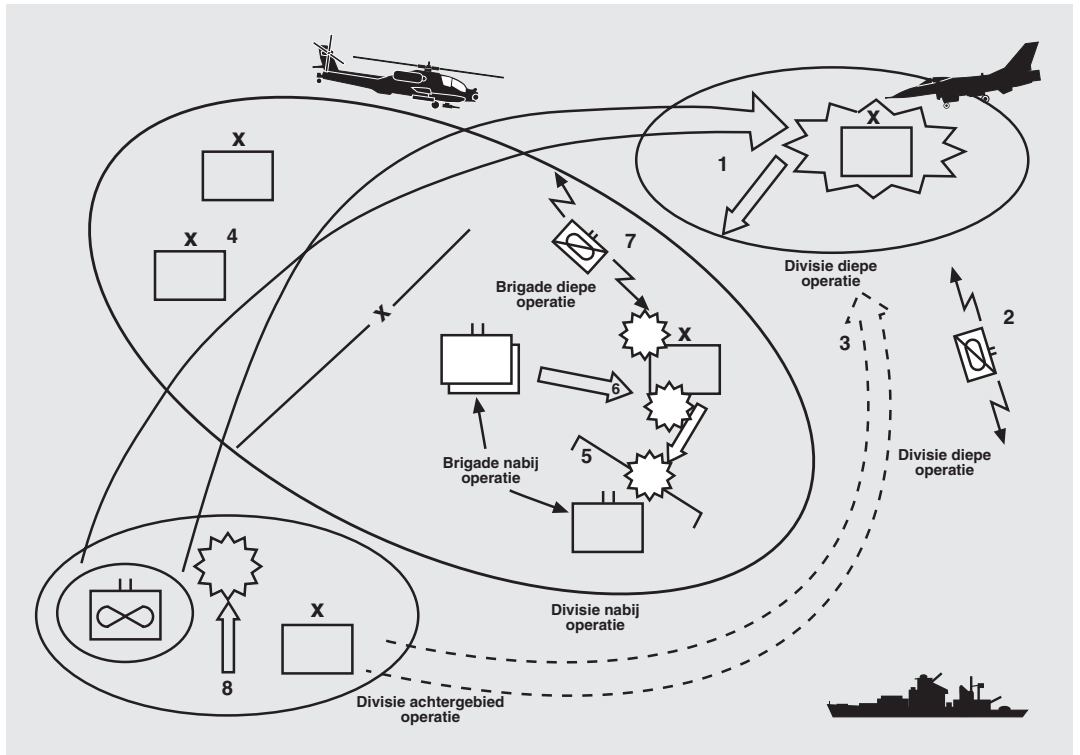
Schematisch overzicht

Diepe operatie			
Doel	Kenmerk	Activiteiten	Opmerkingen
Beperken van de vijandelijke vrijheid van handelen, om gunstige omstandigheden voor de nabijoperatie te creëren. (Vinden en eventueel binden en slaan)	Gewoonlijk uitgevoerd op lange afstand en gedurende een langere periode tegen vijandelijke eenheden die nog niet in gevechtscontact zijn. Offensief van aard.	Vier basisactiviteiten: <ul style="list-style-type: none"> • misleiding • gegevens verzamelen of inlichtingen verwerven en doelopsporing • interdictie 	Middel om de vijandelijke mogelijkheden tot manoeuvreren te beperken door te concentreren op kwetsbare punten, zodat de vijand niet in staat is om gevechtskracht te ontwikkelen en/of te ontplooiën. De vijand wordt vertraagd en afgeleid van zijn eigen hoofdinspanning en delen van zijn gevechtskracht worden vernietigd.

Nabijoperatie			
Doel	Kenmerk	Activiteiten	Opmerkingen
Slaan van de vijand met als doel (een geselecteerd deel van) zijn gevechtskracht te vernietigen of te neutraliseren.	Gewoonlijk uitgevoerd op korte afstand en gedurende relatief korte tijd. Gericht op het winnen van het huidige gevecht van eenheden die in gevechtscontact zijn.	De geïntegreerde inzet van gevechts-, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteuneenheden. Activiteiten in het kader van de nabijoperatie vereisen tijdige en nauwkeurige coördinatie.	De diepe en nabijoperatie worden (deels) gelijktijdig uitgevoerd. Beide maken gebruik van dezelfde schaarse middelen. De commandant stelt zijn prioriteit. Initieel kan deze bij de diepe operatie liggen omdat de succesvolle uitkomst hiervan de uitgangssituatie voor de nabijoperatie beïnvloedt.

Achtergebiedsoperatie			
Doel	Kenmerk	Activiteiten	Opmerkingen
<p>Het verzekeren van de eigen vrijheid van handelen, inbegrepen de manoeuvreervrijheid van niet-gebonden eenheden, zoals reserves.</p>	<p>Vergroot de totale diepte van de operatie en garandeert de beschikbaarheid van middelen om de operatie te ondersteunen en uit te voeren.</p>	<p>Typische activiteiten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verzamelen, verplaatsen en beveiligen van eenheden • hernieuwd ontplooiën van eenheden zonder gevechtscontact • gastlandsteun • inrichten en beveiligen van logistieke installaties • inrichten en beveiligen van aanvoerlijnen • ondersteunen en beveiligen van non-combattanten en civiele installaties • opsporen en vernietigen van eenheden die de operatie willen verstoren <p>De achtergebiedsoperatie omvat verder het aanvoeren van versterkingen, aflossingen en de reconstitutie en regeneratie van eenheden.</p>	<p>Beveiliging van de eigen achtergebiedsoperatie tegen de vijandelijke diepe operatie is zeer belangrijk. Ook de achtergebiedsoperatie moet zijn gericht op het bereiken van het oogmerk van de commandant.</p>

Voorbeeld

10B01. **Diepe operatie.** De divisie-diepe operatie (1) om de vijandelijke reserve brigade te binden, is op het zelfde moment een nabijoperatie voor het squadron bewapende helikopters dat deze opdracht uitvoert. Ondertussen is het ontplooiën van een verkenningsbataljon op de rechterflank ook een divisie-diepe operatie (2). Als de divisiereserve de, in het kader van de divisie diepe operatie geplande aanval moet uitvoeren, is het doel van deze inzet niet alleen het bewaken van die flank, maar ook het verzorgen van flankbeveiliging (3). Ook het verkenningsbataljon (7) voert een brigade-diepe operatie uit die zorgt voor flankbeveiliging en binden van elementen van de aanvallende vijandelijke brigade.

10B02. **Nabijoperatie.** De situatie in het operatiegebied (4) van de verdedigende, linker voorbrigade is stabiel. De operatie van de rechter voorbrigade vormt een deel van de divisie-nabijoperatie. Deze brigade voert een tegenaanval uit waarbij één bataljon de vijand bindt (5), terwijl twee andere bataljons een tegenaanval uitvoeren om de vijand te slaan (6).

10B03. De **achtergebiedsoperatie**, bedoeld om de eigen vrijheid van handelen te verzekeren, omvat onder meer een nabijoperatie (8) van de divisiereserve om een vijandelijke diepe operatie uit te schakelen. Deze reserve beveiligd verder de niet-gebonden reserve-eenheden, logistieke eenheden en de aanvoerlijnen van de divisie.

10B04. **Luchtoperaties** vormen daarbij een integraal deel van het divisie operationeel raamwerk. Een commandant kan bijvoorbeeld de inzet van gevechtsweldinterdictie benutten om de divisie diepe operatie te ondersteunen. Luchtnabijsteun kan hij gebruiken ter ondersteuning van de nabijoperatie van de rechter voorbrigade, maar ook voor de divisie-achtergebiedsoperatie. Inzet van divisie-luchtverdedigingseenheden is daar van doorslaggevend belang. Ondersteuning vanuit zee kan de commandant helpen bij zowel diepe, nabij- als achtergebiedsoperatie. In dit geval ondersteunt scheepsartilleriesteun hem bij het tot staan brengen van de vijandelijke aanval.

11

Aanvallend gevecht

Sectie 1 - Algemeen

11001. Het aanvallend gevecht is een gevechtsvorm, waarin vijandelijke strijdkrachten worden verslagen en/of gebied wordt vermeersterd.

Het verslaan van vijandelijke strijdkrachten geschiedt door het toepassen van gericht geweld, niet alleen op de voorste vijandelijke elementen, maar ook in de diepte. Manoeuvre in de diepte creëert een permanente en wezenlijke dreiging, waardoor de vijand wordt gedwongen te reageren en hij niet in staat is het initiatief nemen.

11002. Wanneer het doel van de aanval het verslaan van de vijand is, wordt dit eerder bereikt door het **verbreken van de fysieke en mentale samenhang**, waarop zijn militaire vermogen berust, dan door het louter toebrengen van verliezen. De wil om te vechten wordt gebroken door deze samenhang aan te grijpen en zijn gevechtskracht te versplinteren en te isoleren. Hiermee wordt uiteindelijk ook de mentale component aangegrepen.

11003. Het aanvallend gevecht kan ook de volgende **doelstellingen** hebben:

- de vijand het gebruik van bepaalde middelen te ontzeggen
- de vijand te misleiden over of af te leiden van de ligging van het zwaartepunt
- de vijand te binden, zodat hij niet in staat is te hergroeperen
- een vijandelijke aanval(svoorbereiding) te ontregelen
- de druk op in gevecht zijnde eigen eenheden te verlichten
- inlichtingen over de vijand te verwerven

11004. Het aanvallend gevecht kan ook in het **kader** van een verdedigend of verdragend gevecht worden uitgevoerd. Een aanval kan worden voorafgegaan door een opmars. Ook kan een aanval voortvloeien uit een ontmoetingsgevecht (*meeting engagement*). Tegenaanvallen kunnen worden uitgevoerd door verdedigende troepen, bijvoorbeeld wanneer zich een kans voordoet de vijand wezenlijke verliezen toe te brengen. Na de

uitvoering van een aanvallend gevecht kan tot de verdediging worden overgegaan, maar ook kan de achtervolging worden ingezet.

Sectie 2 - Kenmerken

11005. De aanvaller heeft in ieder geval aanvankelijk het **initiatief** en bezit vrijheid van handelen. Dit geeft de aanvaller het belangrijke voordeel van:

- keuze van het tijdstip van de aanval
- keuze van de richting en het aanvalsdoel (*objective*) of aanvalsdoelen, alsmede de plaats van het zwaartepunt

11006. De aanvaller moet **momentum** krijgen en behouden tot en met het nemen van het aanvalsdoel. Hij doet dit door het uitbuiten van succes en verkregen voordeel. Zo wordt de vijand gedwongen te reageren en krijgt hij niet de tijd en ruimte het initiatief te hernemen. Dit wordt bereikt door over de volle diepte van het aanvalsvak de effecten uit te buiten van de combinatie van manoeuvre, vuurkracht, tempo, gelijktijdig optreden en verrassing. Op deze wijze wordt het initiatief ook tijdens het verloop van de aanval behouden.

11007. De **vijand**, waartegen het aanvallend gevecht wordt gevoerd, heeft:

- zich niet of nauwelijks ter verdediging voorbereid
- voldoende tijd gehad om met voldoende middelen een gebied ter verdediging in te richten

Bij het beoordelen van de toestand van de vijand dienen vooral ook de mogelijke locaties, sterkte en samenstelling van de reserves in beschouwing te worden genomen, alsmede de wijzen, waarop deze het gevecht kunnen beïnvloeden.

De organisatie van de vijandelijke verdediging en de daaraan gerelateerde ontplooiing van zijn eenheden zijn tenslotte belangrijke elementen bij het - althans voor het eerste deel van de aanval - vast te stellen gebruik van tijd en ruimte.

11008. **Fricie** zal onvermijdelijk invloed uitoefenen op het gevechtsverloop. Het verloop van de aanval zal, zeker na de inbraakfase, ook nimmer in detail te zijn voorzien.

11009. Grote operaties worden in de regel uitgevoerd met **luchtoverwicht** en met steun van luchtmachtkrachten.

11010. Naarmate een aanval vordert, kunnen de aanvalstroepen in toenemende mate geconfronteerd worden met **open flanken**. Ook de aanvoerlijnen nemen in de loop van het aanvallend gevecht in lengte toe.

11011. Het aanvallend gevecht kent een **onderscheid in soorten** naar:

- voorbereidingstijd
- doelstelling

Elke aanval heeft kenmerken van beide indelingen.

11012. Soorten naar **voorbereidingstijd**:

- gelegenheidsaanval
- aanval na voorbereiding

11013. Een **gelegenheidsaanval** (*hasty attack*) is een aanval waarin snelheid centraal staat om een gunstige gelegenheid uit te buiten. Teneinde het momentum te handhaven of om het initiatief te hernemen wordt slechts minimale tijd besteed aan voorbereidingen. Er worden alleen troepen ingezet die onmiddellijk beschikbaar zijn. Gelegenheidsaanvallen dienen zo mogelijk te worden uitgevoerd vanuit een onverwachte richting en ondersteund worden door elk beschikbaar wapensysteem. Commandanten dienen korte bevelen uit te geven en zich dáár te bevinden waar zij vooral snel kunnen reageren op het verloop van de aanval. Een snelle uitvoering moet het voordeel van een kwalitatief mindere vijandelijke verdediging benutten, voordat de vijand gelegenheid krijgt zijn verdediging te verbeteren. Indien het momentum verloren gaat, kan een aanval na voorbereiding noodzakelijk worden.

11014. Een **aanval na voorbereiding** (*deliberate attack*) is een aanval waarbij de vijand wordt aangegrepen met een goed voorbereide en gecoördineerde inzet van manoeuvre en vuursteun. Wanneer de vijand een goed voorbereide verdediging heeft, is een uitgebreide voorbereiding noodzakelijk. Het accent ligt dan op het concentreren van gevechtskracht ten koste van tijd.

11015. Soorten naar **doelstelling**:

- a. aanval in het zwaartepunt van het offensief of aanval van het naast hogere niveau
- b. misleidingsaanval (*feint*)
- c. demonstratie (*demonstration*)
- d. tegenaanval (*counter attack*)
- e. tegenvoorbereidingsaanval (*spoiling attack*)
- f. offensieve verkenning (*reconnaissance in force*)
- g. overvalling (*raid*)

11016. **Aanval om vijand te verslaan en/of gebied te vermeesteren.** Dit is een aanval als deel van het aanvallend gevecht of offensief van het naasthogere niveau. Dit aanvallend gevecht kan ook één van de specifieke doelstellingen uit de paragrafen 11017 tot en met 11021 hebben.

11017. Het doel van een **misleidingsaanval** is het afleiden van de aandacht van de vijand door met hem het gevecht buiten het gekozen zwaartepunt aan te gaan. Troepen die een misleidingsaanval uitvoeren, moeten een adequate sterkte en groepering hebben om de gewenste vijandelijke reactie uit te lokken. Deze aanval is het meest effectief wanneer:

- zij overeenkomt met de vijandelijke verwachtingen
- zij overkomt als een daadwerkelijke bedreiging van het vijandelijke plan
- de vijand een grote reserve heeft, die vroegtijdig gebonden kan worden
- de aanvaller meerdere mogelijkheden heeft

Zo kan een brigade een misleidingsaanval uitvoeren in het kader van het legerkorps- of divisieplan. Zij wordt opgedragen en uitgevoerd als een aanval conform paragraaf 11016.

11018. Het doel van een **demonstratie** is het afleiden van de aandacht van de vijand van het gekozen zwaartepunt zonder daarbij het gevecht aan te gaan. Een demonstratie omvat het gebruik van vuur, bewegingen van gevechtseenheden, rook, eov-middelen, enzovoorts, om het misleidingsplan te realiseren. Een demonstratie is slechts tijdelijk bruikbaar, aangezien het uitblijven van daadwerkelijk gevechtscontact er toe leidt dat de tegenstander het plan voor de aanval duidelijk wordt.

11019. Een **tegenaanval** is een aanval uitgevoerd door (een deel van) verdedigende of vertragende troepen tegen vijandelijke aanvallende eenheden. Specifiek doel kan het hernemen van verloren gebied of het afsnijden of vernietigen van vijandelijke eenheden zijn, teneinde te voorkomen dat de vijand zijn doel bereikt.

11020. Een **tegenvoorbereidingsaanval** is een tactische manoeuvre met als doel een vijandelijke aanval ernstig te ontwrichten, door aan te vallen wanneer de vijand nog bezig is met zijn voorbereiding of ontplooiing. Evenals de tegenaanval is de tegenvoorbereidingsaanval gericht op vijandelijke offensieve acties, echter nu met het beperkte oogmerk van ontwrichting. Deze aanval probeert de vijand te slaan, wanneer hij het meest kwetsbaar is. Wanneer de situatie dit toelaat, kan een succes in een tegenvoorbereidingsaanval uitgebuit worden als bij elke andere aanval.

11021. Het doel van een **offensieve verkenning** is de vijand te verleiden tot het prijsgeven van zijn locatie, sterkte, groepering en intentie door hem te laten reageren op een offensieve actie. Deze reactie kan leiden tot het prijsgeven van zwakke punten in zijn verdediging of de locatie van zijn reserves. Offensieve verkenningen kunnen ook tijdens beweeglijke operaties worden uitgevoerd om de vijand onder druk te houden. Elk succes moet daarbij worden uitgebuit.

Een formatie kan op eigen initiatief of op aanwijzing van het hogere niveau een offensieve verkenning uitvoeren. Zij moet krachtig genoeg zijn om de vijand tot reageren te dwingen, hoewel beperkingen opgelegd kunnen worden om te voorkomen dat er een beslissend gevecht ontstaat.

11022. Het doel van een **overvalling** is het vernietigen van een vijandelijk essentieel element of het in bezit nemen van een terreindeel, om de vijand hierdoor te ontwrichten. De overvalling is gebaseerd op gedetailleerde verkenningen en omvat een verplaatsing naar en in vijandelijk gebied. Overvallingen worden in de regel uitgevoerd in beperkte tijd- en ruimteverhoudingen, op bataljonsniveau en lager.

Sectie 3 - Planning

Operationeel raamwerk

11023. Het operationeel raamwerk in het aanvallend gevecht zal in de loop van de operatie in voorwaartse richting **verschuiven**. Naarmate de operatie vordert, dreigt het risico dat het onderscheid tussen de diepe en

Synchronisatie en afstemming van doelstellingen van de diepe en de nabij operatie.

Foto: Mediacentrum KL

de nabijoperatie vervaagt. Tijdens de uitvoering dient derhalve voortdurend gecoördineerd te worden over de synchronisatie en de afstemming van de doelstellingen van de diepe en de nabijoperatie. Het mees- te effect levert het gelijktijdig aangrijpen van de vijand over de volledige diepte van het gevechtsveld.

Diepe operatie

11024. De diepe operatie is hoofdzakelijk gericht op het vinden en bin- den van de vijand. Zoveel mogelijk wordt de vijand daarbij ook gesla- gen. Typische diepe operaties voor het aanvallend gevecht zijn:

- diepe manoeuvres in front met luchtgemechaniseerde of luchtmobie- le eenheden of eventueel gevechtseenheden
- speciale operaties, teneinde bepaalde essentiële objecten, die de voortgang van de aanval begunstigen, in bezit te nemen

De middelen voor de diepe operatie kunnen ook noodzakelijk zijn voor de nabijoperatie. De uitvoering dient nauwkeurig te worden afgestemd door het stellen van prioriteiten en door integratie van de beschikbare inlichtingenverzamelorganen, zodat de noodzakelijke inlichtingen beschikbaar zijn om beslissingen te nemen.

Nabijoperatie

11025. De nabijoperatie is gericht op het beslissend verslaan van de vij- and. Zij wordt uitgevoerd door gevechtseenheden, gesteund door gevechtssteun-, verzorgingssteun- en commandovoeringssteuneenheden.

11026. In de nabijoperatie worden de **middelen verdeeld** over:

- hoofdaanval, gericht op het realiseren van de doelstelling van de aan- val
- eventueel één of meer nevenaantallen, ter ondersteuning van de hoofdaanval
- verkenning en beveiliging
- reserve(s) of volgend echelon

11027. De aanval vereist de inzet van **zoveel mogelijk gevechtskracht** op de beslissende plaats. In elk geval dient plaatselijk en tijdelijk een over- wicht aan middelen te worden opgebouwd. Deze concentratie moet snel worden gerealiseerd om de reactiemogelijkheden van de vijand te beperken. Het effect van dit overwicht moet daarna snel worden uitge- buit.

De vereiste concentratie van middelen komt tot uiting in de hoofdaan- val. De hoofdaanval dient in elk geval een kwantitatief overwicht aan

middelen te hebben. Ter ondersteuning van de hoofdaanval kunnen één of meer nevenaavallen met een meer beperkte doelstelling plaats vinden. Deze nevenaavallen hebben veelal het karakter van een misleidingsaanval of demonstratie.

De dreiging van vijandelijke vliegtuigen, gevechtshelikopters, artillerie en nbc-strijdmiddelen vereist spreiding van eigen middelen tijdens de nadering en na het passeren van vijandelijke weerstand. De aanval vindt daarom plaats in een voortdurende afwisseling van spreiden en concentreren van middelen.

11028. **Verrassing** beïnvloedt de gevechtskrachtsverhoudingen positief. De moderne techniek maakt het steeds moeilijker onopgemerkt middelen te verplaatsen en te concentreren. Verrassing zal daarom dikwijls op een andere manier moeten worden bereikt. Mogelijkheden zijn het kiezen van een minder voor de hand liggende wijze van optreden - bijvoorbeeld door ongunstig terrein - , het wijzigen van het zwaartepunt tijdens de aanval of het misleiden van de vijand. Verrassing heeft gewoonlijk slechts een tijdelijke uitwerking. De werkingsduur wordt verlengd door snel en doortastend het oorspronkelijke schokeffect uit te buiten en door nieuwe verrassingen voor te bereiden.

11029. **Beweeglijkheid** geeft de aanval extra kracht. Snelheid buit het schokeffect van de verrassing en het tijdelijke overwicht aan gevechtskracht uit, houdt de vijand uit zijn balans en beveiligt de eigen troepen, doordat de vijand geen adequate tegenmaatregelen kan nemen. Het laten volgen en op de juiste tijd en plaats inzetten van reserves is daarvoor doorgaans vereist, zeker gezien de diepte waarover moet worden opgetreden.

11030. **Gepantserde eenheden** zijn bijzonder geschikt voor de beslissende gevechtsacties in het aanvallend gevecht. Zij zijn in staat tot snelle aanvalsacties over grote afstand, ook bij verminderd zicht.

Afhankelijk van de sterkte en de positie van de vijand en van het terrein, kunnen tanks of pantserinfanterie tijdens de aanval afwisselend voorin optreden. Ook kunnen zij geïntegreerd optreden, met name in terrein met beperkte waarnemingsmogelijkheden of onder omstandigheden van verminderd zicht.

In relatief vlak en open terrein heeft de stootkracht van tanks het meeste effect. Zo mogelijk dienen zij zowel bij de inbraak als bij de voorzetting van de aanval te worden ingezet. Wijzigingen in de gevechtsorganisatie tijdens de aanval kunnen daarvoor noodzakelijk zijn.

De pantserinfanterie treedt met vlak- en krombaanwapens primair op tegen vijandelijke infanterie en haar (pantser)voertuigen. Daardoor levert zij een essentiële bijdrage aan het - samen met de tanks - handhaven van de beweging in de aanval. Met name haar capaciteit om in afwisselend terrein het gevecht te kunnen voeren, is de basis voor het succes van de combinatie van tanks en pantserinfanterie.

11031. **Lichte infanterie** is met name geschikt voor de aanval in doorsneden of bedekt terrein. Een aanval in dit terrein kost echter veel tijd. Waar mogelijk moet niet-gepantserde infanterie via onbezette en onbestreken ruimte infiltreren naar de vijandelijke flank en rug. Daarmee kunnen voorwaarden gecreëerd worden voor de aanval door gepantserde eenheden.

11032. **Luchtmobiele eenheden** zijn vooral geschikt voor het overwinnen van hindernissen, het nemen van tactisch belangrijke gebieden, het uitvoeren van inleidende gevechtsacties en het optreden als een reserve, die op korte termijn kan worden ingezet. Hun voortzettingsvermogen in het inzetgebied is echter gering. Zij dienen na inzet op korte termijn te worden versterkt of afgelost.

11033. **Gevechtshelikopters** voeren in de nabijoperatie het gevecht zelfstandig of in directe samenhang met andere gevechtseenheden:

- ter beveiliging van de naderingsmars van de aanvalstroepen
- door een zwaartepunt bij de inbraak te vormen
- ter bewaking van onbezette gebieden en flanken
- ter bestrijding van vijandelijke reserves
- ter bestrijding van vijandelijke tanks
- ter bestrijding van vijandelijke helikopters

Voor de coördinatie met grondtroepen kunnen zij bestrijdingsgebieden opgedragen krijgen.

11034. De **formatie** in de manoeuvre is afhankelijk van de opdracht, de situatie bij de vijand, het terrein, de zichtcondities en de eigen middelen. Deze formatie kan variëren tussen enerzijds smal en diep en anderzijds breed en ondiep.

11035. Bij een **smalle en diepe formatie** is het mogelijk:

- richting en zwaartepunt snel te verleggen
- de aanval snel in de diepte voort te zetten
- bedreigde flanken te beschermen

Deze formatie geeft de meeste vrijheid van handelen tijdens het gevecht.

Nadelen zijn echter dat:

- aanvankelijk slechts een deel van de stootkracht tot gelding gebracht wordt
- een grotere kwetsbaarheid voor vijandelijk vuur bestaat
- het gevaar vergroot wordt, dat volgende delen afgegrensd en de aanvalstroepen uiteindelijk partieel verslagen worden

11036. Een **brede en ondiepe formatie**

- brengt veel vuur van gevechtseenheden in front tegelijkertijd tot gelding
- bindt grote delen van de vijand
- versluiert aanvankelijk het zwaartepunt
- maakt het mogelijk zwakke en onbezette plaatsen in de vijandelijke verdediging te vinden en snel uit te buiten

In deze formatie wordt echter:

- het gros van de eigen middelen al vroegtijdig gebonden
- het verleggen van het zwaartepunt bemoeilijkt
- de omvang van de reserve verkleind

Deze groepering beperkt de vrijheid van handelen.

11037. Wanneer de nadering over een grote afstand moet plaatsvinden of wanneer weinig inlichtingen over de vijand beschikbaar zijn, is het wenselijk achter een breed opgezette verkenning smal en diep voorwaarts te gaan. Bij een nadering over korte afstand of wanneer de situatie bij de vijand nauwkeurig bekend is, zal eerder ontplooid worden.

Achtergebiedsoperatie

11038. De achtergebiedsoperatie verschaft een deel van de **vrijheid van handelen**, die nodig is om in het aanvallend gevecht het momentum te kunnen behouden. De achtergebiedsoperatie is aanvankelijk gericht op het garanderen van de logistieke functievervulling. De dreiging bestaat dan uit interdictie in het kader van de vijandelijke diepe operatie. Naarmate de aanval echter vordert, neemt de dreiging van achtergebleven vijandelijke eenheden toe. Deze kunnen opzettelijk omtrokken zijn of zich bevinden in gebieden, die de eigen troepen niet fysiek voor de aanval gebruikt hebben. Indien deze achtergebleven eenheden hun gevechtskracht behouden hebben, zijn zij een bedreiging voor de vrijheid van handelen. Dit vereist inzet van gevechtseenheden, waarvoor een permanente coördinatie met de nabijoperatie noodzakelijk is.

In het kader van de **verschuiving** van het operationeel raamwerk is het gewenst, dat de achtergrenzen op zodanig moment verschoven worden,

dat de eenheden enerzijds over voldoende ruimte beschikken voor het onderbrengen van reserves en logistieke installaties, maar anderzijds een zo gering mogelijke inspanning behoeven te leveren voor de beveiliging van hun achtergebied.

Manoeuvrevormen

11039. In de nabijoperatie zijn de volgende **manoeuvrevormen** mogelijk:

- frontale aanval (*frontal attack*)
- doorbreking (*penetration*)
- omvatting (*envelopment*)
- omtrekking (*turning movement*)

11040. Binnen elk van deze manoeuvrevormen zijn er een aantal **varianties**. Zo is een meervoudige doorbreking een variant op de doorbreking. De dubbele omvatting en dubbele omtrekking zijn varianten op de omvatting en omtrekking. De omvattende of omtrekkende eenheden kunnen door de lucht getransporteerd worden. Er is dan sprake van een verticale omvatting of omtrekking. Indien een deel via zee getransporteerd wordt is er sprake van een amfibische omtrekking.

11041. Een **frontale aanval** is een offensieve manoeuvre, waarbij de hoofdaanval wordt gericht op het front van de vijand over nagenoeg de volle breedte. Zij wordt gebruikt om de vijand in zijn opstellingen te vernietigen of te binden.

11042. Een **doorbreking** is een aanval waarbij door de verdediging wordt gedrongen en het vijandelijke verdedigingssysteem wordt ontworpen. Bij de doorbreking worden uiteindelijk aanvalsdoelen in de diepte genomen, om de samenhang in de vijandelijke verdediging te verbreken. De hoofdaanval wordt op een smal front gelegd. Het vereist een overwicht van middelen op de plaats, waar men de vijandelijke verdediging wil doorbreken.

11043. Een **omvatting** is een aanval, waarbij de hoofdaanval wordt gericht op één of beide van de volgende plaatsen:

- a. de vijandelijke flank
- b. de vijandelijke rug

Op zijn flank is de vijand kwetsbaarder dan op zijn front. Wanneer in deze aanval verrassing kan worden bereikt, kan een beperkte gevechtskracht al effectief zijn. In zijn rug is vijand het meest kwetsbaar. Een aanval in zijn rug dwingt hem tot een gevecht op de voor hem meest ongunstige plaats.

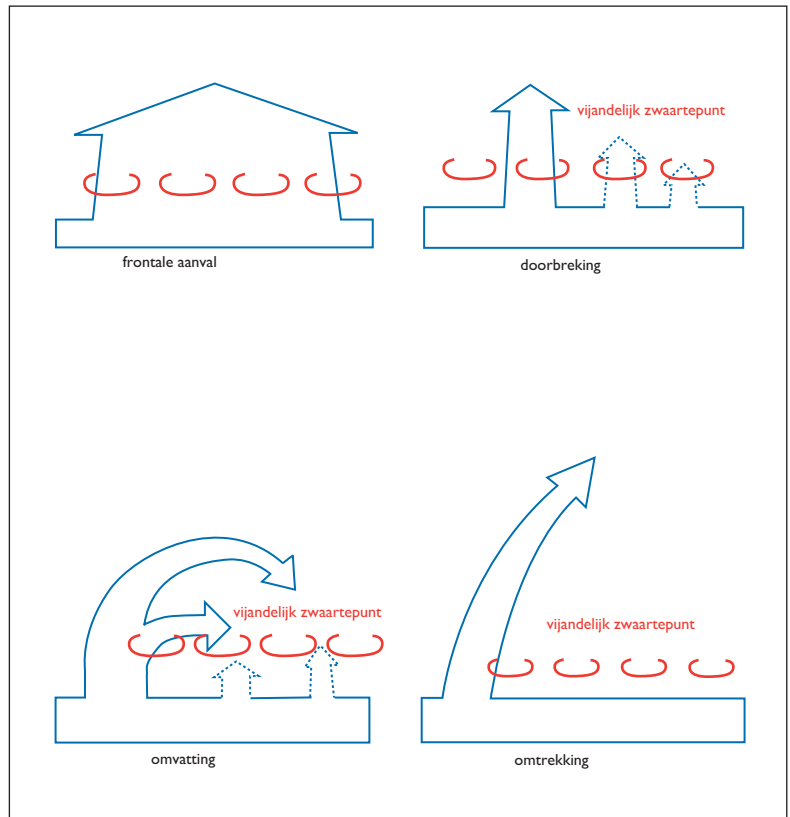
Tijdens het begin van de omvatting verplaatst de aanvallers zich langs de flank van het vijandelijke zwaartepunt. Als dat niet mogelijk is, begint de omvatting met een doorbreking van een relatief zwak deel van de verdediging.

Met een nevenaantal kan de vijand misleid worden over de plaats van de hoofdaanval. Een hoge mate van beweeglijkheid en verrassing is noodzakelijk voor het welslagen. Een omvatting vereist dat de vijand flanken heeft waarlangs men zich kan verplaatsen, zonder dat daar een beslissend gevecht moet worden aangegaan.

De eigen middelen dienen in de diepte gegroepeerd te worden en de open flanken vereisen bijzondere maatregelen.

11044. Bij de **omtrekking** is de hoofdaanval gericht op aanvalsdoelen in de diepte, zodat de vijand in zijn zwaartepunt gedwongen wordt zijn weerstand op te geven. Het vijandelijke zwaartepunt wordt daarmee dus vermeden. Mogelijk wordt hij zo verleid tot het aangaan van gevechten op voor hem ongunstige plaatsen.

*Afbeelding 1:
Schematische weergave
manoeuvrevormen aanval-
lend gevecht.*

De omtrekking verschilt van de omvatting, omdat:

- zij niet is gericht op vernietiging van de vijand in zijn opstelling
- zij meer is gericht op het nemen van gebieden in de diepte van het vijandelijke gebied, om te voorkomen dat de vijand ontwijkt of wordt versterkt. De vijand wordt daarmee uitgemanoevreed.

Ook een omtrekking wordt in de regel uitgevoerd met een hoofdaanval, gericht op de diepte en één of meer nevenaantallen, gericht op het binden en misleiden.

11045. Bij de **keuze van de manoeuvrevormen** zijn de doelstelling, het terrein en de toestand vijand van doorslaggevende betekenis. De omtrekking heeft het voordeel dat de aanvaller selectief zijn doel bepaalt, waar de vijand het meest kwetsbaar is. Geheimhouding en misleiding zijn hier essentiële voorwaarden. Het is van belang dat er weinig hindernissen zijn, tenzij er voldoende middelen beschikbaar zijn om deze snel te overwinnen en de noodzakelijke hoge operationele snelheid te bereiken.

De manoeuvrevorm 'omvatting' heeft het voordeel dat de vijand in de flank(en) en/of in de rug wordt aangevallen, dus dat tijdens de inbraak contact met het sterkste deel wordt vermeden. Geheimhouding en een hoge operationele snelheid zijn ook hier van belang om de vijand onvoldoende gelegenheid voor tegenmaatregelen te geven.

De manoeuvrevorm 'doorbreking' wordt gekozen indien het niet mogelijk is de omvatting en de omtrekking uit te voeren. Zo mogelijk wordt de aanval gericht tegen zwakke delen van de vijandelijke verdediging.

De manoeuvrevorm 'frontale aanval' wordt toegepast, wanneer er geen andere mogelijkheid is om aan het oogmerk van de hogere commandant te voldoen.

Binnen de manoeuvrevormen kan een lagere formatie weer een eigen manoeuvrevorm toepassen. Deze lagere formatie kan daarbij wel worden beperkt door het terrein, de vijand, de manoeuvrevorm van de hogere formatie en de taak, die de lagere eenheid daarin heeft.

11046. In alle manoeuvrevormen kan het noodzakelijk zijn - al dan niet voorzien - een **fasering** toe te passen. Dit leidt echter tot een tijdelijke en plaatselijke onderbreking - en dus tempoverlies - in de aanval. Fasering dient dus zoveel mogelijk te worden vermeden.

11047. Redenen om te faseren kunnen zijn:

- wijziging in de groepering door een andere eenheid als vooreenheid

te bestemmen, vanwege een te grote slijtage of een andersoortig terrein

- formatiewijziging door wijziging van het aantal vooreenheden
- wijziging in de aanvalsrichting
- overschrijding of doorbreking van hindernissen waarvoor speciaal materieel benodigd is
- waarborging van gevechts- en verzorgingssteun

11048. In het aanvallend gevecht wordt een reserve in principe aangehouden en ingezet om het aanvalstempo van de hoofdaanval te handhaven en zo nodig te herstellen. Daarmee blijft ook de vrijheid van handelen behouden, bijvoorbeeld om plaats en richting van de hoofdaanval te verleggen. Bij een fasering kan een nieuwe reserve worden aangewezen. De reserve wordt aangewezen voor het:

- uitbuiten van succes (door de vooreenheid die succes heeft te versterken of te doorschrijden en het gevecht over te laten nemen of als neveneenheid in te zetten)
- hernemen van het initiatief (bijvoorbeeld door de aanval in een andere richting voort te zetten)
- uitschakelen van achtergebleven vijand
- versterken van de flankbeveiliging

De inzet van de reserve kan een wijziging van het oorspronkelijke plan tot gevolg hebben. Dit is het geval als de reserve niet meer beschikbaar is voor een voorziene inzet als vooreenheid in een volgende fase.

De omvang van een reserve wordt vooral bepaald door de beschikbare informatie over de vijand en de gevechtskracht van de vijandelijke reserve. Daarnaast is de afstand tot het aanvalsdoel een factor, die de omvang van de reserve bepaalt. Reserves dienen zodanig gelocerd te worden dat zij snel in elke richting kunnen worden ingezet, zonder daarbij voortijdig gebonden te raken.

Een luchtmobiele reserve kan worden aangehouden om succes te kunnen uitbuiten in het kader van een achtervolging of het optreden op een flank.

11049. **Infiltratie** (*infiltration*) is een techniek, waarbij troepen zich onopgemerkt door het vijandelijke weerstandsgebied verplaatsen. Zij kan worden toegepast in elke manoeuvrevorm. In de regel geschiedt de verplaatsing in kleine groepen, om vervolgens in de diepte van het vijandelijke gebied te concentreren en een aanval of overvalling uit te voeren. De infiltratie kan gebruikt worden om vijandelijke opstellingen in de flank of rug aan te grijpen, om belangrijke gebieden ter ondersteu-

ning van de hoofdaanval te vermeesteren, om inlichtingen te verkrijgen of om de vijandelijke achtergebiedsoperatie te verstoren. Soms kan na de uitvoering van de opdracht een exfiltratie nodig zijn om naar eigen gebied terug te keren.

Sectie 4 - Uitvoering

11050. De aanval kent drie, in elkaar overlopende, fasen:

- naderingsmars (*Advance-to-Contact*)
- inbraak (*breaking-in*)
- voortzetting van de aanval

Aan de aanval gaat in de regel een verplaatsing vooraf. De aanval begint in de regel met het overschrijden van de startlijn, gevolgd door een naderingsmars. Indien de startlijn dicht tegen de vijandelijke opstellingen aan ligt, wordt geen naderingsmars uitgevoerd. Aan een aanval kan, als een op zichzelf staande fase, een inleidende gevechtsactie vooraf gaan. Tegen een in de diepte gegroepeerde vijand kunnen naderingsmars en inbraak zich telkens herhalen.

11051. Een aanval moet **voorbereid** worden om de vereiste stootkracht te kunnen concentreren. De omvang van de voorbereidingen is afhankelijk van de beschikbare tijd. Alle commandanten dienen zo vroeg mogelijk te weten, welke voorbereidingstijd ter beschikking staat.

11052. Indien **andere troepen gevechtscontact** met de vijand hebben, moet hun kennis over vijand en terrein, maar ook hun middelen en installaties worden gebruikt voor de voorbereiding en ondersteuning van de aanval.

11053. De voorbereidingen voor de aanval dienen beveiligd te worden. De omvang van deze beveiliging is afhankelijk van het verloop van de voorafgaande gevechten en de afstand tot de eigen troepen, die reeds gevechtscontact hebben.

11054. Tijdens de **verplaatsing naar de startlijn** worden alle beschikbare routes gebruikt en ontplooiën de eenheden zich uiteindelijk tot formaties van de naderingsmars. Deze verplaatsing dient zo mogelijk één doorgaande beweging te zijn. De aanvalstroepen dienen buiten vijandelijke waarneming de startlijn te bereiken.

11055. Tijdens de **naderingsmars** dient het eigen indirecte vuur uitgebuit te worden om in één vloeiende beweging vanuit de verplaatsing zo snel mogelijk terrein te winnen en het vijandelijke vuur te ontlopen. Daarbij moeten vijandelijke vooruitgeschoven opstellingen worden uitgescha-

keld en moet de vijandelijke artillerie worden geneutraliseerd. Aan het einde wordt de aanvalsformatie ingenomen.

11056. Pas bij de **inbraak** worden de gevechtseenheden geconcentreerd. De vijand wordt door voorbereidende beschietingen geneutraliseerd. Dreigingen vanuit de diepte of vanaf de flanken dienen uitgeschakeld te worden. De inbraak dient snel en met kracht te geschieden. De vijand mag geen gelegenheid krijgen georganiseerde weerstand te bieden. De inbraaksector dient soms verbreed te worden, om meer manoeuvre-ruimte te creëren. Dit kan nodig zijn voor het behoud van het genomen terrein of voor het laten volgen van andere eenheden. Terwijl de voor-

Bij de inbraak door gepantserde eenheden is het in de regel noodzakelijk dat tanks samen met pantserinfanterie worden ingezet.

Foto: FEL/TNO

ste delen snel in de diepte doorstoten, kunnen volgende delen de achtergebleven vijandelijke weerstand uitschakelen. Indien de vijand tegengestoten uitvoert, dienen deze onmiddellijk te worden afgegendeld. Het gros van de aanvalstroepen zet de aanval daarbij voort.

11057. Bij de inbraak door gepantserde eenheden is het in de regel noodzakelijk dat **tanks samen met pantserinfanterie** worden ingezet. Zo mogelijk treden hierbij ook gevechtshelikopters op. Een inbraak met (uitgestegen) infanterie vereist veel vuursteun en kost tijd.

11058. De **voortzetting van de aanval** is gericht op het vermeesteren van het aanvalsdoel of het (verder) verbreken van de samenhang bij de tegenstander, waarbij men zich niet moet verliezen in tijdrovende en kostbare gevechtsacties. Vijand die niet omtrokken kan worden, dient met zoveel mogelijk vuur te worden aangegrepen. Achtergebleven weer-

stand kan het noodzakelijk maken, dat het verzorgingsverkeer geëscorteerd moet worden.

Indien op hindernissen - met name mijnevelden en besmette gebieden - wordt gestoten, moet worden voorkomen dat kwetsbare concentraties ontstaan.

Met de voortzetting van de aanval neemt ook het risico voor de flanken toe. Hiermee dient voortdurend rekening gehouden te worden.

11059. In elke aanval kunnen **crisissituaties** ontstaan. Indien dit wordt onderkend, mag een commandant zich niet laten verleiden zijn reserves te vroeg in te zetten. Hij moet steeds over middelen beschikken, waarmee hij, ook op het hoogtepunt van een crisis, nog vrijheid van handelen en daarmee kans op succes heeft. Vaak is het van het voorbeeldgedrag van commandanten afhankelijk hoe een crisis wordt overwonnen.

11060. Indien een aanval stopt, moet een commandant er alles aan doen, om met vuur de **voorwaartse beweging** weer te herstellen. Wanneer dit mislukt, moet hij de aanval op een andere plaats voortzetten. Is onvoldoende gevechtskracht beschikbaar, dan beslist de hogere commandant of hij zijn reserves inzet, of dat hij de aanval afbreekt en tot de verdediging overgaat.

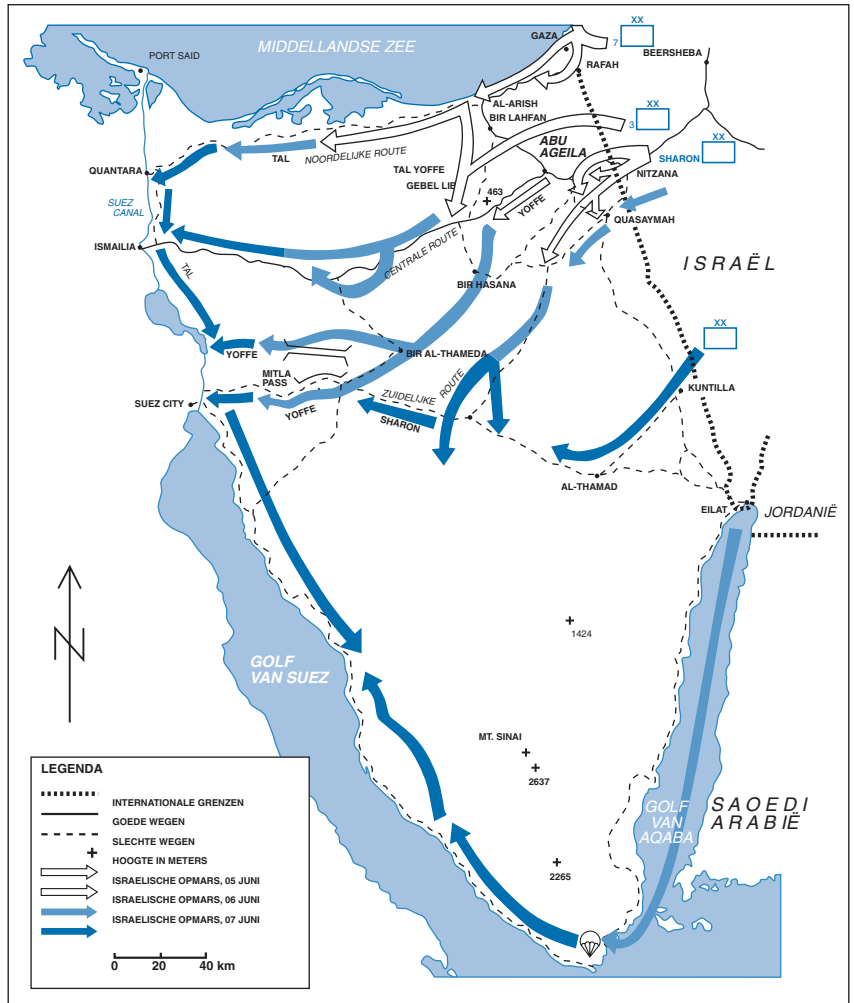
11061. Tijdens het verloop van het gevecht kan de vijand overgaan tot het uitvoeren van **tegenaanvallen** - met name op de flanken - om daarmee de samenhang in zijn verdediging te herstellen. Essentieel is deze tegenaanvallen zo vroeg mogelijk te onderkennen en deze tegenaanvalstroepen te neutraliseren voordat zij op eigen troepen stoten. Indien dit niet lukt, moeten de aangevallen troepen tijdelijk tot de verdediging overgaan; daarvoor moeten ze zo nodig versterkt worden. Wanneer in voldoende mate over reserves wordt beschikt, is het de meest doelmatige handelwijze hen de tegenaanvallen te laten afgrendelen en met het gros van de middelen de aanval voort te zetten.

11062. Indien de vijandelijke weerstand afneemt of wanneer de vijand zich terugtrekt, dient snel en met kracht de manoeuvre naar het aanvalsdoel te worden voltooid.

11063. **Reserves** zijn essentieel om het momentum van de aanval te kunnen handhaven. Inzet op plaatsen, waar men succes heeft gehad is te prefereren boven inzet op plaatsen, waar de aanval geen of minder succes heeft. Hiermee wordt de vrijheid van handelen versterkt.

DE OPERATIE 'GAZELLE' IN DE SINAI IN JUNI 1967

Drie Israëlische divisies schakelden tijdens de Zesdaagse Oorlog (5 - 10 juni 1967) bijna tachtig procent van de Egyptische landstrijdkrachten uit. Dat gebeurde in een bliksemoffensief met pantserzware eenheden dat aan de Egyptenaren 15.000 man en vrijwel al hun materieel kostte. De Israëliërs verloren niet meer dan driehonderd man. Eerst sloeg de Israëlische luchtmacht toe, met groot succes. Israëlische piloten schakelden in de ochtend van 5 juni binnen enkele uren 309 van de 340 Egyptische gevechtsvliegtuigen uit. Twee uur na de eerste luchtaanval begon het grondoffensief. Verrassing, initiatief en handhaving van het momentum waren hoofdbestanddelen van het Israëlische aanvalsplan. Na de inbraak in het - op papier - sterke Egyptische weerstandsgedebied langs de grens tussen beide landen, gingen de Israëlische divisies onmiddellijk over op het gevecht in de diepte. Ze rukten met hun gemechaniseerde taakgroepen op naar het Suezkanaal en bezetten in enkele dagen het gehele Sinai-schiereiland. De Egyptenaren kregen niet de tijd hun vlak achter het front ontplooidde operationele reserves in te zetten, op nieuwe lijnen in de

diepte terug te vallen of versterkingen uit de omgeving van het Suezkanaal aan te voeren. De planning voor de eerste fase van het offensief - de inbraak - was zeer gedetailleerd geweest. De Israëlische commandant van het Sinai-front, generaal Gavish, had echter voor de voortzetting van de aanval door de Sinai slechts summiere bevelen uitgegeven. Deze aanpak weerspiegelde de Israëlische militaire doctrine, die plannen steeds 'vloeibaar' hield en van commandanten veel eigen initiatief verwachtte.

De uitvoering van het aanvalsplan verliep nagenoeg vlekkeloos, mede door de ontzetting en besluiteloosheid die het Egyptische opperbevel verlamden. De Egyptenaren traptten bovendien in het misleidingsplan van hun tegenstander. Enkele Israëlische tankkolonnes voerden in de zuidelijke sector, bij Kuntilla, zeer zichtbare manoeuvres uit om de aandacht van het Egyptische opperbevel te trekken. Dat lukte; de Egyptische opperbevelhebber verplaatste een deel van zijn operationele reserves naar het zuiden. In het noorden rukte de met een parachutistenbrigade versterkte Israëlische 7 Padiv, onder bevel van brigadegeneraal Israël Tal, snel op langs de Middellandse Zeekust. De Israëlische tanks (gemoderniseerde AMX-13's, Centurions en Super Shermans) bleken superieur aan de Egyptische T-34's en T-54/55's. In de centrale frontsector slaagde divisiecommandant Sharon er in de Egyptische hoofdmacht in het bolwerk Abu Ageila te omsingelen. Sharon controleerde nu alle belangrijke wegen naar en langs het Egyptische weerstandsgebied. Tussen de opmarsroutes van de twee Israëlische divisies lag een strook van de Sinai die de Egyptenaren als onbegeenbaar hadden ingeschat en dus slechts beveiligden. De commandant van de Israëlische 3 Divisie, brigadegeneraal Yoffe, strafte dat oordeel af door binnen twaalf uur zestig kilometer door het 'ontoegankelijke' terrein op te rukken. Yoffe's divisie kon zo alle transversale verplaatsingen tussen de omtrokken Egyptische fronteenheden blokkeren.

Op de tweede dag van het offensief, 6 juni, handhaafden de drie Israëlische divisies hun momentum. Het gedemoraliseerde, zelfs paniekerige Egyptische opperbevel beschouwde de Sinai toen al als verloren. Vooral de snelle val van Abu Ageila was hiervoor doorslaggevend geweest. De resterende nog inzetbare Egyptische eenheden kregen de opdracht zich op de westelijke oever van het Suezkanaal terug te trekken. Dat resulteerde in een chaotische race naar het kanaal door afzonderlijke Egyptische eenheden, in enkele gevallen voorafgegaan door hun commandanten. Tal en Yoffe handhaafden hun tempo ook in de achtervolging. Hun divisies namen in een gecombineerde aanval de laatste belangrijke Egyptische versterking, Gebel Libri, in. De Israëliërs richtten zich nog diezelfde dag op het afsluiten van de enige verkeersknooppunten waarlangs het restant van het Egyptische leger zich nog kon terugtrekken: Nakhel en de Mitlapas. Die afsluiting slaagde op 7 juni, de derde dag van het offensief. Enkele Egyptische gemechaniseerde brigades die het Suezkanaal waren overgestoken om de aftocht te dekken, kwamen te laat. Op 8 juni veroverden de Israëliërs de bruggen over het Suezkanaal, waarmee, na vier dagen van zware gevechten, het Egyptische leger in de Sinai ophield te bestaan.

Bron: George W. Gawrych, "Key to the Sinai: The Battles for Abu Ageila in the 1956 and 1967", Fort Leavenworth, 1990.

11064. Nog voordat de aanvalstroepen hun aanvalsdoel genomen hebben, moet de hogere commandant **vervolgopdrachten** uitgeven over:

- de voortzetting van de aanval
- het overgaan tot de achtervolging om het succes van de aanval uit te buiten

- het beëindigen van de aanval en het overgaan tot de verdediging van het genomen aanvalsdoel
- het afbreken en terugkeren

11065. Na het nemen van het aanvalsdoel dient een **consolidatie** (*consolidation*) te worden uitgevoerd in overeenstemming met het oogmerk van de commandant. De consolidatie dient direct een aanvang te nemen en binnen de kortst mogelijk tijd te worden afgerond, teneinde te verzekeren dat de aanvalstroepen in staat zijn vijandelijke tegenaanvallen af te slaan.

11066. Vaak zal het noodzakelijk zijn op het aanvalsdoel te **reorganiseren**, om vervolgo opdrachten te kunnen uitvoeren. Oponthoud moet daarbij zoveel mogelijk worden vermeden.

Wanneer het aanvalsdoel genomen is, mag het contact met de vijand niet verloren gaan. Verkenningseenheden dienen het terrein in front te verkennen en informatie in te winnen over het vijandelijke vervolgoptreden.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

11067. Het handhaven van het momentum vereist een **hoog tempo** in het aanvallend gevecht. Dit momentum kan alleen worden bereikt door opdrachtgerichte commandovoering op alle niveaus toe te passen. Om tijdswinst te behalen dient zoveel mogelijk gebruik gemaakt te worden van waarschuwingsbevelen. Bevelen zullen slechts voor het eerste, te voorziene deel gedetailleerd kunnen zijn. Voor de volgende delen zal de commandant vaak moeten volstaan met een operatieconcept en dit tijdens het verloop aanvullen met partiële bevelen. In toenemende mate zal het succes afhankelijk zijn van het initiatief dat op de lagere niveaus wordt genomen.

11068. **Commandoposten** zullen voor aanvang van de aanval zo ver mogelijk naar voren geplaatst worden, zodat de commandovoering in de eerste kritieke fase is gegarandeerd.

11069. De **plaats van de commandant** is afhankelijk van de locatie, waar hij het beste inzicht heeft en het beste gesteund kan worden door zijn staf. In de regel is dit op zijn commandopost. Op kritieke momenten, wanneer het essentieel is sneller te handelen dan de vijand, kan hij kiezen voor het voeren van het commando vanuit een vooruitgeschoven commandopost.

11070. **Coördinatiemaatregelen** die getroffen moeten worden zijn:

- tijdstip van het begin van de aanval
- startlijn of -punt
- aanvalsvak of -richting
- aanvalsdool

Daarnaast kunnen voor de coördinatie nog de volgende maatregelen worden getroffen:

- tussengelegen aanvalsdoolen
- coördinatielijnen en controlepunten
- contactpunten en aanwijzingen voor liaison
- verzamelgebieden en afwachtingsgebieden
- uitgangsggebieden

11071. Het **begin van de aanval** dient de vijand te verrassen. Het tijdstip waarop de aanval begint (Uur U), wordt bepaald door:

- het moment waarop het aanvalsdool genomen moet zijn
- de mogelijkheid zwakheden in de vijandelijke verdediging uit te buiten
- de vereiste voorbereidingstijd
- de weers- en zichtcondities

Uur U wordt vastgesteld door de hoogste bij de aanval betrokken commandant.

11072. De hogere commandant stelt het **aanvalsdool** vast, dat terrein- of vijand-georiënteerd kan zijn. Het aanvalsdool ligt op geringe afstand, indien de aanval slechts een beperkte doelstelling heeft, bijvoorbeeld om:

- in een ontmoetingsgevecht snel een gunstige situatie uit te buiten
- de vijandelijke sterkte en locatie vast te stellen
- vijand te binden of te misleiden

Bij inleidende gevechtsacties en aanvallen bij verminderd zicht ligt het aanvalsdool ook meestal op korte afstand.

11073. Elke eenheid of formatie krijgt slechts één **aanvalsdool**. Moet de aanval daarna nog worden voortgezet, dan worden hiervoor tijdig bevelen gegeven. De samenwerking met de luchtmacht vereist daarover een zo vroeg mogelijke coördinatie.

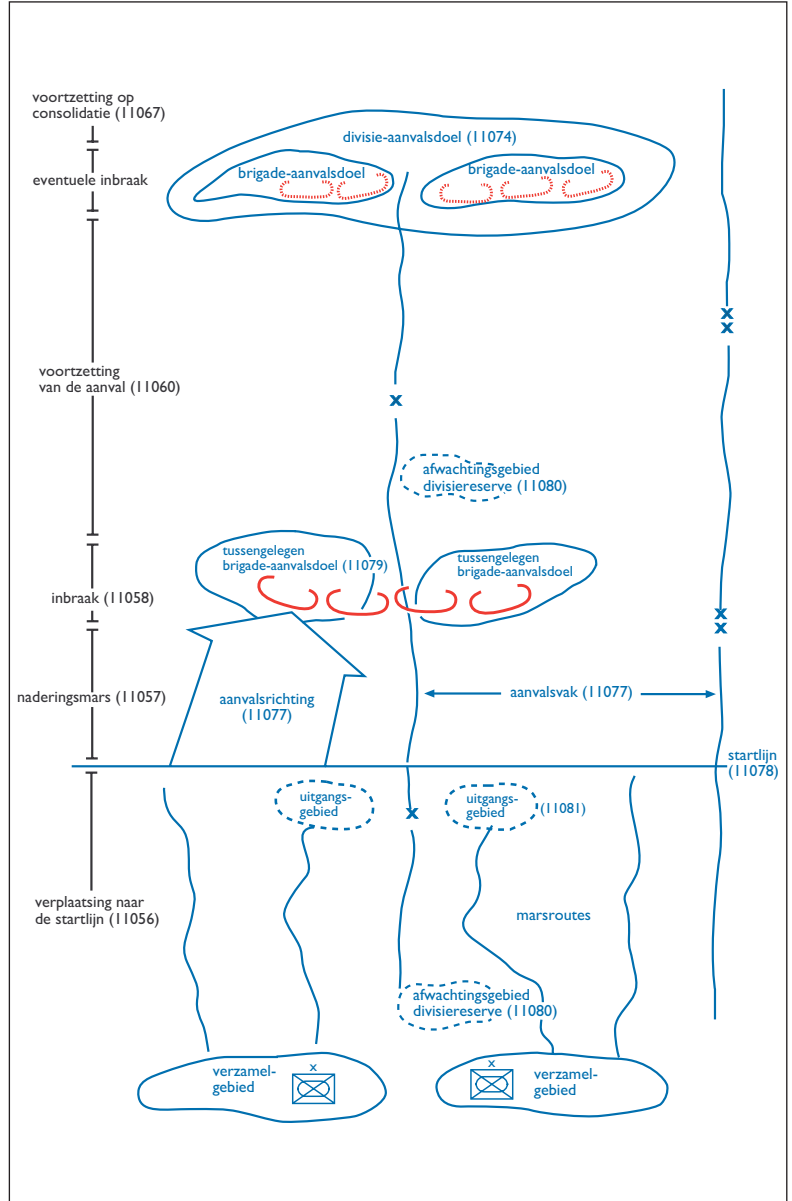
11074. Aanvalstroepen hebben **bewegingsvrijheid in de breedte** nodig om hindernissen te overwinnen, om hardnekkige weerstanden te kunnen omtrekken, maar vooral om de meest gunstige plaats voor een inbraak te kunnen gebruiken.

Als richtlijn voor de vakkbreedte in het aanvallend gevecht onder gemiddelde omstandigheden geldt:

- brigade 18 km
- tank- en pantserinfanteriebataljon 6 km
- licht infanteriebataljon 3 km

De eenheden hoeven niet over de volledige breedte aan te vallen. Hoe sterker de vijandelijke weerstand is, des te groter de noodzaak om binnen het vak te concentreren.

*Afbeelding 2:
Schematische weergave
aanvallend gevecht.*

11075. De weg naar een aanvalsdoel wordt bepaald door een **aanvalsvak** of een **aanvalsrichting**. In sommige gevallen kan ook voldoende zijn de aanvalstroepen slechts het aanvalsdoel op te dragen. Welk coördinatie-middel wordt toegepast, is afhankelijk van de mate van vrijheid die gegeven wordt.

Een aanvalsvak wordt vastgelegd door vakgrenzen. De vakgrenzen moeten zo ver voorbij het aanvalsdoel worden getrokken, als voor de voortzetting of consolidatie noodzakelijk is. Verleggen van vakgrenzen tijdens de aanval moet zoveel mogelijk worden voorkomen.

Een aanvalsrichting geeft een specifieke richting of geografisch verloop aan, die de manoeuvre moet volgen.

11076. Een **startlijn** wordt bepaald om de afzonderlijke bewegingen in de manoeuvre te synchroniseren en afstemming met de vuursteun te realiseren.

11077. De ligging van **tussengelegen aanvalsdoelen** wordt bepaald door het terrein en/of de toestand van de vijand. Zij dienen ter coördinatie van de manoeuvre en voor de afstemming met gevechts- en verzorgingssteun. Zij leiden altijd tot een fasering van de aanval. Tussengelegen aanvalsdoelen zijn meestal aanvalsdoelen voor subeenheden.

11078. Voor het onderbrengen van de reserve worden **afwachtingsgebieden** aangewezen. Zij liggen zodanig, dat een snelle inzet voor de meest waarschijnlijke optie is gewaarborgd.

11079. Een **uitgangsgebied** (*Forming-Up-Point*) is een aan eigen zijde van de startlijn gelegen gebied, waarin de aanvalstroepen hun laatste voorbereidingen voor de aanval kunnen treffen. Deze voorbereidingen kunnen bestaan uit herbevoorrading, aanvullende verkenningen of het innemen van de juiste formatie. Zo mogelijk dient het gebruik van een uitgangsgebied echter vermeden te worden, aangezien het de voorwaartse beweging onderbreekt en het de aanvalstroepen kwetsbaar maakt voor vijandelijke tegenmaatregelen.

11080. De **coördinatie in tijd en ruimte** is slechts vast te leggen, voorzover het verloop van de aanval kan worden voorzien. De bevelvoering en coördinatie voor het verdere verloop van de aanval kan slechts in grote lijnen worden vastgelegd, zodat in elk geval eenheid van inspanning wordt bereikt, zonder dat door een onverwachte ontwikkeling van de situatie de vrijheid van handelen wordt beperkt.

Inlichtingen

11081. Tijdige en accurate inlichtingen zijn essentieel voor het succes in het aanvallend gevecht. De inlichtingenbehoefte zal zich met name richten op de vijandelijke sterkte, posities, mogelijkheden en intenties. Daarnaast zal er in het aanvallend gevecht ook behoefte bestaan aan andere inlichtingen, zoals over het terrein, met name in de gekozen naderingen en het aanvalsdoel. Inlichtingen over de lokale bevolking kunnen daar deel van uitmaken. De inlichtingenspanning zal in het aanvallend gevecht met name zijn gericht op de keuze van het zwaartepunt.

Het merendeel van de inlichtingenbehoefte zal tijdens de **inlichtingen-voorbereiding van de operatie** worden vastgesteld, waaronder de meest waarschijnlijke vijandelijke mogelijkheden en kwetsbaarheden. Tevens worden besispunten en belangrijke doelen vastgesteld, waardoor een bijdrage wordt geleverd aan concentratie van gevechtskracht.

11082. De inlichtingenbehoefte strekt zich uit over een **gebied van belangstelling**, dat in het aanvallend gevecht aanzienlijk groter is dan het gebied van verantwoordelijkheid. Om in deze behoefte te kunnen voorzien, zullen verzoeken moeten worden gericht aan hogere- en neveneenheden.

11083. Grond- en luchtverkenningen voorafgaande aan en tijdens het aanvallend gevecht moeten gecoördineerd plaatsvinden. De inzet van **verkenningseenheden** moet direct volgen uit het besluitvormingsproces en moet gericht zijn op het vinden van mogelijkheden om de naderingsmars en de voortzetting van de aanval uit te voeren door gebieden met zo min mogelijk weerstand. Het manoeuvreplan dient vervolgens zo flexibel te zijn, dat deze informatie wordt uitgebuit. Dit proces dient ook tijdens de uitvoering te worden gecontinueerd (*recce-pull*).

Manoeuvre

11084. De manoeuvre is beschreven in de secties 3 (planning) en 4 (uitvoering)

Vuursteun

11085. Voorwaarde voor een vloeiend verloop van de aanval is een strakke coördinatie van het vuur van alle wapens. Dit vuur wordt daar geconcentreerd, waar de beslissing wordt gezocht. Het **vuur van gevechtseenheden en vuursteuneenheden** moet door de formatiecom-

mandant voortdurend op elkaar worden afgestemd. Mede hierdoor kan het momentum in het aanvallend gevecht worden verkregen en gehandhaafd.

11086. Indien verrassing voorop staat, kan vuursteun achterwege blijven, totdat daadwerkelijk op weerstand wordt gestoten. De formatiecommandant dient te bepalen of gebruik gemaakt wordt van een **voorbereidende beschieting**. Die is in de regel noodzakelijk bij een sterke en goed voorbereide verdediging, maar verkleint het verrassingseffect.

11087. Het juiste gebruik van vuursteun is essentieel voor het succes in het aanvallend gevecht. **Vuursteuneenheden** kunnen voorwaarts worden ontplooid tijdens de voorbereidingen voor de aanval. Zodra de aanval begint, dienen de vuursteuneenheden te volgen zodat de nabijoperatie voortdurend kan worden gesteund.

11088. Tot de **taken van de vuursteun** in het aanvallend gevecht behoren:

- opsporen van doelen, in de diepte en later ook op de flanken
- voorkomen dat de vijand invloed kan uitoefenen op de voorbereidingen, de verplaatsing naar de startlijn en de naderingsmars door de aanvalstroepen
- op bevel van de formatiecommandant uitvoeren van een voorbereidende beschieting
- vernietigen of neutraliseren van vijandelijke grondwapensystemen
- neutraliseren van vijandelijke pantserbestrijdingswapens met lange dracht
- vernietigen van vijand op de locatie van de inbraak of in het vijandelijk zwaartepunt
- vertragen van bewegingen van vijandelijke reserves
- vernietigen van vijandelijke reserves in de diepte
- bestrijden van vijandelijke tegenaanvallen
- dekken van flanken of hergroeperingen van de aanvalstroepen

Indien een voorwaartse doorschrijding wordt uitgevoerd, dekt de artillerie van de te doorschrijden eenheid de voorbereidingen en de verplaatsing van de aanvalstroepen. De te doorschrijden eenheid versterkt het vuur van de aanvalstroepen zolang als dit vanuit hun stellingen mogelijk is.

11089. **Luchtsteun** vormt een essentieel deel van de vuursteun in het aanvallend gevecht. Met gevechtsveldinterdictie kan worden tegengegaan dat de vijand zijn vooreenheden versterkt en zijn verdediging verbetert. Bovendien kunnen vijandelijke grondwapensystemen worden bestreden.

Tijdens de aanval verschuift de prioriteit van de luchtverdediging naar het beschermen van de aanvalstroepen.

Foto: MVD-DWS

Luchtnabijsteun is vooral noodzakelijk indien de aanval stuit of gevaar loopt door een vijandelijke tegenaanval. Luchtnabijsteun zal alleen effectief zijn, indien zij direct ter beschikking staat. De inzet vereist een zeer nauwe afstemming met het vuur en de manoeuvre van de grondtroepen.

Bescherming

11090. In het aanvallend gevecht kan de vijand met luchtaanvallen het momentum beperken. Hij zal daarmee trachten de aanvalstroepen te stoppen en de verplaatsing van volgende eenheden te verstoren. De omvang van de dreiging is mede afhankelijk van de mate, waarin de vijand in staat is luchtoverwicht te verwerven. Zeker zijn diepe operatie is alleen mogelijk, indien hij in staat is gedurende een langere tijd plaatselijk luchtoverwicht te handhaven. Ondanks het eigen luchtoverwicht blijven vijandelijke luchtaanvallen op lage en zeer lage hoogte en inzet van vijandelijke gevechtshelikopters in de nabijoperatie mogelijk.

11091. Tijdens de voorbereidingen zal de **luchtverdediging** zijn gericht op de bescherming van:

- verzamelgebieden
- verplaatsing
- eventuele uitgangsgebieden
- middelen die essentieel zijn voor de diepe operatie

Tijdens de aanval verschuift de prioriteit in eerste instantie naar het beschermen van de aanvalstroepen. Naarmate de aanval echter vordert, zal de bescherming van reserves en aanvoerlijnen steeds belangrijker worden.

11092. Indien de aanval onder **nbc-dreiging** wordt uitgevoerd, dienen nbc-verkenningen te worden uitgevoerd om eventuele besmette gebieden vervolgens te kunnen omtrekken. Nbc-ontsmettingseenheden dienen gereed gehouden te worden, om bij een verrassende vijandelijke nbc-inzet de aanvalstroepen te kunnen ontsmetten. De formatiecommandant bepaalt met welke prioriteiten eenheden worden ontsmet.

Geniesteun is nodig om het momentum van de aanval te kunnen handhaven.

Foto: Mediacentrum KL

11093. Tijdens het aanvallend gevecht is **geniesteun** nodig om het momentum van de aanval te kunnen handhaven. Mobiliteitssteun is daarom de kerntaak van de genie. De taken liggen hoofdzakelijk in het overschrijden of doorbreken van hindernissen en het openhouden van routes. Genie-eenheden worden toegevoegd aan de aanvalstroepen. Voor de steun aan gepantserde eenheden is vooral pantsergenie geschikt.

Naast de mobiliteitssteun kunnen genie-eenheden tijdens het aanvallend gevecht contra-mobiliteitssteun uitvoeren in het kader van de bescherming van flanken. Zo nodig kunnen zij, samen met een gevechtseenheid, deel uitmaken van een taakgroep.

11094. Uitvoering van genietaken is uitermate afhankelijk van de mogelijkheden tot het verrichten van genieverkenningen, de beschikbaarheid van geniemiddelen en de juiste groepering van de genie-eenheden bij de aanvalstroepen.

Verzorging

11095. Gevechtsverzorgingssteun in het aanvallend gevecht is erop gericht de formaties in staat te stellen het **momentum** te handhaven en het succes uit te buiten.

11096. Planning en uitvoering van de gevechtsverzorgingssteun voor het aanvallend gevecht worden in belangrijke mate beïnvloed door de factoren tijd en ruimte. Dit geldt zowel voor de beschikbare voorbereidingstijd, voor de tijd die de uitvoering van de tactische opdracht vergt en voor de toenemende omloopafstanden tussen gebruikende en verzorgende eenheden.

11097. Bij de **planning** gelden de volgende overwegingen.

- Bijzondere maatregelen ter verzekering van de verzorging tijdens het aanvallend gevecht (bijvoorbeeld het verhogen van de logistieke zelfstandigheid van gebruikende eenheden) zijn alleen nodig, indien gedurende lange tijd grote afstanden ontstaan tussen de te steunen en de verzorgende eenheden of indien de continuïteit van de gevechtsverzorgingssteun door vijandelijk optreden gevaar kan lopen.
- Bij de locatiekeuze van verzorgingsinstallaties en -middelen dienen de elementen, die nodig zijn om het aanvallend gevecht direct te ondersteunen, zover mogelijk voorin te worden ontplooid. Hiermee wordt de effectiviteit van deze installaties optimaal en omlooptijden minimaal gehouden. Hierdoor moeten gevechtsverzorgingssteeneenheden hun logistieke installaties veelal inrichten in gebieden waarvan niet zeker is of deze vrij zijn van vijandelijke activiteiten. De bescherming van deze eenheden vereist derhalve extra aandacht. Elementen die het gevecht niet direct ondersteunen, kunnen verder naar achteren worden gelocerd.
- Vrij te gebruiken routes zijn voor een ononderbroken gevechtsverzorgingssteun essentieel. Het gebruik van deze routes door gevechts-, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteeneenheden vereist bijzondere coördinatie. Indien deze routes door nog onvolledig gezuiverd gebied moeten lopen, is inzet van gevechtskracht ter beveiliging van deze routes noodzakelijk.

11098. **Bevoorrading.** In de voorbereidingsfase worden de voorraden, die de logistieke zelfstandigheid vormen van de aanvalstroepen maximaal aangevuld. Er moet in deze fase rekening worden gehouden met de opvoer van extra middelen die in de initiële fase van het aanvallend gevecht noodzakelijk zijn. Tijdens de uitvoering van het aanvallend gevecht ligt de nadruk op bevoorrading van brandstoffen en munitie. Gedetailleerde, flexibele plannen moeten ontwikkeld worden om het

gebruik van de beperkt beschikbare routes en transportmiddelen te optimaliseren en om het hoofd te kunnen bieden aan een zich wijzigende situatie. Dit kan onder meer leiden tot het toepassen van vooruitgeschoven elementen van verzorgingsinstallaties. Voorraden van voorin ontplooide verzorgingsinstallaties moeten zoveel mogelijk mobiel blijven. De beschikbaarheid van wissellaadsystemen laat het dumpen van voorraden toe. Gezien de beweeglijke aard van het aanvallend gevecht, zal dit evenwel slechts beperkt mogelijk zijn.

11099. **Onderhoud.** Teneinde een maximale inzetbaarheid te bereiken vóór de uitvoering van de aanval, is het noodzakelijk in de voorbereidingsfase prioriteit te geven aan de aanvalstroepen. Tijdens de uitvoering is alles gericht op de materiële inzetbaarheid van de gevechts- en gevechtssteuneenheden. Het onderhoud zal daarom zo dicht mogelijk bij de plaats van uitval worden uitgevoerd. Hierdoor komt de schaars aanwezige bergingscapaciteit van de gebruikende eenheden weer snel ter beschikking.

In eerste instantie zal het onderhoud beperkt blijven tot het herstellen van de mobiliteit en de vuurkracht. Beschadigd materieel dat niet ter plaatse gerepareerd kan worden, moet zo spoedig mogelijk geborgen en afgevoerd worden naar verder achterwaarts gelegen onderhoudsinstallaties.

11100. **Geneeskundige verzorging.** De toenemende omloopafstanden stellen bijzondere eisen aan de organisatie van de gewondenafvoer. De selectieve afvoer van gewonden per helikopter kan hierbij uitkomst bieden. Geneeskundige verzorging wordt in beginsel op basis van regio-binding uitgevoerd. De aanvalstroepen dienen derhalve zolang als mogelijk terug te vallen op reeds ontplooide geneeskundige installaties van eenheden die niet deel nemen aan de aanval.

Geneeskundige installaties kunnen een snel verlopend aanvallend gevecht beperkt volgen. De effectiviteit van de installaties is gebonden aan de minimum-staantijd (opbouwperiode, actieve periode en leegwerk- en afbraakperiode). Eerste echelons geneeskundige verzorging van gevechtseenheden is eenheidsgebonden en dient de beweging van het gevecht te volgen. Zo nodig kan tijdelijk en plaatselijk extra capaciteit worden toegevoegd. Tweede echelons geneeskundige capaciteit dient bij de voorbrigades het gevecht te kunnen volgen. Zo nodig wordt er tijdens de aanval vanuit het hogere niveau gesteund om de mobiliteit te verhogen. Derde echelons geneeskundige verzorging is slechts beperkt mobiel en zal pas in een laat stadium worden bijgetrokken.

Zodra tussentijds de behandelisen in gevaar komen, wordt gebruik gemaakt van mobiele operatiekamersystemen die meer naar voren worden ontplooid. Het gebruik van helikopters maakt het mogelijk flexibel in te spelen op verwachte pieken, zonder aan de aanvalssnelheid of behandelkwaliteit in te boeten. Gewonde krijgsgevangenen kunnen in het geneeskundige verzorgingssysteem nadelig beïnvloeden.

III01. **Operationele personeelsverzorging.** Het aantal krijgsgevangenen zal in het aanvallend gevecht naar verwachting groter zijn dan in een andere gevechtvorm. De opvang van krijgsgevangenen zal een aanzienlijke inspanning vergen, die een prioriteitsstelling van taken van verzorgingseenheden noodzakelijk kan maken. Bij de opbouw van kampen voor krijgsgevangenen kan ook steun van genie-eenheden nodig zijn. Personeelsaanvulling vindt in principe alleen plaats voorafgaande aan en na de uitvoering van het aanvallend gevecht.

Sectie 6 - Aanval in bossen en oorden en bij verminderd zicht

Aanval in bossen

III02. De aanval door bosgebieden dient **vermeden** te worden. Het omtrekken van de vijand verdient de voorkeur, omdat de vijand daarmee wordt uitgemanoeuvreed. De vijand kan zijn verdediging echter zo organiseren dat door bosgebied moet worden aangevallen.

III03. De voorbereiding van de aanval in een bosgebied vereist veel **tijd**. Verkenningen vooraf - ook luchtverkenningen - leveren over het algemeen weinig gegevens op. Bij het opstellen van het plan staat **eenvoud** voorop. Volgende fasen worden globaal voorbereid en aan de hand van gevechtsverkenningen en het gevechtsverloop verbijzonderd. De aanvalsrichtingen worden grotendeels bepaald door de beschikbare wegen en paden. Men moet er rekening mee houden dat de vijandelijke verdediging eerst dieper in het beboste gebied begint.

III04. De aanval wordt in de eerste plaats bepaald door het **oogmerk van de hogere commandant**. Hiervan wordt afgeleid of het noodzakelijk is het gehele bos te zuiveren of dat volstaan kan worden met het vermeesteren van één of meerdere corridors, om vervolgens aan de andere zijde van het bosgebied weer uit te breken. Verder wordt de aanval (groepering, formatie, zwaartepunt) in hoge mate bepaald door **de grootte en dichtheid van het bosgebied**. In dichte bosgebieden is (pantser)infanterie het meest geschikt. Er moet altijd worden voorzien in steun door gepantserde middelen, ook wanneer deze slechts aan wegen en paden gebonden zijn. Met gepantserde eenheden wordt in bosgebie-

den dáár aangevallen, waar het bosgebied bewegingsmogelijkheden biedt (geringe dichtheid, open compartimenten).

III05. Het vermeesteren van een **bosgebied met geringe diepte** of een corridor door een bosgebied vindt plaats door zonder fasering met infanterie naar de uitgangen van het gebied door te stoten. Bataljons krijgen daarbij gewoonlijk relatief smalle vakken toegewezen met elk zo mogelijk twee doorgaande wegen als naderingsmogelijkheid. Er kan een gelijktijdig luchtmobiel optreden worden overwogen om de verdediger via de achteruitgangen aan te grijpen en van zijn verzorging af te sluiten.

In **diepe bosgebieden** wordt gefaseerd aangevallen met tussengelegen aanvalsdoelen op korte afstanden om de samenhang in het eigen optreden te verzekeren. Daarbij dient een breed gegroepede verkenning te worden toegepast, waarachter de gevechtskracht smal en diep wordt gegroeped. Zo kunnen zwakke plaatsen in de vijandelijke verdediging onmiddellijk worden uitgebuit.

III06. De aanval binnen het bosgebied vangt aan vanuit tussengelegen aanvalsdoelen, waar vaste voet in het bos is verkregen. De voorste elementen dienen wegen en paden te vermijden, omdat de vijand deze eenvoudig met hindernissen en vuur kan beheersen. Vijandelijke opstellingen worden zo mogelijk door gevechtsverkenningen vastgesteld en door het gros van de eenheid omtrokken en vanaf de achterzijde aangevallen.

Het zwaartepunt moet snel verlegd kunnen worden, omdat meestal pas in de loop van het gevecht blijkt hoe de vijandelijke verdediging is georganiseerd. Het vroegtijdig binden van alle middelen dient daarom vermeden te worden. Reserves volgen in de regel dicht achter de voorste eenheden, bij voorkeur in hun (pantser)voertuigen, zodat een succes snel kan worden uitgebuit.

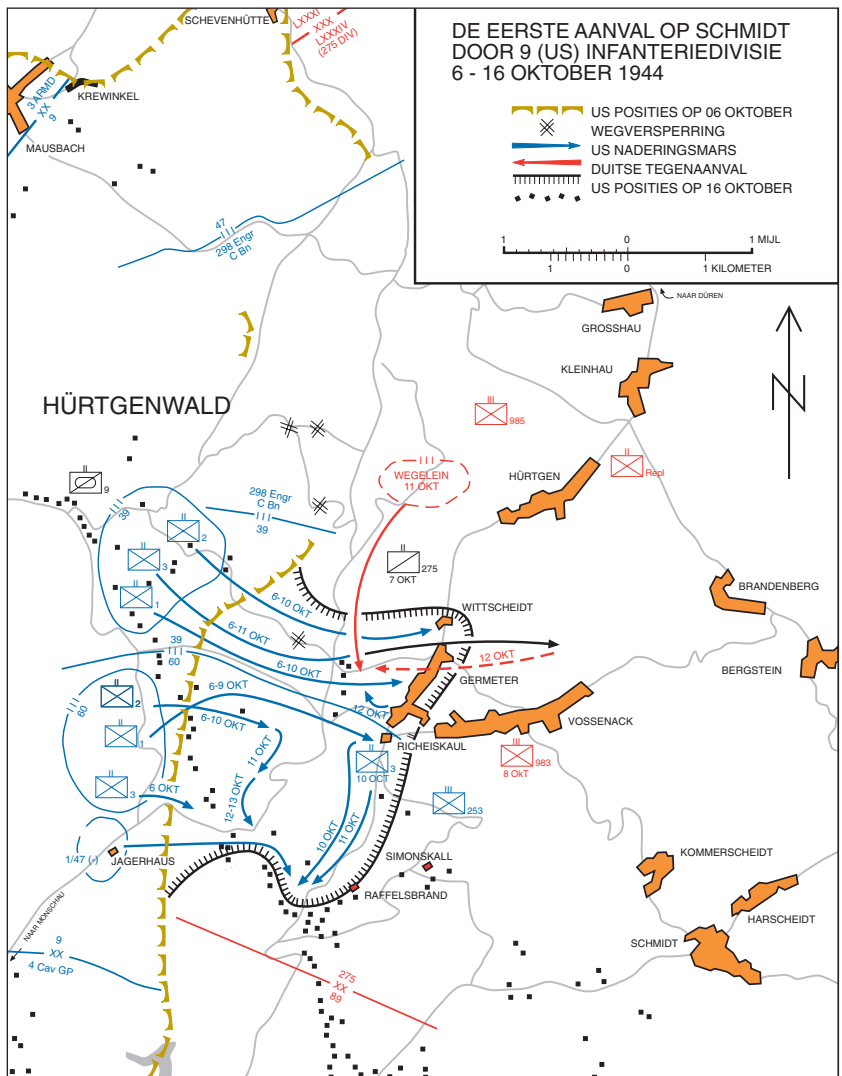
III07. Het **handhaven van het tempo** van de aanval is meestal alleen mogelijk door vastgelopen voorste eenheden te passeren of voorwaarts te doorschrijden. Wanneer de schemering begint voordat het aanvalsdoel is bereikt, wordt de actie ongewijzigd voortgezet. Overigens kunnen onder deze omstandigheden infiltraties en flankerende overvallen worden toegepast. Voortzetting bij duisternis is uiteindelijk problematisch en kan alleen plaatsvinden indien het optreden onder die omstandigheden grondig is voorbereid.

III08. Het zo nodig **zuiveren** van het hele bosgebied geschiedt ter weerszijden van de oorspronkelijke aanvalsassen door volgende eenheden, bij-

voorbeeld door delen van de brigade- of divisiereserve. Deze zuiveren het hele gebied systematisch. Een uitbraak uit het beboste gebied dient tijdig te worden voorbereid. De vereiste groepering wordt reeds binnen het gebied aangenomen, zodat een snelle, bereden uitbraak mogelijk is. Daartoe worden zo nodig tijdig gemechaniseerde eenheden aangetrokken.

DE AANVAL OP SCHMIDT TUSSEN 6 EN 16 OKTOBER 1944

Na de landingen in Normandië en de voortzetting van het Geallieerde offensief in noordelijke richting had het front zich begin oktober in de omgeving van de *Westwall* gestabiliseerd. Deze *Westwall* was een lijn met versterkte posities aan Duitslands westgrens.

Onder meer 9 (US) Infdiv kreeg in oktober 1944 de opdracht in deze *Westwall* in te breken ten zuidoosten van Aken. Aanvalsdoel van de 9 (US) Infanteriedivisie was het kleine oord Schmidt, gelegen op een heuvelrug juist ten oosten van de *Westwall*. De aanval zou door twee infanterieregimenten met elk drie infanteriebataljons, naast elkaar worden uitgevoerd op een frontbreedte van ongeveer vijftien kilometer. Slaagde de aanval, dan konden de Amerikanen vanaf de hoogte bij Schmidt een deel van de *Westwall* van achteren bedreigen. De naderingsmars van 9 (US) Infanteriedivisie liep dwars door het Hürtgenwald, dat deel uitmaakte van de noordelijke uitlopers van het Eifelgebergte. Een Amerikaanse stafstudie omschreef later het terrein treffend als '*a seemingly impenetrable mass, a vast, undulating, blackish-green ocean stretching as far as the eye can see*'.

De mannen van de 9 (US) Infdiv zouden het aanvalsdoel Schmidt niet halen. De aanval stakte halverwege het naargeestige woud. Na tien dagen van verbeeten gevechten (6 - 16 oktober 1944) werd de opgebrande divisie ter plaatse afgevoerd. Toch leken de Amerikanen bij het begin van de aanval op Schmidt de beste papieren in handen te hebben. De *Westwall* bestond in deze sector uit niet veel meer dan enkele geïmproviseerde lijnen met veldversterkingen: bunkers die met boomstammen en aarde waren verstevigd, loopgraven, ingegraven vuurposities en wegversperringen. De Amerikanen hadden een overwicht aan mankracht, tanks, artillerie en luchtsteun. Zo kon de Duitse commandant niet meer dan veertien houwitsers en zes stukken stormgeschut inzetten. Ook aan munitie was groot gebrek. Ten slotte ontbeerden de Duitsers in deze laatste fase van de oorlog een gevestigde regiments- en divisiestructuur. De officieren en onderofficieren waren doorgaans van uitstekend kaliber, maar een groot deel van de vijfduizend soldaten behoorde tot bijeengeraapte en slecht opgeleide Ersatz- en Volkssturm-eenheden. De G2 van de 9 (US) Infdiv schatte het Duitse moreel in als '*characteristically low*'.

Hoe gunstig de vooruitzichten voor de Amerikaanse aanval op Schmidt ook waren, het gebruik van het terrein door de Duitsers deed de balans naar hun andere zijde doorslaan. De dichte bebossing van het Hürtgenwald zorgde ervoor dat het Amerikaanse overwicht in gevechtskracht niet tot gelding kon worden gebracht. De commandovoering was uitzonderlijk lastig. Het bleek nagenoeg onmogelijk een helder beeld van het aanvalsverloop te krijgen. Compagnieën en pelotons moesten al snel op eigen initiatief verder en regelmatig werden vuurgevechten op zeer korte afstand gevoerd. Met tegenaanvalen en tegenstoten door infanterie - meestal flankerend via belendende bospercelen - en een agressieve patrouillegang zaaiden de Duitsers veel verwarring. De Amerikanen slaagden er zelden in de Duitse weerstanden snel op te ruimen. Ze konden de Duitse posities door de dicht bij elkaar staande bomen en de dichte ondergroei amper met vlakbaanvuur aangrijpen. Ook vanuit de lucht waren de Duitse posities moeilijk zichtbaar. De Amerikaanse artillerie had evenmin veel uitwerking op de goed ingegraven Duitsers. Zij konden op hun beurt de onbeschutte, door het bos oprukkende Amerikaanse infanteristen wel zware verliezen toebrengen. Vooral de scherfwerking van de schaarse artillerie bleek vaak dodelijk. Een Amerikaans bataljon verloor - zonder met handvuurwapens te zijn beschoten - meer dan honderd man door granaatexplosies in de boomkruinen. Ook het gebrek aan geschikte wegen belemmerde het offensieve optreden zeer. Slechts enkele onverharde bospaden doorsneden het bosgebied. De vastberaden Duitsers konden deze paden en de brandgangen eenvoudig met mijnen en gevelde bomen blokkeren. Amerikaanse genisten werkten permanent om bospaden en brandgangen voor de gemechaniseerde middelen begaanbaar te maken, maar pas op de vierde dag slaagden de eerste Sherman-tanks erin de aanval daadwerkelijk te steunen. De bevoorradings-

moest te voet gebeuren en de Amerikaanse aanvoerlijnen bleken bijzonder kwetsbaar door Duitse antipersoneelsmijnen, scherpshutters en agressief opererende patrouilles.

De militairen van 9 (US) Infdiv leerden in oktober 1944 in de praktijk nog veel meer lessen over het optreden in bossen. De infanteristen kregen al snel door dat ze hun gevechtsdekkingen met boomstammen en aarde moesten afdekken tegen de granaatexplosies in de boomkruinen. Ze leerden ook al snel dat ze bij een artilleriebeschieting beter niet op de grond konden gaan liggen: dan stelden ze immers een groter gedeelte van het lichaam bloot aan scherfwerking dan wanneer zij bleven staan of knielen! Verplaatsing langs het front bij duisternis stond bijna gelijk aan zelfmoord. Visuele waarneming van granaatinslagen bleek onmogelijk. Verlegging of concentratie van het vuur moest vooral op het gehoor gebeuren. Plaatsbepaling was in het dichte bos overigens een probleem op zich. Beschikten de manschappen over een goede stafkaart van het Hürtgenwald, dan bleek oriëntatie op de genummerde paaltjes op de hoeken van de bospercelen nog het beste. Maar doorgaans was zo'n stafkaart niet bij de hand. Dan moest men op het kompas terugvallen.

9 (US) Infdiv rukte in tien dagen tijd ongeveer drieduizend meter op door het Hürtgenwald. De Duitsers moesten 1500 doden en gewonden en bijna evenveel krijgsgevangenen incasseren. Maar het aanvalsdoel Schmidt lag nog ruim drie kilometer verderop achter de bossen verscholen toen de uitgeputte 9 (US) Infdiv werd afgelost. De divisie betaalde voor deze terreinwinst de zware prijs van 4500 slachtoffers. Zoals de reeds aangehaalde stafstudie opmerkte: *'The victor thus far was the Huertgen Forest'*. Ondanks een zeer gunstige krachtsverhouding voor de aanvalstroepen leverde het terrein een doorslaggevend voordeel voor de verdediger op. Tegenstoten en een agressieve patrouillegang in een dergelijk gebied versterken dit nog eens.

Bron: Charles B. MacDonald, 'The Siegfried Line Campaign', Serie US Army in World War II, Washington D.C., 1963.

Aanval in oorden

1109. Bij het aanvallend gevecht worden oorden en verstedelijkte gebieden **zo mogelijk gemeden**. Het omtrekken van deze gebieden verdient de voorkeur. Een vijand kan zijn verdediging echter zo hebben ont-plooid, dat oorden of verstedelijkte gebieden niet kunnen worden omtrokken en in het aanvalsplan moeten worden opgenomen.

Een aanval in een oord leidt meestal tot langdurige gevechtsacties met veel verliezen. Er dient zo ruim mogelijk in gevechtssteun te worden voorzien. Het ontzien van de burgerbevolking en cultuurgoederen beperkt de vrijheid van handelen.

1110. Bij de planning van het aanvallend gevecht op een oord gelden de volgende **overwegingen**.

- De vijand zal zich veelal ter rondomverdediging hebben ingericht. Zijn versterkte en in de diepte gegroepede opstellingen kunnen met

tanks en vuurmonden zijn versterkt. Verstedelijkte gebieden zal de vijand niet altijd samenhangend kunnen verdedigen.

- Uit het oogmerk van de hogere commandant dient te worden afgeleid of het gehele oord moet worden gezuiverd of dat slechts één of meerdere corridors moeten worden vermeesterd en gezuiverd, om vervolgens aan de andere zijde van het oord te kunnen uitbreken.
- Grootte, structuur en ligging van het oord hebben een grote invloed op het aanvalsplan. Het kan doelmatiger zijn het oord alleen te isoleren, dan het direct aan te vallen. In gebieden met een zeer verspreide bebouwing wordt niet gefaseerd. Bij een dichte bebouwing dient in fasen met aanvalsdoelen op korte afstand te worden opgetreden. In grote oorden en verstedelijkte gebieden moet in de diepte worden doorgestoten om de vijandelijke samenhang te verbreken.
- Alhoewel het optreden in oorden een grondige voorbereiding vereist, dient het plan wel eenvoudig te worden gehouden. Het aanvalsplan dient voor het eerste deel van de aanval gedetailleerd te zijn; het gedetailleerd ver vooruit plannen is meestal niet zinvol. Vervolgplannen worden gemaakt op basis van gevechtsverkenningen.
- Het momentum dient klok-rond behouden te worden, omdat een korte onderbreking de vijand in staat stelt te hergroeperen en plaatselijk het initiatief te hernemen. Het aanvalsplan moet daarom voorzien in het snel kunnen overnemen van het gevecht van vooreenheden, het loceren van de reserve dicht achter de vooreenheden en een permanente bevoorrading met munitie.

III. De aanval op een oord bestaat uit drie fasen:

- isolatie van het gebied
- aanval op en in het oord
- (zo nodig) zuiveren van het gebied

III.2. Voor de aanval in en door het oord, zal het oord geïsoleerd moeten worden. De aanvalsrichting naar en in het oord ligt zo dat snel doorstoten in de diepte mogelijk is. Een flankerende aanval waarbij de uitgangen uit het oord worden afgesloten, heeft de voorkeur. Zo nodig worden eerst de buiten het oord optredende beveiligingseenheden uitgeschakeld. In deze fase wordt het oord **afgesloten** van de rest van de omgeving, waarmee ook het ingrijpen van vijandelijke reserves wordt verhinderd. Luchtmobiel optreden is mogelijk om de verdediger in de rug aan te grijpen en van zijn verzorging af te sluiten.

III.3. De aanval **op de oordrand** vindt plaats vanuit een verrassende richting bij voorkeur door gepantserde eenheden. Het neutraliseren van de verdediging in de oordrand door vuursteun, met name rook, is een vereiste. De eerste (tussengelegen) aanvalsdoelen worden zo gekozen dat

daarmee vaste voet wordt verkregen in de oordrand. Daarna zal een korte reorganisatie noodzakelijk zijn, hetgeen tot een fasering leidt. Wanneer een bereden aanval op de oordrand onmogelijk blijkt, dient direct (pantser)infanterie te worden ingezet. Het **vermeesteren van het oord** vindt plaats door zo snel mogelijk met in de diepte gegroepede infanterie naar de uitgangen van het gebied te stoten. Deze aanval wordt gekenmerkt door gedecentraliseerd optreden van compagnieën en pelotons, gesteund door geniemiddelen, zoals tankdozers en vernielingsploegen voor het maken van bressen of doorgangen. Tanks en pantservoertuigen kunnen plaatselijk steunen, waardoor het samenstellen van gemengde teams noodzakelijk is. Zo nodig kunnen vuurmonden worden ingedeeld om met directe richting bressen te schieten. Genie-eenheden moeten daarvoor eerst de wegen begaanbaar hebben gemaakt en mijnafsluitingen hebben geruimd.

Het **zo nodig zuiveren** van een oord gebeurt aan weerszijden van de oorspronkelijke aanvalsassen door volgende eenheden. Het gehele gebied dient systematisch te worden gezuiverd, waarbij het veilig stellen van de doorgaande wegen en de daarin gelegen kruispunten, bruggen en viaducten prioriteit heeft. Wanneer de aanval vanuit het oord wordt voortgezet, vindt reorganisatie in het oord plaats.

Aanval bij verminderd zicht

III4. In beginsel **wijkt** het aanvallend gevecht bij verminderd zicht **niet af** van dat bij normaal zicht. Hoewel de voorbereiding en de ontplooiing van de aanvalstroepen meer beschermd is tegen vijandelijke waarneming, bemoeilijken deze omstandigheden het leiden en coördineren van het optreden. Ook de doelopsparing voor de vuursteun wordt bemoeilijkt. De mogelijkheden voor verrassend optreden worden daarentegen vergroot. In het algemeen wordt het gevecht op kortere afstand gevoerd dan bij goed zicht.

III5. Ontplooiing zal daarom langer beperkt blijven; zeker op laag niveau **wordt zo lang mogelijk in colonneformatie** opgetreden. Als verrassing in de initiële fase van het gevecht essentieel is, moeten ook misleidingsactiviteiten worden ondernomen. Vuursteunplanning vindt plaats voor de gehele operatie, maar er wordt geen (verlichtings)vuur afgegeven tot dit voor de voortzetting van de aanval noodzakelijk is.

III6. Verminderd zicht heeft een gunstig effect op de toepassing van **infiltratie**. Navigatie is moeilijk, verplaatsingen worden minder snel uitgevoerd en zijn meer gebonden aan de wegen en paden om zoveel mogelijk richting en samenhang te behouden. De beschikbaarheid van

navigatieapparatuur compenseert dit nadeel grotendeels. Bij de verplaatsing naar de startlijn en tijdens de naderingsmars wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van begidsing en beveiliging. De ontplooiing zal bij voorkeur zo laat mogelijk plaatsvinden. Hoewel een aanval op de flank of in de rug de voorkeur verdient, dient de manoeuvre eenvoudig te worden gehouden. Frontale aanvallen, mits zo laat mogelijk ontplooid, zijn minder riskant dan bij goed zicht.

Sectie 7 - Achtervolging

III17. Een achtervolging is een **offensieve gevechtshandeling** om de vijandelijke hoofdmacht die tracht te ontkomen, direct aan te grijpen en geheel buiten gevecht te stellen.

III18. De achtervolging wordt doorgaans uitgevoerd na een succesvolle aanval of vormt de **afsluitende fase** van de aanval. Gunstige omstandigheden zijn daarvoor de desintegratie van gedemoraliseerde vijandelijke eenheden als gevolg van de voortdurende druk van de aanval of verlies van het vermogen om effectief en samenhangend op te treden.

Het succes van de achtervolging berust in de eerste plaats op snelheid.

Foto: Mediacentrum KL

Planning

III19. Het succes van de achtervolging berust in de eerste plaats op snelheid en het **uitmanoeuvreren** van de vijand. Na de achtervolging dient een voortzetting van het aanvallend gevecht of een andere gevechtsvorm plaats te vinden.

III20. De commandant neemt de overgang van de aanval naar de achtervolging in zijn **plan** op en geeft daarbij aan onder welke omstandigheden hij tot de achtervolging zal overgaan. De keuze van het tijdstip en de richting van de achtervolging moet snel gemaakt worden. Hij zet hiervoor bij voorkeur nog niet ingezette eenheden in om snelheid te kunnen maken, tenzij de vooreenheden hiertoe nog in staat zijn. In de praktijk betekent dit vaak dat de gevechtsorganisatie van de aanval gehandhaafd blijft en vooreenheden zo snel mogelijk een achtervolging in de oorspronkelijke aanvalsrichting inzetten, terwijl reserve-eenheden het omtrekkende of omvattende element vormen.

III21. Het bepalen van het juiste ogenblik waarop de achtervolging wordt ingezet, is een beslissing die niet aan de lagere niveaus wordt overgelaten. In beginsel is de **brigade** het laagste bevelsniveau dat tot een achtervolging besluit. De voorste eenheden op de lagere bevelsniveaus kunnen gegevens voor een potentiële achtervolging verwerven. Aanwijzingen kunnen reeds worden verkregen vóórdat de opgedragen aanvalsdoelen zijn vermeesterd. In dat geval moet onmiddellijk en dus onverwacht vroeg de achtervolging worden ingezet.

III22. **Aanwijzingen** voor de mogelijkheid om over te gaan op een achtervolging zijn:

- snel verminderen van de vijandelijke weerstand tegen de eigen hoofdinspanning
- maken van een ongewoon groot aantal krijgsgevangenen, zonder weerstand en verzet van betekenis
- buitmaken van relatief grote hoeveelheden materieel en voorraden, die nog bruikbaar zijn
- uitblijven van tegenaanvallen

III23. In het **operationeel raamwerk** richt de diepe operatie zich bij de achtervolging op het vinden van objecten of gebieden in de diepte waarlangs de vijand zich moet terugtrekken. Door deze te vernietigen of te bezetten kan de vijand worden gestopt. De nabijoperatie richt zich op het binden en slaan van de terugtrekkende vijand in zijn front en op zijn flanken. De eigen achtergebiedsoperatie richt zich vooral op het zuiveren van het bezette gebied, het oprollen van omtrokken vijand en het beveiligen van de eigen rug en flanken.

Uitvoering

III24. De achtervolging bestaat uit een reeks **aanvallende gevechten en gevechtsacties**, gecombineerd met de opmars. De vijand wordt frontaal gebonden, hetgeen de gelegenheid geeft flankerende aanvallen uit te

voeren. Gelijktijdig kan met een (verticale) omtrekking de terugtrekkende vijand ingehaald en in de diepte geblokkeerd worden door het bezetten van belangrijke door- of overgangen. De gevechtskracht van een formatie die een achtervolging uitvoert, wordt verdeeld over een omtrekkend deel en een frontaal optredend deel. Het omtrekkende deel heeft tot taak om de vijandelijke hoofdmacht af te snijden en ontsnappen te voorkomen.

III25. Het **frontaal optredende deel** blijft voortdurend over een breed front druk uitoefenen op de vijand, om te verhinderen dat de vijandelijke hoofdmacht tijd en gelegenheid krijgt om een verdediging in te richten. Dit deel verhindert herstel van de samenhang in het vijandelijk optreden door het gevechtcontact te behouden. Alle beschikbare wegen worden gebruikt en kleinere vijandelijke eenheden (dekkingstroepen of achterhoedes) worden omtrokken.

III26. Het **omtrekkende deel** heeft als doel in de rug van de vijand te komen en daar tactisch belangrijke gebieden te bezetten en zo terugtochtroutes af te snijden. Dit deel verplaatst zich over de grond of door de lucht, langs één of meer assen, min of meer evenwijdig aan de vijandelijke bewegingsrichting en bezet in de diepte gelegen defilés, knooppunten van wegen, bruggen en andere kritieke punten in de rug van de vijandelijke hoofdmacht. De bezette gebieden worden naar alle zijden ter verdediging voorbereid. De afstand waarover deze omtrekkende eenheden zich ten opzichte van de oorspronkelijke voorste lijn bewegen, is onder meer afhankelijk van de terreinconfiguratie en de sterkte van de in te zetten middelen. Enerzijds dient de samenhang in het eigen optreden verzekerd te blijven, anderzijds dienen risico's te worden genomen om zo ver mogelijk in de diepte door te stoten alvorens de vijandelijke terugtrekkende formaties direct aan te grijpen.

III27. Het omtrekkende deel moet over uitgebreide **verkenningcapaciteit** beschikken. De beveiliging van de flanken en de rug van dit deel moet zijn verzekerd om afsnijding te voorkomen. Indeling van luchtmobiele of luchtgelande eenheden, gesteund door luchtstrijdkrachten en gevechtshelikopters is wenselijk.

III28. In de planning dient te worden voorzien op welke plaats of onder welke omstandigheden **de achtervolging wordt beëindigd**. Daarover dienen tijdige waarschuwingsbevelen en vervolgoopdrachten te worden uitgegeven. Het invallen van de duisternis mag geen reden zijn om de achtervolging te staken. Juist in perioden van duisternis of slecht zicht kan de achtervolging succes hebben. De achtervolging kan op de volgende wijzen eindigen:

- in opdracht van de hogere commandant
- wanneer de vijandelijke hoofdmacht buiten gevecht gesteld is of de vijandelijke commandant zich overgeeft
- wanneer de eigen troepen niet langer fysiek in staat zijn deze actie voort te zetten, of omdat de gevechtsverzorgingssteun de operatie niet langer kan ondersteunen
- wanneer de achtervolgende formatie op een te sterke, verse en georganiseerde vijandelijke verdediging stuit

Functies van militair optreden

Commandovoering

III29. Bij de achtervolging wordt het commando alleen gevoerd via radioverbindingen. Betrouwbare radioverbindingen zijn daarom een voorwaarde. De commandant moet bijzondere aandacht besteden aan het handhaven van de eigen cohesie. Door de vereiste snelheid in het optreden is de kans op fratricide en het geïsoleerd raken van eenheden groot.

III30. Aan de achtervolgende eenheden worden aanvals- of marsdoelen in de diepte van het vak toegewezen. In eerste instantie moeten deze door de vooreenheden moeten worden bereikt. De voortgang in de diepte wordt met marsdoelen gecoördineerd; in de breedte gebeurt dit met coördinatielijnen.

Inlichtingen

III31. Tijdens de achtervolging dient er rekening mee gehouden te worden dat de vijand het eigen optreden doorkruist. De inzet van verzamelorganen moet gericht zijn op het onderkennen van deze mogelijkheden. Verkenningseenheden moeten vaststellen waar de minste vijandelijke weerstand wordt ondervonden. Verdere inzet van verkenningseenheden dient gericht te zijn op het voorkomen van vijandelijke misleiding.

Manoeuvre

III32. De vijand zal trachten met verschietbare en verstrooibare mijnen en met het aanbrengen van overige hindernissen de achtervolging te doorkruisen. Om de snelheid te handhaven is indeling van pantsergenies bij de vooreenheden noodzakelijk. Gevechtshelikopters vormen een goed middel om in de diepte terugkerende vijand aan te grijpen, eventueel in coördinatie met het omtrekkende element, af te snijden, te kanaliseren of te stoppen.

Vuursteun

III33. De achtervolging vereist zowel voor het omtrekkende deel als ook voor het frontaal optredende deel ononderbroken vuursteun. Aangezien het om een verrassend en niet in detail voorbereid gevecht gaat, moet veel aandacht worden besteed aan vuursteuncoördinatiemaatregelen. De geplande luchtnabijsteun- en gevechtsweldinterdictiemissies van het aanvallend gevecht moeten worden aangepast aan de achtervolging.

Bescherming

III34. De voor de vijand meest bedreigende eenheden - het omtrekkende deel - hebben kans te worden aangevallen door zijn luchtstrijdkrachten. Bij dit omtrekkende deel moeten daarom voldoende luchtverdedigingsmiddelen worden ingedeeld.

Verzorging

III35. Tijdens de achtervolging is tempo essentieel; de gevechtsverzorgingssteun moet hiervoor de voorwaarden scheppen. Dit betekent dat de gevechtsverzorgingssteun snel aan de behoeften van de gebruikende eenheden zoals die zich tijdens de achtervolging ontwikkelen, moet voldoen. Tijdens de achtervolging kan er een verhoogd aanbod van gewonden ontstaan. Zo mogelijk worden hiervoor helikopters ingezet. Na het gevecht zal compensatie van verbruikte voorraden centraal staan.

12

Verdedigend gevecht

Sectie 1 - Algemeen

12001. Het verdedigend gevecht is een gevechtsvorm waarbij een vijandelijke aanval binnen het toegewezen gebied tot staan wordt gebracht onder het aan de vijand toebrengen van zodanige verliezen dat hij zijn aanvallend optreden niet kan voortzetten.

Hiermee worden de voorwaarden voor een eventueel later en/of elders uit te voeren offensief optreden gecreëerd, voorzover zo'n optreden voortvloeit uit of ten minste past in de verstrekte verdedigingsopdracht. Dit offensieve element is belangrijk, omdat het verdedigend gevecht, indien enigszins mogelijk, meer moet inhouden dan het louter reageren op vijandelijke initiatieven. Daarmee is overigens niet gezegd dat het verdedigend gevecht per definitie tot het uitvoeren van één of meer tegenaanvallen moet leiden.

Het verdedigend gevecht kan de volgende **doelstellingen** hebben:

- afbreuk doen aan de offensieve capaciteit van de vijand en zijn aanval laten mislukken
- behoud van terrein
- tijd winnen
- creëren van de mogelijkheid op een andere plaats een concentratie van eigen middelen op te bouwen
- de vijand dwingen tot concentratie, zodat hij kwetsbaar wordt

Sectie 2 - Kenmerken

12002. Van overheersende invloed is het kenmerk dat de aanvaller het **initiatief** heeft en beschikt over een overwicht aan gevechtskracht. Hij zal veelal in staat zijn om zijn aanval met vanuit de diepte aangevoerde eenheden te versterken en zijn gesleten eenheden door nieuwe te vervangen, terwijl de verdediger doorgaans over een beperkte reservecapaciteit beschikt.

12003. De aanvaller bepaalt het moment, de plaats, de richting en de kracht van de aanval. Zijn daadwerkelijke bedoelingen zullen de verde-

diger veelal pas blijken tijdens het gevecht. Het plan van de verdediger zal daarom aanvankelijk zijn gebaseerd op **veronderstellingen** over het vijandelijk optreden, waaronder de ligging van het zwaartepunt van de aanval.

12004. Het verdedigend gevecht is in de regel niet in de **tijd** begrensd. Desondanks kan een begrenzing in de tijd worden opgedragen door het aangeven van een tijdstip of een te bereiken situatie, waarna de verdediging wordt afgebroken. Het beëindigen van een verdediging kan alleen worden bevolen door de commandant die het verdedigend gevecht heeft opgedragen.

12005. De verdediger kan binnen het hem toegewezen gebied zijn optreden zo plannen en uitvoeren dat daarbij het **terrein** maximaal wordt uitgebuit. Het terrein kan als een versterkende factor worden benut omdat:

- de verdediger het terrein kent
- de verdediger - binnen de grenzen van zijn opdracht - kan vaststellen waar het gevecht wordt aangevangen en gevoerd
- de verdediger het terrein - binnen de grenzen van tijd en middelen - voor zijn eigen gevecht kan voorbereiden

12006. Het terrein in het toegewezen vak dat de laatste mogelijkheid biedt voor een verdediging, is het **tactisch essentieel gebied**. Het in eigen hand houden of tenminste met vuur blijven beheersen van dit gebied is van doorslaggevend belang voor het met succes voeren van de verdediging en daarmee voor het slagen van de opdracht.

12007. Alleen in een zorgvuldig en uitgebreid voorbereide verdediging kan de eigen gevechtskracht maximaal tot gelding worden gebracht. De coördinatie en vooral het conditioneren van het terrein kosten veel tijd. De verdediger beschikt in de regel over deze **voorbereidingstijd**. Soms kan die tijd ook worden gerealiseerd door in front van het verdedigingsvak de naderende vijand vertraging op te leggen.

12008. De voorbereidingen voor de verdediging zullen zelden onopgemerkt blijven. Dit leidt ertoe dat de vijand aanvankelijk nauwelijks kan worden **verrast**. In het door de aanvaller gekozen gebied wordt de verdediger geconfronteerd met een volledig ontplooid vijandelijke formatie, die daar maximaal wordt ondersteund met vuursteun.

12009. De aanvaller zal trachten zijn aanvalsdoel in een **snelle, doorgaande beweging** te nemen. Daartoe zal hij, vanwege hun stootkracht en snelheid, voornamelijk gebruik maken van gepantserde eenheden en gevechtshelikopters, ondersteund door artillerie en luchtmacht.

Luchtlandingen in de rug en op de flanken van de verdediger kunnen zijn aanval ondersteunen. Te allen tijde moet rekening worden gehouden met het feit dat de aanvaller verrassing zal proberen te bewerkstelligen. Hij kan dat doen door demonstraties en misleidingsaanvallen uit te voeren en door zijn aanval in te zetten bij duisternis of onder omstandigheden van verminderd zicht en in ongunstig terrein. In de regel zal de vijand zijn aanval inzetten met ten minste een tijdelijk en plaatselijk luchtoverwicht boven het door hem gekozen gebied.

Sectie 3 - Planning

Operationeel raamwerk

12010. Het operationeel raamwerk in het verdedigend gevecht mag niet leiden tot een strikte geografische afbakening van de diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie. Het onderscheid wordt bepaald door de aard van het doel en de wijze waarop het wordt bestreden. De drie operaties vergen deels dezelfde schaarse middelen. Daarom moeten prioriteiten worden gesteld.

Diepe operatie

12011. De diepe operatie vangt aan ruim voordat de eerste gevechten in het weerstandsgebied beginnen. De diepe operatie moet verhinderen dat de vijand voldoende gevechtskracht op het juiste moment en de juiste plaats kan ontplooiën in de nabijoperatie. Dat kan worden bereikt door zijn artillerie en commandoposten uit te schakelen, zijn aanvoerwegen te onderbreken en een geordende nadering van aanvalseenheden en reserves te belemmeren door deze te slijten voordat zij op de verdediging stuiten. Wanneer de nabijoperatie is aangevangen, richt de diepe operatie zich ook tegen het voortzettingsvermogen van de vijandelijke gevechtskracht, zoals logistieke installaties en aanvoerlijnen.

Nabijoperatie

12012. De nabijoperatie wordt gevoerd **vóór en in het weerstandsgebied**. De nabijoperatie is gericht op het direct aangrijpen van de aanvallende vijand om essentiële elementen van zijn gevechtskracht te vernietigen of te neutraliseren.

Het **zwaartepunt** in de nabijoperatie ligt daar waar de verdediger de vijandelijke hoofdaanval wil laten mislukken. Op dat punt moet de uitwerking van direct en indirect vuur en hindernissen een maximaal effect hebben. Reserves moeten snel in het zwaartepunt kunnen worden inge-

zet. Wanneer tijdens de ontwikkeling van het gevecht blijkt dat de verdediger zijn zwaartepunt niet op de juiste plaats heeft gelegd moet het snel worden aangepast. Dit moet ook gebeuren wanneer de vijand zelf zijn zwaartepunt blijkt te verleggen. Naarmate dit meer is voorbereid is de kans op succes daarbij groter. De nadruk moet dan ook niet liggen op het fysiek bezetten van het gehele weerstandsgebied, maar op een optreden waarbij de eigen manoeuvre en het terrein maximaal worden uitgebuit.

12013. De verwachting over het **vijandelijk optreden** - zoals onder andere de ligging van het vijandelijk zwaartepunt - wordt vastgesteld op basis van terrein, kenmerken, eigenschappen en doctrine van de vijand en actuele inlichtingen. Analyse van het terrein resulteert in inzicht in het verloop en de waarde van de natuurlijke hindernissen en in het karakter van de naderingsmogelijkheden die naar en door het verdedigingsvak lopen.

12014. **Diepte** is ook in de nabijoperatie noodzakelijk om vrijheid van handelen te behouden, om reactietijd te verkrijgen en om het momentum aan de vijandelijke aanval te ontnemen. Diepte wordt verkregen door:

- ontplooiën van beveiligende eenheden
- beweeglijk gebruiken van opstellingen en hindernissen verder in de diepte
- inzetten van geconcentreerde vuursteun in het gehele vak
- groeperen en verplaatsen van reserves

12015. **Beweeglijk optreden** maakt het mogelijk:

- de vijand onder vuur te nemen vanuit steeds wisselende richtingen
- op snelle wijze het zwaartepunt te verleggen
- eigen eenheden aan de uitwerking van vijandelijk vuur te onttrekken

De nabijoperatie is gericht op het direct aangrijpen van de aanvallende vijand om essentiële elementen van zijn gevechtskracht te vernietigen.

Foto: FEL/TNO

- de vrijheid van handelen te vergroten
- de vijand het initiatief te ontnemen

12016. De nabijoperatie is een **geïntegreerd geheel van vuur, beweging en hindernissen**, waarbij gevechtseenheden hun vuurkracht in een beweeglijk optreden tot gelding brengen. Bij de keuze en de voorbereiding van het terrein moet de verdediger terrein en middelen op elkaar afstemmen om het beoogde effect op de vijand te bereiken.

12017. Het **terrein** voor de nabijoperatie moet zo worden gekozen dat de eigen mogelijkheden voor vuur en beweging, hindernissen, dekking en camouflage zoveel mogelijk worden begunstigd. Tegelijkertijd moet het terrein de waarnemings- en manoeuvreermogelijkheden van de vijand zoveel mogelijk beperken.

Een overwegend open en weinig geaccidenteerd terrein is relatief eenvoudig te overzien en met vuur te beheersen. Een dergelijk terrein geeft weinig dekking en biedt de vijand mogelijkheden om met gepantserde eenheden snel door te stoten. Het verdedigend gevecht zal in dit terrein dan ook in eerste instantie een beweeglijk gevecht tegen vijandelijke tanks en gevechtshelikopters zijn, dat een gecoördineerde inzet van anti-tankwapens, tanks en gevechtshelikopters vereist.

Bedekt en sterk geaccidenteerd terrein heeft een grote hinderniswaarde en is gunstig voor de inzet van (pantser)infanterie. Het beperkt echter de waarnemingsmogelijkheden en het gecoördineerd uitbrengen van vuur, waardoor de nadruk tijdens het nabijgevecht meer zal liggen op uitgestegen en kleinschalig optreden.

12018. **Gepantserde eenheden** zijn door hun vuurkracht, pantsering en mobiliteit zeer geschikt om op te treden tegen het vermoedelijke zwaartepunt van de vijandelijke aanval. De grote kracht van **tanks** is gelegen in hun vermogen om, ook onder omstandigheden van verminderd zicht, beweeglijk op te treden en tegenaanvallen uit te voeren. Voldoende ruimte is echter een voorwaarde voor hun inzet. Tanks zijn zeer effectief bij een verrassende inzet op de flanken of in de rug van de vijand, vooral wanneer die door een combinatie van vuur en hindernissen uit zijn evenwicht is gebracht. Pantserinfanterie is geschikt voor inzet in meer bedekt terrein. Deze eenheden kunnen in dit terrein bovendien snel verschillende opstellingen betrekken en kleinschalige tegenaanvallen en tegenstoten uitvoeren.

12019. **Verkenningseenheden** zijn geschikt om in front en/of op de flanken relatief grote gebieden te bewaken. In een deel van het gebied kunnen zij op beperkte schaal beveiligingstaken uitvoeren. Tevens kunnen zij contact houden met de voorste vijandelijke eenheden en meer in de diepte verkenningstaken uitvoeren, gericht op bijvoorbeeld de vijandelijke reserves.

12020. **Lichte infanterie** is in staat om effectief te verdedigen vanuit goed voorbereide opstellingen. Dit vergt relatief veel voorbereidingstijd. De opstellingen worden daar gesitueerd waar de vuurkracht maximaal kan worden ingezet, zoveel mogelijk in combinatie met natuurlijke en kunstmatige hindernissen.

12021. **Gevechtshelikoptereenheden** kunnen snel reageren op gewijzigde omstandigheden. Dat maakt hen zeer geschikt voor het uitvoeren

van tegenaanvallen en voor het optreden tegen vijandelijke dreigingen op de flanken. Daarnaast kunnen zij in het zwaartepunt een belangrijke rol spelen. Dit vereist nauwe coördinatie met de voorbataljons.

12022. **Luchtmobiele eenheden** zijn in het verdedigend gevecht zeer geschikt voor het uitvoeren van taken als reserve. Deze eenheden zijn met name geschikt voor het tijdelijk stoppen van de vijand in een gebied waarin een vijandelijk optreden aanvankelijk niet werd voorzien.

12023. Door een goede commandovoering kan de beschikbare **voorbereidingstijd** optimaal worden gebruikt voor:

- ter verdediging inrichten van het toegewezen vak
- coördineren van plannen om een doelgericht en samenhangend optreden te kunnen verzekeren
- voorbereiden en coördineren van alternatieve plannen om te kunnen reageren bij een vijandelijk optreden dat afwijkt van de oorspronkelijke veronderstellingen
- gereedstellen van eenheden, het uitvoeren van logistieke maatregelen en het voorzien in verbindingen
- vooroefenen van het beweeglijk optreden

Achtergebiedsoperatie

12024. In het achtergebied bevinden zich naast logistieke installaties ook de eventuele tegenaanvalsmacht en de reserve. Dit stelt hoge eisen aan de ruimtelijke ordening en verkeersleiding in het gebied. De achtergebiedsoperatie is essentieel voor het behoud van de noodzakelijke **vrijheid van handelen**. De vijand zal zijn diepe operatie uitvoeren om de

reserves van de verdediger te binden en diens commandovoeringssysteem te ontwrichten. De achtergebiedsoperatie dient er dan ook op gericht te zijn de manoeuvreervrijheid van de eigen reserves en de eventuele tegenaanvalsmacht te behouden en de beveiliging en bevoorrading van de eigen eenheden te verzekeren.

Beveiliging in front

12025. De beveiliging van de verdediging wordt in het algemeen verkregen door eenheden die voor de voorste rand van het weerstandsgebied optreden. Dat kunnen (grens)bewakingseenheden zijn. Daarnaast kunnen de verdedigende troepen zichzelf **in front beveiligen** door:

- uitzenden van een beveiligende strijdmacht
- inzetten van delen van eenheden, die het gevecht in het weerstandsgebied voeren in vooruitgeschoven opstellingen ruim voor de voorste rand van het weerstandsgebied
- uitbrengen van een beveiliging door de bataljons, die de verdediging in het weerstandsgebied voeren

Tegenverkenningmaatregelen zijn een essentieel deel van de beveiliging in front.

12026. Wanneer een **beveiligende strijdmacht** wordt uitgebracht, zal deze meestal het verdragend gevecht voeren. Hoewel de inzet van een beveiligende strijdmacht veel inspanning en middelen vereist, kan voorbereidingstijd voor de verdediging worden gerealiseerd en afbreuk worden gedaan aan het optreden van de vijand. Door gebruik te maken van daartoe geschikte terreindelen kan een beveiligende strijdmacht de vijand kanaliseren naar het gebied waar de feitelijke verdediging gevoerd

zal worden. Mogelijk kan hij hem zelfs dwingen zijn bedoelingen prijs te geven. Bovendien kan de vijand worden misleid over de ligging van de voorste rand van het weerstandsgebied. Ten slotte kan de beveiligende strijdmacht inlichtingen verwerven, die uitsluitel geven over de door de vijand gebruikte naderingsmogelijkheden en de ligging van het vijandelijke zwaartepunt. De formatiecommandant die een beveiligende strijdmacht uitbrengt, geeft een verdragingsvak aan en zet daar eenheden in die niet in eerste instantie benodigd zijn voor de verdediging. Deze eenheden voeren zelfstandig het verdragend gevecht.

12027. De brigadecommandant kan zijn gevecht beveiligen met **vooruitgeschoven opstellingen**. Van daaruit voert hij een tijdelijke verdediging. Vooral wanneer geen beveiligende strijdmacht optreedt, kan de vijand op deze wijze lang in onzekerheid worden gehouden omtrent de exacte ligging van het weerstandsgebied. Eenheden in deze vooruitgeschoven opstellingen moeten met name over pantserbestrijdingswapens beschikken. Tevens dienen artilleriewaarnemers te worden ingedeeld om de vijand op zo groot mogelijke afstand onder vuur te kunnen nemen.

12028. Voorbataljons kunnen tenslotte in hun beveiliging voorzien met een **beveiligingslijn**. Daar worden beveiligingselementen ingezet om de eenheden in het weerstandsgebied te waarschuwen en de gelegenheid te geven maatregelen te treffen. Dat geldt in het bijzonder wanneer niet op andere wijze in beveiliging wordt voorzien.

12029. Vooruitgeschoven opstellingen en opstellingen in een beveiligingslijn staan niet op zichzelf, maar worden gesteund vanuit de voorste rand van het weerstandsgebied. Eenheden die vanuit vooruitgescho-

ven opstellingen of een beveiligingslijn optreden, laten een zwakke vijand naderen en verslaan deze bij verrassing. Wanneer de vijand duidelijk sterker is, wordt het vuur op grote afstand geopend. Op bevel keren deze eenheden terug naar de voorste rand van het weerstandsgebied, waarbij zij zich terugtrekken met behoud van gevechtscontact of het gevecht afbreken en in één beweging terugvallen.

12030. De vijand moet in het ongewisse worden gelaten omtrent de bedoelingen van de verdediger. Eenheden die zich ter verdediging inrichten, moeten daarom zoveel mogelijk gebruik maken van de **dekking** die het terrein en de omstandigheden van verminderd zicht, bieden. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor hun **nabijbeveiliging** en moeten er tijdens de voorbereidende werkzaamheden voor zorgen steeds te beschikken over gevechtsgereede elementen.

12031. Het verdedigend gevecht onder omstandigheden van **verminderd zicht** vereist een aangepaste beveiliging. Ook is het veelal noodzakelijk de gevechtsorganisatie te wijzigen, reserves op een kortere afstand te positioneren of de vooreenheden te versterken.

Tegenverkenningsmaatregelen

12032. Tijdens het verdedigend gevecht is het van belang de vijandelijke verkenningen zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarbij gaat het erom te voorkomen dat de vijand zich door verkenningen inlichtingen verwerft over verdedigende opstellingen, locaties van reserves en voorbereidingen voor offensieve acties. Tegenverkenningsmaatregelen zijn zowel actief als passief van aard:

- uitbrengen van een beveiligende strijdmacht, vooruitgeschoven opstellingen of een beveiligingslijn
- camouflage en misleiding
- bestrijden van vijandelijke verkenningselementen

Het uitbrengen van een beveiligende strijdmacht, vooruitgeschoven opstellingen of een beveiligingslijn, kunnen de vijand in onzekerheid laten omtrent de exacte ligging van de opstellingen in het weerstandsgebied. Een adequate camouflage en een effectief misleidingsplan zijn belangrijk voor het geval dat de vijandelijke verkenningen de eigen beveiliging passeren. Bij het actief bestrijden van vijandelijke verkenningselementen moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van indirect vuur. Op die manier kan worden voorkomen worden dat eigen opstellingen worden onderkend.

Opstellingen, tegenaanvallen en reserves

12033. Een **opstelling** is een samenhangend stelsel van vuurposities en is zo gelegen dat het mogelijk is op gecoördineerde wijze vuur uit te brengen en/of een bepaald terreindeel in eigen hand te houden. De waarde van een opstelling kan worden vergroot door het terrein te versterken. Om terrein te kunnen behouden, wordt het gevecht gevoerd vanuit opstellingen. Gevechtseenheden hebben ruimte nodig om vanuit wisselende opstellingen het gevecht te kunnen voeren. De exacte ligging van opstellingen moet zo lang mogelijk voor vijandelijke verkenningen ver-

De waarde van een opstelling kan worden vergroot door het terrein te versterken.

Foto: Mediacentrum KL

borgen blijven. Er zijn twee bijzondere vormen van een opstelling: het steunpunt en de grendelopstelling.

- a. Een **steunpunt** is een voorbereide en versterkte opstelling, gericht op het behoud van terrein, van waaruit naar alle zijden waarneming bestaat en zo nodig vuur kan worden uitgebracht.
- b. Een **grendelopstelling** is een opstelling, in één richting voorbereid, om de vijandelijke voortgang in een bepaalde richting te beletten.

Opstellingen mogen niet eerder worden **losgelaten** dan na toestemming van de commandant die ze heeft opgedragen. Hij zal die beslissing pas nemen wanneer de opstelling niet langer van betekenis is voor de samenhang in de verdediging, of wanneer hij het gevecht op een andere plaats onder gunstiger omstandigheden kan voortzetten. De commandant kan de toestemming om een opstelling los te laten ook van te

voren verlenen, onder het aangeven van de voorwaarden waaronder dat mag gebeuren.

12034. **Tegenaanvallen** worden in de regel in het plan voorzien en vereisen voorbereiding. Ze worden uitgevoerd door reserves of de tegenaanvalsmacht en moeten worden afgestemd met het optreden van verdedigende eenheden, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteuneenheden. Een tegenaanval kan in fasen worden gepland, om in iedere fase over de voortzetting van de tegenaanval te kunnen beslissen. Een snelle en verrassende uitvoering belooft het meeste succes.

Een tegenaanval is gericht op het uitbuiten van een gunstige gelegenheid om op een beslissend moment en een beslissende plaats de vijand te verslaan. Het meest geschikte **moment** om een tegenaanval uit te voeren is meestal van korte duur; daarom moet de eenheid of formatie die met de uitvoering is belast zowel mentaal als fysiek goed zijn voorbereid. Tijdens de ontwikkeling van het gevecht moet de planning van de tegenaanval zo nodig worden bijgesteld. Wanneer een commandant eenmaal heeft besloten over te gaan tot een tegenaanval, zal hij die moeten inzetten met alle middelen die benodigd zijn om zich van een succesvolle uitvoering te verzekeren.

Tegenaanvallen kunnen **doeltreffend** zijn om gunstige omstandigheden tijdens het verloop van het gevecht uit te buiten. Voorbeelden zijn:

- een vijand die voor een hindernis tot stilstand is gekomen vernietigen, nog voordat deze versterkt wordt en zijn volledige vuurkracht opnieuw maximaal tot gelding kan brengen.
- een vijand die erin is geslaagd met zijn voorste delen een hindernis te passeren partieel verslaan, nog voordat zijn volledige hoofdmacht die hindernis heeft gepasseerd.
- doorgedrongen vijand op de flank of in de rug aangrijpen en/of zijn aanvoerwegen afsnijden.

Het is **noodzakelijk** een tegenaanval uit te voeren wanneer:

- de vijand diep in het verdedigingsvak is doorgestoten en de samenhang in de verdediging niet op een andere wijze kan worden behouden of hersteld
- verloren gegaan terrein moet worden hernomen
- ingesloten eigen troepen moeten worden ontzet

Tegenaanvallen dienen **achterwege** te blijven wanneer de te verwachten verliezen aan eigen zijde niet in verhouding staan tot de te behalen resultaten.

12035. **Tegenstoten** zijn acties die op de lagere tactische niveaus op eigen initiatief worden uitgevoerd, wanneer zich een gelegenheid voordoet de vijand plaatselijk te verslaan of terug te dringen. Snelheid en verrassing staan daarbij centraal. Tegenstoten zijn doorgaans niet in het plan te voorzien en worden uitgevoerd door eenheden die in gevechtscontact zijn. De inzet van reserves voor een tegenaanval mag niet worden beperkt door het uitvoeren van tegenstoten.

12036. **Reserves** geven vrijheid van handelen in voorziene en onvoorziene situaties. Zij verschaffen de verdediging flexibiliteit. Inzet van de reserve kan de gevechtskrachtverhouding plaatselijk in evenwicht brengen of in eigen voordeel doen omslaan. Naarmate de gevechtskrachtverhouding ongunstiger is of naarmate er minder over de vijand bekend is, neemt het belang van reserves toe.

12037. Reserves moeten in staat zijn om met een korte **reactietijd** te worden ingezet. Deze reactietijd is opgebouwd uit de graad van gereedheid, de benodigde verplaatsingstijd en de tijd die nodig is om te ontplooiën. In onoverzichtelijk en moeilijk begaanbaar terrein kunnen meerdere **kleine reserves** op betrekkelijk korte afstand worden aangehouden. Daarbij moet het wel mogelijk blijven deze reserves (opnieuw) te concentreren. In open terrein is het doeltreffender een **geconcentreerde reserve** meer in de diepte aan te houden. Onder omstandigheden van verminderd zicht kan het zinvol zijn reserves verder naar voren te plaatsen of zelfs daarmee de voorste eenheden van huis uit te versterken.

Reserves moeten in staat zijn op korte termijn:

- tegenaanvallen uit te voeren
- vooreenheden te versterken
- in de diepte doorgedrongen vijand op te vangen en uit te schakelen
- op te treden tegen een dreiging in de diepte of op de flanken
- de taak van de vooreenheden over te nemen

12038. De commandant bepaalt in welke **prioriteitsvolgorde** opdrachten moeten worden voorbereid. De daadwerkelijke inzet hangt af van het verloop van het gevecht. De voortdurende beoordeling van de toestand kan aanleiding geven tot het wijzigen van de prioriteitsvolgorde, het laten vervallen of wijzigen van opdrachten of de geplande uitvoering.

12039. Een commandant die over voldoende reserves beschikt, kan zijn ondercommandanten opdragen alle middelen in te zetten en op hun niveau **geen reserve** aan te houden. Wanneer hij echter over onvol-

doende reserves beschikt, kan hij een **claim** leggen op (een deel van) de reserves van één of meer ondercommandanten. Beide maatregelen beperken evenwel de vrijheid van handelen van de ondercommandant en dienen daarom met terughoudendheid te worden toegepast.

Manoeuvrevormen

12040. Of het verdedigend optreden overwegend op manoeuvre of op uitputting is gericht, is afhankelijk van de opdracht, de vijand, de beschikbare eigen (manoeuvre)middelen en het terrein. De commandant is in staat op zijn eigen niveau deze beoordeling te maken; hij bepaalt immers waar hij het gevechtscontact zal aangaan, in welk terreindeel hij de vijandelijke aanval tot staan wil brengen en waar en op welke wijze hij doorstotende vijand het hoofd zal bieden. Bovendien stelt hij vast welke terreindelen na het gevecht in ieder geval in eigen hand moeten zijn.

12041. In de nabijoperatie van het verdedigend gevecht worden twee **manoeuvrevormen** onderscheiden:

- a. mobiele verdediging
- b. gebiedsverdediging

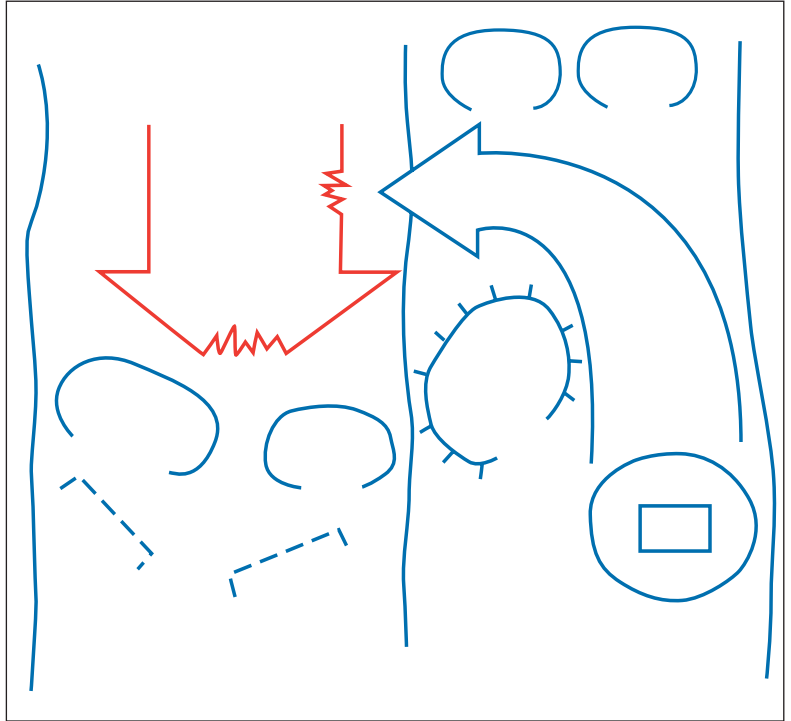
De **keuze** voor een manoeuvreform is niet absoluut. Beide vormen bevatten op manoeuvre en op uitputting gerichte elementen. Het is dan ook veeleer een variabele schaal met de beide manoeuvrevormen als ‘ideaaltypen’ op de uiteinden. Bij het verdedigend gevecht kunnen dan ook elementen uit beide vormen worden toegepast, afhankelijk van de uitkomsten van het operationele besluitvormingsproces, ook tijdens het verloop van het gevecht. De keuze kan worden beïnvloed door de zekerheid omtrent de ligging van het vijandelijke zwaartepunt, de beschikbaarheid in tijd van eigen middelen, de voorbereidingstijd en het terrein.

Mobiele verdediging

12042. Het uitgangspunt van deze manoeuvreform is de aanvaller met een **sterke tegenaanvalsmacht** in één beslissend gevecht te verslaan, nadat die aanvankelijk het weerstandsgebied (dat op divisieniveau een diepte tot 100 km kan hebben) is binnengedrongen. De nadruk ligt hierbij meer op het uitschakelen van de gevechtskracht van de vijand, dan op het behoud of hernemen van terrein. Het tactisch essentiële gebied mag hierbij echter niet verloren gaan. Karakteristiek voor deze verdedigingsvorm zijn een sterke tegenaanvalsmacht en daarnaast een kleine reserve.

Afbeelding 3.

Schematische weergave mobiele verdediging. In dit voorbeeld voeren de linker eenheden het vertragend gevecht en de gebiedsverdediging. De rechter eenheid op de schouder voert eveneens een gebiedsverdediging. De vierde eenheid is de tegenaanvalsmacht. Het niveau dat deze vier eenheden commandeert, voert de mobiele verdediging uit.

De uitvoering van de tegenaanval vindt plaats met een relatief grote, van meet af aan daarvoor bestemde, tegenaanvalsmacht. In de voorafgaande defensieve fase moeten andere eenheden door manoeuvre, vuurkracht en hindernissen de vijand met een combinatie van verdedigen en vertragen zodanig hebben gekanaliseerd, dat hij uiteindelijk **tot staan gebracht** is in een in de diepte gelegen gebied. Dat gebied is voor deze verdediging voorbereid en al dan niet bezet.

Wanneer de vijand tot staan is gebracht, is hij kwetsbaar door zijn open flanken in de diepte en zijn lange aanvoerlijnen, die hem dwingen beveiligende elementen in te zetten, terwijl hij tegelijkertijd veel eenheden nodig heeft om zijn doorbraak af te ronden. De tegenaanval wordt met alle beschikbare middelen uitgevoerd tot diep in door de vijand ingenomen gebied. Om deze vorm van verdedigen met succes te kunnen uitvoeren, moet aan een aantal **voorwaarden** zijn voldaan. De belangrijkste zijn:

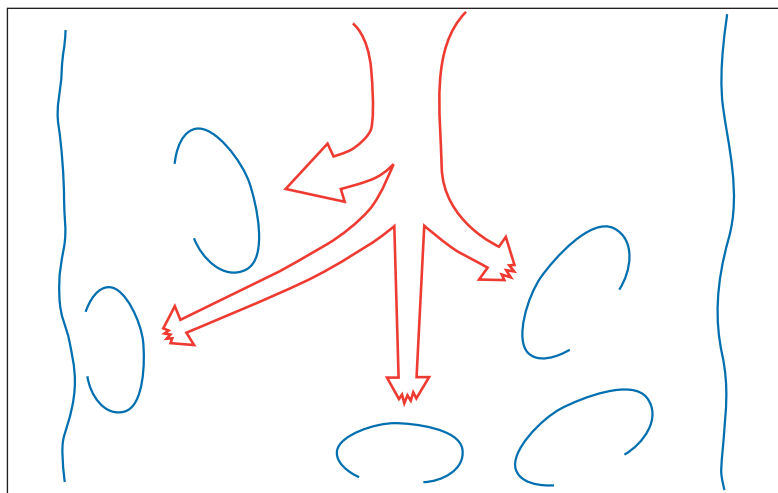
- tijdelijk en plaatselijk luchtoverwicht
- het verdedigingsvak moet voldoende diep zijn: er moeten geschikte manoeuvre mogelijkheden voor de tegenaanval zijn
- het moet over geschikte locaties voor verdedigende opstellingen in de diepte beschikken

Gebiedsverdediging

12043. In deze manoeuvrevorm wordt de gevechtskracht van de binnendringende aanvaller versplinterd in een weerstandsgebied met onderling verband houdende, in de breedte en diepte gegroepede verdedigende opstellingen, om hem vervolgens van daaruit met tegenaanvallen in combinatie met vuursteun te verslaan. De nadruk ligt daarbij op uitputting van de vijand door cumulatief in de tijd opgelegde verliezen. Die leiden ertoe dat de binnengedrongen vijand zijn aanval niet meer kan voortzetten. De beslissing wordt zo geleidelijk bereikt.

De diepte van een gebiedsverdediging kan sterk variëren, afhankelijk van de opdracht, de middelen en het terrein. Zo is deze manoeuvrevorm mogelijk in het geval van een geringe diepte, sterk terrein en/of de noodzaak om een bepaald deel van het vak langdurig te behouden. Dit

*Afbeelding 4.
Schematische weergave
gebiedsverdediging.*

laatste bijvoorbeeld in het kader van een mobiele verdediging van een hogere commandant. **Gunstige factoren** voor uitvoering van deze vorm van verdedigen zijn: relatief veel transversale natuurlijke hindernissen, goede mogelijkheden voor verdedigende opstellingen en voldoende voorbereidingstijd.

12044. Het fundamentele **verschil** tussen de twee vormen verdedigend gevecht is dat bij de mobiele verdediging de doelstelling - het tot staan brengen van de vijand - wordt bereikt door een manoeuvre in één gevecht, terwijl dat bij de gebiedsverdediging gebeurt door geleidelijke cumulatieve uitputting.

De fysieke vernietiging van vijandelijke gevechtskracht geschiedt in de mobiele verdediging vooral in de beslissende tegenaanvalsfase; bij de

gebiedsverdediging vindt deze vanaf het begin en vervolgens meer geleidelijk plaats.

12045. Binnen een mobiele verdediging van een legerkorps kan een divisie als tegenaanvalsmacht worden gebruikt of met eigen middelen een mobiele of gebiedsverdediging uitvoeren. Een brigade in de verdediging kiest, afhankelijk van de omstandigheden, op zijn beurt voor een mobiele of gebiedsverdediging. Een keuze voor de mobiele verdediging kan tot **beperkingen** voor het lagere niveau leiden.

Mobiele verdediging	Gebiedsverdediging
Accent ligt op de vijand (vernietigen of verslaan). De vijand wordt gekanaliseerd naar een positie waar hij door tegenaanval vernietigd kan worden.	Accent ligt op het terrein (namelijk het de vijand ontzeggen van bepaalde terreindelen voor een bepaalde tijd).
Verslaan van de vijand door één actie/operatie op het eigen niveau. De aanval door de tegenaanvalsmacht moet de beslissing brengen	Verslaan van de vijand door een geleidelijke uitputting; gevechten op het naastlagere niveau moeten de beslissing brengen.
Grote tegenaanvalsmacht op één niveau, die geen deel uitmaakt van de reserve.	Kleine beweeglijke reserves voor plaatselijke tegenaanvallen op alle niveaus.

Sectie 4 - Uitvoering

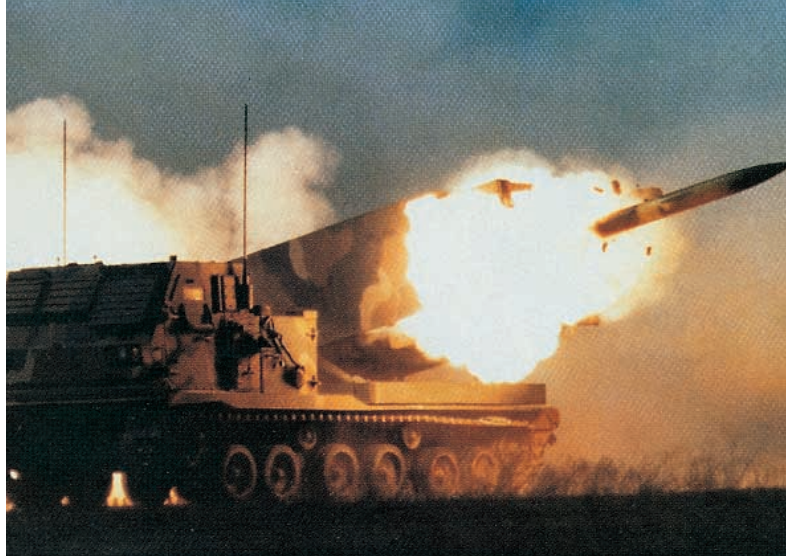
12046. Als de **beveilgende strijdmacht** het weerstandsgebied nadert, is het noodzakelijk de vuursteun vanuit het weerstandsgebied te intensiveren, om de beveiligende strijdmacht in de gelegenheid te stellen zich los te maken van de vijand. De doorschijding van de beveiligende strijdmacht door de voorste verdedigende opstellingen moet zorgvuldig worden voorbereid en gecoördineerd en moet zo snel mogelijk plaatsvinden. Het is noodzakelijk dat de beveiligende strijdmacht zich voor de voorste rand van het weerstandsgebied losmaakt van de vijand, om te voorkomen dat er in deze kritieke fase verwarring ontstaat bij de verdedigende eenheden in de voorste rand van het weerstandsgebied.

12047. In het verdedigend gevecht dient de inzet van **verkenningseenheden** richting te geven aan de uitvoering. Zo stellen verkenningseenheden ook in de diepte vast welke opmarsroutes de reserve van de vijand benut, waar zich hoogwaardige doelen voor bestrijding bevinden,

waar sterke en zwakke punten van de vijand zijn, waar hij mogelijk zijn zwaartepunt opbouwt en waar hij geen aanvallen zal uitvoeren, maar slechts zal beveiligen in front. Deze inlichtingen dragen bij om vast te stellen waar en wanneer mogelijkheden ontstaan om het initiatief te nemen en waar het eigen zwaartepunt gelegd moet worden.

Vanaf het begin van het gevecht is het van groot belang het vuur reeds op grote afstand te openen.

Foto: ambassade vs, Defense Section

12048. Vanaf het **begin van het gevecht** is het van groot belang het vuur reeds op grote afstand te openen, vooral op onderkende opstellingen van gevechts- en artillerie-eenheden. Daarbij moet in ieder geval worden vastgesteld waar de vijand zijn gepantserde eenheden inzet, op welke wijze hij zijn artillerie heeft ingedeeld en waar hij in de diepte eenheden laat volgen. De keuze van doelen voor zijn artillerie en luchtsrijdkrachten, alsmede de plaats van in de diepte volgende eenheden, zijn veelal indicaties die de bedoelingen van de vijand en de keuze van zijn zwaartepunt kunnen prijsgeven.

12049. Het eigen vuur moet steeds dichter en intensiever worden naarmate de vijand het weerstandsgebied nadert, zodat de aanval zo mogelijk **voor de eigen opstellingen tot staan** gebracht wordt. In dat geval moet achtergebleven vijand met een offensief optreden van het eigen of een hoger niveau worden verslagen.

12050. De vijand zal trachten zwakke plaatsen in de verdediging te vinden en zal daar vervolgens gebruik van maken op die plaatsen door te breken naar de diepte van het vak. Eventueel gebeurt dat in meerdere pogingen. De verdediger zal alles in het werk moeten stellen om dat te voorkomen door een **dreigende penetratie** af te grendelen en eventueel doorgedrongen vijand zo snel mogelijk te vernietigen.

12051. De vijand zal zijn **hoofdaanval** inzetten zodra hij over voldoende inlichtingen beschikt. Hij zal een zwaartepunt vormen door zich te concentreren op bepaalde gebieden en daarbij gebruik maken van intensieve artilleriebeschietingen en luchtaanvallen. Zijn hoofdaanval kan worden ondersteund door andere operaties, die bijvoorbeeld bestaan uit een luchtgeland of luchtmobiel optreden tussen of achter de verdedigende eenheden.

12052. Om voortijdige onderkenning van de eigen opstellingen te voorkomen en om de kwetsbaarheid voor voorbereidende beschietingen te verminderen, kunnen de verdedigende eenheden **afwachtingsgebieden** betrekken. Dit is alleen mogelijk bij eigen luchtoverwicht; de verplaatsing naar de verdedigende opstellingen biedt immers lonende doelen voor vijandelijke luchtaanvallen. Bovendien zal veel afhangen van goede synchronisatie om de verdedigende opstellingen te bezetten op het moment dat de vijand zijn aanval over de grond inzet. Naarmate de aanval zich verder ontwikkelt, zal de voortgang van de vijand worden vertraagd, omdat hij door vuur en hindernissen wordt gekanaliseerd. Hierdoor wordt hij kwetsbaar voor het vuur van de verdedigende eenheden en offensieve luchtsteun. Verdedigende eenheden moeten in deze fase van het gevecht dan ook hun maximale vuurkracht tot gelding kunnen brengen

12053. Door te **versterken** krijgen eenheden die in gevechtscontact zijn extra gevechtskracht. Deze gevechtskracht kan afkomstig zijn van daarvoor aangewezen eenheden of formaties, of van eenheden die op dat moment geen gevechtscontact hebben. De commandant die de versterking beveelt, bepaalt of de versterkende eenheden onder zijn leiding blijven en een eigen vak tussen de vooreenheden krijgen toegewezen, of dat zij onder bevel worden gesteld bij de commandant ter plaatse. Bovendien zal hij moeten aangeven op welke wijze de groepering wordt aangepast en op welke wijze de onderlinge coördinatie en gevechtssteun plaatsvindt.

12054. **Afgrendelen** is de al dan niet planmatige inzet van één of meer eenheden om doorgebroken of binnengedrongen vijand de toegang tot een bepaald terreindeel, en daarmee zijn voortgang, te ontzeggen. De synchronisatie is afhankelijk van het optreden van de vijand, met name de sterkte, snelheid en richting waarmee hij voortgang boekt. Na analyse moeten deze factoren worden gerelateerd aan de sterkte, positie, reactietijd en benodigde voorbereidingstijd van de eenheden die de afgrendeling uitvoeren. Vaak kan alleen door afgrendeling de benodigde tijdwinst worden verkregen om vervolgens een tegenaanval te kunnen uitvoeren.

12055. Wanneer de vijand erin slaagt een inbraak te forceren en er op dat moment niet direct eenheden beschikbaar zijn om deze inbraak fysiek af te grendelen of een tegenaanval uit te voeren, moet de vijand met vuursteun en hindernissen worden afgegrendeld. In dat geval worden alle beschikbare middelen in het daarvoor meest geschikte terrein ingezet. Om de **samenhang in de verdediging** te herstellen kan het noodzakelijk zijn vooreenheden terug te nemen, voorzover deze geen rol spelen bij nog uit te voeren tegenaanvallen.

12056. Bij het uitvoeren van **tegeaanvallen** moet de verdediger nagaan of het mogelijk is een doel op een grotere afstand aan te grijpen, of dat hij zich moet beperken tot een doel op korte afstand. Het al dan niet beschikken over (plaatselijk) luchtoverwicht kan daarbij van doorslaggevende betekenis zijn. Onder omstandigheden van slecht zicht zullen doorgaans alleen doelen op korte afstand haalbaar zijn.

De eenheden in de verdedigende opstellingen kunnen opdracht krijgen hun positie te handhaven om van daaruit de tegenaanval met vuur te steunen. Ook kan hen worden opgedragen op een andere wijze aan de tegenaanval deel te nemen. De coördinatie moet daarbij op duidelijke wijze geregeld worden. Opdrachten moeten ondubbelzinnig zijn.

De commandant moet tijdig aangeven op welke wijze hij de verdediging na een tegenaanval wil voortzetten. Hij zal daarbij rekening houden met het aanwijzen en eventueel vrijmaken van reserves.

12057. Wanneer in het verloop van het gevecht duidelijk wordt dat de samenhang in de verdediging niet langer kan worden gehandhaafd en het gevaar van een doorbraak dreigt, kan de formatiecommandant de verdediging meer **in de diepte** van zijn toegewezen gebied voeren. De naasthogere commandant kan besluiten middelen in te zetten om daarmee te versterken, af te grendelen of een tegenaanval uit te voeren.

Bij een beslissing om eenheden terug te laten vallen, moet de situatie in de nevenvakken worden betrokken. Een nieuwe voorste rand van het weerstandsgebied mag alleen worden bepaald door de commandant die de verdediging heeft opgedragen.

12058. **Buiten het zwaartepunt** van de vijand kunnen tussen opstellingen niet-bezette terreindelen worden geaccepteerd. Deze gebieden moeten wel onder waarneming worden gehouden, bestreken worden met indirect vuur en zo mogelijk ontoegankelijk worden gemaakt met hindernissen.

12059. Eenheden moeten, ook tijdens korte gevechtspauzes, wanneer daar aanleiding voor is worden **gereorganiseerd**, bevoorrad en op sterkte worden gebracht. Eventueel moet ook schade aan opstellingen, hindernissen en routes worden hersteld. Wanneer de vijand is verslagen, moet de samenhang met neveneenheden worden hersteld .

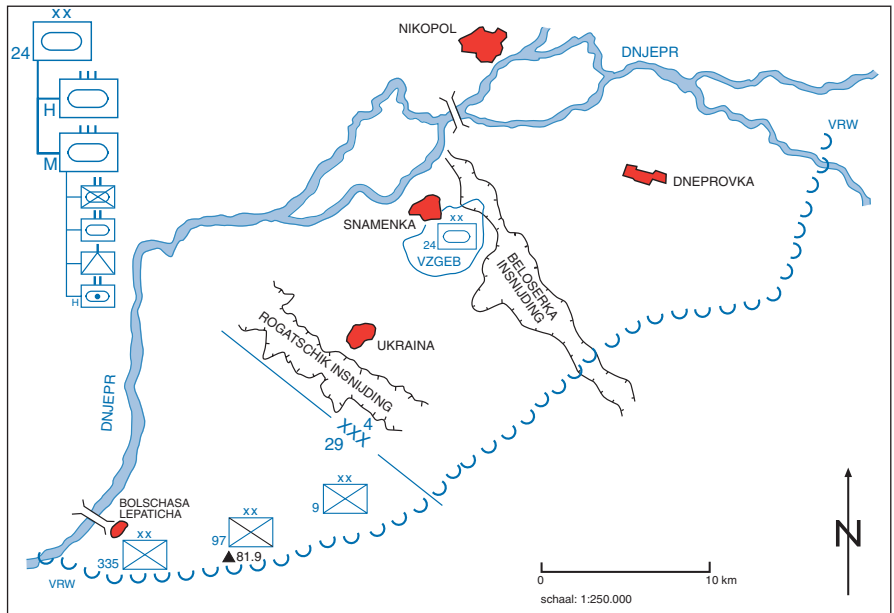
DE TEGENAANVAL BIJ NIKOPOL IN NOVEMBER 1943

De toestand in het bruggenhoofd Nikopol in november en december 1943:

In de sector van Legergroep Zuid bestond sedert oktober 1943 op de oostelijke oever van de Dnjepr een sterk bruggenhoofd om de mangaanertsminen bij Nikopol te behouden. Het bruggenhoofd werd bezet door twee legerkorpsen, (4 Lk links en 29 Lk rechts) die samen de Gruppe Schorner vormden.

De toestand bij de divisies was slecht. Het merendeel van de zware wapens was tijdens de vertragende gevechten in de zomer verloren gegaan. De bataljons hadden een gemiddelde sterkte van 200 man en alle divisies waren voorin ingezet. Beide legerkorpsen hadden geen gepantserde reserves meer. Alleen de Gruppe Schorner beschikte over 24 Padiv, zojuist volledig gerecupereerd. Zij had een centrale locatie in het bruggenhoofd en was in taakgroepen gegroepeerd, die door regimentscommandanten werden geleid.

24 Padiv had de opdracht in het bruggenhoofd doorbrekende vijand op te vangen, te vernietigen en met een tegenaanval de oorspronkelijke voorste rand van het weerstandsgebied te herstellen. Na onmiddellijke aflossing ter plaatse door infanteriedivisies moest zij zich voor hernieuwde tegenaanvallen gereedhouden.

4 Ukrainsche Front kreeg in november 1943 de opdracht het bruggenhoofd Nikopol te vernietigen en het ertscomplex in te nemen. Het front bestond uit drie legers met totaal zeven legerkorpsen, die elk uit twee á vijf infdivbestonden. Deze infdiv waren weliswaar geheel op sterkte, maar slecht opgeleid en getraind. Als frontreserve stonden 4 Gardelegerkorps en 19 Pantserlegerkorps met in totaal ongeveer 600 tanks (T-34 en KW-1) ter beschikking. Deze tanks waren superieur aan de Duitse tanks, maar een beweeglijke inzet werd gehinderd door de beperkt aanwezige radioverbindingapparatuur; die was slechts tot op eskadronsniveau beschikbaar. De vuurkracht van de Russische artillerie was zeer groot.

Het terrein behoort tot het stroomgebied van de Dnjepr. Na enige regenval verandert de bodem in modder met een geringe draagkracht. Voor wielvoertuigen is het terrein dan niet en voor rupsvoertuigen beperkt begaanbaar. Het bruggenhoofd werd door twee grote van zuidoost naar noordwest verlopende diepe insnijdingen (erosiegeulen) in drieën gedeeld. Transversale verplaatsingen van reserves werden hierdoor sterk beperkt. Slechts twee pontonbruggen bij Nikopol en bij Bolschaja Lepaticha voerden over de Dnjepr, die ter plaatse ongeveer 5 km breed is.

Sedert 24 november voerde 97 Infdiv een hevig verdedigend gevecht tegen een aanvaller, die als aanvalsdoel het gebied 'Mulde Schäferer' had, om vervolgens de aanval in het bruggenhoofd te kunnen voortzetten. De voorste rand van het weerstandsgebied moest door 97 Infdiv plaatselijk 2 km worden teruggenomen. Alleen de rechterflank was nog niet aangegrepen, zodat hoogte 81.9 nog in eigen hand was. Een verlies van deze hoogte had tot gevolg gehad dat de vijand inzicht kreeg tot aan de Dnjepr en het vak van 335 Infdiv kon binnendringen. Daarmee zou de rechterflank van 29 Lk en van de hele Gruppe Schorner instorten.

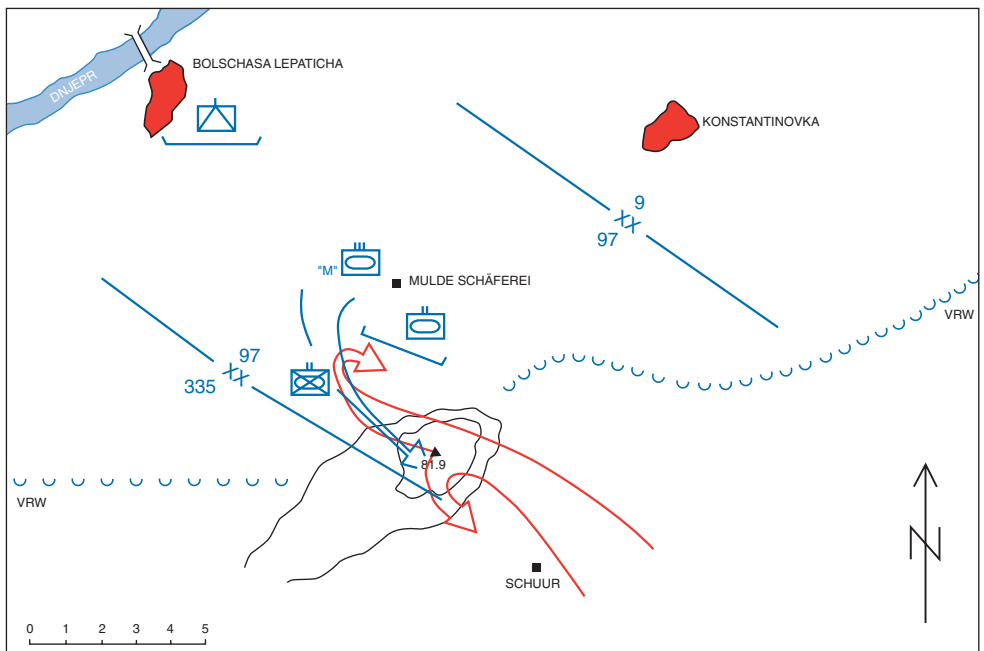
...de pantserinfanterie ging snel voorwaarts in een diepe en smalle groepering...(Foto SMG)

De tegenaanval van Taakgroep M in het vak van 97 Infanteriedivisie op 28 november 1943:

Kort voor het invallen van de duisternis op 27 november meldde een verkeningsvliegtuig sterke vijand twee kilometer ten zuidoosten van de 'schuur'. Op 25 november had het Lk reeds om reserves verzocht, waarna de Taakgroep M in de nacht van 26 op 27 november in een verzamelgebied omgeving Konstantinowka arriveerde en onder bevel van 97 Infdiv werd gesteld. Op 27 november om 23.00 uur kreeg de commandant van Taakgroep M de volgende opdracht van de commandant 97 Infdiv: "Vijandelijke aanval via hoogte 81.9 op Bolschasa. Lepaticha verwacht. Aanval afslaan en hoogte 81.9 behouden. Toestand in omgeving van hoogte 81.9 onduidelijk. Geen contact meer met eenheden in opstelling. Handel naar eigen inzicht."

Een volledige besluitvorming was op dit moment nog niet mogelijk. Veel was afhankelijk van de vraag of hoogte 81.9 de volgende ochtend nog in eigen hand was. Het was wel te verwachten dat een vijandelijke inleidende gevechtsactie zich van deze hoogte meester zou maken. De commandant van Taakgroep M zond een officierspatrouille uit met de opdracht contact te maken met het bataljon in opstelling op de rechterdivisievakgrens en de situatie daar op te helderen. Op 28 november om 01.00 uur meldde deze patrouille: "Hoogte 81.9 in vijandelijke handen, bataljon verslagen, restanten 2 km noordwest van hoogte 81.9. Geen contact met neveneenheden. Geluid van tanks aan de andere kant van de hoogte. Eigen infanterie beveiligd zich in de richting van de hoogte." Daarop nam de commandant van Taakgroep M het volgende besluit: "Taakgroep M valt met het pantserinfanteriebataljon, gesteund door zo veel mogelijk vuursteun de vijand op hoogte 81.9 aan en neemt deze hoogte en vernietigt doorbrekende vijandelijke tanks flankerend met het tankbataljon en frontaal met luchtdoelbatterij. Zo wordt voorkomen dat de vijand doorbreekt naar de brug bij Bolschasa Lepaticha."

Het verloop van het gevecht

Een half uur voor dagaanbreken bracht de vijand storend vuur uit. Mist beperkte op dat moment de waarnemingsmogelijkheden. De commandant van het pantserinfanteriebataljon vreesde dat het Russische 19 Pantserlegerkorps nog voor dagaanbreken de aanval zou inzetten. De hoogte moest echter onder alle omstandigheden terugveroverd worden. Daarom gaf hij opdracht de aanval direct in te zetten. Het pantserinfanteriebataljon ging snel voorwaarts in een diepe en smalle groepering. Op 800 m voor de vijandelijke opstelling steeg de infanterie uit en brak met twee compagnieën gelijktijdig in de opstelling in. De vijand werd in een korte gevechtsactie buiten gevecht gesteld en het bataljon richtte een consolidatie in.

Een uur na dagaanbreken begon de Russische aanval met een hevige voorbereidende beschieting. De Russische artillerie kon door een gebrek aan doelopsporingsmiddelen niet worden bestreden. Het lukte Taakgroep M echter wel met geconcentreerd vuur de vijandelijke tanks van de infanterie te scheiden (de infanterie reed mee op de tanks) en daarbij zulke zware verliezen toe te brengen dat de restanten niet meer tot een inbraak in staat waren en voor de opstellingen van Taakgroep M op hoogte 81.9 bleven liggen. Een aantal vijandelijke tanks wisten wel door de opstellingen van het pantserinfanteriebataljon te trekken, maar werden in de diepte flankerend ter hoogte van de Schäferei afgeschoten. Enkele tanks, die niet waren vernietigd - meestal de KW85 - werden frontaal door de 88 mm luchtdoelkanonnen van de luchtdoelbatterij bij de ingang van het oord Bolschasa uitgeschakeld.

In de loop van de middag werd Taakgroep M in zijn consolidatie ter plaatse weer afgelost door infanterie, die aan andere frontdelen was onttrokken. Door de tegenaanval van Taakgp M was een voortzetting van de verdediging op de meest gunstige plaats weer mogelijk en kon het bruggenhoofd voorlopig weer behouden worden.

Tussen eind november 1943 en half januari 1944 viel 4 Ukrainsche Front acht keer het bruggenhoofd zonder succes aan. Alle aanvallen werden door tegenaanvallen van 24 Pdiv afgeslagen, waarbij 300 Russische tanks werden vernietigd, met slechts geringe eigen verliezen. Nadat 24 Pdiv naar een ander frontgedeelte werd overgebracht, ging het bruggenhoofd prompt verloren.

Bron: Dr. F. von Senger und Etterlin, "Die 24. Panzer-Division, vormals 1. Kavallerie-Division 1939-1945", Kurt Vowinckel-Verlag, Neckargemund, 1962.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

12060. In het verdedigend gevecht kunnen commandovoeringseenheden statischer optreden dan in andere gevechtsvormen. Daarom kan de nodige aandacht worden besteed aan het **onderbrengen** van deze middelen in harde onderkomens of beschermende opstellingen. Het vermogen om zich snel te verplaatsen mag echter niet worden beperkt.

12061. Goede **verbindingen en liaison** zijn ook voorwaarden voor een geslaagde verdediging. Voordat contact wordt gemaakt met de vijand, moet de elektromagnetische uitstraling tot een minimum worden beperkt. Met uitzondering van eventuele beveiligende eenheden in gevechtscontact, geldt voor alle eenheden elektromagnetische stilte.

12062. **Coördinatiemaatregelen** die genomen **moeten** worden, zijn:

- vakgrenzen
- voorste rand van het weerstandsgebied
- aansluitingspunten (*co-ordinating points*)

Daarnaast **kunnen** voor de coördinatie nog de volgende maatregelen worden getroffen:

- gebieden met hindernisbeperkingen (*barrier restricted area*)
- overnamelijnen
- beveiligingslijnen

12063. Het verloop van **vakgrenzen** wordt afgestemd op het aantal en de aard van de vijandelijke naderingsmogelijkheden. Bij het vaststellen van de vakgrenzen wordt rekening gehouden met eventuele natuurlijke scheidingen. De wijze van verdedigen en de ruimte, nodig voor het ontplooiën en onderbrengen van alle eenheden in het achtergebied, zijn van belang bij het vaststellen van achtergrenzen. Afhankelijk van de gekozen wijze van verdedigen is eventueel verdere planning in de diepte van het vak noodzakelijk. Bij de planning kan voor gemiddelde omstandigheden worden uitgegaan van de volgende vakbreedtes en -dieptes.

	breedte	diepte
gemechaniseerde brigade	20 km	30 km
tank- en pantserinfanteriebataljon	6 km	8 km
infanteriebataljon	4 km	5 km

Deze **indicatieve vakbreedtes** gelden bij een aaneengesloten verdediging die wordt uitgevoerd in het optreden van een hoger verband. Het is mogelijk dat grotere vakken worden opgedragen. In dat geval zal een commandant genoodzaakt zijn een grotere reserve aan te houden, verschillende eventualiteiten voor te bereiden en pas te ontplooiën wanneer de ligging van het vijandelijk zwaartepunt is vastgesteld.

12064. De **voorste rand van het weerstandsgebied** dient voor de coördinatie van de manoeuvre en wordt door de commandant, die de opdracht tot het verdedigend gevecht heeft gegeven, globaal aangegeven door aansluitingspunten op de vakgrenzen. Het exacte verloop wordt uiteindelijk vastgesteld door de keuze van opstellingen. De opstellingen

in deze rand hoeven noch doorlopend bezet te zijn, noch koste wat kost in eigen hand te blijven.

12065. **Aansluitingspunten** dienen ter coördinatie met neveneenheden en andere eenheden waarmee in samenhang moet worden opgetreden. Zij worden in elk geval met vuur beheerst en losgelaten, wanneer de samenhang niet langer noodzakelijk is. Het gebruik van aansluitingspunten verschaft, in tegenstelling tot het gebruik van lijnen, de ondercommandanten vrijheid van handelen.

12066. **Gebieden met hindernisbeperkingen** zijn gebieden waarin de aanleg van hindernissen onderhevig is aan beperking naar tijd, plaats of type. Deze beperking is een coördinatiemaatregel om het beweeglijk optreden in een latere fase mogelijk te maken.

12067. **Beveiligingslijnen** geven de uiterste begrenzing van de beveiliging met posten en patrouilles door de (voor)bataljons aan. Neveneenheden moeten dit optreden onderling coördineren.

Inlichtingen

12068. De beoordeling van de toestand begint met het de **inlichtingenvoorbereiding van de operatie**. Reeds in een vroeg stadium is een gedegen verkenning onontbeerlijk. Alle verzamelorganen moeten daarom zoveel mogelijk in de diepte van het vijandelijke gebied worden ingezet. Commandanten op alle niveaus moeten een goed inzicht hebben in het terrein van zowel hun eigen vak, als dat van hun hogere commandant.

Voor aanvang van het verdedigend gevecht zal de inlichtingenvoorbereiding van de operatie zich in het bijzonder richten op het vijandelijke zwaartepunt en de aanwezigheid van speciale uitrusting om hindernissen te overwinnen.

Manoeuvre

12069. De manoeuvre is beschreven in de secties 3 (planning) en 4 (uitvoering).

Vuursteun

12070. De effectiviteit van de verdediging is afhankelijk van een zorgvuldig geïntegreerde en gecoördineerde inzet van **vuursteun en manoeuvre**. De planning moet de flexibiliteit bezitten de toegewezen

vuursteun te concentreren waar dat noodzakelijk is. Bij een concentratie wordt het risico geaccepteerd dat elders minder of zelfs geen vuursteun beschikbaar is. Een flexibele vuursteun vereist een optimaal gebruik van de beschikbare doelopsporingsmiddelen.

12071. Bij de **vuursteunplanning** zijn de volgende overwegingen van belang:

- gedetailleerde afstemming van het plan voor de vuursteun met het plan voor de manoeuvre en het hindernissenplan
- bestrijden van de vijand in een zo vroeg mogelijk stadium, om:
 - de samenhang in zijn aanval te verbreken
 - zijn inlichtingenverzamelcapaciteit te reduceren
 - voorkomen dat hij gevechtskracht kan concentreren
- ondersteunen van eigen bewegingen
- bestrijden van doorgebroken vijand
- verdelen van de vuursteun door prioriteitstelling over de diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie

12072. Ongeacht de manoeuvrevorm concentreert de vuursteun zich bij de nabijoperatie op de ondersteuning van het zwaartepunt van de manoeuvre.

Bescherming

12073. Het vermijden van ontdekking en vernietiging door de vijand vereist **frequente verplaatsingen** en snel ingraven. De overlevingskans op het gevechtveld kan verder worden vergroot door camouflage, misleiding, spreiding en veldversterkingen. Genie-eenheden kunnen in dit kader andere eenheden ondersteunen.

12074. **Misleiding** is bedoeld om de aanvallende vijand de verkeerde voorstelling van de eigen situatie te geven. Door het gebruik van schijnopstellingen, schijnhindernissen en elektronische oorlogvoering kan een verkeerd beeld worden gecreëerd. De vijand moet op die manier een essentieel deel van zijn middelen inzetten tegen een relatief geringe eigen gevechtskracht. De eigen eenheden kunnen zo in een voordelige positie komen om de aanvallende vijand maximaal afbreuk te doen.

12075. **Contramobiliteit** is de sleutel voor de verdediging, ongeacht de manoeuvrevorm. Nauwkeurige voorbereiding is noodzakelijk om enerzijds voldoende manoeuvre mogelijkheden voor de verdedigende troepen te behouden (zoals een tegenaanvalsmacht of een reserve) en anderzijds de vijandelijke mobiliteit te beperken, teneinde de vijand te kanaliseren naar gebieden die zijn voorbereid in het kader van de verdediging.

12076. Een commandant beschikt zelden over voldoende **geniemiddelen** om alle vereiste maatregelen in het kader van het plan voor de verdediging tijdig te kunnen uitvoeren. Hij moet dan ook prioriteiten stellen tussen de verschillende genietaken binnen zijn plan.

12077. Activiteiten in het kader van de contramobiliteit dienen afgestemd te worden met het vuur met directe en indirecte richting. Daarmee wordt de vijand de benodigde manoeuvreer ruimte ontzegd en kunnen hem verliezen worden toegebracht. Een snelle inzet van de tegenaanvalsmacht en/of de reserve moet mogelijk blijven.

12078. Het **maximale effect van hindernissen** wordt bereikt als ze onderlinge samenhang hebben en permanent onder waarneming en (in)direct vuur liggen. Het hindernissenplan is een integraal deel van het plan van de verdediging, dat voortdurend moet worden aangepast aan de feitelijke situatie. Verbetering van en aanvullingen op de aanwezige hindernissen moet in de loop van de operatie worden uitgevoerd. Gebieden met hindernisbeperking stelt de commandant tevoren vast, omdat hij daar zijn offensieve acties voorziet. De beperkingen in deze gebieden kunnen betrekking hebben op tijd, plaats of type hindernis. Verschiefbare of verstrooibare mijnen zijn van vitaal belang om op het laatste moment in het front van de aanvallende vijand zijn doorgang te belemmeren.

12079. Vernielingen vormen een wezenlijk onderdeel van het hindernissenplan. Het zijn meestal kunstwerken, zoals bruggen, die **doorgangen door hindernisstelsels** vormen en die bij het naderen van de vijand gesteld moeten worden. De vijand zal trachten deze objecten vroegtijdig te vermeesteren, waardoor een snelle voortzetting van zijn aanval mogelijk wordt. De beveiliging door een veiligheidsbezetting en de uitvoering van vernielingen van dit soort objecten vergt veel manoeuvre- en genie-eenheden. Het aantal uitgestelde vernielingen moet tot een minimum worden beperkt.

12080. **Mobiliteitsbevorderende taken** in de voorbereiding van het verdedigend gevecht richten zich op het verbeteren en ontsluiten van de voor het voeren van de verdediging noodzakelijke routes, waartoe ook tegenaanvalsroutes en routes voor de logistiek behoren. Routes die beschadigd zijn door vijandelijke lucht- en artillerie-aanvallen moeten worden hersteld, hetgeen kan leiden tot het gebruik van geniebruggen, zeskantplaten en zwaar geniematerieel tot dicht achter de voorste lijn. Het maken van **doorgangen** door mijnevelden vereist nauwkeurige coördinatie om te verzekeren dat deze op de juiste momenten beschikbaar zijn of worden gesloten. Ten slotte moeten offensieve acties worden gesteund om door de vijand opgeworpen hindernissen te doorbreken.

In voorste lijn zal de vijand luchtaanvallen uitvoeren vanaf lage en zeer lage hoogte.

Foto: Mediacentrum KL

12081. Afhankelijk van de vijandelijke dreiging moeten maatregelen getroffen worden in het kader van de **nbc-verdediging**. Mogelijke indicatoren voor de vijandelijke inzet van dergelijke middelen zijn onder meer het beëindigen van de aanval of het terugnemen van reeds voorin ontplooiden eenheden. Voor de gevechtseenheden dient te worden bepaald of zij hun verdediging voortzetten, plaatselijk de opstellingen loslaten en uitwijken of gevechtscontact met de vijand tot stand brengen. Indien eenheden door nbc-strijdmiddelen getroffen worden, bepaalt de formatiecommandant welke reddings- en bergingsmaatregelen worden genomen. Alle nog inzetbare eenheden voorkomen, dat de vijand de inzet van nbc-strijdmiddelen kan uitbuiten.

12082. Uitgangspunt is dat de vijand tenminste plaatselijk en tijdelijk een luchtverwicht heeft. De inzet van **luchtverdediging** in het verdedigend gevecht moet zijn gericht op het beschermen van de verdedigende eenheden. In de voorste lijn zal de vijand luchtaanvallen uitvoeren vanaf lage en zeer lage hoogte. Prioriteiten voor de luchtverdediging zijn de verdedigende eenheden, de reserves, de eventuele tegenaanvalsmacht en de routes waarover deze zich verplaatsen. Hiervoor wordt een gelaagde luchtverdediging ingezet, bestaande uit een combinatie van

wapensystemen voor de korte dracht die de manoeuvre kunnen volgen en wapensystemen voor de langere dracht meer in de diepte. De overige luchtverdedigingsmiddelen moeten hierop aansluiten en verder in de diepte bescherming bieden tegen luchtaanvallen op grotere hoogtes. Hier moeten met name commandoposten en logistieke installaties prioriteit krijgen. Daarnaast kunnen voor lucht mobiele of luchtgelande inzet geschikte gebieden in de luchtverdediging worden opgenomen.

Verzorging

12083. Gevechtsverzorgingssteun moet voorwaarden scheppen voor het voeren van een zo beweeglijk mogelijk gevecht. Het oogmerk van de commandant moet ook de met de verzorging belaste ondercommandanten en staffunctionarissen duidelijk voor ogen staan. Alle verzorgingsoperaties moeten worden gericht op het in staat stellen van de operationele eenheden dit oogmerk te realiseren.

12084. Voor de gevechtsverzorgingssteun gelden de volgende **overwegingen**.

- **Bescherming** van de verzorgingsinstallaties is belangrijk, omdat het relatief statische karakter van het verdedigend gevecht tot kwetsbaarheid leidt. Verzorgingsactiviteiten komen in de voorbereidende fase op grote schaal voor en zijn een risico voor de operationele veiligheid. Met name verkeersbewegingen kunnen de vijand een goede indicatie geven van de ontplooiing van eigen eenheden. De verzorgingsactiviteiten zullen derhalve veelal 's nachts plaatsvinden. Deze activiteiten kunnen echter ook een rol krijgen in het misleidingsplan.
- De **mobiele verdediging** heeft slechts een zeer beperkte reactietijd ter beschikking om de verzorgingsorganisatie aan te passen aan een gewijzigde situatie. De gevechtsverzorgingssteun moet daarom zeer flexibel zijn. Tijdens de inzet van de tegenaanvalsmacht worden eigen eenheden geconfronteerd met tijd- en ruimtefactoren die overeenkomsten hebben met het aanvallend gevecht. De verzorgingsoverwegingen en specifieke aandachtspunten van deze gevechtsvorm zijn dan ook van toepassing voor de tegenaanvalsmacht. Indien over een grote diepte wordt aangevallen, is de inrichting van tussengelegen of vooruitgeschoven verzorgingsinstallaties veelal onvermijdelijk.
- Bij een **gebiedsverdediging** kunnen veel verzorgingsmiddelen voorin worden geconcentreerd (mobiel of aan de grond). Dit kan echter leiden tot verlies van deze middelen, indien eerder dan voorzien moet worden teruggevallen.

Eventualiteitenplanning voor het geval dat vijandelijke diepe en/of nabijoperatie in het eigen achtergebied of via de flanken het optreden van het verzorgingssysteem bedreigen, moet deel uitmaken van het plan.

12085. **Bevoorrading.** Bij de voorbereiding van de verdediging is het **dumpen** van goederen voorin het inzetgebied een reële optie. Hierdoor kan de schaars aanwezige transportcapaciteit opnieuw worden ingezet. De commandant moet zich evenwel realiseren dat het verbergen, camoufleren en beschermen van deze voorraden tijdsintensief is. Bij de mobiele verdediging is dumpen geen optie voor de tegenaanvalsmacht. De benodigde voorraden zullen bij de gebruikende eenheden moeten worden ondergebracht, of deze eenheden op korte afstand volgen. In beide gevallen zullen de voorraden mobiel moeten blijven.

Tijdens de voorbereidingsfase is er een grote behoefte aan veldversterkingsmateriaal, mijnen en springmiddelen. Veelal zullen deze goederen door transporteenheden worden opgevoerd naar de plaats van bestemming (directe bevoorrading).

Tijdens de uitvoerende fase zal de nadruk liggen op de bevoorrading van munitie, met name pantserbestrijdings-, artillerie- en mortiermunitie. Deze bevoorrading zal vooral plaatsvinden tijdens perioden met een verminderde gevechtsintensiteit, waardoor tijdelijk een grotere behoefte aan transportmiddelen zal bestaan.

12086. **Onderhoud.** Alle onderhoudsinspanningen richten zich op het beschikbaar stellen en houden van zoveel mogelijk inzetbaar essentieel materieel. Tijdens de voorbereidingsfase ligt de prioriteit bij het inzetbaar maken van essentieel materieel.

Tijdens de uitvoeringsfase zal het herstel van beschadigd of defect materieel zo dicht mogelijk bij de plaats van uitval plaatsvinden, waarbij veelal gevechtsherstel zal worden toegepast.

Gepantserde bergingsmiddelen moeten worden ingezet om beschadigd en herstelbaar materieel af te voeren, voordat het door de vijand kan worden vermeersterd. Indien tijdige berging en afvoer onmogelijk blijkt, moet dit materieel voor de vijand onbruikbaar worden gemaakt.

12087. **Geneeskundige verzorging.** De relatief statische situatie van het verdedigend gevecht biedt de geneeskundige verzorging een goede uitgangspositie. De geneeskundige installaties kunnen vrij ver naar voren worden ontplooid en zijn over het algemeen operationeel voordat de gewondenstroom op gang komt. Snel verplaatsbare geneeskundige inrichtingen kunnen worden ingezet in het zwaartepunt van de vijandelijke aanval.

De uitvoering van de geneeskundige ondersteuning tijdens de uitvoering van de tegenaanval in de **mobiele verdediging** vereist bijzondere maatregelen. Doordat snel grote omloopafstanden kunnen ontstaan en omdat geneeskundige installaties beperkingen hebben bij het volgen

van een beweeglijk gevoerd gevecht, biedt het gebruik van helikopters voor vervoer van gewonden door de lucht veel voordelen.

Geneeskundige verzorging wordt uitgevoerd op basis van **regiobinding**. Aanvallende eenheden dienen derhalve zo lang mogelijk terug te vallen op reeds ontplooid geneeskundige installaties van eenheden die niet deel nemen aan de aanval.

Sectie 6 - Verdediging in bossen en oorden en bij verminderd zicht

Verdediging in bossen

12088. Beboste gebieden begunstigen een verdedigend optreden, zeker wanneer de nodige voorbereidingen zijn getroffen. Het verdedigen in bebost gebied heeft alleen zin wanneer de aanvaller, gezien de opdracht en de mogelijkheden die het terrein biedt, **niet kan omtrekken** en het gebied voor zijn verdere voortgang moet vermeesteren. Het optimaal uitbuiten van de hinderniswaarde van beboste gebieden leidt tot een **over de gehele diepte gegroepede manoeuvre**. De voorbereidingen voor verdedigend optreden, vooral de verkenningen en de keuze en inrichting van de opstellingen vergen gewoonlijk veel tijd.

12089. De verdediging vangt aan in de **voorrand** van het bosgebied. De bosrand trekt echter in sterke mate direct en indirect vijandelijk vuur aan. Tanks en pantserbestrijdingswapens lange en middelbare dracht worden zoveel mogelijk flankerend of vóór de bosranden opgesteld. De (pantser)infanterie legt haar opstellingen zo **diep in het bosgebied**, dat de vijand deze niet direct met gepantserde eenheden kan aangrijpen en niet in staat is uitgebracht indirect vuur waar te nemen. Vanuit **vooruitgeschoven opstellingen** in of voor de bosrand kan de vijandelijke nadering worden bestreden. Wanneer dit niet mogelijk is - bijvoorbeeld door de geringe diepte van het bosgebied - kunnen opstellingen in de bosrand worden voorbereid, die eerst later betrokken worden. De eenheden voor deze opstellingen staan dieper of achter het bosgebied in afwachtingsgebieden gereed. Een adequate beveiliging en vuursteun moet voldoende tijd geven om de opstellingen tijdig te kunnen innemen.

12090. Wanneer de vijand vaste voet in de voorrand heeft gekregen, wordt teruggevallen op dieper in het gebied gelegen opstellingen. De **manoeuvre in de diepte** van het bosgebied is gebaseerd op het (tijdelijk) verdedigen van opstellingen, die de doorgaande paden en wegen beheersen. Opstellingen in het bosgebied moeten zodanig zijn aangelegd dat:

- wegen, paden en open compartimenten worden beheerst

- de eenheden elkaar wederzijds kunnen steunen
- rondomverdediging mogelijk is

Het tussen de opstellingen gelegen gebied is nauwelijks geheel te beheersen. Intensieve patrouillegang, waarnemingsposten en onbemande sensoren geven tijd en ruimte om in dit gebied te kunnen reageren. De aanleg van kunstmatige hindernissen in dit gebied vergt veel tijd en middelen, terwijl het effect tegen te voet optredende troepen veelal beperkt is.

12091. In **open compartimenten** van het bosgebied worden gepantserde eenheden ingezet om te voorkomen dat de vijand boscompartimenten omtrekt. Deze eenheden worden ook ingezet, wanneer bij een succesvolle vijandelijke aanval de eigen troepen het gevecht moeten afbreken om onder dekking het gebied te verlaten. Tanks en pantserbestrijdingswapens middelbare en lange dracht worden ingezet op plaatsen waar voldoende schootsvelden aanwezig zijn, gewoonlijk op en langs paden en wegen, ter ondersteuning van het gevecht van de infanterie vanuit hun opstellingen. Voor de pantserbestrijding op bedreigde plaatsen kunnen ook op laag niveau tanks worden ingezet.

12092. Wanneer de vijand in opstellingen binnendringt, dient hij met vuur en tegenstoten te worden aangeprepen. Onmiddellijke tegenstoten door **kleine, lokale reserves** zijn in de regel effectiever dan later ingezette tegenaanvallen. Tegenaanvallen door gepantserde eenheden zijn beperkt tot die open compartimenten, die daarvoor voldoende ruimte bieden.

Wanneer de vijand erin slaagt diep in het weerstandsgebied door te dringen, dienen zo snel mogelijk ongebonden delen geconcentreerd te worden om de inbraak af te grendelen. Delen, die hun oorspronkelijke opstelling nog bezetten, voeren aanvallen uit op de vijandelijke flanken.

Het loslaten van opstellingen en overgaan tot de vertraging kan leiden tot het verlies van de aansluiting met neveneenheden. In een bosgebied gaat hiermee snel de samenhang in de verdediging van het hogere niveau verloren.

12093. Bij een **gering aantal beschikbare eigen troepen** zal dezelfde eenheid noodgedwongen over de gehele diepte optreden. In een dergelijke situatie heeft een beweeglijk optreden met hinderlagen en overvellingen de voorkeur, waarbij de eenheid uiteindelijk terugvalt op opstellingen in of achter de uitgangen van het bosgebied, waar een verdediging van langere duur mogelijk is.

Verdediging in oorden

12094. Oorden kunnen - afhankelijk van hun ligging en grootte - tactisch belangrijke gebieden zijn. De **hinderniswaarde** en de vuur- en zichtdekking maken oorden uitermate geschikt als ruggegraat voor een verdediging. Het verdedigen van een oord heeft zin wanneer de aanval-ler het oord niet kan omtrekken.

Verstedelijkte gebieden worden pas in de verdediging betrokken, wan-neer zij aan de vijand ontzegd moeten blijven en een verdediging in front van deze gebieden niet (langer) kan worden gevoerd.

12095. Oorden worden bij voorkeur **niet in de verdediging** opgenomen, wanneer:

- er onvoldoende gevechtskracht beschikbaar is voor de verdediging
- behoud van het oord niet bijdraagt tot het totale verdedigingsplan
- bepaalde gebouwen of gebieden (zoals historische gebouwen of zie-kenhuizen) binnen het oord een adequate verdediging onmogelijk maken
- het oord gedomineerd wordt vanuit hoger gelegen gebied, van waar-uit effectiever vuur mogelijk is
- het oord om humanitaire of politieke redenen tot ‘open stad’ is ver-klard

12096. Het inrichten van een verdediging in een oord vereist een gron-dige **verkenning**. Daarnaast is veel veldversterkingsmateriaal nodig, dat deels in het oord zelf beschikbaar is. Bij de verdediging dienen ook ondergrondse bouwwerken betrokken te worden, zoals het riolerings-systeem, ondergrondse verkeersstelsels, kelders en garages.

12097. Oorden kunnen - ook nadat zij ingesloten zijn - nog enige tijd in eigen hand blijven, indien dit is voorbereid. Op de **lange duur** kan een verdediging slechts in stand blijven, wanneer de oorden tot een gro-tere, samenhangende verdediging behoren.

De verdediging in oorden vereist vooral (**pantser**)**infanterie** en genie. Het gros van de gepantserde eenheden wordt buiten het oord gereed gehouden, om te voorkomen dat zij worden ingesloten. Verstedelijkte gebieden wor-den in de oordranden en in de tussengelegen open gebieden verdedigd. De hoofdverkeersaders vormen hierin de tactisch belangrijke gebieden.

12098. Het verdedigend optreden vangt aan **vóór de oordrand** en is gericht op bereden naderingsmogelijkheden en op vijand die het oord tracht af te sluiten. Omdat de vijandelijke vuursteun voornamelijk op deze buitenrand zal zijn gericht worden gepantserde middelen flanke-

rend of voor de oordrand ingezet. Indien dit door de terreinomstandigheden of de beschikbaarheid van eigen middelen niet mogelijk is, dienen de voorste opstellingen in het oord te liggen. Gepantserde eenheden kunnen hun opstellingen wel in de oordrand voorbereiden en zo nodig betrekken vanuit afwachtingsgebieden.

12099. Binnen de oorden vereisen de beperkte waarnemings- en schootsvelden niet alleen **smallere vakbreedten**, maar ook een verdichting van personele middelen. Opstellingen dienen voor een rondomverdediging te zijn voorbereid. Het behoud van opstellingen staat centraal; alleen dan kan de samenhang in de verdediging behouden blijven. Het gevecht gaat al snel over in een groot aantal **kleinere gevechtsacties**, waarbij de (pantser)infanterie het gevecht voert in en om huizen en gebouwen. Reserves moeten lokaal en dicht achter de voorste lijn gereed worden gehouden.

12100. Het zwaartepunt dient te worden gelegd, waar de vijand de beste mogelijkheden heeft om via brede wegen of via onbebouwd terrein diep in het weerstandsgebied door te dringen. In dit terrein moet de verdediging in de diepte worden gegroepeerd en met pantserbestrijdingswapens worden versterkt.

12101. **Gepantserde eenheden** worden in oorden meestal niet geconcentreerd ingezet. Zij moeten nauw samenwerken met de infanterie en worden daartoe tot op teamniveau gemengd. Er moeten wel steeds middelen gereed gehouden worden om de pantserbestrijding op bedreigde plaatsen te versterken.

12102. Het **gebied tussen de opstellingen** wordt in het verdedigingsplan geïntegreerd. Dit gebied wordt zoveel mogelijk met vuur bestreken, van hindernissen voorzien en door patrouillegang en posten beveiligd. Hierdoor ontstaat een aaneengesloten verdediging die voorkomt dat de vijand in het weerstandsgebied kan doordringen, wanneer hij vaste voet in de voorrand van het oord heeft gekregen.

12103. De vakgrenzen worden zodanig gekozen dat straten met de gebouwen aan weerszijden tot de verantwoordelijkheid van één eenheid behoren. Wanneer een eenheid een **opstelling** moet prijsgeven, moet een andere eenheid een verder in de diepte gelegen opstelling hebben bezet om het gevecht te kunnen overnemen. Dit overlappende optreden geniet de voorkeur. De hierbij noodzakelijke achterwaartse doorschrijdingen moeten zijn voorbereid. Het plan voor de manoeuvre moet verder zo zijn samengesteld dat het verlies van een enkele opstelling niet leidt tot het verlies van de samenhang.

12104. Zo mogelijk wordt de vijand voor de opstellingen door vuur vanuit verschillende richtingen tot staan gebracht. Wanneer de vijand erin slaagt in het weerstandsgebied binnen te dringen, dient hij met **plaatselijke reserves** onmiddellijk te worden aangegrepen. Tegenaanvallen worden uitgevoerd nog voordat de vijand zich kan consolideren. Een snelle tegenstoot op laag niveau heeft meer kans van slagen dan een tegenaanval na de nodige voorbereiding.

Wanneer de middelen voor een tegenaanval ontbreken, biedt een oord talrijke mogelijkheden de verdediging voort te zetten vanuit in de diepte gelegen opstellingen. Waar nodig zijn hierbij vernielingen aan te brengen om de vijand het ongestoorde gebruik van het oord te ontzeggen.

Verdediging bij verminderd zicht

12105. De verdediging bij verminderd zicht vereist een intensieve gevechtsveldbewaking en soms een aangepaste groepering van de

De verdediging bij verminderd zicht vereist een intensieve gevechtsveldbewaking.

Foto: Mediacentrum KL

gevechtseenheden. Technische hulpmiddelen kunnen bijdragen aan het voorkomen van verrassing.

Het kan doelmatig zijn de **reserves** dichter achter de voorste lijn onder te brengen of zelfs van meet af aan de eenheden in opstelling te versterken. Tegenaanvallen kunnen slechts over een beperkte afstand worden gevoerd. Het aanvalsdoel dient onder deze omstandigheden op korte afstand te liggen.

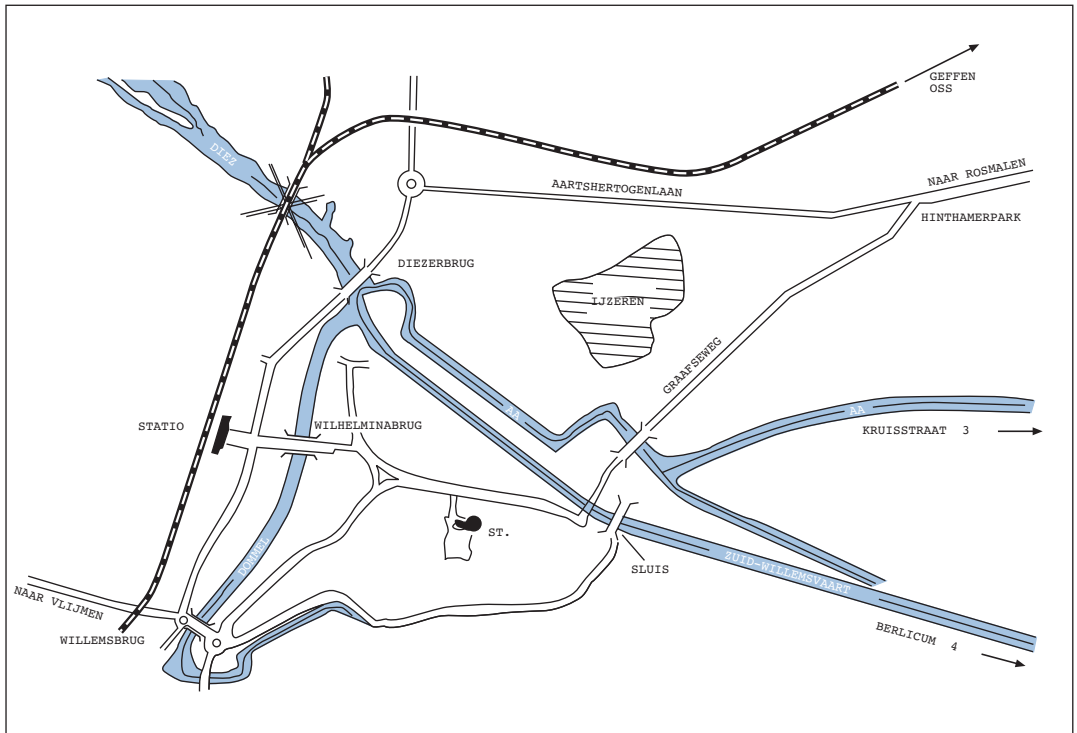
Het loslaten van opstellingen wordt begunstigd door omstandigheden van verminderd zicht.

De **schemerperiode** vereist in de regel een volledige gevechtvaardigheid bij de troepen in opstelling, omdat dit een periode is waarin de aanval-ler het initiatief neemt.

DE GEVECHTEN OM 'S-HERTOGENBOSCH IN 1944

Na de operatie 'Market Garden' in september 1944 was in Oost-Brabant een corridor van Valkenswaard tot Grave in geallieerde handen gekomen. Aangezien de Geallieerden gelijktijdig over de volle breedte het Nederlands-Belgische grensgebied hadden bereikt, dreigde het 15 (GE) Leger in Noord-Brabant in de klem te raken. De bevelhebber van dat leger, generaal van Zangen, was vooral bevreesd voor een geallieerde opmars vanuit de corridor, direct ten zuiden van en parallel aan de Maas, over de as van 's-Hertogenbosch naar de Moerdijkbruggen. In dat geval zou zijn leger afgesloten worden van iedere mogelijkheid zich noordwaarts, achter de grote rivieren, terug te trekken.

Op 20 oktober 1944 gaf Montgomery het bevel Noord-Brabant zuid van de grote rivieren van Duitse troepen te zuiveren. Pas wanneer zij heel Noord-Brabant in handen hadden, zouden de Geallieerden de voor de logistieke ondersteuning van de verdere operaties zo belangrijke verbindingen met Antwerpen ongestoord kunnen gebruiken. Montgomery beschikte over 1 (CA)

Leger onder luitenant-generaal Crerar, dat vanuit het zuiden zou oprukken en 2 (UK) Leger onder luitenant-generaal Dempsey, dat vanuit de corridor westwaarts moest aanvallen. In totaal stonden zeven verzwakte Duitse divisies tegen over negen divisies en vijf pantserbrigades van de Geallieerden.

Tot verbazing van von Zangen bestond de openingszet van Montgomery uit een aanval van 2 (CA) Lk in Zuidwest-Brabant. De Duitsers hadden eerst een aanval op 's-Hertogenbosch verwacht. Deze stad werd verdedigd door de 712 Infdiv van 88 (GE) Lk, respectievelijk onder luitenant-generaal Neumann en generaal Reinhard. 712 Infdiv was een kustverdedigingsdivisie en dus niet getraind of uitgerust voor het mobiele infanteriegevecht. Om die reden was de divisie aangevuld met parachutistenbataljons. De divisie bestond uiteindelijk uit zes infanteriebataljons, een verkenningsbataljon, een antitankcompagnie, een artillerieregiment en een luchtafweerbatterij.

Op 22 oktober kwam 2 (UK) Leger alsnog in actie bij 's-Hertogenbosch. 53 Infdiv onder generaal-majoor Ross, zette vanuit de corridor bij Geffen onder de codenaam "Alan" de aanval op de Brabantse hoofdstad in. Twee brigades gingen parallel aan de spoorweg van Oss naar 's-Hertogenbosch. Hun zuidelijke flank werd beschermd door 7 Padiv (*Desert Rats*). Deze divisie verdreef de Duitsers uit Middelrode en Berlicum en naderde van daaruit, over de weg langs de Zuid-Willemsvaart 's-Hertogenbosch. De Duitsers slaagden er in, na aanvoer van versterkingen, in de nacht van 22 op 23 oktober een grendelopstelling op de lijn Kruisstraat-Berlicum in te richten. De geallieerde overmacht dwong hen echter in de loop van 23 oktober tot de terugtocht. Toch was de tegenstand feller dan Ross had verwacht. Hij maakte in de middag van 23 oktober een nieuw aanvalsplan: een nachtelijke beschieting van de stad gevolgd door een aanval van 158 Infbrig over twee routes, twee regimenten via de spoorweg en één via de Graafseweg. Het was vooral van belang de overgangen over drie waterwegen die 's-Hertogenbosch doorsneden (achtereenvolgens Aa, Zuidwillemsvaart en Dommel), zo snel mogelijk in handen te krijgen.

Via noordelijke route, langs de spoorweg, bereikte één der regimenten de belangrijke Diezerbrug, over het punt waar Aa en Zuidwillemsvaart samenkomen. Met hulp van een lokale verzetsgroep viel deze brug op 24 oktober in Britse handen. De verrassend snelle opmars door het noordoostelijk stadsdeel noodzaakte Neumann tot een ontruiming onder vijandelijk vuur van zijn hoofdkwartier, dat hij in Hinthamerpark had gevestigd. Desondanks bleef de Duitse verdediging van het stadscentrum in tact. In de middag van 24 oktober slaagden de Duitsers er zelfs in bij een tegenstoot, waarbij stormgeschut werd ingezet, de Diezerbrug op te blazen. De Geallieerden kwamen deze dag weliswaar over de Aa, maar de frontlijn stabiliseerde zich in de avond langs de Zuid-Willemsvaart. De tweede brug over dit kanaal, Sluis 0, werd kort nadat de eerste Britse tanks over de Aa waren gereden, opgeblazen. Slechts via een looppad over de sluisdeuren konden enkele infanteristen alsnog een klein bruggenhoofd in het stadscentrum maken.

Neumann had tot op dit moment meer dan duizend man verloren. Reinhard vroeg aan Von Zangen versterkingen om de verdediging van de Brabantse hoofdstad te kunnen rekken, maar hij kreeg ze niet. De Geallieerden waren inmiddels over de totale frontbreedte in Noord-Brabant in de aanval gegaan en de Duitsers moesten alle middelen inzetten om die aanval zodanig te vertragen dat 15 (GE) Leger later ten noorden van de grote rivieren nog inzetbaar zou zijn.

...die dag vonden in de binnenstad hevige oordgevechten plaats... (Foto Imperial War Museum)

Ross gaf 158 Infbrig op 25 oktober opdracht de aanval op de Brabantse binnenstad in te zetten. 160 Infbrig beveiligde de noordflank. In de commandopost van de 158 Infbrig zette Ross zijn plan aan zijn superieuren, legerkorpscommandant Ritchie en legercommandant Dempsey, uiteen. Vanuit het kleine bruggenhoofd bij Sluis o zouden de straten van de binnenstad gezuiverd worden. Antitankgeschut diende hierbij het stormgeschut onschadelijk te maken. Die dag vonden in de binnenstad hevige oordgevechten plaats. In enkele grote gebouwen hadden zich Duitsers verschanst die het de Britten bijzonder moeilijk maakten. Ross voorzag echter al dat na de inname van de stad het grootste probleem nog zou komen. De Duitsers hadden namelijk de bruggen over de Dommel tijdig vernield, zodat 158 Infbrig moeite zou hebben de stad aan de westzijde weer uit te komen.

Neumann meldde in de avond van 25 oktober dat Hitler persoonlijk het behoud van 's-Hertogenbosch 'tot de laatste man' had bevolen. De Duitse mogelijkheden waren echter gering. Er waren nog 450 man, verdeeld over twee bataljons, beschikbaar. De enige versterking die aangekomen was, bestond uit enkele stukken stormgeschut. Op 26 oktober zetten de Britten de aanval op het stadsdeel ten oosten van de Dommel in. De eerste inbraak door de Duitse verdediging kwam op naam van een infanterie-eenheid die, onder dekking van een rookgordijn de stad nabij het station binnendrong over de zwaar beschadigde Wilhelminabrug. Meteen voerde het stormgeschut een tegenstoot uit, waardoor de Britse aanval, die inmiddels versterkt was met tankdestroyers (M10), op het Stationsplein tot staan werd gebracht. Hulp kwam uit het zuiden. Na een zware voorbereidende beschieting op wijk aan de overzijde, waren de Britten met vlammenwerpertanks de Willemsbrug in het zuidelijk stadsdeel, overgetrokken. Toch duurde het nog een halve dag voordat dit regiment de enkele honderden meters tot het station had afgelegd. Bij het station hielden de Duitsers stand. Neumann had inmiddels vernomen dat de Duitse divisies ten zuiden van 's-Hertogenbosch zich hadden teruggetrokken; desondanks besloot hij op 27 oktober nog een tegenaanval uit te voeren. In de ochtend trokken acht stukken stormgeschut vanuit Vlijmen naar de stad. Deze aanval werd een fiasco. Het stormgeschut werd door de Britten zo snel opgemerkt, dat vier tijdig onschadelijk gemaakt konden worden. Dit was het einde van de aanval. De restanten van 712 Infdiv trokken zich terug naar Vlijmen. Tot Neumanns en von Zangens verbazing zetten de Britten de aanval echter niet in westwaartse richting voort. De aanval op de Moerdijkbruggen kwam pas dagen later op gang en niet eens vanuit het oosten, maar vanuit het zuiden. Daarmee gaven de geallieerden de Duitsers onverwachte mogelijkheden materieel en troepen over de grote

rivieren in veiligheid te brengen. 712 Infdiv trok de laatste oktoberdagen over de Maas en kwam in de Betuwe terecht.

's-Hertogenbosch was de enige Brabantse stad waar de Duitsers een verdediging binnen een bebouwde kom voerden. Het Duitse optreden werd bepaald door het belang van de ligging van de stad voor de veilige terugtocht van 15 (GE) Leger. Tijdwinst was het doel van de operatie, maar er waren feitelijk te weinig middelen voorhanden om deze te bereiken. De geallieerde gevechtspauze hielp echter een handje. Op tactisch niveau trachtten de Duitsers, nadat de verdediging aan de rand van de stad was doorbroken, gebruik te maken van het doorsneden karakter van de binnenstad. Waterhindernissen en kleine straatjes gaven allerlei mogelijkheden de geallieerde opmars te vertragen. Een aantal malen voerden de Duitsers tegenstoten uit. Stormgeschut en infanterie bleken een effectieve combinatie in de verdediging van een oord.

Bronnen:

L. van Gent, "Oktober 1944 - Den Bosch bevochten en bevrijd", 1989.

J. Didden en M. Swarts, "Brabant bevrijd", 1994.

Sectie 7 - Optreden bij omsingeling

12106. Een **omsingeling** is een situatie waarbij de vijand de aan- en afvoerwegen over de grond naar een eenheid beheerst. Brigades en zeker kleinere eenheden kunnen in het beweeglijk gevoerde gevecht omsingeld raken. De kans hierop is het grootst in de verdediging of vertraging, waarbij een open flank bestaat.

12107. In de verdediging en vertraging kan een omsingeling **bewust en voor langere tijd** worden geaccepteerd. Dit kan het geval zijn, indien tactisch belangrijke gebieden behouden moeten blijven voor de voortzetting van het gevecht. Een omsingelde eenheid bindt overigens in de regel een aanmerkelijke vijandelijke troepenmacht.

Kenmerken

12108. De omsingeling heeft de volgende **kenmerken**:

- uit alle richtingen zijn gelijktijdig aanvallen mogelijk
- eventuele gevechtsverzorgingssteun van buiten is alleen door de lucht mogelijk, waardoor de inzetbaarheid snel zal dalen en het moreel kan worden aangetast
- omsingelde eenheden zijn kwetsbaar voor artillerievuur en aanvallen door luchtstrijdkrachten, omdat hun posities bekend zijn en hun manoeuvreer ruimte beperkt is
- omsingelde eenheden kunnen zelf steeds moeilijker tijdige en juiste inlichtingen verkrijgen, zodat zij hiervoor afhankelijk worden van de hogere commandant

Planning

12109. Indien een eenheid omsingeld raakt, dient zij zich primair ter **rondomverdediging** in te richten. Daarbij worden de volgende maatregelen genomen.

- In de eerste plaats wordt de commandovoering ondubbelzinnig geregeld. In elk geval dient een eenhoofdig commando te worden gerealiseerd, dat zich ook uitstrekt over gevechtssteun en gevechtsverzorgingssteun.
- Het omsingelingsgebied wordt vastgesteld. Hierin worden aan sub-eenheden vakken toegewezen; in hoog tempo wordt daarmee de rondomverdediging georganiseerd.
- Er wordt een centraal te houden reserve geformeerd om aan onverwachte situaties het hoofd te kunnen bieden en in het omsingelingsgebied doorgedrongen vijand buiten gevecht te stellen.
- Voor de gevechtsverzorging worden maatregelen genomen, die ertoe moeten leiden dat de omsingelde eenheid enige tijd het gevecht kan voeren. Hiertoe behoren de herverdeling van voorraden, rantsoenering en mogelijk de voorbereidingen voor de ontvangst van bevoorradingsmiddelen door de lucht.

12110. De hogere commandant stelt vast hoe lang de omsingelde eenheid het gevecht kan voortzetten. Hij besluit vervolgens of:

- de omsingelde eenheid zijn verdediging voortzet totdat ze wordt **ontzet door andere troepen**
- de omsingelde eenheid zelfstandig **uitbreekt** (eventueel in combinatie met een andere aanval door de hogere commandant ter vermindering van de vijandelijke druk op de uitbrekende eenheid)

Bij het ontbreken van een beslissing van de hogere commandant, handelt de commandant van de omsingelde eenheid in de geest van het operatieconcept van de hogere commandant. In alle gevallen moet de ingenomen rondomverdediging de nodige tijd en ruimte verschaffen. De commandant van een omsingelde eenheid mag alleen tot een uitbraak besluiten, wanneer dit past in het operatieconcept van de hogere commandant of wanneer vernietiging van de omsingelde eenheid dreigt en al enige tijd geen verbinding met de hogere commandant bestaat.

Verdediging door een omsingelde eenheid

12111. De verdediging wordt gevoerd volgens de beginselen van het **verdedigend gevecht**. Eerst wordt het te verdedigen gebied (omsingelingsgebied) en de gevechtsorganisatie vastgesteld. Vaak zal het noodzakelijk zijn snel middelen in te zetten op de meest bedreigde plaatsen, zodat een splitsing van het omsingelingsgebied wordt voorkomen. Minder

bedreigde gebieden dienen aanvankelijk te worden beveiligd tot een samenhangende verdediging mogelijk is. Essentieel is het behoud van terreindelen, die voor de verdediging en voor het contact maken met eigen troepen van belang zijn.

Voor de verdediging is het enerzijds noodzakelijk om tegelijkertijd in alle richtingen over voldoende vuur- en gevechtskracht te beschikken om binnendringen van de vijand te voorkomen. Anderzijds is het vijandelijk zwaartepunt zelden op voorhand vast te stellen, waardoor het noodzakelijk is middelen aan de eenheden te onttrekken om een sterke reserve te formeren en meerdere vuursteunzwaartepunten voor te bereiden.

12112. De verdediging kan alleen succesvol zijn indien de **samenhang** bewaard blijft. Reserves zijn onontbeerlijk om af te grendelen en offensief op te treden. Steeds weer formeert de commandant nieuwe reserves, ook al betekent dit een verzwakking van de verdedigende troepen. Hij handhaaft dan zijn verdediging door de eenheden dieper in het gebied opstellingen in te laten nemen en zo de voorste lijn te verkorten. Overigens moet worden voorkomen, dat terrein wordt prijs gegeven zonder dat de vijand daadwerkelijk aanvalt. Ten slotte is het van belang bij de aanpassing rekening te houden met de vervolgoperatie.

12113. **Gepantserde eenheden** worden bij voorkeur geconcentreerd ingezet. Meestal zullen de eenheden echter gedecentraliseerd het gevecht voeren. De mogelijkheid tot concentreren dient in dat geval wel te worden voorbereid. Wanneer geen gepantserde eenheden als reserve ter beschikking staan, worden alleen kleine, plaatselijke reserves aangehouden.

Ontzetting van omsingelde troepen

12114. Door **ontzetting** van buiten worden de omsingelde troepen met een aanval van andere troepen bevrijd. Een omsingelde eenheid moet uiterlijk zijn ontzet, wanneer de samenhang van de gehele operatie in gevaar komt of wanneer de omsingelde eenheid zich niet meer op eigen kracht kan bevrijden.

12115. Het **aanvalsplan** vereist een zeer zorgvuldige voorbereiding en moet nauwkeurig met de omsingelde eenheid te worden gecoördineerd. Het aanvalsplan wordt bepaald door de situatie bij de vijand, door de afstand tot het omsingelingsgebied en door het oogmerk:

- de samenhang in de gehele operatie te herstellen
- de ontruiming van het omsingelingsgebied mogelijk te maken

De aanval dient zo mogelijk bij verminderd zicht te worden uitgevoerd. De omsingelde eenheid steunt de ontzetting met vuur en zo mogelijk met offensieve acties. De aanval wordt gewoonlijk op een smal front uitgevoerd om zo snel mogelijk voortgang te kunnen boeken. Na het maken van contact met eigen troepen kan het omsingelingsgebied worden ontruimd.

12116. De **volgorde** van ontruiming wordt bepaald door de commandant van de omsingelde eenheid. Eerst gaan de in het centrum aanwezige steunende eenheden en daarna de gevechtseenheden terug, via de door de aanvalstroepen vrijgemaakte corridor. Zij verplaatsen zich naar door de hogere commandant opgedragen locaties.

Uitbraak door omsingelde troepen

12117. De eerste periode, nadat de omsingeling is voltooid, is het **meest gunstig** voor het uitvoeren van een uitbraak, omdat:

- de vijand de omsingeling nog niet op volle sterkte heeft gerealiseerd en nog niet is voorbereid op het afgrendelen van een uitbraak
- de eigen gevechtskracht nog op peil is
- de afstand tot eigen troepen nog gering is

12118. De uitbraak dient de vijand te **verrassen**. Zij vereist voorbereiding, waarbij de beginselen van het aanvallend gevecht van toepassing zijn. De gevechtsorganisatie van de omsingelde troepen zal moeten worden aangepast. De rondomverdediging dient tot het begin van de aanval te worden gehandhaafd.

12119. De locatie en richting van de uitbraak dienen zo te worden gekozen, dat door de vijand gering bezette terreindelen worden gebruikt, ook al is dit niet de kortste route of gaat deze route door ongunstig terrein. De uitbraak wordt na succes als terugtocht voortgezet. Een uitbraak in meerdere richtingen versplintert de eigen gevechtskracht. Dit komt alleen in aanmerking wanneer een geconcentreerde uitbraak geen kans op succes heeft en omsingelde troepen in kleine eenheden moeten exfiltreren naar eigen gebied.

Een uitbraak bij verminderd zicht beperkt het inzicht van de vijand in de bedoeling en belemmert zijn tegenmaatregelen.

12120. De **gevechtsorganisatie** dient zodanig te worden gekozen dat gepantserde eenheden de aanval uitvoeren. De commandant van de omsingelde eenheid bepaalt de volgorde van de eenheden en wijst de achterhoede aan. De reorganisatie, waaronder het loslaten van de

opstellingen, vindt zo kort mogelijk voor de aanval plaats. Gevechtsverzorgingseenheden worden onder OPCON van de gevechtseenheden gesteld.

12121. Tijdens de uitbraak volgen de niet-gevechtseenheden dicht achter de gevechtseenheden, die de aanval uitvoeren. Flanken worden beveiligd. Wanneer de omsingelde troepen grotendeels uit ongepantserde eenheden bestaan, dient de aanval in fasen te worden uitgevoerd. Het loslaten van de opstellingen in het omsingelingsgebied en het optreden van de achterhoede dienen nauw te worden afgestemd met de voortgang van de aanval.

12122. Bij de uitbraak dient de hogere commandant zo mogelijk de vijand te **misleiden** over de locatie en richting van de uitbraak. **Het maken van contact** met eigen troepen en de voorwaartse doorschrijding van de uitbrekende troepen moeten worden voorbereid.

12123. Een uitbraak kan met een ontzetting worden **gecombineerd**. Dit vereist een nauwkeurige coördinatie door de hogere commandant.

Funcities van militair optreden

Commandovoering

12124. Permanente verbinding van de omsingelde eenheid met de hogere commandant en overige eenheden buiten het omsingelingsgebied is onmisbaar. Alleen dan kunnen de operaties op elkaar worden afgestemd. Indien geen radio-, straal- of satellietverbinding beschikbaar is, kan eventueel van plaatselijke civiele verbindingen gebruik worden gemaakt. Deze zijn echter aan af luisteren onderhevig.

Inlichtingen

12125. Voor een omsingelde eenheid is het verkrijgen van inlichtingen van groot belang. De hogere commandant zal hiervoor veel inspanning moeten verrichten, aangezien de vrijheid van handelen van de omsingelde commandant beperkt is. De omsingelde commandant zal zelf met verkenningsspatrouilles gegevens moeten verzamelen.

Manoeuvre

12126. Zie paragrafen 12106 tot en met 12123.

Vuursteun

12127. De vuursteuneenheden dienen steeds nabijsteun te kunnen geven. Vanuit de stellinggebieden dient wel rondom vuur te kunnen worden uitgebracht. Vuursteuneenheden buiten de omsingeling kunnen aanvullende vuursteun verlenen. Indien de afstand tot de eigen troepen te groot is, is luchtnabijsteun de enige mogelijkheid.

De vuursteun bij de ontzetting of de uitbraak heeft het karakter van de vuursteun bij aanval of opmars. De beschikbare luchtsteun wordt bij voorkeur ingezet tegen vijandelijke reserves, die de uitbrekende of ontzettende troepen kunnen aangrijpen.

Bescherming

12128. Tijdens de verdediging ligt het accent op contramobiliteit en bescherming. Daarnaast kan een groot deel van de geniecapaciteit in reserve worden gehouden om te worden ingezet bij onverwachte vijandelijke dreigingen. Tijdens de ontzetting of uitbraak ligt het accent op mobiliteit. Geniesteun zal moeten voorzien in het maken van doorgangen in vijandelijke en mogelijk ook eigen hindernissen. Bij de uitbraak dient bij de achterhoede ook genie te worden ingedeeld met een contramobiliteitstaak.

Verzorging

12129. In het omsingelingsgebied is een centrale leiding en een rantsoenering van alle bevoorradingsdienstgoederen noodzakelijk. De hogere commandant blijft verantwoordelijk voor de gevechtsverzorging van de omsingelde eenheid. Meestal kan een omsingelde eenheid alleen door de lucht worden verzorgd. De gevechtsverzorging is meestal beperkt en onregelmatig. De geneeskundige verzorging in het omsingelingsgebied dient ook centraal te worden geleid.

13

Vertragend gevecht

Sectie 1 - Algemeen

1301. Het vertragend gevecht (*delaying operation*) is een gevechtvorm, waarbij onder vijandelijke druk terrein prijs gegeven wordt. Dit om het vijandelijke momentum te reduceren en de vijand maximale verliezen toe te brengen, onder het behoud van de eigen vrijheid van handelen. Het vertragend gevecht kan daartoe één of meer van de volgende **doelstellingen** hebben:

- behalen van tijdwinst
- het kanaliseren van de vijand naar gebieden waar hij kwetsbaar is voor (tegen)aanvallen
- vermijden van beslissend gevechtscontact onder ongunstige omstandigheden
- vaststellen van de intentie en het zwaartepunt van de vijand

Een vertragend gevecht schept voorwaarden voor een **vervolgoperatie**. Hieraan kan de aanvankelijk vertragende eenheid ook deelnemen, mits de opgelopen verliezen beperkt zijn gebleven.

Sectie 2 - Kenmerken

1302. Het vertragend gevecht wordt in de regel onder zeer ongunstige **gevechtskrachtsverhoudingen** gevoerd, waarbij de vijand doorgaans over luchtoverwicht zal beschikken. Het gevecht wordt gevoerd in vakken, die zo breed en diep zijn, dat zij niet overal kunnen worden beheerst. Nog meer dan in de andere gevechtvormen worden commandanten in het vertragend gevecht gedwongen risico's te nemen. Daarnaast vormt het vijandelijke overwicht een bedreiging voor de eigen mentale component. Het prijsgeven van terrein, geringe zichtbare verliezen bij de vijand en de permanente druk zijn een grote bedreiging voor het moreel en de discipline van vertragende eenheden.

1303. De ongunstige gevechtskrachtsverhoudingen leiden tot beperkte keuzemogelijkheden in het besluitvormingsproces. Dit legt uiteindelijk ook beperkingen op aan het **opdrachtgericht leiding geven**.

Commandanten dienen in het verdragend gevecht zoveel mogelijk vrijheid van handelen te delegeren, meer dan in andere gevechtsvormen.

1304. De tegenstander wordt de meeste vertraging opgelegd door hem herhaaldelijk tot ontplooiing te dwingen. Het gebruik van (natuurlijke) hindernissen leidt hierbij tot een aanmerkelijk voordeel.

De beweeglijkheid in het verdragend gevecht wordt - behalve door de eigen middelen - bepaald door het **terrein**. Het terrein is gunstig voor het verdragend gevecht, indien het:

- de vijand maximaal hindert door natuurlijke hindernissen
- in het eigen optreden een afwisseling van opstellingen, tijdelijke verdediging, offensieve acties en het gebruik van hindernissen mogelijk maakt

Bepaalde terreindelen lenen zich daarbij meer voor een beweeglijk optreden en andere juist meer voor een statisch optreden. Het verdragend gevecht bestaat dan ook uit een voortdurende afwisseling tussen beweeglijk en statisch optreden.

Zeer open terrein met weinig hindernissen leidt tot een uiterst beweeglijke vorm van het verdragend gevecht.

Foto: Mediacentrum KL

Zeer open terrein met weinig hindernissen leidt tot een uiterst beweeglijke vorm van het verdragend gevecht, waarin het behoud van samenhang een complicerende factor is.

Zeer bedekt en doorsneden terrein leidt tot een meer statische vorm van het verdragend gevecht. De inzet van reserves wordt daarbij beperkt door het gebrek aan manoeuvreer ruimte. Bovendien bestaat in dit terrein een groter risico te worden omtrokken.

1305. Het **vijandelijk optreden** zal sterk zijn gericht op het behoud van snelheid en het doorstoten naar de diepte van het vak. Zijn diepe operatie zal zijn gericht op het vaststellen van de meest geschikte naderingsmogelijkheden en op het vroegtijdig bezetten van die terreindelen, die zijn voortgang bevorderen. Er moet daarom steeds rekening worden gehouden met het optreden van vooruitgeschoven taakgroepen, al dan niet gecombineerd met luchtmobiele acties, zich richtend op belangrijke gebieden, oeververbindingen, defilés en dergelijke. In de nabijoperatie zal het accent liggen op het zo snel mogelijk naar voren brengen van troepen in een marsformatie. De vijand zal daardoor zoveel mogelijk in colonneformatie van doorgaande wegen gebruik maken. Pas als hij daartoe wordt gedwongen, zal hij overgaan tot een aanval. Het zwaartepunt van het vijandelijk optreden is aanvankelijk moeilijk vast te stellen. Het doel is eerder gericht op het bereiken van voortgang met een zo groot mogelijke snelheid, dan op het nemen van terreindelen of het buiten gevecht stellen van de tegenstander.

1306. Het grootste probleem in het verdragend gevecht is het behoud van de **vrijheid van handelen**. Voorwaarde daarvoor is dat het gros van de eenheid niet gebonden raakt. Een eenheid is gebonden, wanneer zij zich niet met eigen middelen kan losmaken. Het tijdelijk gebonden raken van (delen van) de eenheid is echter veelal onvermijdelijk. De vrijheid van handelen kan worden hersteld door het prijsgeven van terrein of door het uitvoeren van offensieve acties.

1307. Het verdragend gevecht kan onder de volgende **omstandigheden** worden gevoerd:

- in het defensief, waarbij aan in de diepte gelegen troepen in een weerstandsgebied gelegenheid wordt gegeven het verdedigend gevecht voor te bereiden.
- In het kader van het kanaliseren en binden bij de mobiele verdediging, teneinde de voorwaarden te scheppen voor een tegenaanval
- om een aanvallende vijand in een gebied, waar aanvankelijk geen vijandelijk optreden werd verwacht, te binden of in te dammen
- in het kader van een terugtocht, waarbij de primaire doelstelling is het beveiligen van de achterwaartse verplaatsing van de hoofdmacht
- als misleidingsoperatie, om vervolgens een tegenaanval in te zetten
- na een opmars, waarbij men onverwacht met een aanmerkelijk sterkere vijand wordt geconfronteerd en een aanvallend of verdedigend gevecht geen uitzicht op succes biedt

Het verdragend gevecht kan gericht zijn op tijdwinst of slijtage. De commandant, die opdracht geeft voor het verdragend gevecht, geeft in termen van tijdwinst of verliezen zijn oogmerk aan.

Sectie 3 - Planning

Operationeel raamwerk

1308. Het **operationeel raamwerk** in het vertragend gevecht wordt gekenmerkt door een geografische verschuiving van de diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie naar de diepte van het toegewezen gebied. Deze geografische verschuiving maakt de coördinatie en synchronisatie tussen de operaties zeer complex. Alhoewel in de planningsfase op grond van de opgedragen tijdwinst een adequaat plan te maken valt, zal tijdens de uitvoering blijken dat sommige gebieden langer in eigen hand blijven, terwijl andere gebieden juist eerder in vijandelijke handen vallen.

Diepe operatie

1309. De tegenstander zal zoveel mogelijk optreden in niet-ontplooiden formaties over **doorgaande routes** die hem een zo groot mogelijke snelheid geven. De diepe operatie draagt bij aan het doel van het vertragend gevecht, indien zij zich richt tegen kwetsbare objecten in deze routes, zoals oeververbindingen en defilés en tegen vijandelijke concentraties, die in afwachting zijn van hun verplaatsing.

1310. De diepe operatie zal vooral zijn gericht op de **vijandelijke hoofdmacht**, zodat deze wordt bestreden voordat zij in de nabijoperatie gevechten aangaat. Deze activiteit dient over de gehele diepte van het vertragend gevecht te worden voortgezet.

1311. Juist in de diepe operatie van het vertragend gevecht ligt de mogelijkheid de **mentale component** van de tegenstander aan te grijpen. Door een juiste concentratie in de diepe operatie kan de vijand gedwongen worden onvoorziene beslissingen te nemen. Dit kost hem veel tijd, hetgeen direct of indirect altijd bijdraagt tot de doelstelling van het vertragend gevecht.

1312. Eenheden kunnen de opdracht krijgen zich door de vijand te **laten passeren**, om daarna verkenningen in de diepte uit te voeren, zijn optreden in de diepte te verstoren en ten slotte naar eigen troepen terug te keren.

1313. De diepe operatie in het vertragend gevecht zal een nauwe relatie hebben met de diepe operatie van de formatie, die de **vervolgoperatie** uitvoert. In de voorbereidingsfase en tijdens de uitvoering dient hierover permanent te worden gecoördineerd.

Nabijoperatie

1314. Het vertragend gevecht wordt gekenmerkt door een gebrek aan middelen. Van doorslaggevend belang voor een succesvol vertragend gevecht is dan ook een **concentratie van middelen** op de juiste tijd en plaats. Om dit te kunnen bereiken is een permanente voorziening met accurate inlichtingen essentieel. Door de vijand zo vroeg mogelijk te onderkennen en onder waarneming te houden, kan deze door een concentratie van manoeuvre en vuurkracht op grote afstand effectief worden aangegrepen.

1315. De brede en diepe vakken en de concentratie van middelen op bepaalde plaats en tijd leiden ertoe dat slechts weinig gevechtskracht beschikbaar is voor andere delen van het vak. Voor deze gebieden zal steeds in bewaking moeten worden voorzien, waarbij de commandant een reserve moet aanhouden, om daar zo nodig ook te kunnen optreden.

Het is ook van belang **kritieke punten**, zoals defilés en bruggen in de terugtochtroutes, in eigen hand te hebben. Hoewel de vertragende eenheden zelf verantwoordelijk zijn voor de beveiliging, kunnen hiervoor andere eenheden worden toegewezen.

1316. Hoewel het initiatief bij de tegenstander ligt, moet de vertragende formatie elke kans benutten **om offensief op te treden**. Dit kan vooral geschieden door tegenaanvallen op lagere niveaus uit te voeren. Met deze offensieve acties kan ook in de nabijoperatie de mentale component van de tegenstander uit balans worden gebracht.

1317. De **vrijheid van handelen** kan worden bevorderd door middelen in de diepte te groeperen en door flexibiliteit in de gevechtssteun te creëren. Verder wordt de vrijheid van handelen bevorderd door:

- adequate toedeling van tijd en ruimte
- voldoende middelen en mogelijkheden om in te grijpen, zoals beweeglijke reserves en gevechtssteun
- goede coördinatie tussen de niveaus en met neveneenheden
- verkenningen en voldoende beveiliging om verrassing door de vijand te voorkomen

Daarnaast is op lagere niveaus van belang:

- vuuropening op een zo groot mogelijke afstand en de beschikking over (snel aan te brengen) hindernissen, gecombineerd met vuur
- beperken van de vijandelijke waarneming en vijandelijk vuur en maskeren van eigen bewegingen (bijvoorbeeld door gebruik van rook)
- offensieve acties

1318. In de nabijoperatie ligt het accent vooral op het **gevecht tegen de vijandelijke voorhoedes**. Deze voorhoedes moeten bij herhaling op maximale dracht van de beschikbare wapensystemen aangegrepen worden gedurende een zo kort mogelijke periode en op een verrassende tijd en plaats. Daarmee behouden eigen troepen hun vrijheid van handelen. Daarnaast kunnen zich op de lagere niveaus gelegenheden voordoen, om voorhoedes aan te grijpen vanuit opstellingen op de flanken. De vuuropening vindt dan plaats op minder dan de maximale afstand. Ook dienen er bijzondere maatregelen te worden getroffen voor het loslaten van deze opstellingen. Juist het herhaald dwingen van de tegenstander van de marsformatie over te gaan naar een ontplooid formatie realiseert de tijdwinst.

1319. Grotendeels **open en weinig doorsneden terrein** is gunstig voor tank(zware) eenheden en gevechtshelikoptereenheden. Met name in dit terrein kunnen de vijandelijke voorhoedes op grote afstand worden aangegrepen, waarna in de diepte of op een flank van de vijand opnieuw opstellingen kunnen worden betrokken.

1320. **Bedekt en sterk doorsneden terrein**, bosgebieden, bebouwde gebieden en bergachtig terrein vereisen (pantser)infanterie. In dit terrein dient de vijandelijke voorhoede bij herhaling tegen opstellingen te stuiten en gedwongen te worden om voorbereidingen voor een aanval te treffen. Het gevecht wordt gevoerd vanuit opeenvolgende, voorbereide opstellingen. De (pantser)infanterie laat ongemerkt haar opstellingen los, om in één doorgaande beweging in de diepte opnieuw opstellingen te betrekken.

Het gebrek aan bescherming van lichte infanterie maakt een zeer nauwkeurige planning van het loslaten en de daarop volgende verplaatsing, noodzakelijk. Tegen vijandelijke infanterie te voet kan ook beweeglijk worden opgetreden. Een adequate beveiliging is in dit terrein zeer essentieel. Offensieve acties hebben hier meestal het karakter van een hinderlaag.

1321. **Luchtmobiele eenheden** kunnen worden ingezet in het vertragend gevecht, waarbij in principe de beperkingen van niet-gepantserde eenheden gelden. Met name als reserve zijn zij in staat zich snel te verplaatsen en te ontplooiën, om zo gevechtskracht te concentreren op kritieke plaatsen.

1322. **Gevechtshelikopters** zijn bijzonder geschikt om:

- zelfstandig gevechtsacties uit te voeren in het zwaartepunt van het vertragend gevecht

- grote gebieden te beheersen
- in kritieke situaties vrijheid van handelen te verkrijgen door het uitvoeren van offensieve acties

1323. **Offensieve acties** kunnen worden uitgevoerd, wanneer vijandelijke elementen met geringe eigen verliezen buiten gevecht gesteld kunnen worden. Deze gelegenheid doet zich met name voor, wanneer vijandelijke elementen geïsoleerd zijn geraakt, de vijand niet of slechts beperkt zijn momentum gebruikt of verrast kan worden.

Offensieve acties kunnen worden uitgevoerd...

Foto: Mediacentrum KL

1324. In terreindelen, die het mogelijk maken samenhang in het gevecht te behouden of te herstellen en/of de mogelijkheid bieden door een tijdelijke verdediging de vijand grote verliezen op te leggen, kunnen **vertragslijnen** worden vastgelegd. Het zijn coördinatiemiddelen voor statisch optreden.

Het vertragend gevecht vangt bij voorkeur aan met een fase van tijdelijk verdedigen, waardoor het begin van het vertragend gevecht gecoördineerd kan plaatsvinden. Een indeling in fasen stelt een commandant in de gelegenheid het gevecht gecoördineerd te voeren en te beïnvloeden.

Deze in tijd beperkte verdedigende gevechten en gevechtsacties worden gevoerd vanuit relatief brede en ondiepe vakken. Daarbij worden bij voorkeur opstellingen gekozen achter (natuurlijke) hindernissen. Voor het loslaten van deze opstellingen dient men te beschikken over gedekte achterwaartse verplaatsingsmogelijkheden. De tijdelijke verdediging moet zodanig worden gevoerd, dat:

- de belangrijkste vijandelijke naderingsmogelijkheden worden beheerst

- de vijandelijke voorhoede met pantserbestrijdingswapens, in combinatie met (natuurlijke) hindernissen, wordt gestopt, waarbij zoveel mogelijk verliezen worden toegebracht

Overigens moet een vertraginglijn ook zodanig worden gekozen en ingericht, dat een langer standhouden mogelijk is, wanneer daarmee een succes, elders in het vak, kan worden uitgebuit.

1325. Het **beweeglijk vertragen** bestaat uit een aaneenschakeling van op elkaar afgestemd verdedigend en offensief optreden, gecombineerd met verplaatsingen in achterwaartse richting. De uitvoering vindt gedecentraliseerd plaats op bataljons- en lager niveau. Van veel belang is het voortdurend kunnen beschikken over goede terugtochtwegen. De offensieve gevechtsacties zullen vaak bestaan uit tegenaanvallen met een beperkte doelstelling of tegenstoten.

1326. **Reserves op lagere niveaus** worden tijdens de beweeglijke vertraging ingezet voor offensieve acties of voor het overnemen van gevechtscontact van eenheden, die het gevecht afbreken. Dit om de samenhang in het gevecht te behouden. Daarnaast kan de reserve tot taak hebben een tegenstander in een gebied, dat aanvankelijk met geringe middelen beheerst werd, af te grendelen en te vernietigen.

1327. Indien een **zeer breed vak** wordt toegewezen, is het vormen van zwaartepunten en het aanhouden van reserves van groot belang. Er dient tijdelijk en plaatselijk geconcentreerd te worden, om zoveel mogelijk vijand te verslaan. Daarna moet het gevecht afgebroken worden, om elders opnieuw te kunnen concentreren. In delen van het vak, die met geringe middelen bezet zijn, dient de vijand gebonden te worden, tot reserves in staat zijn de vijand te slaan.

1328. In het besluitvormingsproces wordt het **zwaartepunt** vastgesteld. Dit ligt tegenover het meest waarschijnlijke vijandelijke zwaartepunt. In de loop van het gevecht kan deze inschatting onjuist blijken of kan de vijand zijn zwaartepunt verleggen. Het plan dient zo flexibel te zijn, dat op dit gewijzigde vijandelijke zwaartepunt adequaat gereageerd kan worden. Het vertragen of zelfs stoppen van de vijand in zijn zwaartepunt leidt immers tot ontregeling van zijn plan.

1329. De **gevechtsorganisatie** wordt grotendeels bepaald door de noodzaak van concentratie van middelen op de meest waarschijnlijke vijandelijke naderingsmogelijkheden. Hierbij ontstaan echter niet- of zwak bezette gebieden. De bewaking van deze gebieden vereist indeling van gevechtseenheden. Grote onoverzichtelijke terreindelen kunnen dwingen tot het formeren van bataljonstaakgroepen, die het gevecht zelfstandig voeren.

Achtergebiedsoperatie

1330. De vijandelijke diepe operatie richt zich op het verhogen van zijn tempo, door gebruik te maken van diepe vuren, luchtmobiele acties en vooruitgeschoven taakgroepen. De achtergebiedsoperatie is daarom met name gericht tegen het optreden van vijandelijke luchtmobiele eenheden en vooruitgeschoven taakgroepen. De beveiliging van het achtergebied zal in de eerste plaats gerealiseerd moeten worden met passieve maatregelen, met name de locatiekeuze van niet-gevechtseenheden moet bijdragen in een bewaking, die zoveel mogelijk gebiedsbedekkend is. Daarnaast dienen voor de achtergebiedsoperatie reserves beschikbaar te zijn. Eenheden, die in de diepte zijn gelocerd om in een latere fase het gevecht over te nemen, kunnen hiervoor tijdelijk worden bestemd. Inzet van deze eenheden in de achtergebiedsoperatie leidt echter wel tot verstoring van het initiële plan.

1331. Specifiek voor het verdragend gevecht is dat bij aanvang het toegewezen gebied van verantwoordelijkheid een **grote diepte** zal hebben, dieper dan voor de eigen manoeuvre en het onderbrengen van niet-gevechtseenheden noodzakelijk is. De hogere commandant zal bij voorkeur de achtergrens van de vertragende formatie tijdelijk naar voren leggen of de beveiliging van het in de diepte gelegen gebied aan een andere eenheid opdragen.

Manoeuvrevormen

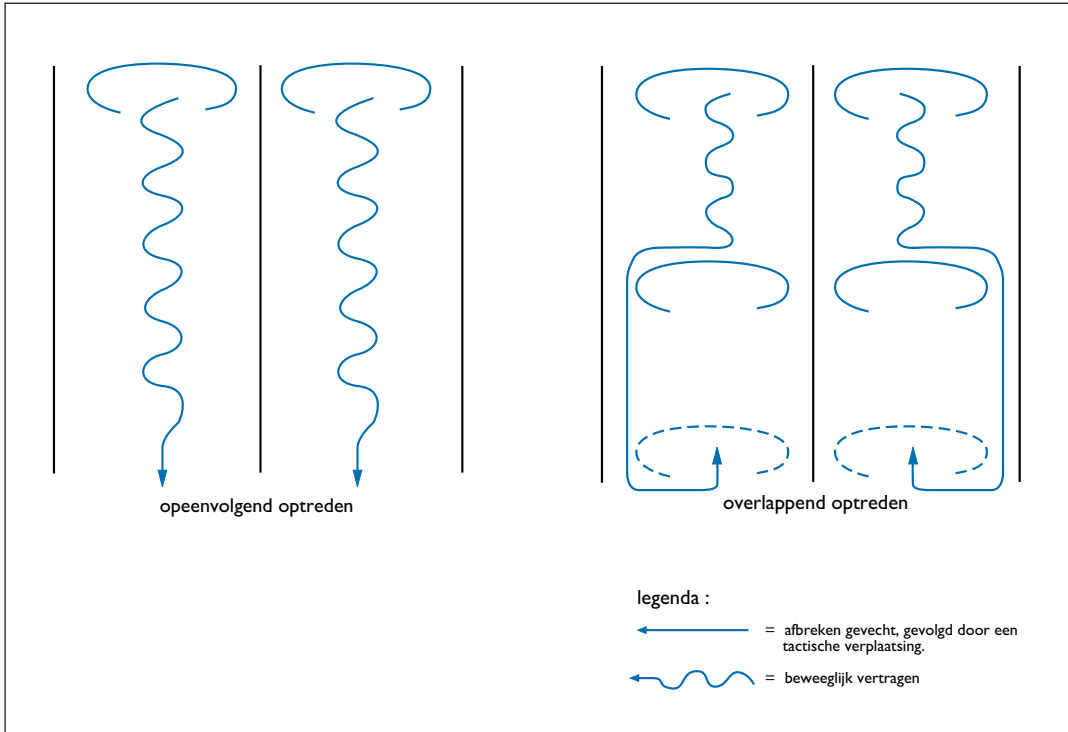
1332. De manoeuvre in het verdragend gevecht kan gebruik maken van twee **manoeuvrevormen**:

- opeenvolgend optreden
- overlappend optreden

Tussen deze manoeuvrevormen zijn combinaties mogelijk.

1333. Bij **opeenvolgend optreden** wordt een eenheid ingezet over de volle diepte van het toegewezen verdragingsvak. Kenmerk van deze manoeuvrevorm is maximale decentralisatie en daarmee ook de geringe mogelijkheid voor de hogere commandant om bij te sturen. Voordeel is het vermijden van doorschrijdingen.

1334. Bij **overlappend optreden** wordt het verdragend gevecht in de diepte van het toegewezen vak overgedragen van de ene aan de andere eenheid. Kenmerk van deze manoeuvrevorm is dat de commandant invloed heeft op het verloop van zijn verdragend gevecht door het overdragen van gevechtscontact. De hogere commandant kan hiermee de manoeuvre bijsturen. Voordeel is dat in de diepte het gevecht opnieuw en met nog niet-ingezette eenheden wordt aangegaan.

Afbeelding 5.
Schematische weergave
manoeuvrevormen vertra-
gend gevecht.

Mentale component

1335. Het grote vijandelijke overwicht in het vertragende gevecht vormt een bedreiging voor de eigen mentale component. Er dient in deze gevechtvorm derhalve nadrukkelijk aandacht te worden besteed aan de cohesie en de discipline binnen de vertragende formatie. Bij de planning kan de commandant **moreel en cohesie bevorderen** door de volgende maatregelen.

- Opstellen van een degelijk plan, waarin alle beschikbare middelen worden gebruikt en dat alle niveaus mogelijkheden biedt offensief op te treden.
- Kiezen van een manoeuvrevorm, waarin eenheden periodiek een langere periode zonder gevechtscontact hebben.
- Duidelijk maken aan alle personeel wat er gebeurt en waarom. Onbegrip over het oogmerk van de commandant leidt zeker in deze omstandigheden tot geruchten en onrust, met name in het achtergebied. Dit kan nog eens versterkt worden door een luchtaanval of subversieve activiteit in dit gebied.
- Opzetten van een betrouwbaar logistiek systeem en dit in stand houden, met name op het gebied van geneeskundige afvoer. Helikopters kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.
- Uitbrengen van een effectief gevechtsverkeersleidingssysteem.

Sectie 4 - Uitvoering

1336. De vertragende eenheid heeft tijdige en betrouwbare **inlichtingen** nodig. Daarvoor dient de formatie verkennende elementen met voldoende sterkte in te zetten. Bij de aanvang van gevechtshandelingen kunnen deze eenheden optreden als verzamelorganen, om zo accuraat mogelijke informatie over de vijandelijke activiteiten te verschaffen. Wanneer het gevecht zich verder ontwikkelt, kunnen deze verkennende elementen ook in bewaking van flanken en buiten het zwaartepunt gelegen gebieden voorzien.

1337. Op een **zo vroeg mogelijk** moment gaan de vertragende eenheden het gevecht aan, waarbij met maximaal vuur zoveel mogelijk verliezen worden opgelegd. Kansen voor offensieve acties dienen zich aan, wanneer de vijand een hindernis is gepasseerd of wanneer zijn voorste eenheden tijdelijk van de daar achter volgende eenheden zijn gescheiden.

1338. Een formatie mag het gevecht alleen **afbreken**, indien dit past in het oogmerk van de hogere commandant, of wanneer hiervoor expliciet opdracht wordt gegeven. Alleen zo is de hogere commandant in staat de samenhang in zijn gevecht te behouden.

1339. Is vooraf niet vast te stellen waar het vijandelijke zwaartepunt ligt, dan wordt een sterke **reserve** aangehouden. Is het zwaartepunt eenmaal onderkend, dan wordt zo nodig de vakbreedte, de gevechtsorganisatie of de manoeuvrevorm aangepast tijdens een fase van tijdelijk verdedigen. In de fase van beweeglijk vertragen wordt doorgaans alleen versterkt.

1340. **Mogelijkheden** voor commandanten om tijdens de uitvoering in te grijpen zijn:

- inzetten van reserves voor versterking of offensieve acties
- toewijzen van extra vuursteun
- inzetten van gevechtshelikopters, in combinatie met vuursteun
- aanpassen van het tijdschema
- aanpassen van de vakken, de gevechtsorganisatie en/of de manoeuvrevorm

1341. Binnen het vertragend gevecht kan het **gevechtscontact** worden **verbroken** door:

- terug te trekken via een opstelling, die door een andere eenheid bezet is
- het gevecht af te breken, wanneer de vijand uit balans is gebracht (door offensieve acties en/of beschietingen) en daardoor niet in staat is onmiddellijk te volgen

De belangrijkste beslissing is het bepalen van het juiste moment, waarop een opstelling wordt losgelaten. Dit mag niet te vroeg geschieden, omdat daardoor het behalen van een maximum aan vertragingstijd kan mislukken. Het mag ook niet te laat gebeuren, omdat hiermee het risico gelopen wordt gebonden te raken en grote verliezen op te lopen,

... waardoor wederzijdse vuursteun mogelijk is.

Foto: Mediacentrum KL

waardoor de vrijheid van handelen verloren gaat. Tegenaanvallen kunnen noodzakelijk zijn, om gebonden eenheden los te maken.

1342. De snel wisselende situatie tijdens het vertragend gevecht maakt een **nauwe coördinatie** tussen neveneenheden noodzakelijk, waardoor:

- locatie en manoeuvre van de eigen troepen bekend is en fratricide wordt voorkomen
- wederzijdse vuursteun mogelijk is
- de situatie en de intenties van de vijand duidelijk worden

1343. De manoeuvre van een vertragende formatie naar een gebied, waar een andere formatie de verantwoordelijkheid overneemt, de **achterwaartse doorschrijding**, is een kritiek moment. Daartoe bepalen de betrokken eenheden een in het terrein herkenbare overnamelijn. De hogere commandant stelt deze vast. De overnamelijn vervult tevens de functie van achtergrens van de doorschrijdende eenheid.

1344. Indien het vertragend gevecht gevolgd wordt door een verdedigend gevecht, zullen elementen van de verdedigende formatie tot aan de **overnamelijn** ontplooid worden. De vijand dient zo lang mogelijk in het ongewisse gelaten te worden over plaats en tijd van de overdracht van gevechtscontact. De verplaatsing door het weerstandsgebied van de verdedigende formatie dient in detail te worden voorbereid en gepland.

DE GEVECHTEN OP DE GOLAN TUSSEN 6 EN 9 OKT 1973

Sinds de 3e Israelisch-Arabische oorlog van 1967 was de Golan in Israëlische handen. Deze gebiedswinst gaf de Israëli's voor het eerst enige, zij het beperkte, strategische diepte en daarmee een mogelijkheid om in een mogelijke volgende oorlog met Syrië te manoeuvreren. Het Israëlisch optreden op de Golan-hoogten van 7 oktober tot 9 oktober 1973, toen die oorlog inderdaad kwam met een grote mate van strategische verrassing, stond in het teken van het kanaliseren en binden van een overmachtige aanval met als doelstelling tijd te winnen en voorwaarden te scheppen voor een tegenoffensief. Het Israëlische leger moest snel reageren in een gebied met een beperkte strategische diepte en tegen een tegenstander die materieel sterker was. Om een indruk van het Israëlisch optreden te krijgen wordt de vertraging aan het zuidelijk deel van het Golan-front, waar de Syrische aanval het meest succesvol was, op verschillende niveaus beschreven.

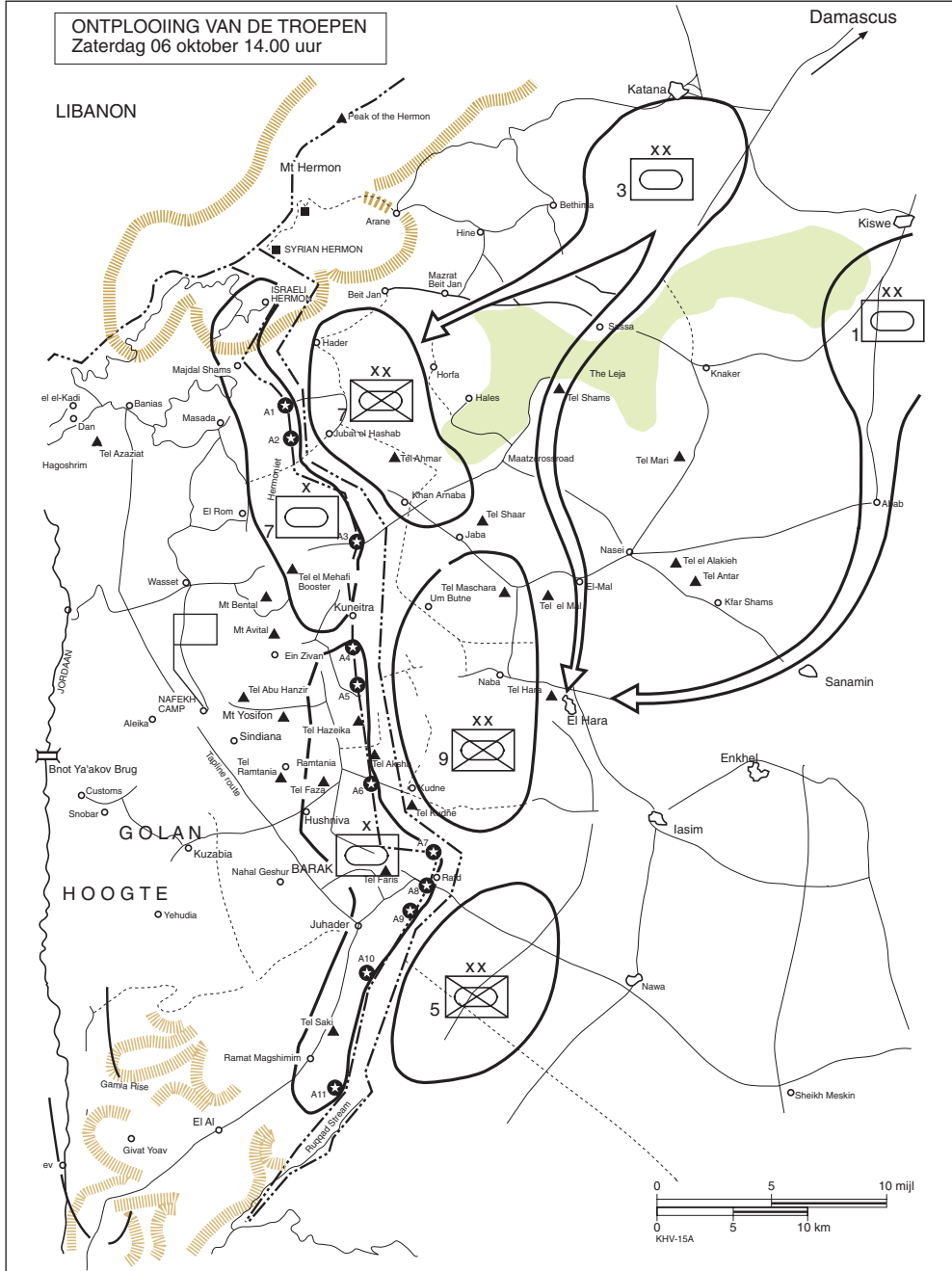
Op zaterdag 6 oktober 1973, Yom Kippur, lagen twee Israëlische brigades aan de grens met Syrië op de Golan-hoogten. De noordelijke grenssector, van de berg Hermon tot Kuneitra werd bezet door 7 Pabrig van kolonel Gal, bestaande uit drie bataljons, uitgerust met Sherman-tanks. In het zuiden tot de nederzetting Ramat Magshimim lag 188 Pabrig 'Barak' van kolonel Shoham met Centurion-tanks. Samen beschikten de brigades over 177 tanks gesteund door elf artilleriebatterijen. Beide brigades behoorden tot 36 Painfdiv van brigade-generaal Eitan wiens commandopost op ongeveer tien kilometer achter deze linie in Nafekh was gevestigd. De divisiestructuur bestond in vredetijd slechts op papier en werd pas in oorlogstijd geactiveerd. Het opperbevel van het noordelijke front was in handen van generaal-majoor Hofi. Tijdens de gevechten waren Eitan en Hofi, beiden afkomstig uit de parachutistenwereld, in Nafekh aanwezig. Het Israëlische plan was het voeren van een tijdelijke verdediging vanuit de zeventien bunkercomplexen aan de bestandslijn, gevolgd door een beweeglijke vertraging, gesteund door de luchtmacht. De tijd die zo werd gewonnen moest reserve-eenheden de gelegenheid geven te verplaatsen naar het front. Mits er voldoende waarschuwingstijd was, meende het Israëlische opperbevel op deze wijze een drievoudige overmacht te kunnen weerstaan.

Vanuit het oogpunt van de vertraging is vooral het optreden van 188 Pabrig tegen de aanval van 9 en 5 Syrische Infdiv van belang. Deze divisies slaagden erin de diepste penetraties in de Israëlische lijnen te realiseren en werden uiteindelijk door Israëlische tegenaanvallen van de Golan-hoogten verdreven. Een Syrische infdiv bestond organiek uit twee infanteriebrigades, een gemechaniseerde brigade en een artilleriebrigade. In dit geval was aan de 9 en 5 Infdiv elk een zelfstandige tankbrigade toegevoegd. 5 Infdiv stond onder bevel van brigade-generaal Ali Aslan, 9 Div onder bevel van kolonel Tourkmani. In het noorden van het Golanfront viel nog 7 Infdiv aan. De drie divisies hadden de opdracht het Israëlische front als voordivisie te doorbreken. Daarna zouden 3 en 1 Syrische Pdiv de infanteriedivisies doorschrijden en de aanval in de diepte, over de Jordaanbruggen, voortzetten.

In het Israëlische defensief op de Golan kunnen in de eerste twee dagen meerdere fasen worden onderscheiden.

- Weerstand van de versterkte opstellingen aan de uiterste rand van de bestandslijn
- Tegenstoten tegen de eerste Syrische inbraken
- Betrekken van opstellingen in het kader van de beweeglijke vertraging
- Aanvoer van reserve-eenheden, die onmiddellijk grenselopstellingen op de Syrische naderingen innemen
- Offensieve fase

Hofi was zich ervan bewust dat een aanval op de Golan voor Israël levensgevaarlijk was. Vooral de noordelijke sector met de stad Kuneitra en de weg naar de Bnot Ya'akovbrug over de Jordaan had zijn aandacht. Daar zou hij de Syrische aanval dan ook het best kunnen opvangen. In de zuidelijke sector zaten relatief zwakkere eenheden, die minder bekend waren met het terrein; hier zouden zich dan ook de meest kritieke situaties voordoen.

Aan het begin van de middag van 06 oktober 1973 brak de strijd om de Golan uit. Bij het invallen van de duisternis waren de eerste Syrische eenheden door de voorste Israëlische linies heen. Een gevaarlijke inbraak werd gepleegd ter hoogte van Hushniyah (Kudne Gap) door het tankbataljon, dat optrad als voorhoede van 9 Syrische Divisie. De Syriërs bevonden zich tussen terugtrekkende en geïsoleerde Israëlische eenheden. Ook de Israëlische artillerie ging naar achteren. Shoham

miste reserves om tegenaanvallen van enige omvang te organiseren, terwijl de Syrische voorhoede, na de inbraak afzwenkte naar het noordoosten, om via Nafekh door te stoten naar de Jordaanbrug bij Bnot Ya'akov. Slechts door gedekt opgestelde Israëlische tanks, die de in colonne rijdende Syriërs vanuit een hinderlaag onder vuur namen, kon deze aanval omstreeks 22.00 uur voorlopig worden gestopt. Een andere dreiging ging uit van 5 Syrische Div die naar Juhader naderde via de open en voor tanks goed begaanbare Rafid Gap. Hofi realiseerde zich omstreeks 16.30 uur dat de inbraak in het vak van de zuidelijke 188 Pabrig de gevaarlijkste was en dat het front bij de noordelijke 7 Pabrig meer stabiel was.

Met de komst van de eerste reserve-eenheden kregen de Israëlische commandanten echter enige speelruimte. Ad hoc werden eenheden samengesteld om de Syrische penetratie te stoppen. Eitan beval de Syriërs tot staan te brengen in de lijn Tel Hazeika - Yosifon - Kuzabia - El Al. Dat diende te worden bereikt met een aantal, samenhangende grendelopstellingen op de meest waarschijnlijke Syrische naderingsmogelijkheden naar de Jordaanovergangen.

De commandant van 9 Syrische Infdiv, Tourkmani, poogde gelijktijdig zijn inbraak te vergroten. Hij bemerkte dat de weg in noordelijke richting naar Kuneitra, na de hinderlaag van 22.00 uur niet meer was afgesloten en hij besloot in die richting door te gaan. Aangezien Shoham geen troepen meer beschikbaar had, gaf Eitan een tankbataljon van 7 Pabrig opdracht dit gat te dichten. Dit bataljon, onder kap Zamir, legde op 7 oktober om 02.00 uur een hinderlaag waarin 25 Syrische tanks van de gemechaniseerde brigade van 9 Infdiv werden vernietigd. De Israëli's konden echter niet voorkomen dat Tourkmani in de nacht van 6 op 7 oktober twee belangrijke punten in handen kreeg: het oord Hushniya en een kruispunt in de Petroleum Road, de weg langs de Trans Arabian Pipeline (van de Perzische Golf naar Libanon), die Nafekh verbond met de commandopost van Shoham in Juhader. De meest zuidelijke Syrische aanval (5 Infdiv) bereikte intussen Ramat Magshimim.

In de vroege ochtend van 7 oktober, de tweede gevechtsdag, beoordeelden de Israëli's de situatie op de Golan als volgt. In het vak van 7 Pabrig, waar in de voorbereiding het zwaartepunt was gelegd, was het meest stabiel. Een inbraak tekende zich hier (nog) niet af. Helemaal in het zuiden, moest 188 Pabrig op zijn rechterflank terrein prijs geven aan 5 Syrische Infdiv, al was van een inbraak nog geen sprake. Het meest gevaarlijk was de situatie centraal, op de linkerflank van 188 Pabrig. De vijandelijke inbraak was hier nagenoeg voltooid en de commandopost in Nafekh liep bij een voortzetting gevaar. Indien de Syriërs hier verder succes hadden en de bruggen over de Jordaan bereikten, dan zou 7 Pabrig afgesneden zijn.

Voor Tourkmani had de gunstige situatie paradoxale kanten. Zijn 9 Infdiv was de zwakste van drie Syrische voordivisies, maar uitgerekend zijn flanken lagen open omdat 7 en 5 Infdiv rechts en links van hem achterbleven. Zijn eigen verkenningseenheden ontmoetten geen weerstand en hadden de indruk in een 'leeg' gebied te opereren. Hij besloot de opmars voort te zetten, maar in de vroege ochtend van 7 oktober stootten zijn vooreenheden tegen de onvoorbereide Israëlische grendelopstellingen, die door de instroom van gemobiliseerde reservisten langzaam sterker werden. De confrontaties daar zijn kenmerkend voor het Israëlische optreden in de volgende fase van het gevecht.

Taakgroep Sarig onder kolonel Sarig zette kort na 05.00 uur vanaf de Arik-brug de aanval in over de weg naar Kuzabia en Hushniya tegen één van de vooreenheden van 9 Div, die deze belangrijke brug reeds tot op tien kilometer waren genaderd. Dit was een aanmerkelijk korter dan Eitan vermoedde. Nabij

Kuzabia vernietigde Sarig 15 Syrische tanks en maakte hij aan deze dreiging een einde. De volgende dreiging was een aanval van een andere vooreenheid op Nafekh. In de nabijheid van Sindiana wachtte Taakgroep Baruch. Deze taakgroep bestond uit slechts enkele tanks onder bevel van maj Baruch Lenschner. De tanks stonden opgesteld in een droge rivierbedding en maakten gebruik van de dekkingsmogelijkheden van het terrein. Zij stonden tegenover een tienvoudige Syrische overmacht. Nadat zij een aantal Syrische tanks hadden vernietigd, bewoog de Syrische hoofdmacht om de Israëlische positie heen. Lenshner liet echter een nieuwe grendelopstelling innemen en nadat hij de Syriërs daar verder had gesleten, kwam hun aanval nagenoeg tot stilstand. Lenshner had op dat moment nog twee tanks over.

Om 03.00 uur hadden de 1 en 3 Syrische Pdiv, uitgerust met T-55 en T-62, de opdracht gekregen de terreinwinst van 9 Div uit te buiten. De eerste tanks bereikten Hushniya om 09.00 u, ondanks Israëlische luchtaanvallen. Twee uur later bereikten ze het gebied voor Nafekh. Shoham had inmiddels uit de daar aangekomen reserves twee colonnes geformeerd, één voor de Petroleum Road, die hijzelf leidde, en één voor de weg via Sindiana naar Hushniyah onder bevel van maj Dan Pesach: beide dus in de richting van de Syrische doorbraaksector. Intussen verzamelde Eitan alle resterende infanterie om een rondomverdediging om Nafekh te leggen. De twee Israëlische tankcolonnes slaagden er niet in de Syrische opmars te stuiten. Na gevechten van enkele uren moesten zij om 13.30 uur melden dat Syrische tanks langs hun opstellingen doorgedrongen waren en Nafekh direct bedreigden. De opgedragen lijn El Al - Kuzabia - berg Yosifon - Tel Hazeika was onhoudbaar gebleken. Shoham kreeg van Eitan bevel zijn gevecht af te breken en terug te keren om de rondomverdediging van Nafekh te versterken. Bij deze actie kwam Shoham om het leven. Eitan verlegde zijn hoofdkwartier enkele kilometers noordwaarts. De Syriërs bouwden Hushniyah uit tot een verzorgingsgebied voor 1 Pantserdivisie en 5 Infdiv.

Intussen kreeg de grendelopstelling ten noorden en oosten van Nafekh vorm. Hier draaide het gevecht vooral om het bezit van Kuneitra. Delen van de 679 Pabrig van kolonel Uri Orr arriveerden en de in dit gebied aanwezige tank-eenheden werden onder zijn bevel geplaatst. Orr beschikte daardoor over 22 Centurion-tanks. Deze opbouw gebeurde onder voortdurende druk van eenheden van Tourkmani, die een doorstoot in noordelijke richting naar Kuneitra voorbereidden. De eenheid van Orr kreeg geleidelijk zijn gevechtskracht, maar soms werden tanks die naar hem op weg waren eerst naar Nafekh gedirigeerd om Shoham te versterken. Hiervan wist Orr niets.

De crisis aan Israëlische zijde bereikte een hoogtepunt toen Eitan besloot Nafekh desnoods op te geven. Alleen een snelle verplaatsing van alle eenheden van Orr vanuit Ein Zivan (ten zuidwesten van Kuneitra) naar Nafekh kon dit voorkomen. Orr liet drie tanks achter om de weg naar Kuneitra te bewaken en met de 15 overige tanks verplaatste hij zich snel naar Nafekh, dat hij om ongeveer 16.00 uur naderde. Daar was door de hardnekkige Israëlische verdediging het momentum uit de Syrische aanval gehaald. Mijnevelden hadden hieraan bijgedragen. Na felle gevechten slaagde Orr erin de commandopost te redden. Nadat de situatie daar was gestabiliseerd, stuurde hij acht tanks terug naar Kuneitra om de Syrische opmars daar alsnog te blokkeren. Ook deze opzet slaagde.

In de loop van 7 oktober kreeg de Israëlische verdediging vorm en samenhang door de komst van meer reserve-eenheden. Dit was een tegenslag voor de Syriërs wier plan was gebaseerd op een zodanig snelle inname van de Golan, dat een tegenaan-

val niet meer mogelijk was. Die tegenaanval ging nu komen. Met het oog daarop werden eerst de bevelsverhoudingen opnieuw geregeld. Het zuidelijk deel van de Golan kwam onder verantwoordelijkheid van generaal-majoor Laner, zodat Eitan zich op de noordelijke sector kon concentreren. Laner liet met 14, 17 en 19 Resbrig en restanten van de eenheden die in het gebied gevochten hadden, de grendelopstellingen verder uit bouwen. Zonder staf dirigerde hij eenheden, die vaak pelotonsgewijs via de Arik brug de Golan bereikten, naar hun opstellingen. Ook eenheden die reeds op de Golan aanwezig waren, hergroepeerde hij. Taakgroep Sarig kreeg uit verschillende eenheden tanks toegevoegd en kreeg de opdracht de route Kuzabia – Hushniya te heroveren. Op 7 oktober om 13.00 uur was Laner er daardoor in geslaagd voldoende troepen op de cruciale naderingsmogelijkheden opstellingen te laten inrichten. Met de komst van de 9 Painfbrig(res) van kolonel Porat, waarbij een tankbataljon met Sherman-tanks was ingedeeld, kon zelfs de eerste grotere tegenaanval worden ingezet. Deze eenheid werd meteen bij aankomst op de Golan ingezet in het gebied van Ramat Magshimim - El Al. De daar aanwezige eenheden van de 5 Syrische Infdiv werden gedwongen het gevecht af te breken. Israëlische eenheden van 188 Pabrig, die nabij Tel Saki en Tel Faris achter de Syrische linies geïsoleerd waren geraakt, konden nu terugvallen op de eenheid van Porat. Noordelijker in de sector slaagden zeven Israëlische tanks erin de aanval van de Syriërs naar Kuneitra te stoppen. Een andere Syrische opmars, die de bedoeling had de noordelijke aanval van 7 Infdiv te steunen, werd op 8 oktober bij Nafekh gedwongen van richting te veranderen. De Syriërs maakten daarbij gebruik van zes gevechtshelikopters tegen Nafekh, maar de aanval werd afgeslagen. De rest van de dag voltrok zich rondom Nafekh, in de sector van Orr, een slijtageslag, die uiteindelijk door de Israëlische tanks, gesteund door de luchtmacht, werd gewonnen. In de late namiddag van 8 oktober kwamen de Israëli's weer in bezit van Sindiana.

De laatste Syrische aanval vond plaats op 8 oktober door de gemechaniseerde brigade van de 1 Pantserdivisie en was gericht tegen de Arik brug. Hier had Taakgrp Sarig een grendelopstelling ingericht. Taakgroep Sarig kwam zwaar onder druk op een moment dat kolonel Sarig gewond werd afgevoerd. Laner stuurde zijn plaatsvervanger naar de eenheid, die ter plekke de hem meest geschikt lijkende officier tot commandant aanstelde. Kort daarna raakte ook deze gewond, zodat een derde commandant binnen één dag de leiding in handen nam. Deze voerde een omtrekkende beweging uit om de Syrische hoofdmacht heen en schakelde daarbij dertien Syrische tanks uit. De toestand stabiliseerde zich nu.

Op dat moment, 36 uur na de Syrische inval, achtte Hofi het moment gekomen met gemobiliseerde eenheden de Syriërs naar de bestandslijn van 1967 terug te dringen en kwam aan het vertragend gevecht een einde. Inmiddels waren zo veel reserve-eenheden gemobiliseerd dat de gevechtskrachtverhoudingen een overgang naar de offensieve fase toestonden. De doelstelling van het vertragend gevecht was bereikt. Immers door ongeveer 20 km terrein prijs te geven werd een voorbereidingstijd van 36 uur gewonnen. Dit vertragend gevecht is daarmee een deel van een mobiele verdediging op de Golan-hoogten geweest.

Bronnen:

J. Asher, "Duel for the Golan - The 100-hour battle that saved Israël", New York, 1987.

E. O'Ballance, "No victor, no vanquished - The Arab-Israeli War 1973", Novato, 1978.

Ch. Herzog, "The war of atonement". London, 1975.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

1345. Ondanks de tegenstrijdige kenmerken van het verdragend gevecht en het aanvankelijke vijandelijke initiatief, dient de commandant zich vooral te richten op het **oogmerk** van de hogere commandant. Het risico in het verdragend gevecht wordt verkleind door zoveel mogelijk samenhang te realiseren. Dit vereist een permanente leiding om het hoofd te kunnen bieden aan kritieke situaties en om het initiatief te kunnen nemen. Gecentraliseerde planning is noodzakelijk.

1346. De beweeglijke aard van het verdragend gevecht kan gemakkelijk leiden tot **onoverzichtelijke situaties** op ver uit elkaar gelegen plaatsen. Gecentraliseerde commandovoering tijdens de uitvoering houdt het gevaar in van onvoldoende reactietijd, hetgeen leidt tot het verlies van de vrijheid van handelen. De uitvoering moet derhalve een **gedecentraliseerd karakter** hebben. Omdat tijdens het verdragend gevecht wijzigingen in het tijdplan noodzakelijk kunnen blijken, is er - meer nog dan in andere gevechtsvormen - op lager niveau voortdurend sprake van besluitvorming in onzekerheid.

1347. Verdragingslijnen met tijdstippen, die het vroegste moment van loslaten aangeven, weerspiegelen het **gedachte verloop** van het gevecht. Tijdens het verdragend gevecht kan nader bepaald worden hoe lang de vijand gehinderd moet worden in het passeren van de verdragingslijn. Dit kan daardoor een eerder of later tijdstip zijn, dan aanvankelijk in het tijdplan was voorzien.

1348. Het vijandelijke overwicht en de dimensie van de gebieden zullen vaak leiden tot de noodzaak van de oorspronkelijke planning af te wijken. Ondercommandanten dienen dit tijdig - zo mogelijk vooraf - te melden. Bij **onverwachte of plotselinge ontwikkelingen** moeten vooral commandanten op de lagere niveaus over gedelegeerde bevoegdheden beschikken om op eigen gezag te handelen. Een duidelijk oogmerk en plan van de hogere commandant biedt hen de globale richting met de marges, waarbinnen zij een oplossing kunnen vinden.

1349. Het gebied, waarin het verdragend gevecht gevoerd wordt is het **verdragingsvak**. Het wordt zijdelings begrensd door vakgrenzen, in front door een verdragingslijn en in de diepte door een achtergrens of een overnamelijn. De breedte van een verdragingsvak is afhankelijk van de opdracht, het terrein, de vijand en de beschikbare middelen. Als richtlijn voor de vakbreedtes in het verdragend gevecht onder gemiddel-

de omstandigheden geldt:	
brigade	tot 40 km
tank- en pantserinfanteriebataljon	tot 8 km
tank- en pantserinfanteriebataljon als zelfstandige taakgroep	tot 10 km
infanteriebataljon	tot 4 km

1350. Bij de planning van het vertragend gevecht kunnen de volgende **coördinatiemaatregelen** worden toegepast.

- verdragingslijnen
- tijdplan (het gedachte verloop in tijd- en ruimteverhoudingen)
- (eventueel) overnamelijijn
- achtergrenzen
- vakgrenzen
- contactpunten en aanwijzingen voor liaison.
- gevechtsverkeersleidingsmaatregelen
- aanwijzingen voor het gebruik van hindernissen

Een verdragingslijn wordt gerelateerd aan een mogelijkheid voor een tijdelijke verdediging. Bij voorkeur wordt de lijn slechts opgedragen door een aansluitingspunt op elke vakgrens aan te geven. De eerste verdragingslijn wordt in de regel opgedragen door de hogere commandant.

Achtergrenzen moeten zodanig worden gekozen dat de volgende verdragingslijn in het vak van een andere ondercommandant ligt. Bij opeenvolgend optreden ligt de grens dus achter en bij overlappend optreden voor de volgende verdragingslijn.

Indien het gevecht in de diepte wordt overgedragen aan een andere formatie moet ook een overnamelijijn worden vastgesteld. Er kan ook een tijdstip aan worden gekoppeld.

Inlichtingen en militaire informatie

1351. De situatie in het vertragend gevecht kan snel en vaak veranderen. Het is vaak moeilijk onder deze omstandigheden een duidelijk beeld te krijgen van de situatie. De uitvoering van het vertragend gevecht is daarom sterk afhankelijk van juiste en tijdige inlichtingen. Het vijandelijke zwaartepunt, de opmarsnelheid, de opmarsas(sen) of opmarsroutes krijgen hierbij bijzondere aandacht. Het gros van de verzamelorganen dient daarom voorin te worden ingezet. Ook tijdens de beweeglijke verdraging dienen verkenningseenheden bij voorkeur als verzamelorgaan te worden ingezet.

Manoeuvre

1352. De manoeuvre is beschreven in de secties 3 (planning) en 4 (uitvoering).

Vuursteun

1353. Het vuur in de diepe operatie zal uiteindelijk bijdragen tot een beperking van de eigen verliezen en heeft dan ook hoge prioriteit. Daarnaast is vuursteun voor gevechtseenheden noodzakelijk om het gevecht af te kunnen breken, zodra de vijand ontplooid is. Dit vereist een grote flexibiliteit in het vuursteunsysteem, omdat het verloop vaak onvoorspelbaar is. Een gerichte doelselectie en doelaanwijzing draagt hieraan wezenlijk bij. Veiligheidslijnen en vuurcoördinatielijnen dienen te worden vastgesteld voor de afstemming van vuur en beweging.

1354. De artillerie dient zodanig gegroepeerd te worden dat permanente vuursteun gedurende het gehele verdragend gevecht mogelijk is. Het beweeglijke karakter dwingt tot veelvuldige stellingverandering. Hiervoor zijn de gemechaniseerde artillerie en de mortieren het meest geschikt. Stellinggebieden dienen relatief ver naar voren te liggen, om zowel de nabij- als de diepe operatie te kunnen steunen. Manoeuvre-eenheden zijn kwetsbaar bij het loslaten van verdragingslijnen en opstellingen. Daarom moet bij deze manoeuvre over maximale vuursteun worden beschikt.

1355. Indien het verdragend gevecht eindigt met een achterwaartse doorschrijding, dient de te doorschrijden eenheid de vuursteun van de doorschrijdende eenheid te versterken. Daarna kunnen de terugkerende vuursteuneenheden de doorschreden eenheid steunen. Hiervoor dienen afzonderlijke regelingen te worden getroffen.

1356. Luchtsteun vindt plaats in de diepe operatie als gevechtsveldinterdictie, waarmee reserves en andere niet-gevechtseenheden worden aangegrepen. Met luchtnabijsteun kunnen gunstige omstandigheden voor eigen offensieve acties worden gecreëerd. Bovendien kunnen met luchtnabijsteun eenheden worden gesteund bij het loslaten van opstellingen, indien de vijandelijke druk groot is. De luchtsteun zal echter met name worden ingezet, op plaatsen waar grondgebonden eenheden niet effectief kunnen optreden.

Bescherming

1357. De **genietechnische voorbereidingen** in het kader van het verdragend gevecht vergen doorgaans veel tijd als gevolg van de afmetingen

van het verdragingsvak. Gezien de permanente tijdsdruk moeten prioriteiten worden gesteld. Het versterken van natuurlijke hindernissen in verdragingslijnen is in de regel meer effectief dan het uitvoeren van veldversterkingen voor de beweeglijke vertraging.

1358. Indien er sprake is van een **nbc-dreiging**, dient bij de planning rekening gehouden te worden met inzet van deze middelen. De meest effectieve planningsmethode is om te voorzien in een eventualiteitenplanning, waarin afwijkingen van het initiële plan worden opgenomen.

*Indien er sprake is van
nbc-dreiging...
Foto: Mediacentrum KL*

1359. In het verdragend gevecht zal de vijand trachten met luchtaanvalen, luchtmobiele operaties en luchtlandingen zijn aanval te ondersteunen. Met vliegtuigen en gevechtshelikopters zal hij trachten te voorkomen dat vooreenheden worden versterkt of de inrichting van verdragingslijnen wordt verbeterd. Hij zal met name doelen aangrijpen, die zijn tempo kunnen verstoren.

De eigen **luchtverdediging** wordt gericht op de bescherming van de voorste eenheden, artilleriestellingen en reserves. Andere prioriteiten kunnen commandovoeringselementen, tactisch belangrijke gebieden, logistieke middelen en andere schaarse middelen zijn.

Verzorging

1360. In het verdragend gevecht is het doel van de gevechtsverzorgingssteun het scheppen van voorwaarden voor de commandant, zodat deze

in staat is over grote diepte een beweeglijk gevecht te voeren. Dit vereist een nauwkeurige planning, een gedetailleerde voorbereiding en een zo groot mogelijke decentralisatie van bevoegdheden en middelen voor de gevechtsverzorgingssteun in de uitvoerende fase. De planning is hoofdzakelijk op veronderstellingen gebaseerd, hetgeen een grote mate van flexibiliteit vereist.

1361. Bij de **planning** gelden de volgende overwegingen:

- De tijd/ruimtefactoren in het vertragend gevecht leiden ertoe dat voortdurend een keuze gemaakt moet worden. De keuze ligt tussen de gevechtsverzorgingssteun voorin (waardoor de verzorgingsinstallaties zich veelvuldig achterwaarts zullen moeten verplaatsen en waarmee voor de continuïteit een risico gelopen wordt) òf voor aanzienlijk grotere omloopafstanden (waarbij de verzorgingsinstallaties zich minder vaak hoeven te verplaatsen).
- Het zich achterwaarts verplaatsen door verzorgingseenheden en verzorgingselementen moet gecoördineerd plaatsvinden om een maximale bescherming en een minimale kwetsbaarheid te bereiken. Bovendien dient het gebruik van het wegennet afgestemd te worden met het gebruik door gevechts- en gevechtssteuneenheden. Een nauwkeurige synchronisatie van de gevechtsverzorgingssteun en het gevecht is essentieel. Verzorgingsinstallaties dienen in ieder geval in bedrijf te zijn tijdens het meer statische optreden.
- Het zwaartepunt van de verzorgingsinspanning dient te liggen bij het optreden in vertragslijnen.
- Tijdens de achterwaartse doorschrijding zullen de verzorgingsinstallaties veelal reeds ontplooid zijn in het verzamelgebied. De gevechts- en gevechtssteuneenheden moeten derhalve gesteund worden door de verzorgingsinstallaties van de te doorschrijden eenheden.

1362. Bij de **uitvoering** van de gevechtsverzorgingssteun zijn de volgende factoren van belang.

- a **Bevoorrading.** In de voorbereidingsfase dienen de voorraadniveaus van de gevechtseenheden te worden aangevuld tot het niveau van logistieke zelfstandigheid dat voor het gevecht is vastgesteld. Voorraden en bevoorradingseenheden bevinden zich in de diepte van het vak op zodanige plaatsen dat zij de te steunen eenheden snel kunnen bevoorraden. Het zwaartepunt van de bevoorrading zal tijdens de uitvoerende fase vooral in de fasen van vertragslijnen liggen. Gezien de beperkt beschikbare tijd, zal daarbij gebruik moeten worden gemaakt van directe bevoorrading. De voorraden worden in principe mobiel gehouden. Eerst na zorgvuldige afweging kunnen voorraden worden gedumpt op tevoren geplande locaties; met name

artilleriemunitie komt hiervoor in aanmerking. De omvang van voorraden in het inzetgebied moet beperkt blijven tot de hoeveelheid die voor de voorziene duur van het gevecht in een bepaald gebied nodig is.

Tijdens de uitvoering van het vertragend gevecht ligt de nadruk op bevoorrading van munitie (artillerie- en pantserbestrijdingsmunitie) en brandstoffen.

- b **Onderhoud.** In de voorbereidingsfase van het vertragend gevecht moet al het niet tijdig te herstellen materieel worden afgevoerd. Statische onderhoudsinstallaties moeten diep in het vak worden gelocceerd. Herstel van defect materieel geschiedt door mobiele onderhoudseenheden in de directe omgeving van vertragslijnen. Materieel dat niet direct te herstellen is, moet zo snel mogelijk worden afgevoerd. Bergingsvoertuigen zullen worden ingezet om kritieke punten op routes open te houden. Materieel dat, ook al is het defect, in vijandelijke handen dreigt te vallen, dient te worden vernietigd.

Materieel dat niet direct te herstellen is, moet zo snel mogelijk worden afgevoerd.

Foto: Mediacentrum KL

- c **Geneeskundige verzorging.** De geneeskundige verzorging tijdens het vertragend gevecht is afvoer-gericht. Gewonden moeten zo snel mogelijk worden afgevoerd naar geneeskundige installaties, die ontplooid worden op locaties waar een effectieve 'staantijd' gegarandeerd is. Door de tijd/ruimtefactoren in het vertragend gevecht is een grote afvoercapaciteit vereist; helikopters kunnen hierbij van grote betekenis zijn. Geneeskundige verzorging wordt op basis van regiobinding uitgevoerd. Verdragende eenheden dienen derhalve zoveel als mogelijk terug te vallen op reeds ontplooid geneeskundige installaties van eenheden in de diepte.

Sectie 6 - Vertraging in bossen en oorden en bij verminderd zicht

Vertraging in bossen en oorden

1363. Bosgebieden en oorden **begunsten** het vertragend gevecht. Hoe meer deze gebieden het terrein domineren, hoe sterker het vijandelijk optreden kan worden beïnvloed. In combinatie met aanvullende kunstmatige hindernissen en een tijdelijke verdediging, biedt een dergelijk terrein de mogelijkheid de vijandelijke opmars steeds weer op te houden. In dit terrein zijn hinderlagen en opstellingen met verrassend vuur vanuit steeds wisselende richtingen mogelijk. Het loslaten van opstellingen, het afbreken van het gevecht en het opnieuw betrekken van opstellingen in de diepte van het verdragingsvak worden in dit terrein aanmerkelijk begunstigd. Vuuropening op maximale afstand en het daardoor bij herhaling tot ontplooiing brengen van de vijand is in dit terrein niet goed mogelijk.

1364. De vijand zal bij nadering van dit soort terrein zijn middelen concentreren op de **doorgaande routes** om op die manier snel in de diepte te kunnen doorstoten. Indien hij daarbij sterke weerstand ondervindt, zal hij gedwongen zijn het gebied tussen de doorgaande routes te gebruiken.

1365. De **gevechtsorganisatie** wordt bepaald door de noodzaak middelen te concentreren in terreindelen, die relatief gunstige bewegingsmogelijkheden bieden. Hierdoor ontstaan grote onbezette gebieden, waar ook gevechtseenheden moeten worden ingezet. De onoverzichtelijkheid van het terrein dwingt vaak tot het formeren van bataljonstaakgroepen, die het gevecht grotendeels zelfstandig voeren.

1366. De afstand tussen **vertraginglijnen** is in dit onoverzichtelijke terrein kleiner om de samenhang in het gevecht te kunnen behouden. **Reserves** worden over het algemeen slechts op laag niveau en dicht achter de voorste eenheden aangehouden. Een grotere reserve wordt geformeerd om:

- snel op bedreigde plaatsen in te grijpen wanneer het terrein dat mogelijk maakt
- tegenaanvallen uit te voeren
- als dekkingstroepen op te treden bij het beëindigen van het vertragend gevecht

1367. De terreinomstandigheden beperken de mogelijkheid van de formatiecommandant om het vertragend gevecht te beïnvloeden. Om de samenhang te kunnen behouden dienen wederzijdse informatieverstrekking en meldingen frequenter plaats te vinden.

In bosgebieden en oorden kan ook (**pantser**)**infanterie** met succes vertragen. Zij kunnen ook beweeglijk optreden en versterkt worden met tanks. Tanks zijn in bosgebieden en oorden altijd afhankelijk van (**pantser**)**infanterie**.

1368. De moeilijkheid om in het vertragend gevecht **aansluiting en contact** te houden wordt in dit terrein vergroot door de tactische scheidingen en het beperkte bereik van de verbindingsmiddelen. Liaison en contactpunten zijn daarom van bijzonder belang. Het gebruik van helikopters vergroot de beweeglijkheid van de commandovoering.

Vertraging bij verminderd zicht

1369. Omstandigheden van verminderd zicht vergroten de mogelijkheden om de vijand te **verrassen** en de **eigen gevechtskracht te behouden**. Daarnaast wordt het afbreken van het gevecht begunstigd, hoewel meer planning en coördinatie is vereist bij de achterwaartse doorschrijding. Hindernissen zijn effectiever, omdat ze moeilijker kunnen worden gelocaliseerd. Ze leveren de vijand een grotere vertraging op, dan omstandigheden van goed zicht. Daarentegen is het niet altijd mogelijk de vijand op een zo groot mogelijke afstand aan te grijpen. Deze omstandigheden bevorderen het gebruik van hinderlagen.

Er moet meer inspanning worden verricht voor het bewaken van onbezette gebieden tussen de vertragende opstellingen. De vijand zal trachten de opstellingen te omtrekken, om zo de vertraging te verstoren en een snelle terugtocht af te dwingen. Daarom dient een beweeglijk vertragend optreden bij verminderd zicht zo **mogelijk achterwege te blijven** en dient bij voorkeur tijdelijk te worden verdedigd. Blijkt dit niet mogelijk, dan moet het gros van de eenheid het gevecht noodzakelijkerwijs afbreken en moeten in de diepte opnieuw opstellingen worden ingericht, waarbij relatief kleine, maar zeer mobiele eenheden contact houden met de vijand. Overlappend optreden met deze eenheden langs doorgaande wegen en paden met kleine weerstanden en hinderlagen heeft dan de voorkeur. Een diepe operatie met achtergebleven eenheden van infanterie of speciale troepen kan grote vertraging opleggen aan de vijandelijke hoofdmacht. Na hun acties keren deze eenheden door middel van exfiltratie terug naar de eigen troepen; hiervoor kunnen ook transporthelikopters worden ingezet.

14

Optreden in overgangssituaties

Sectie 1 - Inleiding

14001. Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop de gevechtsvormen in elkaar of in verplaatsingen over kunnen gaan. Het optreden in een overgangssituatie staat nooit op zichzelf, maar **legt altijd de basis voor de volgende fase** van de operatie. Een snelle en vloeiende uitvoering verhoogt het tempo van de operatie.

14002. Het optreden in overgangssituaties kan plaatsvinden om de volgende **redenen**:

- om een flexibele en snelle overgang van de ene gevechtsvorm naar de andere mogelijk te maken of om de overgang van een verplaatsing naar een gevechtsvorm of omgekeerd te kunnen realiseren
- om gunstige omstandigheden voor of tijdens het gevecht te scheppen of uit te buiten of op effectieve wijze op een ongunstige ontwikkeling in te spelen
- om het gevechtscontact van of door andere formaties over te (laten) nemen

Sectie 2 - Opmars

14003. De opmars is een **verplaatsing in de richting van de vijand** om gevechtscontact tot stand te brengen en/of een marsdoel te bereiken. De opmars beoogt het gevechtscontact tot stand te brengen onder de meest gunstige omstandigheden of het marsdoel met voldoende gevechtskracht te bereiken. Zij wordt uitgevoerd als voorbereiding op een volgende operatie en eindigt zodra de hoofdmacht is ontplooid of het marsdoel is bereikt.

14004. De opmars heeft de volgende **kenmerken**.

- De opmars wordt uitgevoerd in de richting van de vijand; aanvankelijk bestaat er geen gevechtscontact.
- Om het gevechtscontact tot stand te brengen onder zo gunstig mogelijke omstandigheden is een hoog tempo vereist. Dit verlangt een centrale planning en een decentrale uitvoering, waarbij ondercom-

mandanten in hoge mate bepalen hoe op vijandelijke weerstanden en hindernissen gereageerd wordt.

- De opmars zal open flanken opleveren, waarvoor beveiligingsmaatregelen moeten worden genomen.

Planning

14005. In de **diepe operatie** dient de prioriteit te worden gelegd bij de vijandelijke reserves, die in staat zijn de opmars te verstoren. De diepe operatie zal echter hoofdzakelijk bepaald worden door de op de opmars volgende operatie. Afstemming van de diepe operatie met de beveiligende elementen in front van de hoofdmacht is essentieel. Het uitbrengen van een beveiligende strijdmacht kan deel zijn van deze diepe operatie.

14006. In de **nabijoperatie** verplaatst de hoofdmacht zich bij voorkeur over meerdere, naast elkaar gelegen marsroutes. Deze formatie bevordert een snelle ontplooiing, vereist minder verplaatsingstijd en biedt meer ruimte voor volgende gevechtsverzorgingssteeneenheden. De keuze van de marsroutes wordt mede bepaald door de beschikbaarheid van marsroutes en/of de noodzaak voor een snelle ontplooiing.

14007. De formatie wordt afgestemd op de operatie na de opmars. Daarnaast wordt zij bepaald door de situatie bij de vijand (waarschijnlijkheid van gevechtscontact en sterkte). De formatie kan zich beveiligen door:

- beveiligende strijdmacht
- voorhoede
- flankbeveiliging
- achterhoede

14008. Een **beveiligende strijdmacht** bestaat uit een zelfstandige taakgroep van tenminste bataljonsgrootte, die onafhankelijk van de hoofdmacht optreedt. Zij kan zeer bepalend zijn voor het verloop van de opmars. Taak is het verwerven van inlichtingen en het voorkomen dat de hoofdmacht vertraging oploopt. Zij moet in staat zijn vijandelijke verkenningselementen buiten gevecht te stellen, hindernissen te doorbreken, belangrijke gebieden in eigen hand te nemen en te houden en delen van de vijand te binden.

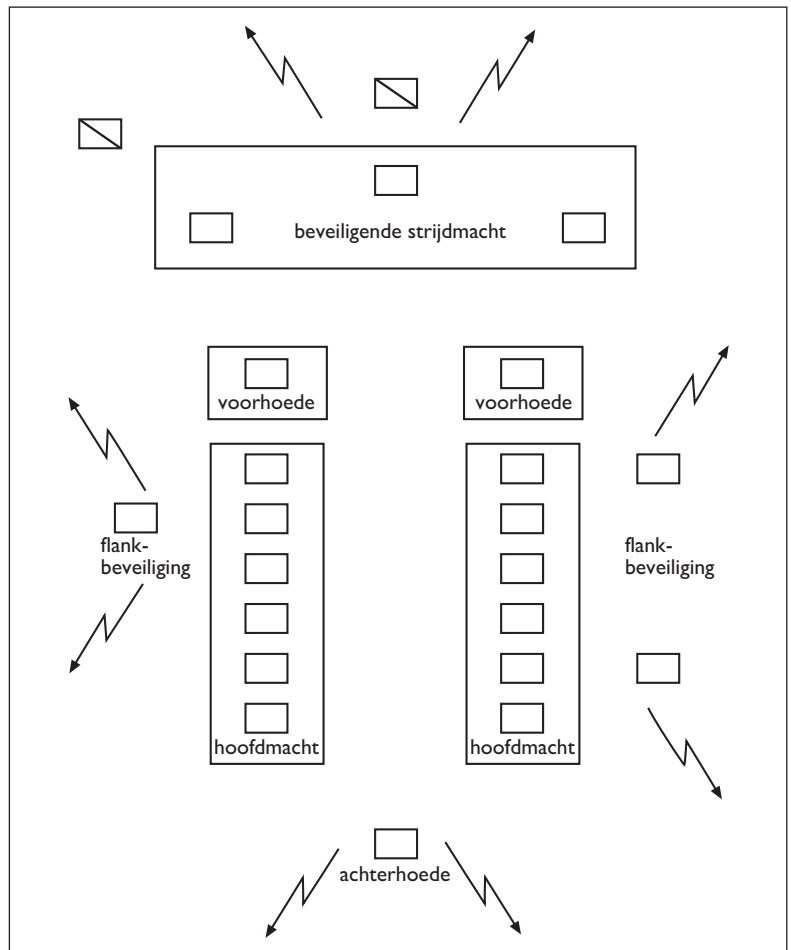
14009. De **voorhoede** is een eenheid, die optreedt in front van de hoofdmacht en die door de hoofdmacht gesteund kan worden. Zij beveiligt de hoofdmacht in front en houdt contact met een eventuele beveiligende strijdmacht. De voorhoede verplaatst zich op een zodanige afstand voor de hoofdmacht uit, dat de voorhoede voldoende tijd en ruimte

heeft voor het ruimen of doorbreken van vijandelijke weerstand en/of hindernissen. Is de vijandelijke weerstand voor de voorhoede te sterk, dan bindt de voorhoede deze vijand. Hierbij worden zodanige posities ingenomen, dat de inzet van de hoofdmacht kan worden beveiligd of een aanval door (delen van) de hoofdmacht kan worden gesteund.

14010. Een **flankbeveiliging** wordt ingezet op die flank waar nevenheden of het terrein onvoldoende in beveiliging voorzien. Het is een eenheid, die met steun van indirect vuur in staat is, vijandelijke elementen af te grendelen of een grotere eenheid kan vertragen. Dit laatste om de commandant van de hoofdmacht de gelegenheid te geven te reageren met (delen van) de hoofdmacht.

14011. Een **achterhoede** wordt alleen ingezet, indien een vijandelijke dreiging in de rug aanwezig is. De sterkte, samenstelling en taak is veelal gelijk aan die van de flankbeveiliging.

Afbeelding 7.
Schematische weergave van
de opmars.

14012. De **hoofdmacht** omvat het gros van de middelen. De groepering van de eenheden in de hoofdmacht is afgestemd op de operatie na de opmars, maar moet toch zo flexibel zijn, dat zij direct ingezet kan worden indien het gevechtscontact met de vijand tot stand is gebracht. De eenheden in de hoofdmacht moeten in staat zijn om:

- de taken van de voorhoede over te nemen
- gebruik te maken van alternatieve routes om de vijand te passeren of om voordeel te halen uit betere routes

14013. De commandant geeft aan hoe groot de **afstand** moet zijn van de hoofdmacht tot de voorhoede en/of de beveiligende strijdmacht. De afstand dient groot genoeg te zijn om de vrijheid van handelen te behouden, indien voorhoede en/of beveiligende strijdmacht weerstand ondervinden. Anderzijds dient de afstand zo beperkt te worden dat de vereiste gevechtskracht snel kan worden ontplooid. Voortdurende waarneming en coördinatie met (lucht)verkenningseenheden dragen bij aan de bescherming van de hoofdmacht. De opmars van de hoofdmacht kan worden uitgevoerd door te zich verplaatsen van afwachtingsgebied naar afwachtingsgebied langs een beveiligde route, om daarmee vroegtijdige ontdekking door de vijand te voorkomen.

14014. De **achtergebiedsoperatie** vereist, naarmate de opmars vordert, steeds meer inspanning. De kans dat delen van de vijand gepasseerd zijn door de hoofdmacht leidt tot een toenemend risico in het achtergebied.

Uitvoering

14015. Het **tempo** wordt bepaald door de toestand van de vijand en de mate waarin de eigen commandovoering hierop inspeelt. Agressief optreden moet gecombineerd worden met behoud van samenhang, zodat op elke terreinconditie en vijandelijke reactie kan worden gereageerd zonder vertraging.

14016. Initieel ligt de nadruk op **verkenningen** om de vijand te vinden, terwijl de hoofdmacht nog niet gebonden is. Wanneer gevechtscontact met vijandelijke beveiligingseenheden en/of de vijandelijke hoofdmacht tot stand is gebracht en de hoofdmacht is ontplooid, eindigt de opmars.

14017. De opmars wordt uitgevoerd over **marsroutes**. De voorhoede heeft de vrijheid zoveel van deze marsroute af te wijken als voor het bereiken van het marsdoel noodzakelijk is. Daarbij dient echter wel de opgedragen marsroute of een alternatief vrijgemaakt te worden voor de hoofdmacht.

Functies van militair optreden

Commandovoering

14018. Snelle verplaatsingen en toenemende afstanden compliceren de commandovoering. Er dienen daartoe een aantal bijzondere maatregelen te worden genomen.

- Om de verplaatsing van de hoofdmacht vloeiend te laten verlopen, kan het noodzakelijk zijn een verkeersleidingsorganisatie uit te brengen. De infrastructuur is hiervoor bepalend. Deze verkeersleidingsorganisatie wordt achter de voorhoede uitgebracht.

... kan het noodzakelijk zijn een verkeersleidingsorganisatie uit te brengen.

Foto: MVD-DWS

- De hoofdmacht verplaatst zich in de regel onder elektronische stilte. Dit beperkt de verkeersleiding, zodat daarvoor aanvullende maatregelen moeten worden genomen.
- Inzet van relayeerstations is noodzakelijk om de verbinding met de beveiligende eenheden te garanderen.

Inlichtingen

14019. Het uitvoeren van de opmars vereist gedetailleerde en actuele inlichtingen om de meest gunstige gelegenheid te vinden. De hogere niveaus kunnen inlichtingen verschaffen uit hun bronnen, waarmee ontmoetingsgevechten worden voorkomen en het tempo kan worden gehandhaafd. Het uitvoeren van (lucht)verkenningen en inzet van UAV's kunnen inlichtingen opleveren, die op korte termijn invloed uitoefenen op de uitvoering van de

opmars. Ook de beveiligende strijdmacht en/of voorhoede leveren informatie over de vijand en over de marsroutes op.

Manoeuvre

14020. Mobiliteit vereist mogelijk de inzet van wegherstelmiddelen om de marsroutes open te houden. Ook het doorbreken van hindernissen bij de beveiligende strijdmacht en/of de voorhoede is essentieel voor het handhaven van snelheid. Genieverkenners en speciale geniemiddelen bevinden zich daarom steeds bij deze voorste eenheden.

14021. **Luchtmobiele of luchtlandingseenheden** kunnen worden ingezet vóór de beveiligende strijdmacht en/of de voorhoede, teneinde beheersende terreindelen zoals bruggen en defilés te vermeesteren. Door een snelle en verrassende inzet dragen deze eenheden bij aan het behoud van het tempo. Wel dient de inzet niet te ver voor de hoofdmacht of tegen een te sterke vijand plaats te vinden, omdat dan het contact niet tijdig kan worden gerealiseerd.

Vuursteun

14022. Onmiddellijke en effectieve vuursteun maakt het mogelijk de vijand aan te grijpen en daarbij de vrijheid van handelen te behouden. Een grote hoeveelheid vuursteun beperkt de noodzaak te ontplooiën bij voortijdig contact met de vijand. Anderzijds beperkt een gebrek aan inlichtingen een concentratie van vuursteun. De vuursteunmiddelen moeten in staat zijn om vijandelijke opstellingen te neutraliseren zodat een aanval mogelijk wordt.

14023. Teneinde het tempo te handhaven worden vuursteunmiddelen in rechtstreekse steun aan de voorhoede gegeven. De beveiligende strijdmacht zal vuursteunmiddelen onder bevel krijgen. Door het snelle verloop is permanente vuursteuncoördinatie noodzakelijk. De commandant baseert zijn planning op mogelijke volgende doelen. Deze doelen doen zich voor in het kader van de diepe operatie (vijandelijke reserves en artillerieopstellingen) en in het kader van de nabijsteun (vijandelijke posities die de opmars belemmeren).

14024. Een opmars kan in beginsel alleen uitgevoerd worden onder een (eventueel tijdelijk en plaatselijk) eigen luchtoverwicht. Een voortdurende coördinatie met de eenheden die luchtnabijsteun en luchtsteun in de diepte uitvoeren, is vereist. De interdictie dient met name gericht te zijn op vijandelijke formaties die zich terugtrekken of die andere formaties kunnen versterken.

Bescherming

14025. De bescherming tijdens de opmars wordt primair gericht op het behoud van de gevechtskracht voor de volgende operatie.

Alhoewel de opmars doorgaans bij luchtoverwicht wordt uitgevoerd, dient toch een gelaagde luchtverdediging tijdens de gehele opmars te worden gehandhaafd.

Indien er aanwijzingen zijn dat de vijand gebruik maakt van nbc-strijdmiddelen, dienen met name de voorhoede en/of beveiligende strijdmacht in staat te zijn tot het uitvoeren van nbc-verkenningen. Op formatieniveau dienen dan voorbereidingen voor ontsmetting te worden getroffen.

Verzorging

14026. De gevechtsverzorgingssteun moet voldoen aan de directe behoefte van de gebruikende eenheden tijdens de opmars en tegelijkertijd zijn voorbereid op het ondersteunen van de vervolgoopdracht. De gevechtsverzorgingssteun kenmerkt zich door snel toenemende omloopafstanden.

14027. Het bevoorradingsstelsel moet zo lang mogelijk de opmars blijven ondersteunen. Indien wordt voorzien dat omloopafstanden te groot worden of vijandelijke activiteiten verzorgingsroutes kunnen onderbreken, zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk. Deze maatregelen kunnen bestaan uit het verhogen van de zelfstandigheid van gebruikende eenheden en bevoorrading met beveiligde konvooien.

14028. Om een formatie tijdens de uitvoering van de opmars inzetbaar te houden, moet het herstel zo dicht mogelijk bij de plaats van uitval worden uitgevoerd. Dit verlicht de druk op het onderhoudssysteem en brengt het materieel van gevechtseenheden zo snel mogelijk weer in het gevecht.

14029. Eenheden belast met geneeskundige verzorging moeten zoveel mogelijk mobiel worden gehouden. Zodra gevechtscontact met de vijand tot stand is gebracht, moet voldoende capaciteit beschikbaar zijn om de verwachte stroom gewonden op te vangen. Gezien de toenemende omloopafstanden en de medische behandelingseisen (twee- en zes-uurs gewonden) kan de inzet van helikopters voor de afvoer van gewonden een groot voordeel bieden. Tevens dienen regelingen te worden getroffen voor de verplaatsing van krijgsgevangenen en vluchtelingen. De verkeersleidingsorganisatie speelt hierin een belangrijke rol.

Sectie 3 - Ontmoetingsgevecht

14030. Het ontmoetingsgevecht is een gevecht, waarbij niet of niet volledig in een gevechtsgerede groepering ontplooide eigen troepen bij **verrassing in gevechtscontact** raken met al dan niet in beweging zijnde en al dan niet ontplooide vijandelijke troepen.

Het ontmoetingsgevecht: wanneer niet volledig gevechtsgerede troepen bij verrassing in gevechtscontact raken.

Foto: FEL/TNO

Kenmerken

14031. Het ontmoetingsgevecht zal vaak ontstaan wanneer zowel vijandelijke als eigen troepen hun opdrachten uitvoeren door offensief optreden. Het ontmoetingsgevecht kan ontstaan tijdens de opmars, waarna het overgaat in een gelegenheidsaanval. Tijdens aanvallende, verdedigende of vertragende gevechten is het ontmoetingsgevecht een activiteit, waarvan de uitkomst de aard van de vervolgactiviteit zal bepalen. Ook wanneer het gros van een eenheid verdedigt, aanvalt of vertraagt, kunnen delen van die eenheid in een situatie geraken, die de kenmerken van een ontmoetingsgevecht heeft.

14032. Ontmoetingsgevechten komen voornamelijk voor **beneden divisieniveau**. Het gevecht zal gewoonlijk ontstaan op compagnies- en bataljonsniveau. De brigade neemt het daarna over, wanneer dat nodig is voor de snelheid van de uitvoering van haar opdracht.

14033. De verrassing is gewoonlijk het gevolg van het **ontbreken van voldoende inlichtingen**. Dat ontbreken van inlichtingen is ook de reden waarom de vereiste ontplooiing niet tijdig werd uitgevoerd. De

vijand kan - vooral als hij in beweging is - ook over onvoldoende inlichtingen beschikken en dus eveneens worden verrast.

14034. Het ontmoetingsgevecht **eindigt** voor een bevelsniveau, zodra dat niveau overgaat op één van de drie gevechtsvormen of op het afbreken van het gevecht.

Planning

14035. **Operationeel raamwerk.** De aan het ontmoetingsgevecht voorafgaande operatie bepaalt het operationeel raamwerk. Het ontmoetingsgevecht vindt primair plaats in de **nabijoperatie**. Het raamwerk moet derhalve zo snel mogelijk worden aangepast, waarbij de diepe operatie gericht moet zijn op het verzamelen van inlichtingen, zodat het gevecht vervolgens zoveel mogelijk in de vijandelijke diepte gevoerd kan worden.

14036. Door de verrassende uitgangssituatie is er slechts **weinig tijd** beschikbaar voor de commandovoering. De onoverzichtelijke situatie en het ontbreken van belangrijke inlichtingen zijn juist in dit geval redenen tot snel handelen. Het is immers niet uitgesloten dat de vijand ook is verrast door het plotselinge gevechtscontact. Succes is dan ook afhankelijk van een snel en agressief optreden, omdat daarmee wordt voorkomen dat de vijand tot een gecoördineerd optreden komt. De vijand kan zo grote verliezen worden opgelegd en hiermee ontstaat een gunstige positie voor de voortzetting van het gevecht.

14037. Hoewel een ontmoetingsgevecht niet gepland wordt, kan men hier wel op anticiperen. De **inlichtingenvorbereiding van de operatie** geeft aanwijzingen waar ontmoetingsgevechten kunnen plaatsvinden op basis van hindernissen, naderingsmogelijkheden en beheersende gebieden. Eén van de eerste deeltaken bij het ontmoetingsgevecht is het vaststellen van de vijandelijke groepering en sterkte. Met name de situatie op de flanken moet daarbij worden vastgesteld. Een gevechtvaardige groepering en een flexibel operatieconcept zijn voorwaarden voor het nemen van het initiatief.

14038. De besluitvorming van een commandant, die in een ontmoetingsgevecht is geraakt, dient bij voorkeur te zijn gebaseerd op een **persoonlijke beoordeling** van de toestand. Hij mag echter geen tijd verliezen met het completeren van zijn vijandbeeld door gedetailleerde inlichtingen te willen verwerven. De commandant dient zich te realiseren dat hij een gevecht om tijd en ruimte voert met zijn tegenstander.

Uitvoering

14039. Het belangrijkste oogmerk is het **nemen van initiatief** en daardoor behoud van de vrijheid van handelen. Een optreden dat het meeste bijdraagt tot het snel en doortastend uitvoeren van de oorspronkelijke opdracht is hierbij geboden. Wanneer het ontmoetingsgevecht noodgedwongen leidt tot een (tijdelijk) afwijken van deze opdracht, dient dit onverwijld gemeld te worden.

14040. Op zijn minst moet de in gevecht geraakte eenheid proberen een **gunstige uitgangspositie** te verwerven en te behouden voor de ontplooiing van de naasthogere eenheid, door het snel bezetten van tactisch belangrijk gebied. Dit mag evenwel niet leiden tot het verloren gaan van het gevechtscontact. Het is essentieel dat de vijand wordt gebonden en onder druk gehouden. Hierdoor wordt zijn reorganisatie bemoeilijkt en komen gegevens beschikbaar voor de besluitvorming voor het hogere en het eigen bevelsniveau.

14041. De afloop van het ontmoetingsgevecht wordt in de eerste plaats bepaald door de capaciteit van de betrokken commandant om zijn gevechtskracht snel tot maximale gelding te brengen. Naast de onmiddellijke inzet van gevechtseenheden is ook de directe beschikbaarheid van **gevechtssteuneenheden**, met name artillerie en genie, doorslaggevend. Ook de inzet van **gevechtshelikopters** is een wezenlijke bijdrage aan het verkrijgen van overwicht. De commandant, die sneller handelt dan zijn tegenstander heeft daarbij een groot voordeel. Dit verkleint de mogelijkheden voor de tegenstander tot het nemen van tegenmaatregelen en leidt tot behoud van de vrijheid van handelen.

Functies van militair optreden

Commandovoering

14042. Een snelle verwerking van gegevens en besluitvorming, gevolgd door duidelijke partiële bevelen, maken het mogelijk dat het initiatief genomen kan worden en dat de vrijheid van handelen behouden blijft. Deze bevelen zullen commandanten veelal per radio geven, waarbij persoonlijk contact tussen commandanten de zekerheid vergroot dat het totale plan en de deelopdrachten geheel zijn begrepen.

Inlichtingen

14043. In het kader van het anticiperen op een mogelijk ontmoetingsgevecht dient de inlichtingenvoorbereiding van de operatie zich te rich-

ten op het voorspellen van de mogelijke tijd en plaats van het ontmoetingsgevecht. De inlichtingenbehoefte wordt hiervan afgeleid. Om het initiatief te nemen is een actuele en permanente informatiestroom noodzakelijk. Daarom moeten terstond extra verkenningen worden uitgevoerd door diverse eenheden (verkennings- en gevechtshelikopters, verkenningseenheden, pantserinfanterie, tanks en pantsergenie).

Manoeuvre

14044. Waar mogelijk moet de mobiliteit van de vijand zo snel mogelijk worden beperkt. Snel te leggen hindernissen zijn daarbij een uitstekend hulpmiddel.

Vuursteun

14045. In het ontmoetingsgevecht ligt de prioriteit aanvankelijk op de nabijsteun om een zo groot mogelijk overwicht aan vuurkracht te verkrijgen. In de loop van het gevecht neemt het belang van de diepe operatie toe, om vijandelijke reserves en versterkingen te vertragen, met name met het oog op het vervolgoptreden. Bij een ontmoetingsgevecht tijdens een opmars zal er aanvankelijk weinig veldartillerie in stelling staan. Artillerie moet daarom zo snel mogelijk in stelling komen, zodat in de kortste tijd een overwicht kan worden opgebouwd. Het verwerven van extra luchtnabijsteun kan beslissend zijn voor de uitkomst van een ontmoetingsgevecht.

Bescherming

14046. De snelheid van handelen die het ontmoetingsgevecht vereist, leidt tot een verminderde bescherming. De commandant dient af te wegen in welke mate dit risico opweegt tegen de te bereiken eindsituatie.

Verzorging

14047. In het ontmoetingsgevecht is snelheid van handelen essentieel; de gevechtsverzorgingssteun moet hiervoor voorwaarden scheppen. Dit betekent dat de gevechtsverzorgingssteun in staat moet zijn snel te voldoen aan de behoefte van de gebruikende eenheden zoals die zich tijdens het ontmoetingsgevecht ontwikkelt. Het op peil houden van het vereiste voorraadniveau is één van de maatregelen om dit te bereiken. Tijdens het ontmoetingsgevecht zal veelal de tijd ontbreken voor het ontplooiën van geneeskundige installaties. De nadruk moet liggen op de afvoer van gewonden. Na het gevecht staat aanvulling van verbruikte voorraden centraal.

Sectie 4 - Aflossing

14048. Er zijn drie soorten overgangssituaties, waarin gevechtseenheden het **gevechtscontact overdragen**.

- a. **Aflossing ter plaatse.** Hierbij wordt een gevechtseenheid vervangen door een nieuwe gevechtseenheid. De taak en verantwoordelijkheden van de te vervangen eenheid (de overdragende eenheid) worden overgedragen op de nieuwe eenheid (de overnemende eenheid). De nieuwe eenheid zet de operatie voort.
- b. **Aflossing door voorwaartse doorschrijding.** Hierbij valt een eenheid (de overnemende eenheid) aan door de opstellingen van een andere eenheid (de overdragende eenheid), die in gevechtscontact is.
- c. **Aflossing door achterwaartse doorschrijding.** Hierbij verplaatst een eenheid (de overdragende eenheid) zich achterwaarts door de opstellingen van een andere eenheid. Daarbij wordt het gevechtscontact verbroken en overgedragen aan de eenheid in opstellingen (de overnemende eenheid).

Kenmerken

14049. Een aflossing wordt uitgevoerd om tijdens een gevecht een vereist niveau van gevechtskracht in stand te houden. Hierbij wordt de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van een opdracht overgedragen. Deze overdracht van verantwoordelijkheid moet zo worden uitgevoerd, dat de operationele effectiviteit tijdens de aflossing gegarandeerd blijft. De aflossing kan worden uitgevoerd als de af te lossen eenheid:

- niet langer in staat is om zijn opdracht voort te zetten
- nodig is voor een opdracht in een ander gebied
- zijn opdracht heeft uitgevoerd
- in aanmerking komt voor rotatie om gevechtssuitputting te voorkomen
- niet meer geschikt is om een nieuwe opdracht uit te voeren.

14050. Iedere aflossing is een complexe operatie en levert een periode op waarin door de tijdelijke, maar onvermijdelijke concentratie van eenheden, de **kwetsbaarheid** is verhoogd en de **kans op verwarring** groeit. Er bevinden zich immers in één gebied twee commandanten met twee commandosystemen, op hetzelfde moment en met nagenoeg dezelfde opdracht. Om de aflossing soepel te laten verlopen, is een duidelijke overdracht van verantwoordelijkheden noodzakelijk.

Bij de voorwaartse en achterwaartse doorschrijding blijft de vakverantwoordelijkheid bij de commandant van de eenheid die niet in beweging is. Deze verantwoordelijkheid impliceert onder meer de zorg voor bevei-

liging, gevechtsverkeersleiding en ruimtelijke ordening. De verantwoordelijkheid voor het voeren van het gevecht wordt overgedragen in onderlinge coördinatie op basis van richtlijnen van de hogere commandant.

Bij de aflossing ter plaatse worden de verantwoordelijkheden voor het vak en voor het voeren van het gevecht gelijktijdig overgedragen.

14051. Het is mogelijk dat een aflossing plaatsvindt tussen formaties van **verschillende nationaliteit**. Er geldt dan een aantal bijzondere overwegingen.

- Een verschil in organisatiestructuur kan leiden tot aanpassingen in het plan, met name bij een aflossing ter plaatse.
- Voor de uitvoering van vuur- en luchtsteuncoördinatiemaatregelen kunnen speciale liaisonteams nodig zijn.
- Communicatie- en/of taalproblemen op alle niveaus vereisen het gebruik van tolken, liaisonteams, gidsen en speciale aanvullende verbindingsmaatregelen en -middelen.
- De uitwisselbaarheid van essentiële voorraden (munitie) en de aansluiting tussen de logistieke systemen moet van te voren bekend zijn.

Planning en uitvoering

14052. **Operationeel raamwerk.** De overdragende commandant blijft zijn diepe operatie volgens plan uitvoeren tot de verantwoordelijkheid voor het voeren van het gevecht wordt overgedragen. De overnemende commandant zet de diepe operatie daarna volgens zijn eigen plan voort. De overdragende commandant voert de nabijoperatie uit volgens een plan, dat eventueel aangepast is aan de wensen van de overnemende commandant. Deze zet de nabijoperatie daarna voort volgens zijn eigen plan. De achtergebiedsoperatie richt zich op een vloeiend verloop van de aflossing, zoals aanvullende beveiliging, wederzijdse ondersteuning en verkeerscontrolemaatregelen.

De aflossing ter plaatse

14053. Bij de aflossing ter plaatse wordt een **eenheid vervangen door een andere eenheid**, gewoonlijk met behoud van hetzelfde vak en - in elk geval aanvankelijk - met een gelijksoortige ontplooiing van de eenheid. Indien de aflossing ter plaatse wordt uitgevoerd zonder gevechtscontact ligt de nadruk op eenvoud en snelheid.

14054. Het **plan voor de aflossing ter plaatse** wordt gezamenlijk opgesteld, onder verantwoordelijkheid van de overnemende commandant. Het plan bevat detailregelingen voor de volgende aspecten:

Het plan voor de aflossing...

Foto: Mediacentrum KL

- uitwisseling van plannen en liaison
- co-loceren van commandovoeringssteeneenheden
- volgorde van aflossing van ondergeschikte eenheden
- momenten waarop volgende fasen van de aflossing plaatsvinden. In ieder geval worden voorwaarden voor aanvang van een volgende fase gedefinieerd
- moment waarop de verantwoordelijkheid van de overdragende commandant naar de overnemende commandant overgaat
- eventualiteitenplanning
- gevechtsverkeersleiding, inclusief bewegwijzering, afwachtingsgebieden, verzamelplaatsen, begidsing, identificatie, prioriteit weggebruik en de wegherstelorganisatie
- onderlinge vuur- gevechts- en gevechtsverzorgingssteun inclusief de overdracht van materieel, voorraden en medische steun
- veiligheid van eigen troepen, misleidingsplan, plan voor de operationele veiligheid en versluiering
- frequentie management, alsmede gebruik van overige interne, externe en lokale verbindingen
- overnemen van het hindernissenplan

1405. De **uitvoering van de aflossing ter plaatse** is afhankelijk van de beschikbare tijd en de plaatselijke condities. Zij kan gelijktijdig over de gehele breedte van het vak of gefaseerd in tijd en ruimte worden uitgevoerd. Een gelijktijdige aflossing vindt snel plaats, maar de effectiviteit is tijdelijk geringer. Bovendien is de kans groter, dat de vijand de verhoogde verplaatsingsactiviteiten opmerkt. Een gefaseerde aflossing duurt langer, maar de effectiviteit blijft hoger en de verplaatsingen zijn eenvoudiger te maskeren.

Gevechtssteeneenheden moeten niet gelijktijdig met de gevechtseenheden worden afgelost.

Nauwkeurige routeplanning en een stringente **verkeersleiding** zijn essentieel om verkeersopstoppingen te voorkomen. Het verkeersleidingsplan moet eenvoudig van opzet zijn, maar voldoende details bevatten voor een uitvoering onder elektronische stilte. Verplaatsingen in tegengestelde richtingen worden over verschillende routes uitgevoerd en laterale verplaatsingen worden voorkomen. Zo mogelijk maken aflossende en afgeloste eenheden gebruik van dezelfde transportsteun. Gevechtsverzorgingssteeneenheden van de af te lossen eenheid verplaatsen zich zo vroeg mogelijk. Gedumpte voorraden en hindernismateriaal wordt gewoonlijk door de aflossende eenheid overgenomen.

De aflossing ter plaatse vindt in de voorste lijn bij voorkeur **bij verminderd zicht** plaats. Indien mogelijk zal de overnemende eenheid bij daglicht wel verkenningen uitvoeren.

De **verantwoordelijkheid** voor de aflossing ligt bij de commandant van de overdragende troepen. Tot de overname van de verantwoordelijkheid staat de overnemende eenheid bij hem onder TACOM. De commandant van de overnemende eenheid meldt wanneer zijn eenheid zijn nieuwe opdracht kan uitvoeren. De hogere commandant bepaalt daarna het moment, waarop de verantwoordelijkheid overgaat.

De aflossing door voorwaartse doorschrijding

14056. Bij de voorwaartse doorschrijding zal de overnemende eenheid zodanig **gegroepeerd** worden, dat zij haar taak na de doorschrijding direct kan uitvoeren. De overdragende eenheid zal zich zodanig aanpassen, dat de doorschrijding wordt begunstigd en maximale steun kan worden gegeven.

14057. In de volgende **situaties** wordt een aflossing door voorwaartse doorschrijding uitgevoerd.

- wanneer een aanval in dezelfde richting wordt voortgezet met andere eenheden
- wanneer de aanvalsrichting wijzigt of een extra nadering wordt gebruikt door de inzet van de reserve
- wanneer de aanval wordt ingezet op een gestabiliseerd deel van het front
- wanneer een tegen(voorbereidings)aanval wordt uitgevoerd
- wanneer terrein in front van de huidige posities bezet moet worden om het gevecht onder gunstiger omstandigheden voort te zetten

14058. De planning van een voorwaartse doorschrijding geschiedt op dezelfde wijze als de aflossing ter plaatse. Het **plan voor de doorschrijding** bevat onder meer de volgende elementen:

- detailregelingen voor verkenningen door commandanten van de overnemende eenheden, ook op lagere niveaus
- vastgestelde aanlooproutes, uitgangsgebieden, doorschrijdingspunten, bewegwijzering, begidsing en identificatie
- maatregelen voor de ruimtelijke ordening, wanneer delen van de overnemende formatie tijdelijk in het vak zullen blijven zoals reserves, vuursteun-, commandovoerings- en gevechtsverzorgingselementen
- uitwisseling van meldingsfunctionarissen en de tijdstippen en duur van de co-locatie van commandoposten
- het openhouden en/of overnemen van uitgestelde hindernissen in front van de af te lossen formatie.
- prioriteit in weggebruik (verkeersleidingsplan)

14059. Bij de **uitvoering van de voorwaartse doorschrijding** biedt de overdragende eenheid de overnemende eenheid bescherming tijdens de ont-plooiing voor de aanval. De gehele doorschrijding moet in **één vloeiende beweging** worden uitgevoerd. De daadwerkelijke doorschrijding is beperkt tot de eenheden die daadwerkelijk het gevechtscontact overnemen.

Een gemechaniseerde brigade heeft twee of drie geschikte **routes** nodig voor de gepantserde eenheden met laterale verbindingsroutes. Daarnaast zijn een of twee gedekte routes voor de genie- en gevechtsverzorgingssteuneenheden benodigd.

Eerst dienen de verkenningselementen te doorschrijven, gevolgd door gevechts- en gevechtssteunelementen. Er moet worden **voorkomen** dat hergroepering in het gebied van de te doorschrijven eenheid plaatsvindt.

De **verantwoordelijkheid** voor het gevecht wordt op het tijdstip waarop de aanval begint overgenomen door de aanvalstroepen. De overdragende troepen blijven onder TACOM, zolang de gevechtseenheden vanuit hun opstellingen kunnen steunen. De artillerie en mortieren van de overdragende troepen dienen de aanvalstroepen te blijven steunen tot maximale schootsafstand vanuit de oorspronkelijke stellingen.

DOORSCHRIJDING BIJ DE OPERATIE 'LIGHTFOOT' OP 24 OKTOBER 1942**De situatie van het Duitse Afrika-Korps**

De El-Alamein-lijn markeerde de meest oostelijke grens van de opmars van de As-legers onder leiding van veldmaarschalk Rommel. De poging van Rommel om een snelle doorbraak naar Alexandrië te forceren werd verhinderd door de Engelsen in de slag bij Alam Haifa in de eerste weken van september 1942. Door de brandstof-, voedsel- en munitietekorten was Rommel gedwongen zich ter verdediging in te richten. Hij deed dit tussen de noordrand van de oost-west lopende Quattara-depressie en de kust en net ten westen van El Alamein. Deze lijn was één van de weinige mogelijkheden voor een verdediging zonder omtrekkings- of omvattingmogelijkheden. Rommel wilde in deze lijn met name tijd winnen voor zijn herbevoorrading om later een definitieve aanval richting Cairo te ondernemen, voordat de Geallieerden te sterk zouden zijn geworden.

De El-Alamein-lijn was een statische, infanteriesterke verdediging over een breedte van 60 km en met een diepte van 8 tot 13 km. De eerste strook was 1 tot 2 km diep en bestond uit voorposten, omvangrijke anti-tankmijnenvelden en een loopgravenstelsel. De tweede strook was de hoofdverdedigingslijn en was eveneens bezet door infanterie-eenheden met anti-tankgeschut en ook in ruime mate voorzien van anti-tankmijnen. In totaal werden meer dan een half miljoen anti-tankmijnen gebruikt. De derde strook bestond uit artillerie, twee Italiaanse en twee Duitse padivs. De padivs moesten elke doorbraak met een tegenaanval ongedaan maken, maar door het chronische brandstofgebrek konden alleen de twee Duitse padivs één keer worden ingezet.

De situatie van 8 (BR) Leger

De toestand van 8 (BR) Leger onder leiding van gen Montgomery verbeterde in de laatste weken van september en de eerste weken van oktober dagelijks. De Engelsen slaagden erin een aanzienlijk overwicht op te bouwen, waardoor zij in staat waren medio oktober 1942 het offensief in te zetten teneinde de Asmogendheden in Noord-Afrika te verslaan.

Het offensief van 8 (BR) Leger (operatie 'Lightfoot') voorzag in een misleidingsoperatie, waarin o.a. 13 Lk in het zuiden een aanval uitvoerde om de Duitsers te verleiden hun padivs daar in te zetten. Het zwaartepunt van het offensief lag in het noorden, waar een aanval door 30 Lk (met 1, 2, 9 en 51 Infdiv) op 24 okt voor dagaanbreken een inbraak in de El-Alamein-lijn moest maken. Daarna zou 10 Lk (met 1 en 10 Padiv) de aanval in de ochtend voortzetten naar de diepte van het vijandelijke gebied.

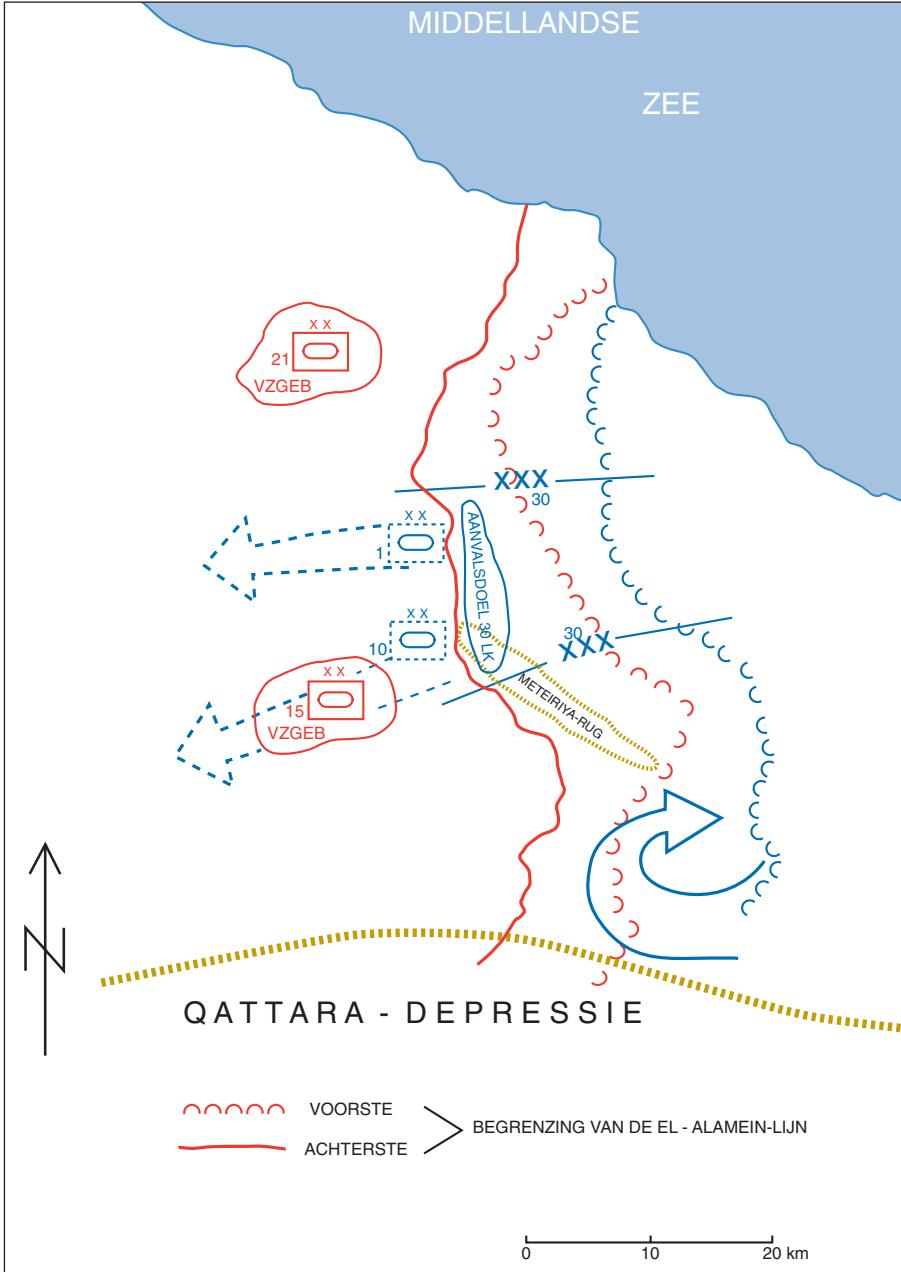
30 Lk was geconcentreerd op het nemen van zijn aanvalsdoelen en het aantrekken van de meest noodzakelijke elementen voor de consolidatie (antitankgeschut, artillerie en eigen tanks). 10 Lk diende 30 Lk voorwaarts te doorschrijven via twee corridors, die elk uit drie doorgangen bestonden. De tanks van 10 Lk dienden deze smalle doorgangen op een doortastende wijze in colonne te passeren, om snel opstellingen voorbij de door de infanteriedivisies van 30 Lk genomen aanvalsdoelen in te nemen en zo voorbereid te zijn op het afslaan van Duitse tegenaanvallen.

De plannen van de infanteriedivisies van 30 Lk voorzagen niet in het nemen van gebieden voorbij de opgedragen doelen, ten gunste van het uitbreken door de tanks van 10 Lk. De plannen beperkten zich tot het maken van doorgangen, vooral voor de eigen tanks en ondersteunende voertuigen.

Het verloop van de operatie “Lightfoot”

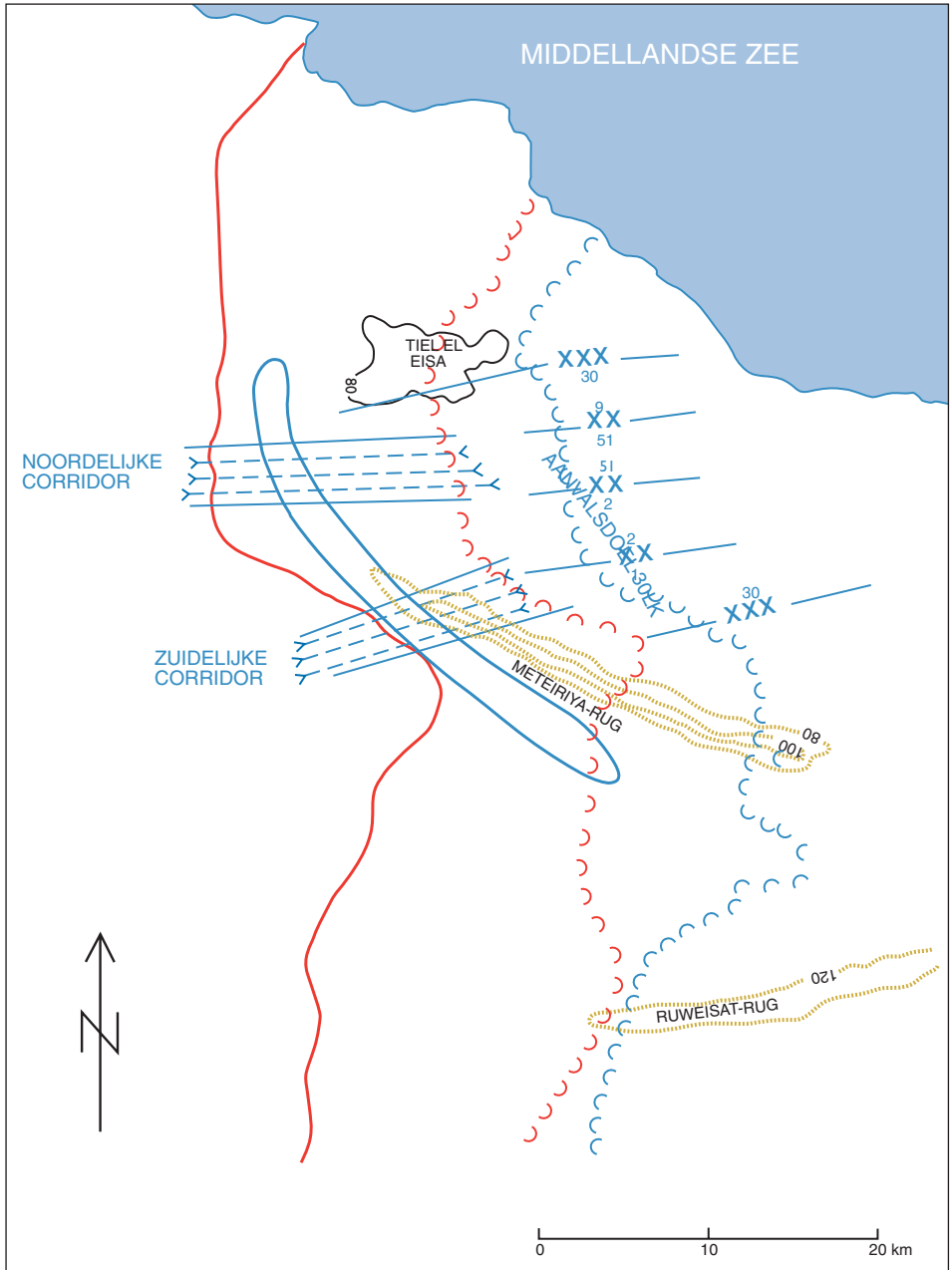
(Zie ook het krijgshistorisch voorbeeld op pagina 82)

In de nacht van 23 op 24 oktober was de aanval door 30 Lk niet overal even succesvol. 2 en 9 Infdiv hadden hun aanvalsdoelen omstreeks middernacht genomen, maar 1 en 51 Infdiv hadden bij dagaanbreken op 24 okt hun aanvalsdoelen nog niet bereikt. Bij alle infanteriedivisies ondervonden de tanks en

ondersteunende voertuigen vertraging door mijnruimacties, achtergebleven weerstand en onduidelijke commandovoeringsrelaties.

Deze opstoppingen hadden grote gevolgen voor de eenheden van 10 Lk. 1 Padiv verliet om 19.30 uur zijn verzamelgebied en de voorhoedes passeerden omstreeks middernacht de startlijn van 30 Lk. Alhoewel 9 Infanteriedivisie reeds om 01.00 u een doorgang gereed had, werd de voorhoede van 1 Padiv hier tot 04.00 u

10 Lk was geconcentreerd op het aantrekken van de meest noodzakelijke elementen voor de consolidatie (antitankgeschut)...

(Foto SMG)

opgehouden door vijandelijk vuur en niet-geruimde mijnen. Bij dagaanbreken bereikte de voorhoede de door 9 Infdiv genomen aanvalsdoelen. 1 Padiv was echter niet in staat te passeren, omdat effectief Duits vuur dat verhinderde.

10 Padiv ondervond soortgelijke problemen. Alhoewel 2 Infanteriedivisie zijn aanvalsdoel omstreeks 23.00 uur genomen had, kon een voorhoede van 10 Padiv niet eerder dan enkele uren na dagaanbreken op 24 oktober de doorgang passeren. Toen deze voorhoede eenmaal trachtte uit te breken, werden 16 tanks vernietigd door vuur van Duits antitankgeschut en mijnen.

Om 09.00 uur was het offensief feitelijk tot staan gebracht. De pantserdivisies van 10 Lk waren niet in staat de infanteriedivisies van 30 Lk te passeren en van colonneformatie over te gaan in een ontplooid formatie. Artilleriesteen was niet beschikbaar, omdat de batterijen van zowel 10 als 30 Lk opgesloten zaten in lange colonnes en soms zelfs hun verzamelgebied nog niet hadden verlaten. De opstoppingen waren zo groot, dat bij 10 Padiv de achterste delen bij dagaanbreken nog steeds in het verzamelgebied stonden. Divisietroepen, de beide legerkorpsartilleriegroepen en de verzorgingseenheden van de infanteriedivisies stonden bumper aan bumper op de routes.

Dagaanbreken bracht ook de algemene behoefte aan spreiding met zich mee. Deze spreiding creëerde een nog grotere chaos. Verliezen werden veroorzaakt door niet-geruimde mijnenvelden, achtergebleven Duitse weerstanden, vijandelijk artillerievuur en eigen vuur. "Het hele gebied leek op een zeer slecht georganiseerde parkeerplaats", zo werd de chaos later omschreven. Montgomery gaf in de loop van 24 oktober aan 8 Leger de opdracht de aanval tegen de avond opnieuw in te zetten. Deze poging faalde compleet, omdat men door de chaos nog steeds niet in staat was voldoende gevechtskracht te ontplooiën. Daarmee werd de operatie 'Lightfoot' definitief afgeblazen. Pas op 2 november werd het offensief opnieuw, onder de naam operatie 'Supercharge' ingezet. Met hoge verliezen werd de El-Alamein-lijn toen wel doorbroken en nam het Britse leger het initiatief in Noord-Afrika.

Conclusie

De operatie 'Lightfoot' faalde om een aantal redenen. Eén van de redenen was de mislukking van de voorwaartse doorschrijding. De vermenging van zes divi-

sies uit twee legerkorpsen creëerde immers een immens coördinatieprobleem, dat in de planningsfase niet was opgelost. Maar vooral was de inbraak, van waaruit de voorzetting van de aanval door de gepantserde formaties moest worden voortgezet, niet diep genoeg. Interessant is daarbij dat korte tijd later, bij de beslissende slag bij El Alamein, vrijwel exact dezelfde fout werd gemaakt. Slechts tegen zeer hoge verliezen bij de voorste infanterie- en genie-eenheden konden de gevolgen van deze fout worden hersteld.

Bron: Michael Carver, "El Alamein", MacMillan Publishing Company, New York, 1962.

De aflossing door een achterwaartse doorschrijding

14060. Een achterwaartse doorschrijding vindt plaats **in het kader van een verdedigend of vertragend gevecht** of van verdedigende of vertragende gevechtsacties. De hogere commandant kan de achterwaartse doorschrijding opdragen wanneer hij een verdedigende of vertragende eenheid het gevecht in het toegewezen vak wil laten beëindigen en wanneer hij het gevechtscontact wil overdragen aan andere eigen troepen. Deze laatste zullen daartoe (tenminste tijdelijk) een verdediging moeten voeren. Het doel daarvan is de overdragende troepen tijd en ruimte te bieden zich te verplaatsen over een zodanige afstand dat zij geen gevaar meer lopen over de grond te worden aangevallen.

14061. Bij de achterwaartse doorschrijding wordt de overgeevende eenheid zodanig **gegroepeerd**, dat zij het gevecht kan afbreken. De overnemende eenheid wordt zodanig ontplooid, dat zij haar taak kan uitvoeren, zodra zij de verantwoordelijkheid heeft overgenomen. Daartoe kan een **overnamelijijn** worden vastgesteld met één of meer van de volgende karakteristieken. De overnamelijijn wordt gekozen:

- vóór het gebied, van waaruit de vijand de verdedigende opstellingen kan waarnemen
- zodanig dat nauwe doorgangen, die de overnemende eenheid moet gebruiken, beschermd worden

Verder moet de overnamelijijn:

- tenminste tijdelijk verdedigd kunnen worden
- herkenbaar zijn in het terrein

De overnamelijijn wordt bepaald door de hogere commandant van de bij de achterwaartse doorschrijding betrokken eenheden. Het is mogelijk dat de overnamelijijn samenvalt met vooruitgeschoven opstellingen van de overnemende eenheid. Achter de overnamelijijn moeten goede laterale verplaatsingsmogelijkheden beschikbaar zijn om alternatieve doorschrijdingspunten mogelijk te maken

14062. De **voorbereiding** van een achterwaartse doorschrijving voert de commandant uit op dezelfde wijze als die van een aflossing ter plaatse en de **voorwaartse doorschrijving**. Het plan voor de achterwaartse doorschrijving kan daarnaast nog de volgende elementen bevatten:

- regelingen voor het uitvoeren van verkenningen door commandanten van de overdragende formaties of eenheden, ook op lagere niveaus
- maatregelen voor de ruimtelijke ordening, wanneer delen van de overdragende eenheid tijdelijk in het vak zullen blijven, zoals reserves, vuursteun-, commandovoeringssteun- en gevechtsverzorgings-elementen
- openhouden of overnemen van uitgestelde hindernissen

14063. **Uitvoering van de achterwaartse doorschrijving**. De achterwaartse doorschrijving is gecompliceerd doordat zij wordt beïnvloed door de **tijdsdruk** waaronder de uitvoering in de regel plaats vindt.

De **volgorde** moet een vroegtijdige terugkeer van gevechtsverzorgingssteuneenheden mogelijk maken, zodat de routes vrij zijn voor de verplaatsing van de gevechts- en gevechtssteuneenheden.

De daadwerkelijke doorschrijving is **beperkt tot de eenheden die werkelijk het gevechtscontact overdragen**. Er moeten voldoende routes, gidsen, verkeersleiding en faciliteiten aan de te doorschrijven formatie worden toegewezen om een snelle verplaatsing door het vak van de overnemende eenheid te verzekeren. De commandant van de overnemende eenheid moet voldoende gevechtskracht ontplooiën om de overnamelijnen en doorschrijdingspunten tijdelijk te kunnen verdedigen tot de achterwaartse doorschrijving is voltooid.

De hogere commandant bepaalt welke commandant de **verantwoordelijkheid** voor de operatie draagt, wanneer het gevecht in de overnamelijnen aanvangt. Zodra de eerste delen van de overdragende eenheid de overnamelijnen zijn gepasseerd, komen zij onder TACOM van de commandant van de troepen in de overnamelijnen. Deze bevelsverhouding blijft totdat de achterwaartse doorschrijving is voltooid.

Steun van de overnemende eenheid aan de overdragende eenheid eindigt, wanneer de laatste gevechtseenheden het vak hebben verlaten. Voor de diverse bevelsniveaus zal er een tijdsverschil liggen tussen de momenten waarop de verantwoordelijkheid wordt overgenomen.

Functies van militair optreden

Commandovoering

14064. Beide commandanten zijn tijdens de aflossing op dezelfde locatie aanwezig en ontplooiën (delen van) hun commandoposten op dezelfde locatie voor de duur van de aflossing. Na de overdracht van verantwoordelijkheid voor het gevecht komen de delen van de overdragende eenheid, die op dat moment nog niet zijn afgelost, TACOM de overnemende commandant. Zodra deze zijn afgelost en het vak verlaten hebben, komen zij weer onder bevel van hun eigen commandant.

14065. De aflossing moet plaatsvinden binnen de door de hogere commandant aangegeven **tijdsperiode**. Alleen als de ontwikkeling van de tactische situatie een aanpassing noodzakelijk maakt en dit past binnen het oogmerk van de hogere commandant, kan hiervan worden afgeweken. Zodra de overname heeft plaatsgevonden meldt de overnemende commandant dit aan zijn hogere commandant.

14066. De commandant van de overnemende formatie neemt het **initiatief tot coördinatie en planning**. Liaison dient te worden uitgebracht, indien niet gecolocceerd kan worden of voorafgaande aan de co-locatie. Dit proces dient vroegtijdig te beginnen. De overnemende formatie voert met steun van de overdragende eenheid detailverkenningen uit.

Coördinatielijnen, een overnamelijijn (bij de achterwaartse doorschrijding) en het toewijzen van routes en gebieden voor het onderbrengen van eenheden, commandoposten en installaties, dienen in onderlinge coördinatie plaats te vinden.

Bij de doorschrijding hebben de plannen van de overnemende eenheid in principe prioriteit boven de plannen van de overdragende eenheid.

Inlichtingen

14067. Voor het effectief steunen van de aflossing moeten de G2/S2 van de overnemende en overdragende eenheid vroegtijdig over dezelfde inlichtingen beschikken. Het is daarom noodzakelijk dat de overnemende commandant in een vroeg stadium zijn inlichtingenbehoefte formuleert zodat deze verwerkt kan worden in het verzamelplan van de overdragende eenheid. Deze moet zijn verzamelorganen inzetten om aan deze inlichtingenbehoefte te voldoen. Indien door een schaarste aan verzamelorganen prioriteiten moeten worden gesteld, liggen deze bij de commandant die het gevechtscontact overneemt.

Manoeuvre

14068. Mobiliteit is bij de aflossing essentieel. Zij draagt bij tot beperking van de concentratie aan middelen. Er moet veel aandacht worden besteed aan een vlotte doorstroming op de verschillende routes. Dit vereist een gerichte inzet van wegherstelcapaciteit, gevechtsverkeersleiding en het voorbereiden van alternatieve routes en overgangen.

Vuursteun

14069. Maatregelen op het gebied van vuursteun en *airspacecontrol* zijn van groot belang om fratricide te voorkomen en gelijktijdig de vijand afbreuk te kunnen doen. De overdragende eenheid zal altijd vuursteun geven aan de overnemende eenheid.

14070. Bij de **aflossing ter plaatse** wordt het plan voor de vuursteun door de overnemende eenheid overgenomen. De verantwoordelijkheid voor de vuursteuncoördinatie berust bij de overnemende eenheid en deze neemt derhalve ook het initiatief voor onderlinge coördinatie. Regelingen over de veiligheid van eigen troepen, zoals de veiligheidslijn van de overdragende eenheid worden zo nodig aangepast aan de wensen van de aflossende eenheid. De artillerie van de overdragende formatie zal zo nodig vuursteun geven aan de overnemende formatie en kan door de hogere commandant ingezet worden voor vuurversterking van de overnemende formatie.

De overname van de verantwoordelijkheid voor de vuursteun moet zonder onderbreking in de vuursteun geschieden. De overname wordt gecompliceerd doordat artillerie-eenheden meerdere eenheden steunen. Bovendien nemen deze eenheden zelden gelijktijdig het gevecht over. Tijdens de aflossing laat de af te lossen eenheid luchtnabijsteun en gevechtveldinterdictie uitvoeren, zoals dat voor de uitvoering van haar gevecht noodzakelijk is. De wensen van de overnemende eenheid worden daarbij verwerkt.

14071. Voor de **voorwaartse doorschrijding** worden de volgende maatregelen ter bevordering van de continuïteit van de vuursteun genomen.

- Stellinggebieden van eenheden die de overnemende formatie steunen, moeten zo gelegen zijn dat steun ook na de doorschrijding mogelijk blijft.
- Vuurplanning voor een aan de doorschrijding voorafgaande voorbereidende beschieting geschiedt door de formatie die zowel de overnemende als de overdragende eenheid onder bevel heeft.
- Regelingen over de veiligheid voor eigen troepen (zoals de veilig-

heidslijn) worden door de artillerie van de aflossende formatie vastgesteld.

- Vuursteeneenheden van de overgeevende formatie steunen de overnemende formatie maximaal vanuit hun oorspronkelijke stellingen.

Voor de **achterwaartse doorschrijding** worden de volgende maatregelen voor de vuursteun genomen.

- De commandant van de overnemende formatie wijst stellinggebieden toe aan de vuursteeneenheden van de overdragende formatie.
- Bij de vuurplanning wordt uitgegaan van het vuurplan van de overnemende formatie. De noodzaak hiertoe ligt vooral in de relatie tussen het vuurplan en de gerealiseerde hindernissen voor de opstellingen van de verdedigende eenheden.
- Maatregelen voor de veiligheid van eigen troepen, zoals de veiligheidslijn, worden door de overnemende eenheden getroffen en bekend gesteld.
- Vuursteeneenheden van de overnemende formatie steunen vanuit initiële opstellingen de doorschrijding maximaal. Daartoe wordt vroegtijdig liaison uitgebracht door de doorschrijdende vuursteeneenheden naar de aflossende vuursteeneenheden.
- Artillerie van de overdragende formatie kan na de doorschrijding en afhankelijk van de vervolgpdracht, door de hogere commandant ingezet worden voor vuurversterking van de overnemende formatie.

Bescherming

14072. **Geniesteun** aan de aflossing door middel van wegverkenning, wegherstel van de doorschrijdingsroutes en het maken van alternatieve overgangen over hindernissen, geschiedt door de vakverantwoordelijke commandant op verzoek van de doorschrijdende formatie. De genie van de te doorschrijden formatie moet gedetailleerde hindernisinformatie voorbereiden. Het hindernissenplan wordt door de doorschrijdende eenheid volledig overgenomen. Wanneer hierin wijzigingen moeten worden aangebracht, kan de genie van de af te lossen formatie deze reeds voor de aflossing (zoveel mogelijk) uitvoeren, tenzij dit de geheimhouding schaadt. Daarnaast is steun voor de aanleg van veldversterkingen mogelijk. Genie-eenheden hebben tijd nodig om de verschillende hindernissen over te dragen.

14073. Prioriteiten voor de **luchtverdediging** tijdens de aflossing worden gelegd bij de bescherming van troepenconcentraties op de doorschrijdingsroutes en in afwachtingsgebieden. De prioriteiten van de overdragende en de overnemende formatie moeten tijdig op elkaar worden afgestemd. Als de overgeevende formatie over weinig of geen organieke

Prioriteiten voor de luchtverdediging tijdens de aflossing...

Foto: Mediacentrum KL

luchtverdedigingseenheden beschikt, laat de overnemende formatie zijn luchtverdedigingseenheden zo snel mogelijk stelling nemen. Omgekeerd zal de overgeevende formatie zijn luchtverdediging zo lang mogelijk in stelling laten indien de overnemende formatie over weinig of geen luchtverdedigingseenheden beschikt.

14074. De intentie tot aflossing dient voor de vijand verborgen te blijven. **Misleidingsmaatregelen** moeten de indruk geven, dat de normale activiteiten worden voortgezet. Aanvullende beschermingsmaatregelen kunnen noodzakelijk zijn om de verhoogde kwetsbaarheid in deze overgangssituaties te compenseren. Misleidingsmaatregelen omvatten de voortzetting van het normale activiteitenpatroon, zoals patrouillegang, verzorgingsverkeer en verbindingen. Dit betekent ook dat de overnemende eenheid radiostilte handhaaft. Doorschrijdende eenheden moeten zo kort mogelijk in afwachtingsgebieden verblijven.

Verzorging

14075. Gedurende de aflossing geeft de te doorschrijden formatie zo mogelijk verzorgingssteun aan de doorschrijdende formatie. Dit heeft met name betrekking op gewondenafvoer, bergingssteun en de bevoorradings met brandstoffen en munitie. De hogere commandant kan de overdragende formatie opdragen voorraden over te dragen die niet benodigd zijn voor de vervolgoopdracht. Niet direct benodigde delen van verzorgingseenheden van de overdragende formatie zullen zo vroeg

mogelijk naar achteren worden verplaatst en gedumpte voorraden kunnen worden overgenomen door de overnemende formatie.

Sectie 5 - Contact maken met eigen troepen

14076. Het contact maken met eigen eenheden is een operatie waarin een eenheid, in niet door eigen troepen beheerst gebied, andere eigen eenheden ontzet, onder bevel neemt of versterkt.

14077. Het kan noodzakelijk zijn de vijand tussen eigen eenheden te vernietigen voordat contact kan worden gemaakt. Beide eenheden kunnen naar elkaar toe bewegen. Het maken van contact kan onder de volgende omstandigheden plaats hebben:

- met ingesloten of afgesneden troepen, die zich ter rondomverdediging hebben ingericht of een uitbraak uitvoeren
- met luchtmobiele, luchtlandings- of geïnfiltreerde eenheden in hun bruggenhoofd

In het laatste geval wordt het maken van contact in de regel gevolgd door een voorwaartse doorschrijding of een aflossing ter plaatse.

14078. Bij het contact maken zijn twee of meer eenheden betrokken, die een gelijke of verschillende opdracht kunnen hebben. Het kan noodzakelijk zijn vijandelijke troepen buiten gevecht te stellen, die zich tussen de betrokken eenheden bevinden.

Planning

14079. **Operationeel raamwerk.** De commandant die het contact maken opdraagt, kan operaties in de diepte uitvoeren om de vijand te misleiden en zijn reserves te binden. De **nabijoperatie** is gericht op het uitvoeren van de aanval en het realiseren van het contact. De **achtergebiedsoperatie** is gericht op het beschermen van flanken en het verzekeren van de gevechtsverzorgingsteun.

14080. De opdracht tot het maken van contact is altijd gerelateerd aan een vervolgoopdracht. De noodzaak contact te maken kan voortvloeien uit het operatieconcept. Die noodzaak kan ook blijken tijdens de uitvoering van een operatie. Veelal zal een tijdstip worden opgedragen voor het maken van contact. Bij de planning zijn de volgende **punten van belang**:

- coördinatie van de manoeuvre tussen de betrokken eenheden
- bevelsverhoudingen en verantwoordelijkheden
- verbindingen

Uitvoering

14081. Operaties om contact te maken zijn van **offensieve aard**. De grootte en samenstelling van de eenheid wordt bepaald door de operatie om contact te maken en door de daarop volgende operatie. Gepantserde eenheden zijn het meest geschikt, zeker wanneer er een overwicht aan vuurkracht en mobiliteit vereist is om door de vijand heen te breken.

14082. Bij het maken van contact gelden de volgende **overwegingen**.

- Snelheid om de vijandelijke reactie te verkleinen en zo de kwetsbare periode te verkorten, is geboden.
- Het contact wordt zo mogelijk tot stand gebracht door verkennings-eenheden, die zich voor de hoofdmacht bevinden. Dit vereenvoudigt de coördinatie aanzienlijk.
- Vervolgoperaties dienen zo snel mogelijk te worden ingezet om het succes van het tot stand brengen van contact uit te buiten.

Functies van militair optreden

Commandovoering

14083. De hogere commandant stelt de bevelsverhoudingen en verantwoordelijkheden vast voor het maken van contact. Hij kan ervoor kiezen zelf de leiding te nemen of de ene eenheid bij de andere onder bevel te stellen. Daarbij krijgt de commandant, die uiteindelijk de vervolgooperatie uitvoert (de overnemende commandant) de verantwoordelijkheid. Indien de bevelsverhouding niet is aangegeven, heeft de commandant van de grootste eenheid het bevel.

14084. Het zo spoedig mogelijk realiseren van liaison en andere verbindingen is een voorwaarde voor succes. Het initiatief moet hierbij uitgaan van de manoeuvrerende eenheid. Naast liaison moeten verbindingssplannen, verbindingsoorders, waarmedingsystemen, roepnamen en frequenties worden uitgewisseld.

Te nemen coördinatiemaatregelen zijn onder meer:

- vaststellen van coördinatielijnen
- vaststellen van contactpunten
- vaststellen van een veiligheidslijn(en)
- maken van doorgangen en het begidsen bij hindernissen
- verdelen van frequenties en uitwisselen van verbindinggegevens
- afspreken van herkenningmaatregelen

Inlichtingen

14085. **Inlichtingen** over vijandelijke locaties, verplaatsingen, acties en sterktes moeten voortdurend en zo snel mogelijk worden uitgewisseld. Ook het tijdig uitwisselen van informatie over terrein en hindernissen is noodzakelijk.

Manoeuvre

14086. Mobiliteitsbevorderende maatregelen zijn essentieel. Het vrijmaken van routes en het maken van alternatieve overgangen of doorgangen door hindernissen is vereist om de gewenste snelheid te bereiken.

Vuursteun

14087. Vuursteuncoördinatiemaatregelen zijn gecompliceerd. Kort voor het daadwerkelijk contact, wordt de veiligheidslijn zo dicht mogelijk bij de opstellingen gelegd om de contact makende troepen maximale vrijheid van handelen te verschaffen. Speciale aandacht vereist luchtnabijsteun in het gebied tussen beide eenheden.

Bescherming

14088. De eenheid die zich niet beweegt, moet de eigen hindernissen markeren of van doorgangen voorzien. Daarnaast kan het noodzakelijk zijn na het herstel van contact, tijdelijke verdedigende opstellingen in te laten richten. Als één van beide eenheden statisch is, coördineert de commandant van deze eenheid de luchtverdediging in het gebied van contact.

Verzorging

14089. Bijzondere maatregelen zijn nodig indien een omsingelde eenheid wordt ontzet en deze zich vervolgens moet verplaatsen. Afhankelijk van de duur van de omsingeling en eventuele vervolgooperaties voor beide eenheden is herbevoorrading, hulp bij de afvoer van defect materieel en geneeskundige verzorging noodzakelijk. Indien contact tot stand wordt gebracht met luchtmobiele of luchtlandingseenheden, zullen deze in de regel zelf in gevechtsverzorgingssteun voorzien, zodat de contact makende eenheid zijn inspanning geheel op de vervolgo opdracht kan richten.

Sectie 6 - Afbreken van het gevecht

14090. Het afbreken van het gevecht is een operatie, waarin een **eenheid in gevechtscontact zich losmaakt van de vijand**. Het afbreken van het

gevecht wordt in beginsel gevolgd door een verplaatsing in de vorm van een terugtocht. Daarbij tracht de hoofdmacht buiten gevechtscontact te blijven. De terugtocht kan - afhankelijk van de vervolgoopdracht - gericht zijn op het definitief onttrekken van de hoofdmacht aan het gevechtscontact of het elders opnieuw aangaan van het gevecht. Dit laatste zal vaak voorkomen tijdens defensieve acties en bij het vertragend gevecht. De groepering - inbegrepen die van verkenning- en beveiligende elementen - is te kenschetsen als een 'omgekeerde' opmarsformatie. De **achterhoede** is relatief sterk.

Kenmerken

14091. Het afbreken van het gevecht vindt plaats wanneer een eenheid zich volgens plan losmaakt van de vijand. Dit zal in de regel geschieden met toestemming of in opdracht van de hogere commandant. Het afbreken van het gevecht kan worden uitgevoerd om één of meer van de volgende **redenen**:

- Het doel van de operatie kan niet worden bereikt en de eenheid dreigt te worden vernietigd.
- Het doel van de operatie is bereikt en er is geen verdere noodzaak contact met de vijand te houden.
- De troepen moeten worden losgemaakt om deze elders te kunnen inzetten voor bijvoorbeeld voortzetten van de aanval, versterken van de verdediging of voorbereiden van de vertraging.
- Een vijandelijke omtrekking of omsingeling moet worden voorkomen.
- De vijand moet in een voor hem ongunstige positie worden gemanoeuvreed, bijvoorbeeld door open flanken te creëren.
- De voorste lijn van eigen troepen moet worden gecorrigeerd.
- De eigen troepen moeten worden onttrokken aan de uitwerking van de inzet van eigen nbc-wapens.
- Om redenen van gevechtsverzorging, bijvoorbeeld indien een formatie niet langer verzorgd kan worden.

Planning

14092. **Operationeel raamwerk.** De commandant, die de opdracht of toestemming voor het afbreken van het gevecht heeft gegeven, voert de diepe operatie uit met het oogmerk de vijand zodanig te binden dat hij geen achtervolging kan inzetten.

14093. De afbrekende eenheid richt zijn **nabijoperatie** op het verbreken van het gevechtscontact, waarbij zo snel mogelijk een zo groot mogelijke afstand tot de vijand wordt verkregen. De nabijoperatie wordt zoda-

nig georganiseerd dat een snelle achterwaartse verplaatsing gecombineerd wordt met afdoende beveiligingsmaatregelen. Verminderd zicht vergemakkelijkt het afbreken, maar bemoeilijkt een geordende verplaatsing. Bij goed zicht en in open terrein kunnen in de regel alleen gepantserde eenheden het gevecht afbreken. Infanterie kan dit bij goed zicht alleen in bedekt of geaccidenteerd terrein. Rook en verschietbare mijnevelden kunnen bijdragen aan het afbreken.

Hoe nauwer het gevechtscontact is, hoe moeilijker het gevecht is af te breken. Wanneer eenheden ook niet met inzet van alle eigen middelen het gevecht kunnen afbreken, moeten zij gesteund worden door andere eenheden en luchtmacht. In open terrein kunnen gevechtshelikopters in deze omstandigheden een essentiële rol spelen.

14094. Het afbreken van het gevecht kan worden **bevorderd** door:

- verkennen van routes en opstellingen
- verbeteren van bestaande routes en verkeersregelingen, inbegrepen regulering van civiel en vluchtelingenverkeer
- bezetten van beheersende terreindelen van waaruit de vijand invloed kan uitoefenen op de operatie
- verbeteren van bestaande hindernissen en deze beheersen met vuur
- gebruiken van indirect vuur en rook om de waarnemingsmogelijkheden van de vijand te beperken en zijn opmarsnelheid te vertragen

Gebruik van rook...

Foto: Mediacentrum KL

De achtergebiedsoperatie wordt vooral gericht op het vrijmaken en vrijhouden van de **terugtochtroutes** en het beveiligen van deze routes. Hiertoe is een verkeersleidingsorganisatie noodzakelijk. Deze wordt uitgebracht tot achter de opstellingen van de dekkingstroepen.

14095. Bij het afbreken van het gevecht doen zich de volgende **kritieke factoren** voor:

- het moment van het afbreken van het gevecht en het losmaken van de tegenstander
- het bewaren van cohesie tussen de subeenheden
- het beveiligen van de terugtochtroutes

14096. De keuze voor het exacte moment en de wijze van afbreken van het gevecht dient **zo mogelijk op eigen initiatief** plaats te vinden. Men kan dan kiezen voor het moment en de mate van vijandelijke druk, die dan bestaat. De nadruk ligt dan op misleiding en geheimhouding.

14097. Het afbreken van het gevecht kan zowel bij dag als bij nacht plaatsvinden. Factoren die het **moment** mede bepalen, zijn:

- de vervolgpdracht
- de gesteldheid van weer en terrein
- de situatie bij de vijand en het verwachte vijandelijke optreden
- de toestand van de eigen eenheid

14098. De **gevechtskracht** wordt bij het afbreken in drie delen verdeeld:

- a. **Dekkingstroepen.** Deze hebben als taak het beveiligen van de achterwaartse verplaatsing van de hoofdmacht vanuit opstellingen achter de laatste posities van die hoofdmacht. Daarna kunnen de dekkingstroepen optreden als achterhoede bij de verplaatsing van de hoofdmacht.
- b. **Hoofdmacht.** Deze verplaatst zich na het afbreken achterwaarts, zo mogelijk in één doorgaande beweging. De hoofdmacht beveiligt zo nodig het afbreken uit haar opstellingen door het achterlaten van een beveiligend element. De grootte en taak van dit beveiligend element wordt bepaald door de vijandelijke druk op het moment van afbreken.
- c. **Eventuele reserves.** Deze zullen met name worden ingezet in onvoorziene situaties, die een bedreiging vormen voor de achterwaartse verplaatsing. Vaak zal het niet mogelijk zijn vooraf een reserve aan te wijzen. Zo nodig kan een op dat moment vrij beschikbare eenheid voor het optreden in die onvoorziene situatie worden aangewezen.

14099. Het plan voor het afbreken van het gevecht moet zo **eenvoudig** mogelijk zijn. Wisselingen in de groepering moeten hierbij zo mogelijk

worden vermeden. De volgende aspecten verdienen bijzondere aandacht:

- verrassing en misleiding
- maximaal gebruik van dekking
- voldoende terugtochtroutes en een goed verkeerscontroleplan

Uitvoering

14100. Het afbreken van het gevecht vindt plaats in de volgende fasen:

- a. **Verzorgingseenheden** verplaatsen zich achterwaarts.
- b. **Dekkingstroepen** nemen opstellingen in achter de huidige opstellingen en reserves worden in afwachtingsgebieden ondergebracht. Doorschrijdingen en achterwaartse verplaatsingen worden voorbereid, evenals de volgende stellingen van de artillerie.
- c. De **hoofdmacht** valt terug uit haar opstellingen, zo nodig onder achterlating van beveiligende elementen. Wanneer de hoofdmacht het gevechtscontact heeft verbroken en op veilige afstand is, laten ook de beveiligende elementen los. Deze eenheden kunnen ook hun positie handhaven tot het moment dat de vijand het afbreken van het gevecht ontdekt en een offensief optreden inzet. De beveiligende eenheden kunnen dan eerst een verdediging voeren, gevolgd door een vertraging, om zo misleiding en beveiliging te realiseren.
- d. De **beveiligende elementen** maken zich los. Indien zij zich niet los kunnen maken of niet in staat zijn te voorkomen dat de vijand de hoofdmacht inhaalt, moeten zij worden versterkt. Nadat de beveiligende elementen hun opstellingen hebben losgelaten, volgen zij de rest van de hoofdmacht en blijven zij in beveiliging voorzien door vertragend op te treden, totdat ook zij de dekkingstroepen zijn gepasseerd.
- e. Dekkingstroepen voeren hun taak in elk geval uit totdat de hoofdmacht voldoende afstand heeft gekregen. Ook daarna kunnen zij hun posities handhaven, totdat de vijand daadwerkelijk zijn aanval inzet. Zij treden dan op volgens de beginselen van het vertragend gevecht.

14101. In het **ongunstige geval** moet het afbreken van het gevecht ongepland of onder onverwacht sterke vijandelijke druk worden uitgevoerd. De fasen van de uitvoering zijn overeenkomstig paragraaf 14100 met de nodige aanpassingen van toepassing.

- In de diepte wordt een opstelling ingenomen om met delen van de hoofdmacht tijdelijk te verdedigen op naderingsmogelijkheden, waar de vijand daadwerkelijk aanvalt. Alle niet-gebonden eenheden vallen rechtsreeks terug en maken de routes vrij.
- De eenheden in gevecht vallen vertragend terug op de nieuwe opstelling, doorschrijden, reorganiseren en nemen opnieuw opstellingen in

de diepte in. Bij het terugvallen staan dan veelal geen beveiligende elementen meer ter beschikking.

Functies van militair optreden

Commandovoering

14102. De doelstelling van de operatie moet voor iedereen duidelijk zijn, hetgeen van belang is voor het moreel. Dit draagt ertoe bij dat het afbreken van het gevecht niet (ongewild) overgaat in een ongecontroleerde vlucht. Voorafgaand aan het afbreken van het gevecht dient het gebruik van de communicatiemiddelen volgens een normaal patroon te verlopen. Dit voorkomt dat de vijand vroegtijdig de bedoelingen om terug te trekken kan doorgronden. Bij aanvang van het afbreken van het gevecht dient maximale aandacht aan elektronische bescherming te worden besteed.

14103. Het **synchroniseren** van activiteiten is bij het afbreken van het gevecht essentieel. De commandant dient hierbij in ieder geval de volgende tijdstippen vast te stellen:

- het tijdstip waarvóór geen achterwaartse verplaatsingen mogen worden uitgevoerd, met uitzondering van regulier verkeer en verkenningen en vanaf welk moment de (voorst) eenheden mogen gaan ‘uitdunnen’
- het tijdstip tot welk moment de huidige positie moet worden behouden

Het laatstgenoemde tijdstip is de basis voor het hele plan.

Manoeuvre

14104. Mobiliteitsbevorderende maatregelen zijn noodzakelijk om het afbreken van het gevecht zo snel mogelijk te kunnen uitvoeren en de terugtochtroutes open te houden. De nadruk ligt op wegherstel en het in stand houden van bruggen en andere overgangen en op het voorbereiden van alternatieve overgangen. Gevechtshelikopters zijn ook bij het afbreken van het gevecht uitstekend geschikt om beveiligende elementen, dekkingstroepen en de flankbeveiliging te steunen, wanneer de vijandelijke druk groot is.

Vuursteun

14105. De artillerie wordt zodanig ontplooid dat het afbreken van het gevecht ononderbroken kan worden gesteund en dat maximale steun beschikbaar is wanneer de dekkingstroepen afbreken. Daarnaast moeten

de beveiligende elementen worden gesteund. De artillerie kan een deel van het misleidingsplan (rook) en het hindernissenplan uitvoeren.

Bescherming

14106. Het met minimale verliezen terugkeren bij eigen troepen is het uitgangspunt bij het afbreken van het gevecht. Daarom krijgt bescherming veel nadruk. Het moreel van de formatie kan ernstig te lijden hebben als hier onvoldoende aandacht aan wordt besteed.

14107. **Contramobiliteitsmaatregelen** richten zich vooral op het ontzeggen aan de vijand van het gebruik van bruggen en overgangen. Genie-eenheden worden met name ingezet bij beveiligende elementen, dekkingstroepen en flankbeveiliging om hindernissen te leggen in front van de vijand. Hierbij hoort het stellen van voorbereide vernielingen en het sluiten van doorgangen door aangebrachte hindernissen op terugtochtroutes. Het gebruik van verstrooibare mijnen is bij het afbreken van het gevecht een geschikt middel om snel onvoorziene vijandelijke naderingen af te sluiten.

14108. Luchtverdedigingsmiddelen worden bij voorkeur ingezet op kritieke punten langs de terugtochtroute (kwetsbare locaties en mogelijke landingsplaatsen van vijandelijke luchtmobiele eenheden of luchtlandingseenheden).

14109. Operationele veiligheid is erop gericht te voorkomen dat de vijand de aanval inzet, zodra het afbreken van het gevecht is begonnen. Dit betekent dat alle verdedigingsactiviteiten, ingerepen de beveiliging in front en het gebruik van communicatiemiddelen gewoon moeten worden voortgezet. Voorbereidingen van opstellingen op de flank en in de diepte door de beveiligende elementen en dekkingstroepen moeten gemaskeerd worden uitgevoerd.

Verzorging

14110. Het plan voor de gevechtsverzorgingssteun moet verzekeren dat waardevolle voorraden, zoals brandstof en munitie, niet in vijandelijke handen vallen. Alle niet direct noodzakelijke verzorgingseenheden en voorraden moeten zich op een zo vroeg mogelijk tijdstip achterwaarts verplaatsen. Indien voorraden in vijandelijke handen dreigen te vallen, moet worden overgegaan tot vernietiging.

14111. Het zwaartepunt van de onderhoudsinspanning tijdens het afbreken van het gevecht ligt bij het behoud van mobiliteit van de afbreken-

de eenheden en de inzetbaarheid van de wapensystemen van de beveiligende elementen. Een goede organisatie van berging en afvoer langs terugtochtroutes is belangrijk.

14112. Vervoer van gewonden door de lucht kan de geneeskundige verzorging gedurende het afbreken van het gevecht ten goede komen. Indien het afbreken van het gevecht over grote diepte geschiedt, zal het ontplooiën van geneeskundige verzorgingsinstallaties in gebied dat uiteindelijk wordt prijsgegeven aan de vijand, niet kunnen worden vermeden. Dit stelt bijzondere eisen aan de reactietijd voor deze installaties.

15

Optreden onder bijzondere omstandigheden

Sectie 1 - Algemeen

15001. Dit hoofdstuk beschrijft gevechtsoperaties, die worden uitgevoerd onder invloed van bijzondere weers- en terreinomstandigheden. Het gaat hierbij om gevechtsoperaties die worden beïnvloed door grote kunstmatige of natuurlijke hindernissen, door extreme koude, door woestijngebieden, door oerwouden, door polderland en door bergland. Soms komen combinaties van deze omstandigheden voor (bijvoorbeeld extreme koude en bergland). Ook komen deze bijzondere omstandigheden voor in combinatie met omstandigheden zoals die zich voordoen in bossen, oorden en bij verminderd zicht. (De laatste komen in het gemiddelde terrein frequenter voor.) De hoofdstukken en secties dienen dan in combinatie met elkaar te worden gelezen.

Sectie 2 - Overschrijden en doorbreken van hindernissen

Inleiding

15002. Een hindernis is een terreingesteldheid, terreinvoorwerp of constructie, van natuurlijke aard of kunstmatig aangebracht, uitgebreid of gewijzigd, waardoor troepenbewegingen worden gestopt, belemmerd, vertraagd of van richting veranderd. Om een hindernis te overschrijden of te doorbreken is speciale uitrusting of munitie nodig. Een hindernis maakt vaak deel uit van een hindernisgordel. Tactisch samenhangende, in de diepte geëchelonneerde hindernisgordels vormen een hindernissenstelsel.

15003. Een hindernis kan remmend of stoppend zijn. Deze hinderniswaarde is relatief en verschilt per niveau. Een hindernis is stoppend indien een enkel voertuig de hindernis niet op eigen kracht kan overwinnen. Een hindernis is remmend indien hulpmiddelen vereist zijn of tijd nodig is voor het overwinnen van deze hindernis. Een remmende hindernis kan de formatie of eenheid wel over- of doorschrijden, maar dit levert een aanmerkelijk tijdsverlies op. Een stoppende hindernis voor een formatie of eenheid, betekent dat deze eenheid met zijn organieke middelen niet in staat is de hindernis te overschrijden of doorschrijden.

15004. Hindernissen die moeten worden doorbroken of overschreden zijn rivieren, kanalen, meren, andere grotere wateroppervlakten, mijnenvelden, en overige hindernissen.

Rivieren, kanalen, meren en grotere wateroppervlakten (hierna allen met 'rivieren' aan te duiden) hebben de meeste hinderniswaarde wanneer er geen vaste oeververbindingen meer voorhanden zijn. Omtrekking is over het algemeen niet mogelijk. De noodzaak om de hindernis te overschrijden wordt te voren vastgesteld. Het overschrijden van waterhindernissen wordt in deze sectie verder rivierovergang genoemd.

Mijnenvelden zijn gebieden waar - al dan niet volgens een vast patroon - anti-tank- en/of anti-personeelsmijnen zijn gelegd. Ze liggen gewoonlijk onder waarneming en vijandelijk vuur en zijn niet altijd te voorzien, vooral niet wanneer het verschietbare of verstrooibare mijnsystemen betreft. Mijnenvelden kunnen een tijdelijk karakter hebben, wanneer de toegepaste mijnen voorzien zijn van een instelbare tijdsduur of wanneer ze op afstand zijn te wapenen. Het maken van doorgangen door mijnenvelden vereist de inzet van (pantser)genie.

Overige hindernissen, zijn bijvoorbeeld geaccidenteerd of moerassig terrein, kraters, tankgrachten en geulen, verticale wanden en hellingen, besmette gebieden, inundaties, uitgebreide (draad)versperringen.

15005. In deze sectie worden alleen het overschrijden van waterhindernissen en het doorbreken van mijnenvelden besproken. De beginselen die hiervoor gelden zijn op gelijke wijze van toepassing op overige hindernissen. Overigens zullen deze overige hindernissen veelal op de lagere niveaus worden overschreden of doorbroken. Het formatieniveau dient in dit geval aan het bataljonsniveau voldoende geniesteun toe te wijzen.

Kenmerken

15006. Een overschrijding of doorbreking staat nooit op zichzelf, maar wordt gevoerd in het kader van een aanvallend, verdedigend of vertragend gevecht. Het doel van de overschrijding of doorbreking wordt hiervan afgeleid. Indien geen gevechtscontact met vijandelijke grondstrijdkrachten is te verwachten, vormen hindernissen belemmeringen voor de verkeersstromen. Het accent ligt dan op een gecoördineerde inzet van de oversteekmiddelen en een vloeiende afwikkeling van het verkeer. Indien wel gevechtscontact met vijandelijke grondstrijdkrachten is te verwachten, dan is het onderscheid tussen een overschrijding of doorbreking in voorwaartse of achterwaartse richting van belang. Het

overschrijden in voorwaartse richting komt voor bij de opmars, aanval of achtervolging. De overschrijding in achterwaartse richting komt voor bij de verdediging, vertraging of terugtocht.

15007. Elke hindernis kan worden overwonnen, indien voldoende tijd en middelen beschikbaar zijn. Het gebruik van bestaande overgangen of doorgangen en het overschrijden of doorbreken, voordat de vijand hierop kan reageren, is te prefereren. Het omtrekken kan minder tijd kosten dan het overschrijden of doorbreken; mogelijk is dat juist de vijandelijke intentie. Als een hindernis niet te omtrekken is, moet naar plaatsen worden gezocht waar de vijand het overschrijden of doorbreken niet verwacht. In combinatie met misleiding is het mogelijk de vijand te verrassen en het eigen optreden te begunstigen.

15008. Het overwinnen van een hindernis is een kritiek moment. Tijdens dit overwinnen treedt immers een scheiding der middelen op, waardoor de mogelijkheid bestaat dat een eenheid partieel door de vijand verslagen wordt. Bovendien wordt niet beschikt over een optimale manoeuvreerimte en is de vijand doorgaans in staat vuur uit te brengen op de hindernis. De verplaatsing over een hindernis en de daarop volgende ontplooiing van eenheden moet dan ook strak worden geleid om het momentum te handhaven en tempoverlies door verkeerschaos te vermijden. Bovendien moet over voldoende middelen worden beschikt om op een vijandelijke reactie te kunnen reageren.

15009. Verminderd zicht is een gunstige omstandigheid voor het overschrijden of doorbreken van hindernissen. Het beschermende effect van verminderd zicht wordt gedeeltelijk teniet gedaan door nachtzichtapparatuur.

15010. Indien een hindernis wordt verdedigd moet het overschrijden of doorbreken worden voorafgegaan door het neutraliseren van vijandelijk vuur en het tenminste met vuur beheersen van de plaats waar overschreden of doorbroken wordt.

Planning

15011. Er worden twee soorten overschrijding of doorbreking onderscheiden:

- a. gelegenheidsovergang of -doorbreking
- b. voorbereide overgang of doorbreking

15012. De gelegenheidsovergang of -doorbreking wordt uitgevoerd met een geringe voorbereiding en met de middelen die direct ter beschikking staan. Een dergelijke operatie dient te worden uitgevoerd, voordat

de vijand de tijd en ruimte krijgt om te reageren en zijn tegenmaatregelen te nemen.

15013. De voorbereide overgang of doorbreking vereist grondige verkenning, gedetailleerde planning, uitgebreide voorbereiding en gebruik van speciale genie-uitrusting. Zij vindt plaats op grond van de complexiteit van de hindernis of wanneer de gelegenheidsovergang of -doorbreking is mislukt. Bij een gelegenheidsovergang kunnen veel maatregelen achterwege blijven; zij heeft meer het karakter van het aanvallend gevecht. Welke maatregelen wel worden toegepast is afhankelijk van de situatie.

*De rivierovergang vergt een grondige verkenning.
Foto: Mediacentrum KL*

15014. Bij de planning van het overschrijden of doorbreken van hindernissen gelden de volgende overwegingen.

- Het operationeel raamwerk wordt bepaald door de operatie, waarvan het overschrijden of doorbreken deel uitmaakt.
- Adequate en tijdige inlichtingen, mede gebaseerd op recente verkenningen, dienen:
 - de aard en de omvang van de hindernis te bevestigen
 - bij te dragen aan het besluit om een gunstige gelegenheid te kiezen en zonder uitgebreide voorbereidingen de operatie uit te voeren
- Verkeerscontrolemaatregelen zijn een essentieel deel van elk plan; de tijdsplanning maakt hier deel van uit.
- Er dienen zoveel mogelijk misleidingsmaatregelen te worden gebruikt.
- Er moet in voldoende mate in vuursteun en luchtverdediging kunnen worden voorzien.

Voorwaartse rivierovergang

15015. Een overschrijding van een waterhindernis (verder rivierovergang genoemd) vindt plaats in drie elkaar gedeeltelijk overlappende fasen:

- a. stormovergang
- b. uitbouwfase
- c. consolidatiefase

In de fase van de **stormovergang** wordt vaste voet aan vijandelijke zijde van de hindernis verkregen. De vijand wordt het uitbrengen van direct vuur op de oversteekplaats(en) onmogelijk gemaakt. Deze fase vervalst, indien vijandelijke troepen geen weerstand bieden.

De stormovergang.

Foto: Mediacentrum KL

In de **uitbouwfase** wordt het vermeesterde gebied tot een bruggenhoofd vergroot. De afmetingen van dit bruggenhoofd moeten zodanig zijn dat de vijand geen geleid indirect vuur op de oversteekplaats kan uitbrengen.

In de **consolidatiefase** wordt de troepenmacht in het bruggenhoofd zodanig opgebouwd dat de aanval, opmars of achtervolging kan worden voortgezet.

15016. Indien mogelijk wordt een gelegenheidsovergang uitgevoerd over een breed front met meerdere overgangsplaatsen, zodat de vijandelijke verdediging wordt opgesplitst en de kans op een succesvolle oversteek wordt vergroot. Het zwaartepunt wordt vervolgens gelegd, waar de oversteek geslaagd is. Daar worden reserves ingezet. Bij een voorbereide overgang wordt initieel een zwaartepunt gevormd.

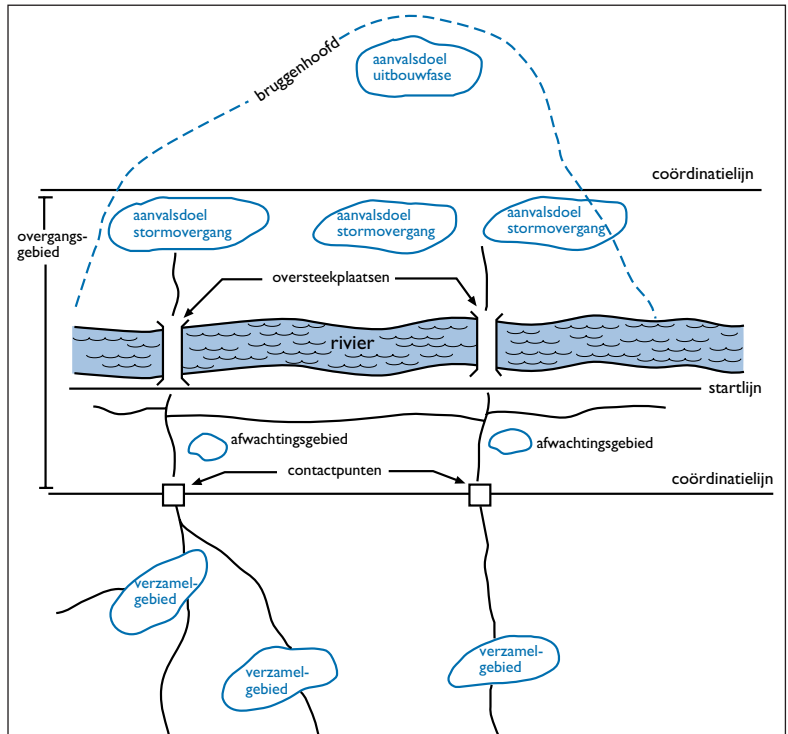
Het gebied, waarin de rivier overschreden wordt, dient aan de volgende eisen te voldoen.

- Het gebied moet beschikken over oversteekplaatsen met alternatieven. Deze plaatsen dienen voldoende te zijn gespreid om de kwetsbaarheid te verminderen en de flexibiliteit te vergroten. Als vuistregel geldt dat ongeveer tweemaal zoveel overgangplaatsen gepland en voorbereid worden als nodig voor het verkeersaanbod.
- De oversteekplaatsen moeten zo mogelijk buiten vijandelijke waarneming liggen.
- Het gebied moet voldoende routes naar de oversteekplaatsen en laterale routes hebben met een voldoende classificatie en capaciteit.
- Het gebied moet mogelijkheden bieden voor het inrichten van afwachtingsgebieden, waar de troepen verblijven, voordat zij zich naar de oversteekplaatsen verplaatsen. Deze afwachtingsgebieden moeten beschikken over voldoende spreidingsmogelijkheden, goed begaanbare wegen van en naar de oversteekplaatsen en goede dekingsmogelijkheden. Zij worden ingericht op enige afstand van de oversteekplaatsen.
- Het gebied moet aan vijandzijde over voldoende ruimte beschikken voor het maken van een bruggenhoofd. In dit terrein moet zo nodig een verdediging kunnen worden gevoerd en het moet mogelijk zijn zonder oponthoud uit het bruggenhoofd te breken.
- Het gebied moet aan eigen zijde van de rivier beschikken over voldoende mogelijkheden voor het inrichten van een vuurbasis en stellinggebieden.
- Op ruime afstand van de oversteekplaatsen moeten verzamelgebieden liggen, waarin troepen ondergebracht worden om zich voor te bereiden op de overgang.

15017. De formatiecommandant kan een overgangsgebied vastleggen dat is gereserveerd voor de daadwerkelijke uitvoering van de overgang, indien de tactische situatie of de aard van de hindernis dit vereist. De diepte van een overgangsgebied wordt zo klein mogelijk gehouden en is afhankelijk van de aard van de rivier en de infrastructuur op beide oevers. Tot het gebied behoren de wegen langs de rivier, die laterale verplaatsingen mogelijk maken. Als richtlijn geldt een diepte van 3 km aan elke zijde van de rivier. Zij wordt begrensd door coördinatielijnen.

15018. Voor de commandovoering in het overgangsgebied kan een **riviercommando** worden aangewezen, dat belast is met de uitvoering van de overgang en daartoe gebiedsverantwoordelijkheid heeft. Het riviercommando wordt pas geactiveerd, nadat er geen gevechtshandelingen aan de rivier meer plaats vinden, dus na de stormovergang.

Afbeelding 7: Schematische weergave voorwaartse rivierovergang.

In het riviercommando zijn in elk geval de verkeersleiding en de genie vertegenwoordigd. Daarnaast kan het nodig zijn vertegenwoordigers van logistiek, verbindingen en eov en liaisons van overstekende formaties op te nemen.

Het riviercommando is verantwoordelijk voor:

- de organisatie en inrichting van afwachtingsgebieden, voorzover deze in het overgangsgebied liggen
- de verplaatsing naar en over de hindernis binnen het overgangsgebied
- de inrichting en het in bedrijf houden van de oversteekplaatsen, inclusief eventuele alternatieve oversteekplaatsen

Het riviercommando kan ook worden belast met taken die samenhangen met de rivierovergang, zoals wegherstel-, luchtverdedigings-, verzorgings- en beveiligingstaken in het overgangsgebied. Het commando moet in dat geval wel worden versterkt. De eenheden die in dit verband een rol spelen, worden doorgaans onder tacon van het riviercommando gesteld.

15019. De formatiecommandant bepaalt de prioriteiten en de volgorde van het overgangsschema. Deze kunnen tijdens de operatie nog wijzigen. Een verbinding tussen de tactische commandant en het riviercommando is daarom essentieel.

15020. Om de oversteekplaatsen voortdurend in bedrijf te kunnen houden, moet brugslaguitrusting in reserve worden gehouden.

15021. In het overgangsplan regelt de verantwoordelijke commandant de rivierovergang in tijd en ruimte. Het overgangsplan is deel van het operatieplan; de genieofficier draagt hieraan bij. Het overgangsplan bevat onder meer de volgende elementen:

- oversteekplaatsen, alternatieve oversteekplaatsen, aan- en afvoerwegen
- inzet van de genie met oversteekmaterieel
- overgangsgebied met riviercommando (indien van toepassing)
- coördinatielijnen en controlepunten
- bijzondere verbindingsaanwijzingen
- afwachtingsgebieden en marsroutes
- groepering, volgorde en gedacht verloop in tijd
- beschermingsmaatregelen

15022. Met de stormovergang wordt vaste voet aan de overzijde van de hindernis verkregen. Deze wordt bereikt door:

- infiltratie
- varen, doorwaden of diepwaden
- luchtmobiele inzet

De eenheid die de stormovergang uitvoert, heeft de taak zoveel manoeuvreer ruimte te creëren dat de vijand niet meer in staat is direct vuur uit te brengen op oversteekplaatsen.

15023. De aanvalstroepen die de stormovergang uitvoeren, zullen gewoonlijk eerst voorwaarts doorschrijden door eenheden die opstellingen hebben ingenomen aan de eigen zijde van de rivier. Deze eenheden steunen de eenheid die de stormovergang uitvoert met direct en indirect vuur.

15024. Bij het begin van de stormovergang overschrijden de aanvalstroepen de startlijn. Deze ligt gewoonlijk op de eigen oever, zo dicht mogelijk tegen de rivier.

15025. Wanneer in de stormovergang de aanvalsdoelen zijn bereikt, kan het overgangsgebied worden geactiveerd. De genie zal de voorbereiding van de oversteekplaatsen afronden en de verkeersleiding zal ontplooiën. Het riviercommando moet in staat zijn het overgangsplan snel aan te passen aan een wijziging van het zwaartepunt of aan onvoorziene gebeurtenissen bij de oversteekplaatsen. De rivierovergang is zeer kwetsbaar wanneer ze door de vijand is gelocaliseerd. Het kan nodig zijn bruggen op te breken in vloten, zich te verplaatsen of rook te gebruiken om de oversteekplaatsen te maskeren.

De genie zal de voorbereiding van de oversteekplaatsen afronden.

Foto: Mediacentrum KL

Aan de overzijde wordt het gebied door de hoofdmacht verder uitgebouwd tot een bruggenhoofd. Deze elementen doorschrijden of omtrekken de aanvalstroepen, die de stormovergang hebben uitgevoerd en nemen de volgende aanvalsdoelen in. Het bruggenhoofd is daarmee geformeerd.

15026. In de consolidatiefase wordt de rest van de hoofdmacht aange trokken, zodat een uitbraak uit het bruggenhoofd mogelijk wordt. Oversteekplaatsen worden zo nodig aangepast zodat ook minder terreinvaardige voertuigen kunnen oversteken.

Voor de voortzetting van de aanval, opmars of achtervolging is onder meer vastgelegd welke eenheden dit uitvoeren. Het gereedstellen van deze eenheden wordt nog gerekend tot de rivierovergang, omdat het van invloed is op het gebruik van de oversteekplaatsen en het overgangsg gebied.

Achterwaartse rivierovergang

15027. De achterwaartse rivierovergang vindt plaats tijdens het verdedigend of vertragend gevecht of bij een terugtocht. Daarbij is er gewoonlijk tevens sprake van een achterwaartse doorschrijding door een eenheid die de verdediging voert achter de rivier. Deze eenheid heeft gebiedsverantwoordelijkheid en is dus belast met het beschikbaar stellen en in bedrijf houden van de oversteekplaatsen. De overnamelij n dient zodanig gekozen te worden, dat de oversteekplaatsen niet onder waarneming en direct vuur liggen.

Aangezien de vijand het (plaatselijk) luchtoverwicht kan hebben en zijn luchtsteun tegen de oversteekplaatsen zal concentreren, is de luchtverdediging van de schaarse oversteekplaatsen van bijzonder belang. Daarnaast dienen de oversteekplaatsen nog beveiligd te worden tegen ander vijandelijk ingrijpen (zoals luchtmobiel optreden, infiltrerende verkenningseenheden, sabotageploegen, enzovoorts).

15028. Eenheden die niet nodig zijn voor het ondersteunen van het gevecht moeten zo snel mogelijk over de rivier worden teruggetrokken en het overgangsgebied verlaten. Gedurende deze fase moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaande bruggen. Het kan nodig zijn extra bruggen of vloten in te zetten. Hierbij kan het noodzakelijk zijn gebruik te maken van een riviercommando.

15029. De gevechtseenheden vallen terug over de rivier onder dekking van direct en indirect vuur door eenheden aan de eigen zijde van de rivier. De snelheid van de overgang is afhankelijk van de druk die de vijandelijke aanval of opmars levert. Nadat alle gevechtseenheden de rivier hebben overschreden, worden de bruggen teruggetrokken, ontmanteld of vernield en eventuele mijnenvelden gesloten.

15030. Indien de vijandelijke druk gering is en de oversteekplaatsen voldoende capaciteit hebben, dan vindt de terugkeer onder normale gevechtsverkeersleiding plaats. Het instellen van een riviercommando is dan niet noodzakelijk.

15031. Wanneer de terugkeer van de eenheid aan vijandelijke zijde van de rivier door vijandelijke druk sneller verloopt dan is voorzien, moeten de terugkerende eenheden eerst in afwachtingsgebieden worden opgevangen. Dit moet ook gebeuren wanneer de capaciteit van de oversteekplaatsen onvoldoende is om het verkeersaanbod te verwerken. Er is in beide gevallen extra ruimte nodig aan vijandelijke zijde van de rivier, die moet worden verdedigd.

Doorbreken van mijnenvelden

15032. Bestaande doorgangen door mijnenvelden moeten zo mogelijk met een geleendheidsdoorbreking worden vermeersterd. Wanneer dit niet mogelijk is, zal het noodzakelijk zijn een voorbereide doorbreking uit te voeren. Om een doorbreking met succes te kunnen uitvoeren, moet een commandant tenminste over de volgende inlichtingen beschikken:

- voorste en achterste begrenzing (diepte) van de mijnhindernis
- sterkte en locatie van vijandelijke eenheden die de mijnhindernis kunnen bestrijken

15033. De doorbreking is er in de eerste plaats op gericht smalle doorgangen door het mijneveld te maken, waardoor uitgestegen infanterie en gevechtsvoertuigen de andere zijde van de hindernis kunnen bereiken. In hoeverre dit in een voorbereidende fase kan gebeuren, hangt af van de situatie ter plaatse: terrein, toestand van de vijand, hindernissoort en beschikbare doorbraakmiddelen. Deze doorgangen kunnen zo nodig later worden verbreed. Het mijneveld moet op zoveel mogelijk plaatsen tegelijkertijd worden doorbroken.

*De doorbreking is er in de eerste plaats op gericht smalle doorgangen door het mijneveld te maken.
Foto: Mediacentrum KL*

15034. Verkenningen van vijandelijke mijnevelen moeten zich ook richten op het vaststellen van doorgangen voor patrouilles. Afhankelijk van de toestand van de vijand moeten uitgestegen troepen de overzijde van het mijneveld bereiken om daar een bruggenhoofd tot stand te brengen. Nadat er doorgangen zijn gemaakt, moeten aan beide zijden verkeerscontroleposten worden uitgebracht, aangevuld met bergingsmiddelen.

15035. Wanneer de voorste eenheid het mijneveld heeft doorschreden en aan de overzijde beveiligende opstellingen heeft ingenomen, kunnen genie-eenheden de doorgangen verbreden en markeren. Verkeerscontroleorganen begeleiden het doorschrijden van de hoofdmacht door het mijneveld. Het volledig ruimen van de hindernis kost een aanzienlijke hoeveelheid personeel en materieel. Daarom zal dit in gevechtsoperaties alleen gebeuren indien dit noodzakelijk is.

15036. De commandovoering zal op een lager niveau plaatsvinden dan bij de rivierovergang. Binnen een formatie kunnen op meerdere plaatsen onafhankelijk van elkaar doorgangen worden gecreëerd.

Functies van militair optreden

Commandovoering

15037. De nauwe relatie tussen het gevecht om een bruggenhoofd te formeren en de organisatie van het gebruik van de doorgangs- en oversteekplaatsen met de bijbehorende routes, vereist een centrale planning en uitvoering. De formatiecommandant is hiervoor verantwoordelijk.

15038. Elk bevelsniveau dat betrokken is bij een rivierovergang zal een geniecommandant onder bevel of in steun hebben. Deze is verantwoordelijk voor de technische uitvoering van de oversteek of de doorbreking. Geniecommandanten zijn op hun niveau verantwoordelijk voor de volgende aspecten:

- geven van genieadvies
- verzekeren van verbindingen tussen de genie-eenheden
- aanwijzen van oversteekplaatscommandanten

15039. De oversteekplaatscommandant is een functionaris van een genie-eenheid met de volgende verantwoordelijkheden:

- aanleggen, openhouden en in bedrijf houden van de oversteekplaats en de bijbehorende toe- en afritten
- leiden van de oversteek en geven van aanwijzingen aan troepen die de oversteekplaats gebruiken
- adviseren van de verkeerscontroleorganen

15040. De commandant moet de geniecommandant op de hoogte houden van zijn oogmerk en plannen, eventueel door gebruik van liaison. Zo is de geniecommandant in staat zijn beoordeling van de toestand te maken en advies te geven. Bovendien geeft dit de mogelijkheid voor het riviercommando en de oversteekplaatscommandanten om ook bij beperkte communicatiemogelijkheden de overgang of doorbraak uit te voeren.

Inlichtingen

15041. De inlichtingenvorbereiding van de operatie moet uitsluitend geven over de aard en de omvang van hindernissen en steunt de commandant in zijn besluitvorming over de eventuele omtrekking van de hindernis, de gelegheids- of de voorbereide overgang of doorbreking.

Manoeuvre

15042. Zie paragrafen 15011 tot en met 15036.

Vuursteun

15043. Bij het uitvoeren van een overgang of doorbreking van een hindernis is het noodzakelijk te beschikken over voldoende luchtsteun en over grondgebonden vuursteun. De artillerie- en mortiereenheden worden in het kader van de nabijsteun zo opgesteld dat zij alle fasen van de overgang kunnen ondersteunen. De primaire taak van de vuursteun-eenheden is het verlenen van nabijsteun aan de eenheden in het bruggenhoofd. Tevens kunnen vuursteun-eenheden met het afgeven van rook de vijandelijke waarneming op de doorbraak- of oversteekplaatsen bemoeilijken. Indien slechts tijdelijk en plaatselijk luchtoverwicht kan worden bevochten, dient de tijd en de plaats van de overgang met de luchtstrijdkrachten te worden gecoördineerd. Vooral tijdens de stormovergang en bij het vestigen van het bruggenhoofd is luchtoverwicht onontbeerlijk.

Bescherming

15044. Eenheden die de overgang of doorbreking van een hindernis uitvoeren zijn kwetsbaar voor vijandelijke vuursteun en luchtstrijdkrachten. Hoewel elke eenheid verantwoordelijk is voor zijn eigen luchtnabijbeveiliging is het noodzakelijk luchtverdedigingseenheden in te zetten bij de doorgangen of oversteekplaatsen en de bijbehorende routes. De inzet van luchtsteun en eigen helikopters tijdens de stormovergang en uitbouwfase dwingt tot coördinatie van het gebruik van het lucht-ruim, vooral op brigade- en divisieniveau.

Verzorging

15045. De eenheid die vaste voet aan vijandelijke zijde van de hindernis moet verkrijgen, dient over voldoende voorraden te beschikken. De eenheden die de stormovergang of de doorbreking uitvoeren zijn immers tijdelijk van hun logistieke aanvoer afgesneden. In het overgangsplan zullen bijzondere maatregelen moeten worden genomen voor de tijdige opvoer van brandstof en munitie. Tevens moet rekening gehouden worden met een snelle en evenwichtige opbouw van voorraden aan beide zijden van de hindernis, voor het geval de oversteekplaatsen verloren gaan.

Voor de overschrijding van waterhindernissen is een grote hoeveelheid extra materieel benodigd, zoals boten, transportmiddelen en brugslag-materieel. Deze behoefte legt een beslag op een deel van de logistieke capaciteit.

In het overgangsplaan dient de geneeskundige afvoer te zijn opgenomen. Zolang het niet mogelijk is geneeskundige inrichtingen aan de overzijde van de hindernis te ontplooien, moeten gewonden worden afgevoerd naar de eigen zijde van de hindernis. Het is daarom noodzakelijk op zo kort mogelijke afstand geneeskundige inrichtingen met chirurgische capaciteit te ontplooien. Afvoer geschiedt bij voorkeur per helikopter.

Sectie 3 - Optreden bij extreme koude

Inleiding

15046. Het gevecht onder extreem koude weersomstandigheden vereist speciale technieken, training en uitrusting. Sneeuw, ijs, vorst en nevel zijn omstandigheden die hierbij te verwachten zijn. Wind versterkt hierbij het koude-effect op de mens.

Karakteristieken

15047. Extreem koude omstandigheden hebben een aantal ingrijpende effecten op het optreden. Na terugkeer van de normale omstandigheden zijn deze effecten gewoonlijk snel verdwenen. Het weer is vaak erg onvoorspelbaar. Afhankelijk van plaats en tijd kunnen de omstandigheden zeer snel veranderen. De volgende effecten zijn te onderkennen.

- Strenge vorst vergroot de begaanbaarheid van daarvóór nog onbegaanbaar of slecht begaanbaar terrein. De hinderniswaarde van de waterlopen vermindert of verdwijnt geheel onder aanhoudende extreme koude.
- Hevige sneeuwval kan de verplaatsing over tot dan toe begaanbaar terrein onmogelijk maken. Men kan dan slechts van het wegennet gebruik maken nadat ruimingswerkzaamheden zijn verricht.
- Omvangrijke terreingedeelten kunnen na extreme koude door dooi voor voertuigen onbegaanbaar worden.
- Het inzetbaar houden van wapensystemen, voertuigen en ander materieel vergt speciale maatregelen, middelen en voorzieningen. Metalen en kunststoffen worden onder extreem koude omstandigheden hard en broos.
- De levensomstandigheden voor het personeel zijn bijzonder zwaar en stellen hoge eisen aan het fysieke weerstandsvermogen. Maatregelen tegen bevriezing en uitdroging zijn noodzakelijk. Speciale voorzieningen voor de kleding, uitrusting, voeding en geneeskundige verzorging moeten de vereiste gevechtskracht op peil houden. Door de koude is het vaak onmogelijk om langdurig in onverwarmde opstellingen te verblijven zonder gevaar voor koudeletsel.

- Het maken van ingravingen en dekkingen is problematisch. Beide kunnen gewoonlijk slechts met behulp van springstoffen worden gerealiseerd.
- Na sneeuwval moeten speciale maatregelen worden getroffen voor camouflage.
- Het effect van artillerie- en mortiervuur is aanzienlijk minder door het smorend effect van sneeuw.
- Het gebruik van brandstof is hoger dan normaal. Dit is het gevolg van het gebruik voor verwarmingsdoeleinden, nodig om uitval te voorkomen.
- Semi-arctische gebieden kennen veel uren daglicht in de zomer en weinig uren daglicht in de winter. Scherpe wind reduceert de waarnemingsmogelijkheden met het blote oog.

De levensomstandigheden voor het personeel zijn zwaar.

Foto: MVD-DV

Planning en uitvoering

15048. Extreme koude beïnvloedt alle (gevechts)handelingen: deze kosten veel **meer tijd** dan onder normale omstandigheden. De invloed van het koude weer op het terrein en op het vijandelijke en eigen optreden is meestal aanleiding tot aanpassing van plannen. Er moet zekerheid over bestaan dat eenheden onder deze extreme omstandigheden kunnen **overleven** en voor langere tijd kunnen worden ingezet. Dit vereist adequate training en uitrusting en een aangepaste organisatie. Het gevecht wordt gewoonlijk gevoerd door **relatief kleine eenheden**, die dat zelfstandig gedurende lange tijd kunnen volhouden. Wijzigingen in de groepering in de loop van het gevecht zijn vaak moeilijk te realiseren.

15049. **Aanvallend gevecht.** Tijdens extreem koud weer is succes verzekerd indien de aanvaller er in slaagt de vijandelijke gevechtseenheden te scheiden van hun gevechtsverzorgingssteun. Zonder voedsel en brandstof om te overleven loopt de effectiviteit van gevechtseenheden drastisch terug. Als gevolg van het zoveel mogelijk samentrekken van opstellingen worden rug en flanken van de verdediger meestal slechts bewaakt en ontstaan goede mogelijkheden de vijand te omtrekken. Zware sneeuwval, storm en mist bieden uitstekende mogelijkheden voor een verrassende aanval. Langdurige strenge vorst leidt tot het verlies aan hinderniswaarde van waterlopen, moerassen en meren. Wel zullen bewegingen in een winters landschap eerder worden opgemerkt. De aanval wordt vertraagd, omdat meer tijd aan personele en materiële verzorging moet worden besteed.

15050. **Verdedigend en vertragend gevecht.** Meestal is de hoeveelheid beschikbaar personeel voor gevechtsacties onder extreem koude weersomstandigheden beperkt. Bovendien is het aanleggen van verdedigende opstellingen moeilijk. Hierdoor kan vaak een verdediging niet volledig worden ingericht met elkaar steunende opstellingen. Zeker (pantser)infanterie zal relatief geïsoleerd optreden vanuit verschillende, rondom verdedigde opstellingen. Voor tanks geldt dit in mindere mate. Gebruik van waarnemingsposten is noodzakelijk om de niet bezette terreindelen tussen de opstellingen onder bewaking te houden en zo de tijdige inzet van reserves mogelijk te maken. De reserves zullen daarom ook meer gedecentraliseerd worden ingezet. Daarnaast moet er rekening mee gehouden worden dat een eenmaal ingezette eenheid niet zonder meer verplaatst kan worden; hevige sneeuwval en dooi kunnen verplaatsingen zelfs onmogelijk maken. De keuze voor de initiële opstellingen is daarom zeer belangrijk. Voorts moet er rekening mee worden gehouden dat de vijandelijke naderingsmogelijkheden anders kunnen komen te liggen, dan voorzien. Gezien de onderlinge spreiding is het voor de vijand relatief eenvoudig om te infiltreren en vervolgens de logistieke verzorgingsinstallaties en de aanvoerlijnen aan te grijpen. De beveiliging van het achtergebied behoeft daarom speciale aandacht.

Functies van militair optreden

Commandovoering

15051. Bij het gevecht onder zeer koude weersomstandigheden ligt de nadruk op een centrale planning en een decentrale uitvoering. Van de commandanten op de lagere niveaus wordt naast initiatief en doorzettingsvermogen vooral aandacht voor personeelszorg verwacht. In het planningsproces dient rekening gehouden te worden met langere voor-

bereidingstijden en met een grotere behoefte aan rust, kleding en uitrusting. Bovendien neemt het vermogen van verbindingsapparatuur onder extreme koude sterk af.

Inlichtingen

15052. Sensoren zijn in deze omstandigheden geschikt voor het waarnemen gedurende een langere periode. De energievoorziening voor deze sensoren is echter beperkt. Derhalve moeten de meeste inlichtingen toch nog verworven worden door gevechtsverkenningen. Het gebruik van helikopters voor patrouillegang biedt grote voordelen.

Manoeuvre

15053. Extreem koud weer heeft veel invloed op de begaanbaarheid. Bij weinig of geen sneeuw worden over het algemeen verplaatsingen begunstigd. Hevige sneeuwval daarentegen vormt een ernstige belemmering voor verplaatsingen. Wielvoertuigen dienen te worden voorzien van sneeuwkettingen. Veel gebruikte wegen en paden moeten zo mogelijk worden geruimd. Het ruimen van mijnevelden is moeilijk onder deze omstandigheden door de (gedeeltelijk) bevroren ontstekers, verminderde effectiviteit van detectors en de complicaties bij het uitgraven. Helikopters zijn een goed alternatief voor snelle verplaatsingen, bijvoorbeeld van reserves. Het kan noodzakelijk zijn routes over bevroren waterwegen (tijdelijk) te versperren met behulp van springstoffen of door de inzet van artillerie.

15054. Helikopters kunnen ernstig worden gehinderd door hevige sneeuwval. Helikopteroperaties kunnen daardoor tijdelijk en plaatselijk onmogelijk zijn. Ook kunnen landingsterreinen en landingzones met losse sneeuw een beperking vormen voor het optreden met helikopters.

Vuursteun

15055. De effectiviteit van de wapensystemen kan sterk teruglopen, met name door de afnemende effectiviteit van batterijen, motoren en brandstoffen, oliën en smeermiddelen. Artillerie- en mortiervuur wordt minder effectief door het smorende effect van sneeuw. Luchtsteun daarentegen is vaak effectief door het gebrek aan dekkingsmogelijkheden voor de vijand. Dit geldt met name voor vijandelijke verzorgingsinstallaties en aanvoerlijnen.

Bescherming

15056. Meer dan bij andere weersomstandigheden is beschutting van personeel tegen koude en wind essentieel. Opstellingen kunnen vaak alleen met springmiddelen worden aangelegd. Ook de aanleg van dekkingen voor pantservoertuigen is problematisch. De aanleg van hindernissen kost veel tijd, materieel en springmiddelen.

Na intensieve sneeuwval vereisen de maskering en camouflage van opstellingen, personeel en materieel tijdrovende aanpassingen. De maskering van wapenopstellingen wordt deels teniet gedaan door de ijsnevel die ontstaat bij het afgeven van vuur.

15057. **Verzorging.** Bij de verzorging dient rekening te worden gehouden met hogere verbruikscijfers aan voedsel en brandstof en met een verhoogd aanbod van niet-gevechtsverliezen (koudeletsel). Omdat verplaatsingen over het algemeen trager zullen verlopen, zullen omlooptijden tussen verzorgende en gebruikende eenheden toenemen. Dit kan leiden tot extra transportbehoefte, waarvoor ook transporthelikopters kunnen worden ingezet. Indien de bevoorrading van gebruikende eenheden door de weersomstandigheden in gevaar dreigt te komen, kan hun zelfstandigheid worden verhoogd, eventueel door dumpen van voorraden. Onderhoudsactiviteiten worden bemoeilijkt. De capaciteit kan op peil blijven bij gebruik van beschutte en verwarmde werklocaties.

Sectie 4 - Optreden in woestijngebieden**Inleiding**

15058. Het optreden in woestijngebieden wordt vooral beïnvloed door de kenmerken van het **terrein**:

- het ontbreken van infrastructuur en lokale voorraden
- goede waarnemingsmogelijkheden en schootsvelden.

De **temperaturen** hebben grote invloed op het prestatievermogen van mens en materieel. Grondwater zit vaak zo diep, dat met het slaan van putten slechts kleine hoeveelheden gewonnen kunnen komen.

Kenmerken

15059. Woestijngebieden komen meestal in warme of tropische klimaatzones voor, zodat er een gecombineerd effect optreedt van klimaat en terrein. Woestijnen bestaan uit grote aaneengesloten gebieden met begaanbare bodem, nauwelijks geaccidenteed en weinig gecomparti-

menteerd door hindernissen. Daarnaast komen plaatselijk ook grote hoogteverschillen met steile rotspartijen - soms zelfs met het karakter van middelgebergte - en uitgestrekte zandduinen voor.

Het gebrek aan water maakt de woestijn tot een onherbergzaam gebied. Het is dun bevolkt met een zeer geringe infrastructuur. Bewoonde gebieden zijn zeer verspreid en uitsluitend te vinden op locaties waar water aanwezig is.

15060. De begaanbaarheid buiten de schaarse wegen vergt materieel met enige terreinvaardigheid, zoals rupsvoertuigen. Vegetatie in de woestijn is schaars, zodat camouflage veelal met kunstmatige hulpmiddelen moet plaatsvinden.

De grote waarnemings- en schootsvelden vereisen permanente rondombeveiliging, beweeglijkheid en verkenningen op grote afstand. Door de geringe oriëntatiemogelijkheden is het gebruik van navigatieapparatuur op alle niveaus noodzakelijk.

Geringe oriëntatiemogelijkheden.

*Foto: ambassade vs,
Defense Section*

15061. In de woestijn heersen grote temperatuurverschillen; overdag in de zomer tot boven 50° C en 's nachts in de winter dalend tot -45° C. Dagelijks kunnen temperatuurverschillen optreden van zo'n veertig graden. Sporadisch komen in woestijngebieden intensieve regenbuien voor. Door het ontbreken van vegetatie is de bodem dan niet in staat de grote hoeveelheid water op te nemen. Plaatselijke overstromingen zijn het gevolg. Sommige laaggelegen terreindelen (wadi's) worden dan gevaarlijk om te betreden. De wind kan zeer krachtig zijn en zandstormen ver-

oorzaken. Hierdoor kunnen eenheden volledig geïsoleerd raken. Dit kan ook leiden tot grote schade aan en slijtage van het materieel. Goed ononderbroken zicht over terrein met weinig herkenningspunten leidt vooral tot het onderschatten van afstanden. Door de luchtstijging kan het zicht worden beperkt; het effect van trillende lucht wordt bij het gebruik van kijkers vergroot. Luchtspiegelingen verstoren de vorm van objecten, vooral in verticale zin. Dit alles draagt bij aan verminderde oriëntatie- en waarnemingsmogelijkheden.

15062. **Effecten op personeel.** Het overleven in woestijngebieden gedurende een langere periode stelt hoge fysieke en mentale eisen aan het personeel. Optreden in de woestijn heeft vooral door uitdroging, blootstelling aan de zon en de hoge temperatuur een fysiek en psychisch effect. De fysieke capaciteit is geringer en er ontstaat een zeer hoog waterverbruik. Strikte discipline en extra personeelszorg is essentieel om de negatieve invloed te beperken.

Acclimatisatie is nodig om het lichaam zich te laten aanpassen aan de extreem warme omstandigheden. Over het algemeen is een periode van ongeveer vier weken daarvoor toereikend. Indien dat niet mogelijk is, moet worden gezorgd dat de inzet onder warme omstandigheden kan worden afgewisseld met een verblijf in gekoelde ruimten. Bovendien is bescherming tegen de invloeden van zonneshijn en zandstormen onontbeerlijk.

15063. **Effecten op materieel.** Hitte en zand hebben een negatief effect op veel materieel. De prestaties van helikopters verminderen aanmerkelijk. De hitte kan negatieve gevolgen hebben voor voorraden. Zand en stof hebben ook negatieve gevolgen, zoals een versnelde slijtage van het materieel. Het is daarom van groot belang zeer frequent onderhoud uit te voeren.

Planning en uitvoering

15064. In vlakke woestijngebieden wordt het gevecht voornamelijk gevoerd door gepantserde eenheden, daarbij soms gesteund door luchtmobiele en luchtgelande eenheden. De gevechten vinden meestal plaats in een groot gebied waarbij een zeer beweeglijke gevechtsvoering mogelijk is. In het algemeen zal de commandovoering niet veel verschillen van die onder normale omstandigheden; de tijd- en ruimtefactoren zullen wel afwijken.

15065. **Aanvallend gevecht.** Door de grote beschikbare ruimte leent het woestijngebied zich bij uitstek voor omvatting en omtrekking.

Aanvalstroepen dienen van de vijandelijke open flanken gebruik te maken om het vijandelijke zwaartepunt te omtrekken en in de diepte tactisch belangrijke gebieden te bezetten; hiermee wordt de vijand uitgemanoevreerd. Door het gebrek aan dekking zijn aanvalstroepen ook kwetsbaar.

15066. Nauwe samenwerking tussen grond-, luchtmobiele en luchtcomponenten is essentieel. Gedekte naderingen voor helikopters zijn lang niet altijd voorhanden, zodat de vijand deze luchtmobiele verplaatsingen relatief vroeg zal onderkennen en eenvoudig kan aangrijpen. De gevolgen van het gebrek aan camouflagemogelijkheden worden vermindert door verrassing, snelle verplaatsingen en operationele veiligheid (verbindingsdiscipline en misleiding). Het gevecht wordt bij voorkeur bij duisternis gevoerd vanwege de relatief betere bescherming, gunstige temperaturen en de mogelijkheid om zonder luchtoverwicht te vechten.

15067. **Verdedigend gevecht.** De grote waarnemings- en schootsvelden, het gebrek aan hindernissen en de vele naderingsmogelijkheden zijn de specifieke problemen voor het verdedigend gevecht. Hieraan kan tegemoet gekomen worden door het voeren van de verdediging in de diepte en het aanhouden van een sterke reserve. Initieel dient in elk geval het accent te liggen op het vaststellen van het vijandelijke zwaartepunt, zodat een concentratie van de tegenaanvalsmacht of de reserve op de vijandelijke flank of rug mogelijk is.

15068. Tactisch belangrijke gebieden in de woestijn zijn logistieke faciliteiten, knooppunten van wegen en spoorwegen, waterwingebieden, bergpassen, en dergelijke. Het behoud van woestijngebied zelf zal uiteindelijk zelden doorslaggevend zijn voor het bereiken van de doelstelling.

Een samenhangende verdediging is meestal niet mogelijk zonder een uitzonderlijk grote genie-inspanning. Bij het verdedigend gevecht zullen beide zijden veelvuldig gebruik maken van mijnenvelden.

15069. **Vertragend gevecht.** Speciale aandacht is vereist voor tijdige verkenning, de voorbereiding van opstellingen in de diepte en het handhaven van contact met de vijand om omtrekking te voorkomen. De grote schootsvelden maken het mogelijk de vijand op een zo groot mogelijke afstand aan te grijpen. Voor de steun aan het afbreken van het gevecht en de daarop volgende verplaatsing naar de diepte kan gebruik gemaakt worden van veldartillerie, vliegtuigen en gevechtshelikopters. Bovendien kan gebruik van rook deze bewegingen maskeren.

Functies van militair optreden

Commandovoering

15070. Commandoposten dienen zoveel mogelijk mobiel te worden gehouden om het beweeglijke gevecht over grote afstanden te kunnen volgen. De snelheid van het gevecht en de grote ruimte, waarin het zich afspeelt, vereisen aanvullende verbindingsmaatregelen, zoals relayeestations, satellietverbindingen en (vliegende) vooruitgeschoven commandoposten.

Inlichtingen

15071. Door de grote ruimte waarin wordt opgetreden en het hoge tempo van het gevecht, is er behoefte aan verzamelorganen met een groot bereik. Vliegende platforms zoals UAV's, tactische luchtverkenningen en helikopters zijn hiertoe bij uitstek geschikt. Ook elektronische verkenning is een belangrijk hulpmiddel, omdat het radioverkeer in deze onbewoonde gebieden nauwelijks wordt verstoord door externe invloeden.

Manoeuvre

15072. De grote ruimte in woestijngebieden leidt tot grootschalige bewegingen met lange, open flanken. Deze bewegingen maken achtergebiedsoperaties tot een kritieke factor voor het voortzettingsvermogen. De inzet van helikopters biedt aanmerkelijke voordelen.

Vuursteun

15073. De artillerie- en mortiereenheden dienen dezelfde mobiliteit te hebben en hetzelfde tempo te kunnen ontwikkelen als de gevechtseenheden. Het gebruik van artilleriewaarnemers vanuit helikopters kan door de grote waarnemingsvelden erg effectief zijn.

Bescherming

15074. Het schaars begroeide terrein biedt weinig dekking. Hieraan kan tegemoet gekomen worden door een misleidingsplan, waarin schijnopstellingen een grote rol spelen. Het gebrek aan hindernissen leidt tot een hoog verbruik aan mijnen.

Luchtoperaties zijn in woestijngebieden nagenoeg altijd mogelijk. Dit legt een groot beslag op luchtverdedigingseenheden. Door de schaarste

aan luchtverdedigingsmiddelen dient elke eenheid meer dan gewoonlijk in luchtnabijbeveiliging te voorzien.

Verzorging

15075. Het hoge tempo van de operaties in woestijngebieden leidt tot snel groter wordende omloopafstanden.

De grote behoefte aan vocht bij het personeel maken het verstrekken van drinkwater tot de meest essentiële voorziening. Meestal is ook geconditioneerde opslag en vervoer van voedsel nodig.

Het onderhoudsysteem wordt tot het uiterste belast door overmatige slijtage als gevolg van zand- en stofinvloeden. Het logistieke systeem dient zich vooral te richten op preventie van zand- en temperatuurschade van motoren en bewegende delen van uitrustingsstukken.

Het geneeskundige systeem richt zich vooral op preventie van uitdroging en infecties. De hoge temperaturen vereisen geconditioneerde behandelruimtes. Het geneeskundige systeem moet zijn voorbereid op de behandeling van verschillende woestijnziekten, zoals zonnebrand, hittestuwing, uitdroging en koudeletsels.

Sectie 5 - Optreden in oerwouden

Inleiding

15076. Oerwouden zijn uitgestrekte tropische bosgebieden die vaak voorkomen in combinatie met bergachtige of moerasachtige streken. Ze hebben een zeer dichte begroeiing met relatief weinig open plekken.

Kenmerken

15077. In oerwouden ontbreken wegen nagenoeg geheel, terwijl paden gemaakt en open gehouden moeten worden door vegetatie te kappen. Door de dichte begroeiing zijn de waarnemingsmogelijkheden en schootsvelden zeer beperkt, zodat terreindelen die gewoonlijk als tactisch belangrijk worden aangemerkt deze waarde nu niet hebben. Goede toegangswegen worden gevormd door grotere rivieren. De levensomstandigheden zijn zwaar, ook door het afmattende klimaat. Betrouwbare kaarten zijn vaak niet beschikbaar of, door gebrek aan oriëntatiemogelijkheden, van beperkte waarde. De beschikbaarheid van navigatieapparatuur compenseert dit laatste overigens volledig.

Door de dichte vegetatie zijn de waarnemingsmogelijkheden en schootsvelden zeer beperkt.

Foto: AVDKM

15078. De ongunstige terreinomstandigheden leiden tot beperkingen in de verbindingen en het ontbreken van bewegingsmogelijkheden. Helikopters zijn essentieel voor verplaatsingen en verzorgingstaken.

Planning en uitvoering

15079. De tekst van de paragrafen 0930 tot en met 0934, 11102 tot en met 11108, 12088 tot en met 12093 en 1363 tot en met 1368 is deels ook van toepassing op de planning en uitvoering van operaties in oerwouden.

15080. **Aanvallend gevecht.** De aanval wordt uitgevoerd door te infiltreren via zelf gekapte paden langs de flanken van de vijandelijke verdediging en vervolgens door aanvalsdoelen in de rug van de vijand te vermeesteren. Deze eenheden treden veelal gedurende een langere periode zelfstandig op. Zij moeten voor dit optreden speciaal zijn opgeleid en uitgerust. In verband met geheimhouding kan het noodzakelijk zijn luchtmobiele bevoorrading tijdelijk achterwege te laten. In dat geval moet de eenheid haar eigen voorraden met zich meedragen. Steun van dragers is daarbij onontbeerlijk. Naarmate de aanval vordert, worden reserves bij voorkeur met pantservoertuigen aangetrokken langs de vrijgemaakte en beveiligde wegen en paden. Rivieren kunnen hierbij ook een belangrijke functie vervullen.

15081. **Verdedigend en vertragend gevecht.** De verdediging wordt primair geconcentreerd op aanwezige routes, waaronder ook de rivieren. Langs deze routes worden naar alle zijden te verdedigen opstellingen in de diepte gegroepeerd en doorgaans bezet door eenheden ter grootte van een peloton. De beveiliging van het weerstandsgebied, van de verzorgingsinstallaties en van de eigen routes wordt verzekerd door een uitgebreide patrouillegang en het leggen van hinderlagen. Zo kan infiltratie door de vijand worden tegengegaan of worden vastgesteld, waar een reserve kan worden ingezet. Een groot deel van de eigen troepen wordt hiervoor ingezet.

Voor de reserve moeten inzetmogelijkheden worden gecreëerd. Zij zal zich te voet, maar bij voorkeur luchtmobiel verplaatsen. Een gedetailleerde voorbereiding van de te gebruiken routes is noodzakelijk.

Functies van militair optreden

Commandovoering

15082. Commandovoering vindt zeer decentraal plaats. Het gebruik van verbindingsmiddelen wordt beperkt; gewoonlijk zijn speciale voorzieningen op dit gebied, zoals vliegende relayeestations en satellietverbindingen, noodzakelijk.

Vuursteun

15083. In oerwouden is de inzet van mortieren over het algemeen effectiever dan dat van overige vuursteunmiddelen, vanwege de kleine ruimte voor stellingen, de verticale inslag en de mobiliteit. Tijdens de patrouillegang dient mortiersteun te zijn verzekerd.

Verzorging

15084. Het verzorgingssysteem wordt sterk gedecentraliseerd, omdat opvoer naar eenheden alleen per helikopter, kleine vaartuigen of speciale rupsvoertuigen en soms zelfs alleen te voet mogelijk is. Voor het optreden in oerwouden dient speciale uitrusting ter beschikking te staan.

15085. De hoge luchtvochtigheidsgraad heeft invloed op personeel en materieel. Preventieve hygiëne is daarom van groot belang. De inzetbaarheid van eigen troepen kan worden beïnvloed door tropische ziekten. Ongedierte speelt hierbij een grote rol. Een afgedwongen en gecontroleerd gebruik van medicijnen en andere preventieve maatregelen is

noodzakelijk. Het geneeskundig systeem dient voorzien te zijn van specifieke medische kennis en medicijnen.

Sectie 6 - Optreden in polderland

Inleiding

15086. **Polderland** is vlak en meestal open terrein. Spaarzame bebouwing, bosschages en oorden zijn, samen met de dijken die het gebied omsluiten, de enige zichtbeperkingen. Het land wordt doorsneden door talrijke waterlopen met een regelbaar waterpeil. De grondwaterstand is zelden lager dan één meter onder het maaiveld. Het wegennet is gewoonlijk beperkt en grotendeels bestemd voor landbouwverkeer. De bodem wordt meestal voor agrarische doeleinden gebruikt.

Kenmerken

15087. De volgende **kenmerken** bepalen het optreden in polderland.

- Waterlopen en dijken verdelen het gebied in compartimenten, beperken de bewegingen en leiden tot gescheiden optreden.
- De begaanbaarheid van de bodem kan sterk verschillen. Waterlopen beperken de bewegingsmogelijkheden voor alle voertuigen tot de wegen. Wegen en bruggen hebben vaak lage classificaties.
- De vuur- en zichtdekking is beperkt tot de oorden, dijken, verspreide bebouwing en bosschages.

De vuur- en zichtdekking is beperkt.

Foto: Mediacentrum KL

- Omdat het maaiveld in de polder steeds beneden het niveau van het buitenwater ligt, zijn poldergebieden eenvoudig te inunderen. Het optreden in de polder wordt dan onmogelijk.
- De hoge grondwaterstand beperkt de mogelijkheden tot ingraven; veldversterkingen moeten opgehoogd worden aangelegd (hetgeen tot een hogere kwetsbaarheid leidt) of in dijklichamen worden ingegraven.
- Door de hoge vochtigheidsgraad treedt in de avond- en ochtenduren veelvuldig nevel op, waardoor de waarneming wordt beperkt.

Planning en uitvoering

15088. **Aanvallend gevecht.** Polderland is ongunstig voor aanvallend optreden. Door de beperkte bewegingsmogelijkheden wordt het gevecht meestal gedragen door artilleriesteun, gevechtshelikopters en luchtsteun. Tanks vormen daarbij het manoeuvreermiddel. Infanterie is noodzakelijk, waar naderhand gezuiverd moet worden. Tactisch belangrijke gebieden zijn transversale dijken en knooppunten van wegen, meestal in oorden. Door infiltraties bij verminderd zicht kan het aanvallend optreden worden gesteund door het afsnijden van vijandelijke terugtochtwegen.

15089. **Verdedigend gevecht.** De hoofdinspanning van de verdediging ligt op het beheersen van wegen, overgangen en dijken. Hiertoe worden opstellingen ingenomen in oorden, in de verspreide bebouwing en achter boomschermen. Indien mogelijk worden de niet bezette compartimenten geïnnundeerd. Door de grote waarnemings- en schootsvelden kan de dracht van de wapensystemen worden uitgebuit. De vijand is grotendeels aan wegen gebonden; daarbuiten treedt hij te voet op. Daarbij zal hij trachten opstellingen te omtrekken, door infiltraties of door luchtmobiel optreden bij verminderd zicht. Door de beperkte bewegingsmogelijkheden zijn offensieve acties slechts beperkt mogelijk. Bij een gepantserd optreden kunnen tegenaanvallen meestal niet ver worden doorgezet. Offensieve acties kunnen, indien goed voorbereid, ook te voet plaatsvinden.

15090. **Vertragend gevecht.** Polderland biedt goede mogelijkheden voor vertragend optreden door de tijdrovende gevechtsacties die een vijand langs wegen en dijken moet uitvoeren. Door vuuropening op grote afstand en enkele aanvullende hindernissen kan veel tijdswinst worden behaald. De meeste tijdswinst is te behalen bij het beweeglijk vertragen. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van boomschermen, oorden en dijken. Het ontbreken van gedekte terugtochtwegen dwingt tot bescherming door rook of verminderd zicht.

Functies van militair optreden

Commandovoering

15091. Polderland is in het algemeen overzichtelijk en vlak terrein. Voor de commandovoering betekent dit dat de samenhang in het optreden eenvoudig te behouden is.

Inlichtingen

15092. Inlichtingen over de toestand van het terrein en vooral de begaanbaarheid zijn essentieel. Er dient te worden vastgesteld welke delen voldoende droog zijn. Dit betekent dat vooral waterbouwkundige inlichtingen van belang zijn.

Vuursteun

15093. Door de goede waarnemings- en schootsvelden kan de artilleriesteun maximaal worden benut. De behoefte aan rook om de vijandelijke waarnemingsmogelijkheden te beperken is bij het aanvallend en vertraggend gevecht groot. Inzet van artillerie met directe richting is vaak de enige mogelijkheid om vijandelijke vuurposities buiten gevecht te stellen. Gezien de kwetsbaarheid van de te voet optredende troepen is het bestrijden van vijandelijke artillerie en mortieren bij het aanvallend gevecht van bijzonder belang.

Bescherming

15094. In de vele natuurlijke hindernissen dienen de doorgaande routes versperd te worden door krateringen aan te brengen en bruggen te stellen.

Door het gebrek aan natuurlijke dekkingsmogelijkheden is de inzet van luchtverdedigingsmiddelen van groot belang. Het ontbreken van dekkingen maakt de inzet van eigen, ongepantserde luchtverdedigingsmiddelen kwetsbaar. De luchtverdediging zal dan ook voornamelijk worden uitgevoerd met gepantserde middelen en draagbare systemen.

Sectie 7 - Optreden in bergland

Inleiding

15095. Bergland is sterk geaccidenteerd terrein met steile hellingen en dalen, dat zich uitstrekt over een groot gebied. Tot het bergland beho-

ren oorden en laagvlakten tussen de bergruggen, hoogvlakten en passen. Oorden en overige bebouwing zijn geconcentreerd in de dalen. De weersomstandigheden zijn er zeer wisselend.

Kenmerken

15096. Het optreden in bergland heeft de volgende **kenmerken**.

- De grote hoogteverschillen bieden goede waarnemingsmogelijkheden, maar leveren tegelijkertijd ook grote onbestreken ruimten op. Deze verschillen hebben ook een uitwerking op het bereik van de communicatiemiddelen.
- De verkeersinfrastructuur volgt over het algemeen het afwateringspatroon. Dit beïnvloedt de manoeuvre, omdat het gros van de middelen is gebonden aan het wegennet. Op grotere hoogten is het wegennet zeer beperkt. Bewegingen zijn in dit gebied buiten de wegen en paden alleen mogelijk voor troepen te voet.
- Op de lagere berghellingen bestaat de begroeiing vaak uit bossen en struiken, die de nodige zichtdekking bieden. Boven de boomgrens is nagenoeg geen zichtdekking beschikbaar.
- Op grotere hoogte bestaat de grondsoort uitgesteente; ingravingen zijn daardoor tijdrovend en alleen met speciale middelen te realiseren.
- Het optreden te voet in bergland is fysiek uitermate belastend door de ijle lucht en de grote hoogteverschillen.
- Het weer is vaak onstabiel en kan zeer snel omslaan.

15097. Deze kenmerken leiden tot de volgende **beperkingen**.

- Gepantserde eenheden komen alleen tot hun recht in de dalen en in de omgeving van de wegen over de passen.
- Door de beperking van de bewegingsmogelijkheden is wijziging in de gevechtsorganisatie na de initiële ontplooiing gecompliceerd.
- De hoogteverschillen belemmeren vaak onderlinge steun tussen eenheden. Dit noodzaakt tot een groepering op laag niveau van noodzakelijke wapensystemen.
- De geringe verkeersinfrastructuur legt beperkingen op aan de gevechtsverzorgingssteun voor tactische formaties.

15098. **Effecten op personeel.** De effecten van het weer op personeel onder normale omstandigheden, worden in bergland sterker ervaren (bijvoorbeeld verblinding door de zon, onderkoeling door koude wind en sneeuwstormen, lawines, overstromingen door sterke regenval, enzovoorts). Daarom kan alleen personeel dat fysiek en mentaal goed is opgeleid en van de nodige uitrusting is voorzien, effectief in bergland optreden. Een acclimatisatieperiode van tenminste enkele dagen is vereist.

15099. **Effecten op materieel.** Het rijden in bergachtige gebieden vereist aanvullende opleiding. Bij losliggende stenen en puin, modder of sneeuw, kunnen rupsvoertuigen snel wegglijden. Grote verzorgingsvoertuigen kunnen niet alle wegen berijden. Bovendien heeft de ijle lucht een nadelig effect op de prestaties van motoren. Boven de 1.800 m treedt een vermogensverlies van 10 tot 25 procent op.

Planning en uitvoering

15100. Het gebied wordt door de grote hoogteverschillen **gecompartimenteerd**; dit bemoeilijkt de samenhang in het optreden. Operaties in bergland richten zich in de eerste plaats op tactisch belangrijke gebieden. In bergland zijn dat gebieden die passen, knooppunten van wegen, uitgangen van dalen, defilés en doorgaande routes beheersen. Het bezit van deze tactisch belangrijke gebieden heeft een kanaliserend effect; zij kunnen vaak beheerst worden vanaf grotere hoogte. Gevechtsacties om hoogten te nemen of te behouden zullen de gevechten in bergland vaak domineren.

15101. **Infanterie** kan in het hele bergland nagenoeg overal optreden. Alleen infanterie kan hooggelegen tactisch belangrijke gebieden nemen en houden. Vaak kunnen eenheden van pelotons- en compagniesgrootte grotere vijandelijke eenheden vertragen of stoppen door beheersende hoogten bij passen of op bergruggen te bezetten. Verplaatsingen vinden bij voorkeur per helikopter plaats, omdat het passeren van beheersende hoogten op andere wijze veel tijd kost. Steun door artillerie en mortieren en luchtnabijsteun maakt hen nog effectiever.

*Infanterie kan in bergland nagenoeg overal optreden.
Foto: Mediacentrum KL*

15102. **Aanvallend gevecht.** Het zal in de regel noodzakelijk zijn taakgroepen te formeren. Er zijn meer aanvalstroepen nodig dan in vlak terrein om de terreinvordelen van de verdediger te compenseren. De mogelijkheid om de aanval te beïnvloeden wordt vergroot, indien wordt beschikt over een centrale reserve met een hoge beweeglijkheid. Luchtmobiele eenheden zijn hier bijzonder geschikt voor. Aanvalsassen die de dalen volgen, zijn het meest gunstig. De aanvalssnelheid zal lager liggen dan in vlak terrein.

15103. De **aanvalstroepen** zullen in de dalen op de meeste weerstand stuiten, zolang de vijand vanuit de hoogtes de dalen met vuur beheerst. Het is dan noodzakelijk eerst vooruitgeschoven opstellingen, zo mogelijk op de flank en in ieder geval hooggelegen, in te nemen, voordat de aanval in een dal kan worden ingezet. Indien dit niet mogelijk is, wordt de vijand eerst frontaal gebonden, om hem vervolgens via de omliggende hoogten en dalen te omtrekken.

15104. De **reserve** volgt via de wegen, zodat deze snel ingezet kan worden. Tankeenheden kunnen doorgaans alleen via de wegen een aanval uitvoeren. Omtrekkende of omvattende bewegingen met infanterie dienen via hoger gelegen terreindelen te worden uitgevoerd. Dit vergt veel gevechtskracht en tijd. Luchtmobiele eenheden kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

15105. **Luchtnabijsteun** is door de terreinbeperkingen moeilijk uitvoerbaar. Gevechtshelikopters kunnen daarentegen tot dicht bij de vijandelijke opstellingen onopgemerkt naderen, omdat zij weinig hinder ondervinden van de terreingesteldheid en het bergland veel dekking kan bieden. Onstabiel weer kan luchtnabijsteun en de inzet van gevechtshelikopters echter onverwachts beperken.

15106. **Verdedigend gevecht.** De gevechtsorganisatie wordt sterk door het terrein bepaald. Vaak moeten taakgroepen voor langere duur worden geformeerd. De grootte van eenheden die een zelfstandige opdracht krijgen, moet zodanig zijn dat zij ook hun eigen reserve kunnen vormen. De noodzaak voor een centrale reserve wordt bepaald door de geschatte reactietijd voor haar ontplooiing.

15107. De verdediging wordt vooral gevoerd op **passen, knooppunten** van wegen en **beheersende hoogten**. Transversaal lopende bergketens in het weerstandsgebied begunstigen het optreden. Alhoewel opstellingen met grote waarnemings- en schootsvelden kunnen worden gekozen, is het vaak moeilijk samenhang in de verdediging te brengen.

15108. De verdediging wordt gekenmerkt door **plaatselijke gevechtsacties op kleine schaal**. In overzichtelijk terrein met weinig hindernissen kunnen gepantserde eenheden beweeglijk optreden. **Tegenaanvallen** van enige omvang zijn slechts mogelijk in brede dalen of op hoogvlakten.

15109. Wanneer de vijand aanvalt, brengen **gepantserde eenheden** de vijand in het dal tot staan. Deze gevechtsacties kunnen worden gesteund vanuit opstellingen op de hoger gelegen terreindelen. Hoe later daarbij het vuur geopend wordt, hoe dieper de vijand doordringt in het weerstandsgebied en hoe meer hij in de flanken kan worden aangegrepen. Wanneer de vijand ondanks tegenaanvallen en tegenstoten doordringt, moet hij worden opgevangen met een in de diepte gegroepeerde verdediging. Bergland biedt daarvoor gunstige mogelijkheden. Het gebruik van transversale verbindingswegen biedt de mogelijkheid de vijand snel in de flank en in de rug aan te grijpen. Het **zwaartepunt** van het eigen optreden ligt waar het terrein een snelle vijandelijke doorstoot met gepantserde middelen mogelijk maakt. Het bergland bemoeilijkt het verleggen van het zwaartepunt.

15110. Het terrein dwingt vaak tot het decentraliseren van **reserves** en tot het loceren daarvan dicht achter de voorste eenheden. Reserves van het hogere niveau zijn enerzijds bestemd voor het versterken van vooreenheden in het onderkende vijandelijke zwaartepunt en anderzijds voor het buiten gevecht stellen van luchtmobiele of luchtgelande vijand. Eigen luchtmobiele eenheden zijn daarom zeer geschikt als reserve.

Genie-eenheden steunen de verdediging door de aanleg van hindernissen, vooral op passen en wegen.

15111. **Vertragend gevecht**. Voor het vertragend optreden in bergland gelden dezelfde overwegingen als voor het verdedigend gevecht. De vijand zal bij de nadering zijn middelen in eerste instantie op de doorgaande routes inzetten om zo snel mogelijk in de diepte van het gebied te kunnen doorstoten. Wanneer hij sterke weerstand ondervindt of wanneer hij verrassend wil optreden, zal het tussengelegen terrein gebruikt worden. Bergland biedt goede mogelijkheden om de vijand met hindernissen en tijdelijk verdedigen steeds weer tot ontplooiing te dwingen. Bovendien bestaat de mogelijkheid hinderlagen en verrassende opstellingen in te richten vanuit steeds wisselende richtingen.

Het terrein geeft vaak duidelijke aanwijzingen voor de ligging van het zwaartepunt; het verleggen van het zwaartepunt wordt door het terrein bemoeilijkt.

15112. In het vertragend gevecht kan ook **pantserinfanterie** optreden. Zij moeten het gevecht beweeglijk voeren, waar mogelijk gesteund door **tanks**. Deze tanks zijn steeds afhankelijk van de steun van de (pantser)infanterie. De onoverzichtelijkheid van het terrein dwingt er meestal toe meerdere taakgroepen te formeren die het gevecht grotendeels zelfstandig voeren. Vaak zal slechts plaatselijk een kleine reserve aangehouden worden die dichtbij de vooreenheden gelocceerd wordt. Een grotere reserve wordt aangehouden indien:

- het terrein het toelaat de reserve snel naar bedreigde gebieden over te brengen
- de reserve in staat is tegenaanvallen uit te voeren
- de reserve bestemd is als dekkingstroepen in het kader van het afbreken van het gevecht

Functies van militair optreden

Commandovoering

15113. De commandovoering in bergland geeft problemen door de compartimentering van het terrein. Eenheden treden hierdoor in kleiner verband en zelfstandig op. Plannen dienen nauwkeurig op elkaar te worden afgestemd.

15114. **Verbindingen** vormen bij dit optreden een extra probleem omdat het gevecht beweeglijk wordt gevoerd over grote afstanden en het terrein afscherming veroorzaakt. Eenheden treden vaak gescheiden door bergruggen op. Door de beperkte ontplooiingsmogelijkheden en verbindingproblemen dient de **locatiekeuze van de commandopost** met zorg te geschieden. Commandanten en stafofficieren dienen zich veelvuldig en snel te kunnen verplaatsen. Commandovoeringseenheden dienen daarom zo klein en licht mogelijk te zijn zo nodig in een vliegende vooruitgeschoven commandopost. Om in adequate bescherming te voorzien, kan onderbrenging bij gevechtseenheden noodzakelijk zijn.

Inlichtingen

15115. Gevechtsverkenningen dienen zich ook over neven- en dwarsliggende dalen uit te strekken, teneinde vroegtijdig hinderlagen te onderkennen. De behoefte aan verkenningen in de diepte van het vak is groter dan in vlak terrein door de beperkte waarnemings- en bewegingsmogelijkheden. Luchtverkenningen zijn in bergland vaak de enige mogelijkheid inlichtingen uit de diepte van het vak te verwerven.

Vuursteun

15116. Wanneer gecentraliseerde gevechtsleiding niet mogelijk is, worden delen van de artillerie onder bevel gesteld van de aanvalstroepen. De artillerie moet in bergachtig terrein een dicht net van waarnemers uitbrengen. Vijand, die gebruik maakt van zeer steile hellingen kan soms alleen met mortiervuur worden bestreden. Daarnaast kunnen mortieren ook op plaatsen worden ingezet, die voor vuurmonden onbereikbaar zijn. De terreinomstandigheden in de dalen belemmeren vaak lucht nabijsteun voor de voorste eenheden; derhalve wordt hij alleen bij uitzondering aangevraagd. Onstabiel weer kan de uitvoering van lucht nabijsteun onzeker maken.

Bescherming

15117. De luchtverdediging dient zich hoofdzakelijk te richten op dalen en wegen. Ook moet een vijandelijke luchtmobiele of luchtgelande inzet kunnen worden aangeprepen. Bij de inzet van luchtverdediging gelden de volgende overwegingen:

- gebieden van waaruit een adequate voorwaarschuwing voor de inzetmiddelen mogelijk is
- goede locaties voor de inzetmiddelen
- nabijbeveiliging van geïsoleerde opstellingen van de luchtverdediging
- herbevoorrading met munitie

Verzorging

15118. De gevechtsverzorgingssteun is in bergland kwetsbaar door het ontbreken van voldoende infrastructuur. In de voorbereidingsfase moeten daarom voldoende voorraden worden opgebouwd. Een tijdige herbevoorrading van goederen en afvoer van gewonden is vaak alleen met helikopters of met lastdieren mogelijk. Logistieke ondersteuning vergt in bergland een grondige verkenning van verzorgingsroutes en -gebieden. Het kan adequaat zijn eenheden tot op een laag niveau in zekere mate zelfstandig te maken.

16

Luchtlandingsoperaties

Sectie 1 - Inleiding

1601. Luchtlandingsoperaties (*airborne operations*) zijn gezamenlijke operaties, waarbij **in beginsel speciaal opgeleide grondstrijdkrachten** met vliegtuigen naar een inzetgebied worden gevlogen. Na inzet staan luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen in beginsel op zichzelf, totdat andere grondstrijdkrachten fysiek verbinding met hen maken. De ingezette luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen kunnen worden versterkt met andere eenheden die door de lucht getransporteerd worden. Luchtlandingsoperaties kunnen worden ondersteund met luchttransport- of luchtbevoorradingsoperaties.

*Luchtlandingsoperaties.
Foto: Mediacentrum KL*

Sectie 2 - Kenmerken

1602. Met een luchtlandingsoperatie kan het initiatief worden behouden of hernomen. Een luchtlandingsoperatie kan een belangrijke rol spelen, omdat deze vanuit een onverwachte richting over een grote afstand en mogelijk op een beslissende wijze kan worden uitgevoerd. Het succes van een luchtlandingsoperatie is sterk afhankelijk van de mate van verrassing. Goede operationele veiligheid is dan ook essentieel.

De commandant kan een luchtlandingsoperatie ook benutten in het kader van een misleidingsoperatie. Daarnaast kan ook alleen al de aanwezigheid van de luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen en de luchttransportcapaciteit voor een mogelijke inzet, voor de vijand een reële dreiging vormen. Dit kan voor hem reden zijn om een deel van zijn eenheden in een bepaald gebied te ontplooiën.

1603. De volgende drie **soorten luchtlandingsoperaties** zijn te onderkennen.

- a. **Het vermeesteren en bezet houden van belangrijke gebieden of objecten.** Bij een dergelijke operatie zijn doorgaans twee fasen te onderkennen. Allereerst is er de aanvallende fase, waarmee het doel wordt vermeesterd. Daarna volgt een verdedigende fase, waarin het genomen doel wordt verdedigd tegen vijandelijke aanvallen tot het moment van de aansluiting met andere formaties of eenheden.
- b. **Gebiedsinterdictie** voorkomt of bemoeilijkt het vijandelijke optreden in een bepaald gebied. Het gebied moet zich lenen voor de inzet van luchtlandingseenheden te voet. Het gebied moet tevens het optreden van vijandelijke gemechaniseerde en gepantserde eenheden buiten wegen en paden sterk belemmeren. De operatie kan worden uitgevoerd met een groot aantal kleinere elementen die verspreide acties uitvoeren, of met een grotere eenheid die geconcentreerd optreedt.
- c. De **luchtlandingsovervaling** is een tactische of operationele operatie, gewoonlijk van korte duur, die zich kenmerkt door een agressieve van uitvoering. Deze overvaling wordt uitgevoerd om vijandelijke objecten en installaties te vernielen, krijgsgevangenen te maken of te bevrijden of om vijandelijke operaties te ontregelen. Gelet op de problemen bij de logistieke ondersteuning en de commandovoering zijn dit soort operaties vaak beperkt in omvang. Een luchtlandingsovervaling wordt ondersteund door de beschikbare vuursteun en creëert waar mogelijk een afleiding of misleidingsactie. De overvaling eindigt met het over de grond terugtrekken door de eenheid of het terughalen van de eenheid door de lucht of over zee.

1604. **Taken** van luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen zijn onder meer:

- verzamelen van informatie in vijandelijk gebied
- uitvoeren van overvallingen op hoofdkwartieren, artilleriestellingen, aanvoerwegen en logistieke installaties
- bezetten en vasthouden van tactisch essentieel gebied
- uitvoeren van een aanval in de rug van de vijand om zijn reserve te binden, zijn aanvoerwegen af te snijden, in combinatie met een aanval van grondstrijdkrachten
- flankbeveiliging of het bewaken van een mogelijke nadering

1605. **Inzetbeperkingen.** De inzet van luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen kent de volgende beperkingen.

- De voor de luchtlanding ingezette vliegtuigen moeten hun doel kunnen bereiken, om hun lading te droppen of aan de grond te zetten. **Slechte weersomstandigheden** kunnen dit verhinderen. Voor groot-schalige luchtlandingsoperaties is luchtoverwicht essentieel gedurende de gehele operatie.
- Direct na de landing zijn de luchtgelande eenheden bijzonder **kwetsbaar**, door hun beperkte mobiliteit en hun mogelijke gebrek aan organieke vuursteun en gevechtssteun. De eenheden hebben mogelijk enige tijd nodig om zich te reorganiseren tot een gevechtvaardige eenheid met voldoende defensieve capaciteit, inbegrepen nbc-verdediging. Offensieve luchtsteun- indien voortdurend met voldoende capaciteit aanwezig - kan dit ten dele compenseren.
- Het **voortzettingsvermogen** van een luchtlandingsoperatie is **beperkt**. Dit vereist tijdige aflossing, versterking van de luchtlandingseenheid of een tijdige extractie uit het inzetgebied. In vergelijking met andere eenheden is versterken, opnieuw ontplooiën en terughalen van een luchtgelande eenheid bijzonder moeilijk. De bevoorrading en ook afvoer van gewonden door de lucht is bijzonder kwetsbaar en kan voortdurend worden onderbroken.

1606. Luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen hebben de volgende **karakteristieken**.

- De luchtlandingseenheid kan een **zelfstandige operatie** uitvoeren of optreden in samenhang met het gevecht van andere grondstrijdkrachten: als voorbereidende operatie, als ondersteunende operatie, als aanvullende operatie of als verdere uitbreiding van de gehele operatie. Dit optreden draagt zo bij aan het verhogen van het tempo van een gehele operatie.
- Luchtlandingseenheden zijn **speciaal georganiseerd, uitgerust en opgeleid** voor inzet per parachute of per vliegtuig om in een gebied een doel te vermeesteren of speciale opdrachten uit te voeren.
- De inzet van luchtlandingseenheden vergt een **tijdige planning en een gedegen voorbereiding** en kan alleen uitgevoerd worden in een situatie van plaatselijk luchtoverwicht. Ook de verdere ondersteuning van de ingezette luchtlandingseenheid vraagt deze tijdige planning en voorbereiding.
- Luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen zijn **in mindere mate geschikt als reserve**, in vergelijking met luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen, omdat de omvang en de voorbereiding en uitvoering van een dergelijke operatie meer tijd en inspanning kost.

1607. Een luchtlandingseenheid heeft de volgende **beperkingen**.

- Luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen hebben een **beperkte grondmobiliteit**, waardoor zij niet in staat zijn om vijandelijke gepantserde eenheden uit te manoeuvreren. Zij kunnen deze beperking enigszins compenseren door over relatief grote aantallen anti-tankwapens te beschikken. De mobiliteit kan worden vergroot met lichte voertuigen, die tijdens of na de luchtlanding gedropt worden. Ook het invliegen van voertuigen is een optie, mits daarvoor een geschikte landingsmogelijkheid aanwezig is.
- Luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen beschikken tijdens en direct na de landing **niet of in beperkte mate over gepantserde voertuigen**. Het uitbuiten van het terrein is daarom van vitaal belang.
- Luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen hebben doorgaans **geen organieke artillerie-eenheden**. Zij zijn vaak aangewezen op aanvullende vuursteun.

Sectie 3 - Planning

1608. De luchtlandingsoperatie is doorgaans een **integraal deel van de diepe operatie van de hogere commandant**. De diepe operatie van het hogere niveau richt zich tevens op de vijandelijke luchtverdedigingsmiddelen, zijn commandovoeringsinstallaties en zijn logistieke installaties alsmede op die reserves die de uitvoering van de luchtlanding kunnen bedreigen. Daarnaast verzamelt het hogere niveau zoveel mogelijk real-time informatie over het inzetgebied en het omringende gebied van belangstelling. Bij luchtlandingsoperaties in vijandelijk gebied moet deze steun door het hogere niveau zijn gegarandeerd en vormt dit een essentiële randvoorwaarde voor succes.

1609. De commandant van een luchtlandingseenheid heeft zelf geen of weinig capaciteit om de diepe operatie rond het inzetgebied uit te voeren. Afhankelijk van de situatie heeft hij daarom vrijwel altijd steun van het (naast)hogere niveau nodig om simultaan de diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie te kunnen uitvoeren. De **diepe operatie** is gericht op het voorkomen van verrassing door de vijand en het vroegtijdig bestrijden van mogelijke vijandelijke gepantserde en gemechaniseerde reserves door het inzetten van verkenningselementen en goede coördinatie van de aanwezige vuursteun. De **nabijoperatie** richt zich op het vermeesteren van het opgedragen object of gebied. De **achtergebiedsoperatie** richt zich op het veiligstellen van de vrijheid van handelen. De integriteit van het inzetgebied, de mogelijkheden voor herbevoorrading en de beveiliging van gevechts(verzorgings)steuneenheden staan in deze operatie centraal.

Van bijzonder belang is de beveiliging en het onbelemmerde gebruik van het **luchtbruggenhoofd** (*air head*). Dit is het door de hogere commandant aangewezen gebied dat, indien vermeesterd en bezet, de continue aanvoer van troepen, materieel en voorraden, alsmede de afvoer van gewonden, mogelijk maakt. Normaliter is dit gebied in de eerste fase van de luchtlanding al vermeesterd en geconsolideerd. Daarbij dient met name aandacht te worden besteed aan het neutraliseren van de vijandelijke luchtverdedigingscapaciteit.

1610. **De wijze waarop een luchtlandingseenheid zich ontplooit of het inzetgebied verlaat**, is afhankelijk van het beschikbare luchttransport, de inzetafstand en de beschikbare gevechtsverzorgingssteun. Om de veiligheid van de luchtlandingseenheid te garanderen, is het essentieel dat voldoende gevechtskracht beschikbaar is in de eerste slag van een ontplooiing of in de laatste slag van een extractie. Snelheid en vuurkracht zijn randvoorwaarden om door middel van een verrassende inzet, een tactisch of een operationeel voordeel te bereiken. Na de initiële ontplooiing moet voldoende luchttransportcapaciteit overblijven om volgende echelons in te vliegen en de totale eenheid te herbevoorraden.

1611. **De commandant die de luchtlandingsoperatie opdraagt**, moet de autoriteit hebben om de benodigde grond- en luchtelementen toe te wijzen ten behoeve van de operatie. Hij initieert het planningsproces en is verantwoordelijk voor de coördinatie van inlichtingen, psychologische operaties, misleidingsoperaties en de inzet van speciale eenheden tijdens de gehele operatie. Ook assisteert deze staf bij de planning van vuursteun en *airspace control*. Reeds in een vroeg stadium geeft de hogere commandant planningsrichtlijnen uit. Alle bij de luchtlandingsoperatie betrokken commandanten zijn op die manier in staat de gedetailleerde planning te starten. Liaisonofficieren van de grond- en de luchtcomponent worden uitgewisseld. Tijdens het operationele besluitvormingsproces wordt een plan ontwikkeld, waarbij, uitgaande van de uitvoering, backward planning wordt gevolgd. Alleen op deze wijze stelt de commandant zeker dat het totale plan tegemoet komt aan de overheersende rol van het plan voor het grondoptreden.

1612. Het totale plan bestaat uit de volgende vijf **deelplannen**.

- a. Het **plan voor het grondoptreden** bevat het optreden van de luchtlandingseenheid inclusief de ondersteuning hiervan zodra de eerste infanterie geland is. In detail worden de inzet van alle elementen, de missies die zij moeten vervullen en de commandorelaties, vastgesteld.
- b. Het **landingsplan** regelt de aankomst van de luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen op de juiste plaats en tijd en in de goede

volgorde, teneinde het tactische plan voor de grond te kunnen uitvoeren. De belangrijkste overwegingen bij de planning van deze fase zijn selectie van (alternatieve) landingsplaatsen, de vijandelijke groepering en (luchtverdedigings)capaciteiten.

- c. Het **plan voor de verplaatsing door de lucht** bestaat uit de vluchtroute en de *air movement table*. Het bevat ook informatie over vluchtformaties, vlieghoogtes en -snelheden, weer, tanken, maximale laadcapaciteit, actieradius en procedures voor *airspace control*, luchtverdediging en tactische luchtsteun.
- d. Het **beladingsplan** is gebaseerd op de noodzakelijke volgorde van aankomst in het inzetgebied op basis van het landingsplan en geeft een prioriteit voor de belading van de transportvliegtuigen.
- e. Het **plan voor de voorbereiding** is gebaseerd op het plan voor de verplaatsing door de lucht. Het geeft aan hoe de luchtlandingseenheden over de verschillende vertrekvliegvelden zijn verdeeld om zich voor te bereiden op de operatie.

1613. Voorafgaande aan een luchtlandingsoperatie geeft de commandant **afgelastingscriteria** aan. Deze hebben betrekking op een afgelasting van de operatie **nadat** deze is ingezet. Een afgelasting houdt de onmiddellijke terugkeer naar het verzamelgebied in. Afgelastingscriteria hebben betrekking op de volgende gebieden.

- (alternatieve) landingszones zijn onvoldoende vrijgemaakt van vijand, of worden naar verwachting op korte termijn door de vijand bedreigd
- luchtoverwicht is onvoldoende
- verrassing is vroegtijdig verloren gegaan
- luchtcorridor kan niet lang genoeg worden vrijgemaakt
- er is te grote uitval van gevechtsvliegtuigen, transportvliegtuigen of transporthelikopters

Is de luchtlanding reeds ingezet en doet zich dan een situatie voor zoals gedefinieerd in één van deze criteria, dan wordt het plan verder uitgevoerd om de reeds gelande troepen in staat te stellen hun opdracht uit te voeren.

Sectie 4 - Uitvoering

1614. In principe kunnen luchtlandingsoperaties tot op brigadeniveau in alle gevechtsvormen worden uitgevoerd. Boven brigadeniveau worden luchtlandingsoperaties alleen uitgevoerd in het kader van grotere defensieve of offensieve operaties. Daarbij moet worden opgemerkt dat in het algemeen luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen minder geschikt zijn voor het uitvoeren van verdedigende gevechten gedurende een langere tijd en voor gevechten tegen gepantserde eenheden.

1615. Een luchtlandingsoperatie bestaat in de regel uit de volgende **vijf fasen**, die deels gelijktijdig kunnen plaatsvinden.

- a De **voorbereidingsfase** omvat alle activiteiten vanaf de ontvangst van het waarschuwingsbevel of de planningsopdracht tot het vertrek van de beladen vliegtuigen. In dit stadium is de gezamenlijke planning voltooid, zijn de noodzakelijke inlichtingen geanalyseerd, blijven zeer strikte veiligheidsmaatregelen van kracht en zijn de eenheden, voorraden en het materieel verzameld en beladen in de bij elkaar gebrachte transportvliegtuigen.
- b In de **conditioneringsfase** wordt de landing voorbereid door landingsterreinen te markeren en voorbereidende beschietingen of luchtaanvallen uit te voeren.
- c De **verplaatsing** door de lucht begint met het opstijgen van de vliegvelden van vertrek en eindigt met de (lucht)landing in het inzetgebied.
- d De **aanval** begint bij de (lucht)landing in het inzetgebied en eindigt met de consolidatie op het aanvalsdoel.
- e De **vervolgopdrachten**. Door het specifieke karakter neemt de commandant met het uitvoeren van een luchtlandingsoperatie het initiatief. De commandant van de luchtlandingseenheid moet blijven handelen in de geest van de (naast)hogere commandant, ook als de luchtlanding heeft plaatsgevonden in vijandelijk gebied.

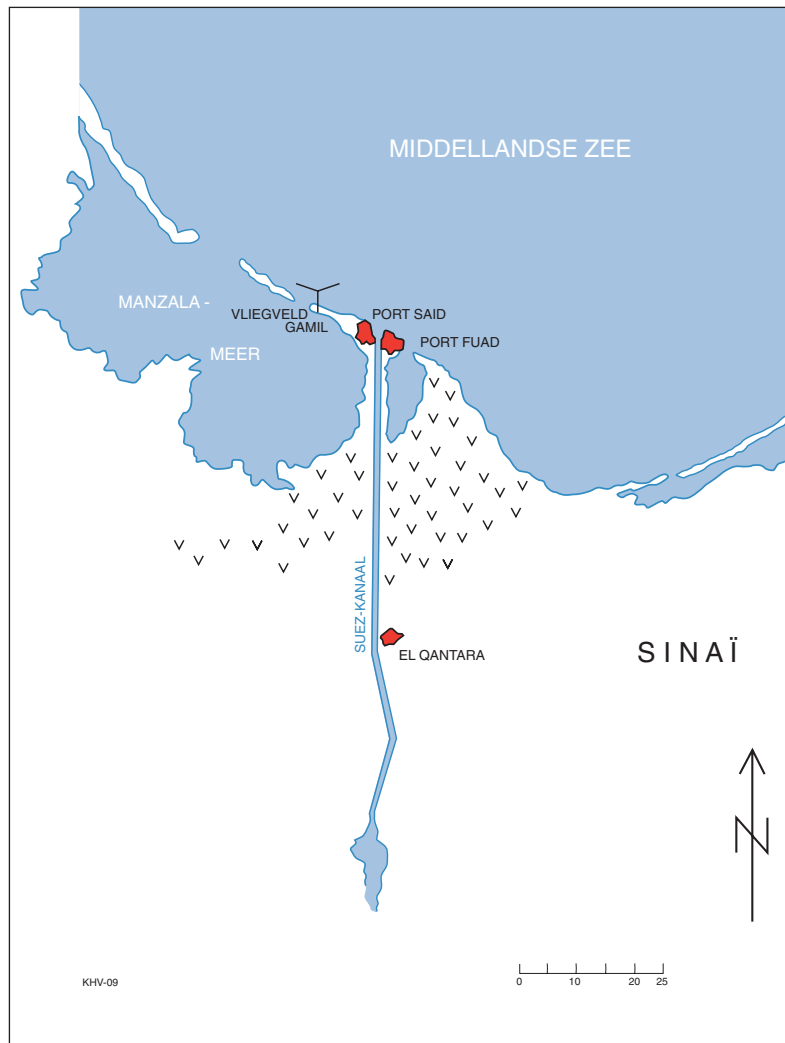
1616. De luchtlandingsoperatie eindigt meestal met het contact maken met grondtroepen. De operatie kan echter ook door een extractie of exfiltratie worden gevolgd.

OPERATIE 'MUSKETEER' BIJ SUEZ IN 1956

Op 23 juli 1952 pleegde een aantal Egyptische officieren een staatsgreep en zetten koning Farouk aan de kant. Leider van de groep, en kort nadien onbetwist leider van Egypte, was kolonel Gamal Abdel Nasser. Hij wenste van Egypte de leidende Arabische staat te maken. Vanaf 1955 bouwde hij met behulp van de Sovjet-Unie zijn leger op. Hiermee deed de Oost-West tegenstelling van de Koude Oorlog ook zijn intrede in het Midden-Oosten. Nassers radicale anti-westerse en panarabische houding bracht hem in conflict met zowel Frankrijk en Groot-Brittannië als met Israël. Egypte ondersteunde vanaf augustus 1955 acties van Palestijnse commando's (*fedayeen*) op Israëlijs grondgebied en blokkeerde de toegang tot Israël via de Rode Zee. De situatie escaleerde toen Nasser op 26 juli 1956 het Suezkanaal om financiële en nationalistische redenen nationaliseerde. Frankrijk en Groot-Brittannië beschouwden dit als een ernstige aantasting van hun strategische en economische belangen. Bovendien waren zij grootaandeelhouder in de Suez Canal Company, die het Suezkanaal exploiteerde. Frankrijk had tevens veel problemen met Nassers steun aan de Algerijnse opstandelingen en was als grootste wapenleverancier van Israël betrokken bij de veiligheidssituatie van dat land. Frankrijk en Groot-Brittannië besloten daarom met geweld op te treden tegen Egypte en planden

een gezamenlijke interventie. De Franse-Britse operationele planning ging 10 augustus 1956 van start, onder leiding van generaal André Beaufre en luitenant-generaal Hugh Stockwell. De Fransen schikten zich in een Brits opperbevel.

Al tijdens de planningsfase verschoven het militaire en politieke doel van de operatie. Aanvankelijk ging de gedachte uit naar een landing bij Alexandrië en een opmars naar Cairo. Dit moest resulteren in verslaan van het Egyptische leger en de val van het bewind van Nasser. Het plan, waarin een parachutistenlanding was opgenomen, kreeg de naam *'Musketeer'*. Het zou half september kunnen worden uitgevoerd. Eind augustus stelden de Fransen echter voor het plan te veranderen in een aanval op Port Said en de inname van het Suezkanaal en daarbij de hele operatie uit te stellen tot oktober. Niet alleen waren een aanval op Alexandrië en de daarop volgende ruim 200 kilometer lange opmars naar Cairo militair riskant. Daaraan kleefde ook het bezwaar dat

de operatie het karakter had van een onverbloemde politieke interventie. Verder hechtte Frankrijk grote waarde aan het nauw betrekken van Israël bij de operatie. Dit land had al op 7 augustus verklaard zich bij een aanval op Egypte te willen aansluiten met een opmars door de Sinai-woestijn naar het Suezkanaal. De laatste reden was dat elementen van de aanval op Alexandrië waren uitgelekt. Op 8 september gingen de Britten akkoord met het Franse voorstel. Dit was slechts zes dagen voor het vertrek van de transportvloot uit Engeland. Op 1 september had de Israëlische regering inzage gekregen in de Frans-Britse operatieplannen. Vanaf oktober vonden Frans-Brits-Israëlische militaire besprekingen in Parijs plaats. Het Europese optreden kreeg nu de vorm van steun aan de Israëlische aanval op Egypte. Het gemeenschappelijk doel was het bewind van Nasser ten val te brengen, maar zonder opmars naar Cairo. Op 24 oktober, de dag dat de wereld toekeek hoe Russische tanks Boedapest binnenrolden, sloten de drie staten een geheime overeenkomst om hun acties te coördineren.

Israël voerde op 29 oktober 1956 de openingszet van de oorlog uit met een landing van parachutisten bij de Mitla-pas in de Sinai-woestijn. Diezelfde dag werd een Frans-Britse operationele staf op Cyprus geactiveerd. Londen en Parijs stelden Egypte en pro forma ook Israël, een ultimatum dat zij de veiligheid van het Suezkanaal dienden te respecteren. Vanaf 31 oktober bombardeerden de Britten Egyptische vliegvelden. De Britten noch de Fransen verleenden luchtsteun aan de Israëlische opmars. Op 5 november was de gehele Sinai in Israëlische handen. Diezelfde dag begon de Frans-Britse aanval op het Suezkanaal. Vooral de Britten beklemtoonden dat slechts sprake was van een politionele actie ter bescherming van het kanaal.

De Frans-Britse aanval was gericht op Port Said, een stad aan het noordelijke uiteinde van Suezkanaal. De stad lag op een één tot twee kilometer brede landstrook tussen het kanaal en een deels afgesloten baai van de Middellandse Zee, het Manzala Meer. Deze landtong verbond de stad met de rest van Egypte. Op de landtong die het Manzalameer van de zee scheidde, lag het vliegveld Gamil, vier kilometer ten westen van de stad. Het oorspronkelijke operatieplan was parachutisten te laten landen achter de Egyptische posities op het moment dat de amfibische landing op de kust plaatsvond. Op 2 november werd de luchtlandingsoperatie echter 24 uur vervroegd omdat de internationale politieke druk zo groot werd, dat uitstel wellicht tot afstel zou leiden. Bovendien verliep de Israëlische opmars erg snel. Door de terugtrekking van de Egyptenaren uit de Sinai dreigde in de Kanaalzone een concentratie aan Egyptische gevechtskracht te ontstaan. Een bezwaar van de vervroegde luchtlanding was dat scheepsartilleriesteun door de vanuit Malta opstomende vloot aan de licht bewapende parachutisten nu niet meer mogelijk was en er een langere tijd tussen de paralanding en de amfibische operatie kwam. Vuursteen kon nu alleen verzorgd worden door gevechtsvliegtuigen die opereerden vanaf vliegkampschepen voor de Egyptische kust. De verschuiving naar een vroeger moment gaf de luchtlandingsoperatie een groter belang en meer onafhankelijkheid dan oorspronkelijk voorzien. Voor de Britten was hiermee wel de maximale tijd bereikt waarin luchtlandingstroepen zonder contact met eigen troepen konden optreden.

De Britse luchtlanding was gepland bij het vliegveld Gamil, de dropping van Franse parachutisten bij Port Fuad, aan de andere oever van het kanaal. De Fransen kregen er echter door de vervroeging van de aanval op het laatste moment een taak bij. De drinkwaterinstallatie en de bruggen aan de zuidelijke toegang tot Port Said, (die aanvankelijk door Britse troepen met helikopters veilig gesteld zouden worden) werden nu ook een aanvalsdoel voor de Franse

Eén van de redenen voor de operatie Musketeer was het afdwingen van vrije doorvaart door het Suezkanaal (Foto: ANP)

parachutisten. Deze bruggen waren van belang voor de afgrenzing van Port Said en een eventuele uitbraak in zuidelijke richting langs het kanaal naar El Qantara. Luchtlandingen verder zuidelijk langs het kanaal, dus dieper in Egyptisch gebied, achtten de planners onverantwoord. Deze eenheden zouden daarvoor over zwaarder materieel en eigen voertuigen moeten beschikken. Helikopters die dit zouden moeten aanvoeren waren echter niet beschikbaar. De luchtlandingsoperatie bleef dus beperkt tot de bezetting van Port Said, met een uitbraak naar het zuiden. Zij kreeg de naam operatie *'Telescope'* en stond onder leiding van brigade-generaal 'Tubby' Butler. Diens commandopost zou op het Gamil-vliegveld worden ingericht. De uitvoerende eenheden waren 2 Régiment de Parachutistes Coloniaux (bataljonsgrootte) van kol Jobert en 3 Parachute Battalion van kol Paul Crook.

De weersomstandigheden waren 5 november 1956 ideaal voor een luchtlandingsoperatie. Bij het eerste daglicht vertrokken 600 Britse en 490 Franse parachutisten vanuit Cyprus. De vliegtijd bedroeg twee uur. Van markering door verkenningsploegen hadden de planners afgezien om het verrassingseffect te vergroten. Zij namen dit risico omdat de landing bij daglicht plaatsvond. De parachutisten maakten zich vooral zorgen over de aanwezigheid van Egyptische tanks, antitank- en luchtdoelgeschut. Onbekend was hoe krachtig het Egyptische weerstand zou zijn en in hoeverre de terugtocht uit de Sinai voor aanvulling van troepen en materieel had gezorgd.

De Britten maakten een geslaagde parachutelanding op het vliegveld. Een geniegroep had de opdracht versperringen op het vliegveld te vernielen en de brug west van het vliegveld te herstellen. De Britse parachutisten waren zeer licht bewapend. Ook persoonlijke wapens zaten in containers terwijl anti-tankgeschut, verbindingsmaterieel en jeeps direct na de parachutisten gedropt werden. De landing nam tien minuten in beslag. Het vliegveld werd verdedigd door enkele infanteriecompagnieën met geschut in bunkers. Op de landingsbaan lagen olievaten om landingen te verhinderen. Juist deze vaten bleken voor de parachutisten geschikt om dekking te vinden. Op het vliegveld groepeerden

de Britten zich compagniesgewijze om de toegangen af te grendelen. Crook verloor de eerste dag 6 % van zijn sterkte, iets meer dan voorzien. Binnen een uur waren alle objecten vermeesterd. Het vliegveld was echter te klein voor de Britse transportvliegtuigen. Bevoorrading moest daarom noodgedwongen per parachute geschieden. Helikopters zorgden voor gewondenafvoer en invliegen van medische teams.

De Franse paralandingen bij Port Fuad en de bruggen ten zuiden van Port Said verliepen eveneens succesvol. De kleine afmetingen van de landingszone bij de bruggen, nog geen 150 meter lang, noodzaakte tot springen op slechts 130 meter. In vier minuten stonden alle parachutisten aan de grond. Luchtdoelgeschut was door toestellen van de Franse marine gedeeltelijk buiten gevecht gesteld. De Fransen hadden veel ervaring, met dit soort operaties in Algerije en Indo-China en bovendien hadden zij beter materieel dan de Britten. Hun wapens waren zodanig aangepast dat ze op de man bleven tijdens de sprong. Bovendien bezaten zij toestellen van waaruit met meer man tegelijk en dus sneller gesprongen kon worden. Voordat de parachutisten zelf sprongen, waren reeds containers met machinegeweren, munitie en mortieren afgeworpen. Voor de leiding van de operatie hadden de Fransen ook een voorziening getroffen, waarmee zij in Indo-China ervaring hadden opgedaan. Brigade-generaal Jean Gilles leidde de luchtlandingsoperatie vanuit een vliegende commandopost die continu op 300 meter boven het operatiegebied circelde. Gilles had zo verbinding met het hoofdkwartier op Cyprus, met de marineschepen, met de grondtroepen en met de vliegtuigen die de luchtsteun verzorgden.

Op beide landingszones van de Fransen zaten Egyptische troepen in opstelling, zodat de parachutisten onmiddellijk in actie moesten komen. Dit verzet kon echter snel onderdrukt worden, zij het dat enkele scherpshutters langdurig weerstand boden. Van de twee bruggen viel er één onbeschadigd in Franse handen. De stad was hiermee geïsoleerd en afgesneden van watertoevoer. De Britten hadden meer moeite met hun opmars naar de stad, aangezien de Egyptenaren hun zeer recent verworven Russische stukken geschut inzetten. Behalve enkele buitenwijken betraden de Britse para's de stad aanvankelijk niet.

Het Egyptische verzet stelde de Engelsen en Fransen voor de keuze of in plaats van een tweede luchtlanding eerst de gelande eenheden met zwaardere wapens versterkt moesten worden. Het besluit viel toch ten gunste van de inzet van een tweede Frans bataljon, ruim 500 man, ten zuiden van Port Fuad. In de middag van 5 november zuiverde deze eenheid die stad. Aanvankelijk zou deze landing ook in de ochtend plaatsvinden, maar daar was om een aantal redenen vanaf gezien. Uitstel tot de middag gaf de gelegenheid de Egyptische weerstand vast te stellen en de mogelijkheid daartegen alle beschikbare luchtsteun in te zetten. Eveneens in de middag landden honderd Britse parachutisten op het vliegveld en kwamen nieuwe voorraden en zware wapens aan. Voor de Franse parachutisten werd materieel afgeworpen.

In de late middag, toen de Frans-Britse troepenmacht alle toegangen tot Port Said in handen had, vonden de eerste besprekingen over een staakt-het-vuren plaats tussen Butler, Jobert en de Egyptische gouverneur van Port Said. Zij kwamen echter niet tot overeenstemming. Nu volgde de amfibische fase. De *Allied Supreme Commander* in Londen, generaal Keightley, tevens *Commander-in-Chief Middle East Land Forces*, had enkele dagen voordien toestemming gevraagd de operaties te beginnen met een voorbereidende beschieting vanaf de schepen voor de kust. Op 4 november had het kabinet besloten

daarmee uiterste terughoudendheid te betrachten, omdat daarbij grote aantallen burgerslachtoffers te verwachten waren. De politieke inschatting was dat dit de Britse internationale positie zou verzwakken. Toen de amfibische operatie om 05.00 uur op 6 november plaatsvond, ontbrak dus de voorbereidende beschieting. Er kwam slechts beperkte vuursteun van enkele schepen en van luchtnabijsteun. 40 en 42 (UK) Mariniersbat landden op het strand. Hun opdracht was contact te maken met respectievelijk de Franse en Britse parachutisten. De volgende uren werden Centurion-tanks van 6 (UK) Tkbat en artillerie aan land gezet. 45 Mariniersbat werd per helikopter ingevlogen tussen 06.00 en 07.00 uur. De toestellen landden in het bruggenhoofd aan de stadstrand. Een dergelijk optreden was een primeur. De rest van de dag werden deze helikopters ingezet voor afvoer van gewonden en de aanvoer van voorraden. 2 (UK) Parabat werd per schip aan land gebracht in de haven. In de middag landden Franse troepen met AMX-tanks en Britse troepen bij Port Fuad. Daar waren voorbereidende beschietingen overbodig, omdat de stad reeds in Franse handen was.

Het vermeesteren van Port Said verliep minder voorspoedig. De parachutisten en mariniers, gesteund door tanks, raakten verwickeld in oordgevechten. Niet alleen eenheden van het Egyptische leger vormden kleine weerstanden, ook de stadsbevolking waaraan massaal wapens waren uitgedeeld, mengde zich in de guerrilla-achtige strijd. Tevens gebruikten de Egyptenaren tanks. In de middag van 6 november was Port Said in geallieerde handen, zij het dat geïsoleerde weerstanden actief bleven. Butler leidde die dag persoonlijk de opmars in zuidelijke richting, langs het Suezkanaal, naar El Qantara. Op dat moment haakte de Britse regering onder grote internationale, vooral Amerikaanse, druk af. Op 6 november om 24.00 uur kwam aan de operaties een einde. Op het moment van het staakt-het-vuren waren geallieerde troepen El Qantara tot op enkele kilometers genaderd.

De Frans-Britse luchtvloot leed gedurende de operatie geen verliezen. De voorafgaande aanvallen op de Egyptische luchtmacht en op het luchtdoelgeschut was effectief geweest. In december 1956 verlieten de laatste Britse en Franse troepen het Suez kanaal. Een VN-vredesmacht nam hun plaats in. Aan geallieerde zijde waren 32 gesneuvelden te betreuren.

De operatie *'Musketeer'* toont de sterke en zwakke kanten van luchtlandingsoperaties. Niet meer dan duizend man dwongen door hun verrassend optreden een veelvoudige overmacht binnen twaalf uur tot onderhandelingen over een staakt-het-vuren, nadat zij essentiële infrastructuur in bezit hadden genomen. De politieke wens om de Egyptenaren snel voor een voldongen feit te stellen was gehonoreerd. Maar voor de daadwerkelijke bezetting van Port Said ontbrak het de parachutisten aan gevechtskracht. Die kwetsbare fase duurde door de plotselinge vervroeging van de operatie een etmaal. Pas na de amfibische operatie kon tot optreden in de stad en tot uitbreiding van het bruggenhoofd in zuidelijke richting worden overgegaan. Een andere zwakte, de geringe vuursteun, kon worden gecompenseerd omdat voordien de Egyptische luchtmacht grotendeels vleugellam was gemaakt en omdat een goede coördinatie van marine en landmacht tijdige luchtnabijsteun bewerkstelligde.

Bronnen:

Beaufre, 'The Suez Expedition 1956', London, 1969.

A.J. Barker, 'Suez: The Seven Day War', London, 1964.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

1617. Voorop staat een duidelijke eenhoofdige leiding en een gemeenschappelijke, centrale voorbereiding en planning. In sommige gevallen kan een speciale *joint airborne task force* geformeerd worden. Een decentrale uitvoering van de operatie is in de verschillende stadia echter essentieel, speciaal in de eerste momenten van de landing. Het potentiële bereik en het gezamenlijk karakter van luchtlantingsoperaties maken ook hier speciale commandovoeringsprocedures noodzakelijk. Een luchtlantings eenheid van minimaal brigadegrootte kent in ieder geval de volgende sleutelfunctionarissen.

Commandovoering.

Foto: Mediacentrum KL

- a. De **commandant luchttransport** is verantwoordelijk voor de belading, de verplaatsing door de lucht en het uitvoeren van de (lucht)landing zelf. Gedurende de verplaatsing door de lucht is hij zowel verantwoordelijk voor de luchttransporteenheid van de luchtmacht als voor de luchtlandingseenheid van de landmacht. Vaak bepaalt hij of de eenheid vertrekt, de uiteindelijke luchtlanding door gaat en of de landingsplaatsen of drop-zones moeten worden gewijzigd. Tevoren moet in ieder geval worden vastgesteld wie deze beslissingsbevoegdheid heeft.
- b. De **commandant luchtlanding** heeft de algehele leiding bij de planning en de uitvoering van de grondoperatie. De verantwoordelijkheid over de totale missie verschuift dus naar hem, nadat de eenheden de vliegtuigen hebben verlaten. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor het in de juiste volgorde en samenstelling beladen van de vliegtuigen en het voorbereiden van de luchtlandingseenheid en de onder bevel gestelde versterkingen.

1618. **Commandovoeringsrelaties.** OPCON is in de regel van toepassing op de relatie van de commandant luchttransport tot zijn land- en lucht-ondercommandanten. Na de landing geldt deze bevelsbevoegdheid tussen de commandant luchtlanding en zijn ondercommandanten. Normaliter worden ook commandovoerings- en steunrelaties tot stand gebracht met de verantwoordelijke gebiedscommandant van het gebied waarin de luchtlanding plaats vindt.

1619. Zodra de operatie in de uitvoeringsfase is beland, moet de **coördinatie tussen de diverse niveaus** zijn verzekerd. Het uitbrengen van liaison is een voorwaarde. Daarnaast moet in het plan een goede verdeling worden gemaakt tussen de gebieden waar de grondcomponenten opereren. Alleen op deze wijze kan de veiligheid voor het eigen personeel worden gegarandeerd.

1620. Wanneer op de luchtlandingsoperatie het contact maken met grondtroepen volgt, zal vroegtijdige planning en vaststelling van commandovoeringsrelaties nodig zijn. Over het algemeen zal het OPCOM overgaan naar de landcommandant van het gebied van verantwoordelijkheid waarbinnen de luchtlandingseenheid optreedt. Hij heeft dan zowel de contact makende eenheid onder bevel als de luchtlandingseenheid waarmee contact gemaakt wordt.

Inlichtingen

1621. Het gebied van belangstelling van een luchtlandingseenheid is vele malen groter dan dat van een qua omvang vergelijkbare grondgebonden

eenheid. Het is direct gerelateerd aan de vele inzetmogelijkheden en de inherente kwetsbaarheid van de eenheid na de inzet. De commandant van de luchtlandingseenheid moet reeds in de planningsfase kunnen beschikken over inlichtingen van het theaterniveau. De kwetsbaarheid van zowel het luchttransport als de luchtlandingseenheid vereist gedetailleerde inlichtingen over de vijand.

Ook tijdens de uitvoering moet de commandant kunnen blijven beschikken over een actueel en compleet inlichtingenbeeld. Daarbij is hij, behalve op zijn eigen middelen, aangewezen op de steun van de hogere niveaus.

Manoeuvre

1622. Bij de meeste luchtlandingsoperaties bestaat het gros van de grondcomponent van de luchtlandingsformaties, eenheden of taakgroepen uit **lichte infanterie**. Deze is met name geschikt om belangrijk terrein te bezetten, maar beschikt doorgaans slechts over geringe vuurkracht en heeft een geringe tactische mobiliteit. In het algemeen heeft deze infanterie twee hoofdtaken: in de eerste plaats het nemen en in bezit houden van essentiële terreindelen en in de tweede plaats het ontzeggen van onoverzichtelijk terrein aan de vijand. Om de lichte infanterie op het gebied van tactische mobiliteit en vuurkracht niet geheel afhankelijk te maken van mankracht, zijn luchtlandingseenheden soms uitgerust met compacte, lichtgewicht voertuigen.

Een luchtlandingseenheid kan slechts in beperkte mate en met geringe snelheid manoeuvreren.

Foto: Mediacentrum KL

1623. Een luchtlandingseenheid kan slechts **in beperkte mate en met geringe snelheid manoeuvreren**. Dit betekent dat de commandant, na het snel en verrassend vermeesteren van het object, doorgaans zo snel mogelijk een relatief statische verdediging moet laten inrichten. Deze verdediging moet stand houden tot het moment van de aansluiting van eigen grondstrijdkrachten of het moment van extractie.

1624. De commandant moet bij het beladingsplan rekening houden met de voor de missie benodigde uitrusting in relatie met de gewenste grondmobiliteit en de beschikbare transportcapaciteit. Bij meer defensieve operaties kan het noodzakelijk zijn mijnevelden te leggen. Gezien het gewicht van de beschikbare mechanische mijnleggers gaat de voorkeur uit naar het verstrooien van mijnen per helikopter of het verschieten met artillerie.

Vuursteun

1625. Bij de planning van de luchtlandingsoperatie moet de commandant veelal een afweging maken tussen de beschikbare transportcapaciteit en de mee te nemen vuursteunmiddelen. Onder bepaalde omstandigheden kan vuursteun worden gegarandeerd door lange-afstandsartillerie, luchtsteun of scheepsartilleriesteun. Het is essentieel dat waarnemers voor deze middelen vóór de inzet bij de luchtlandingseenheid worden ingedeeld. Direct voorafgaande aan en tijdens de feitelijke luchtlandingsoperatie moeten vijandelijke opstellingen in en rond het inzetgebied met vuursteun worden geneutraliseerd. Ook moet vuursteun worden ingezet om na de landing een snelle inzet van vijandelijke reserves te voorkomen en om vijandelijke artillerievuur op het landingsgebied te voorkomen.

1626. **Offensieve luchtsteun** is in de meeste gevallen een randvoorwaarde om een luchtlandingsoperatie te kunnen aanvangen. Door een combinatie van tactische luchtverkenningen en gevechtveldinterdictie wordt de vijand op en in de nabijheid van het inzetgebied geïdentificeerd en vervolgens uitgeschakeld. Tijdens het verloop van de luchtlandingsoperatie kan luchtnabijsteun worden ingezet tegen plotseling onderkende doelen. Land- en luchtstrijdkrachten moeten met elektronische oorlogvoering in ieder geval de vijandelijke luchtverdedigingsmiddelen onderdrukken.

Bescherming

1627. **Luchtoverwicht**, tenminste tijdelijk en plaatselijk, is noodzakelijk om een succesvolle, luchtlandingsoperatie uit te voeren. Zware transportvliegtuigen zijn in ieder stadium van de operatie kwetsbaar voor een aanval van vijandelijke jachtvliegtuigen, maar vooral wanneer de feitelijke

landing wordt uitgevoerd. De prioriteit ligt in deze fase bij het veilig aan de grond brengen van personeel en materieel. Het belangrijkste aandeel in de luchtverdediging zal moeten worden geleverd door luchtverdedigingsjagers.

De grondcomponent heeft veelal de beschikking over een **organieke luchtverdedigingscapaciteit** in de vorm van draagbare en andere organieke luchtverdedigingsystemen. De *airspace control* en de daaraan gekoppelde wapencontrolemaatregelen moeten nauwkeurig worden vastgesteld en gecontroleerd om fratricide te voorkomen.

1628. Het aantal en de aard van **geniemiddelen** die mee worden ingevlogen is afhankelijk van de taak, de te verwachten situatie en de beschikbare luchttransportcapaciteit. Deze middelen moeten mobiliteitsbevorderende en contra-mobiliteitsmaatregelen in het inzetgebied uitvoeren, zoals de reparatie of de aanleg van landingstrips en -plaatsen. Daarna kan de aanwezige geniecapaciteit worden benut voor de aanleg van beschermde onderkomens voor personeel en opslagplaatsen voor onder meer vliegtuigbrandstof en munitie.

Verzorging

1629. De gevechtsverzorgingssteun moet zijn ingesteld op een bepaalde **overcapaciteit**, ook bij het vormen van voorraden, om in te kunnen spelen op de risico's en eventualiteiten van luchtlandingsoperaties. De eenheden beschikken doorgaans over een geïntegreerd gevechtsverzorgingssteunelement. De herbevoorrading wordt volgens een schema geregeld dat op aangeven van de commandant ter plaatse kan worden aangepast aan de feitelijke situatie.

1630. **Bevoorrading.** De hoeveelheid middelen die bepalend is voor de zelfstandigheid van luchtgelande eenheden varieert naarmate de verwachte tijdsduur voor het tot stand brengen van het contact met grondgebonden eenheden langer is. Herbevoorrading vindt plaats volgens een van te voren vastgesteld schema en op afroep.

1631. De **onderhoudsmogelijkheden** bij luchtlandingsoperaties zijn beperkt. Daarom zal de eenheid zijn aangewezen op improvisatie en gevechtsherstel.

1632. **Geneeskundige verzorging.** Er moet rekening mee worden gehouden dat afvoer van gewonden op veldhospitals en ziekenhuizen tijdens de operatie voor langere tijd niet mogelijk is. Het kan daarom noodzakelijk zijn de organieke geneeskundige capaciteit te vergroten.

17

Luchtmobiele operaties

Sectie 1 - Inleiding

1701. Luchtmobiele operaties (*air mobile operations*) zijn operaties waarbij **in beginsel speciaal opgeleide en uitgeruste gevechtseenheden** en hun uitrusting met helikopters **over het gevechtveld manoeuvreren**, om op de grond het gevecht aan te gaan. Na een aanvullende training kunnen eventueel ook andere eenheden luchtmobiel worden ingezet. Gedurende hun inzet blijven de eenheden, voornamelijk infanterie-eenheden, afhankelijk van de ondersteuning van vliegtuigen of helikopters. Het optreden van de lucht- en grondcomponent dient dan ook geïntegreerd plaats te vinden. De mogelijk uit te voeren operaties zijn sterk afhankelijk van de middelen en omvang van de in te zetten luchtmobiele eenheden.

*Luchtmobiele operaties,
onder meer met de zware
transporthelikopter
Chinook.
Foto: Mediacentrum KL*

1702. Een specifieke vorm van luchtmobiel optreden is **luchtaanvalsop-treden** (*air assault operations*). Bij luchtaanvalsop-treden is sprake van de inzet van een relatief kleine, speciaal opgeleide grondcomponent en een relatief grote helikoptercomponent. Luchtaanvalsop-treden is de offensieve inzet van luchtmobiele eenheden die ook zo nodig snel weer kun-

nen worden opgenomen en verplaatst naar een andere inzetlocatie. Het is een luchtmobiel uitgevoerde overvalling.

1703. **Verplaatsingsoperaties door de lucht** (*heliborne operations*) zijn operaties waarbij luchttransportmiddelen worden gebruikt om troepen, uitrusting en voorraden in het algemeen te verplaatsen. Een dergelijke verplaatsingsoperatie door de lucht zal dezelfde algemene plannen kennen als voor een luchtmobiele operatie, met dien verstande dat zij geen plan voor het grondoptreden kent. De operatie wordt meestal zelfstandig uitgevoerd door een luchtcomponent.

Sectie 2 - Kenmerken

1704. Luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen stellen een commandant in staat **diepte en tempo** in zijn gevecht te brengen. Daarnaast is hij in staat snel te reageren over de gehele breedte en diepte van zijn vak. Mede hierdoor kan de commandant het initiatief hernemen en vrijheid van handelen verkrijgen. Dit soort formaties, eenheden of taakgroepen zijn daarom zeer geschikt om op te treden als een mobiele reserve.

1705. Luchtmobiele operaties vormen een **integraal deel van het grondoptreden**. De dreiging die ervan uitgaat, kan voor de vijand reden zijn vitale installaties en tactisch belangrijke gebieden in het achtergebied extra te beveiligen.

1706. Luchtmobiele operaties hebben een **hoog risico** in zich en dienen slechts te worden opgedragen, wanneer er voor het plan essentiële doelen mee worden bereikt.

1707. Een luchtmobiele formatie bestaat bij inzet uit **twee componenten** die integraal aan elkaar verbonden zijn, te weten de **grondcomponent** en de **luchtcomponent**. De grondcomponent beschikt over lichte infanterie, vuursteun-, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteeneenheden. De grondgebonden middelen van de helikoptereenheden behoren hier ook toe. De luchtcomponent bestaat uit het vliegende deel van de helikoptereenheden. Bij iedere inzet, met name in vijandelijk gebied, wordt een optimale combinatie van deze middelen samengesteld.

1708. Luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen spelen een belangrijke rol in het beweeglijk optreden, omdat ze kunnen worden ingezet over grote afstanden, vanuit een onverwachte richting en met een beslissend effect. Daardoor draagt dit optreden bij aan het verhogen van het tempo. Drie kenmerken spelen hierbij een belangrijke rol.

- a. De inzet van gevechtseenheden in een operatiegebied zal door de lucht **in beginsel veel sneller** kunnen worden uitgevoerd dan over land. Een luchtmobiele eenheid die in reserve wordt gehouden voor een directe inzet en deze actie heeft voorbereid, heeft een korte reactiesnelheid. Als gevolg van de complexiteit van luchtmobiele operaties kan echter een deel van dit voordeel verloren gaan door de noodzaak van het verzamelen van voldoende inlichtingen en het completeren van de planning en voorbereiding. Met eventualiteitenplanning kan dit nadeel worden gecompenseerd, hoewel daarvoor tijd en stafcapaciteit benodigd zijn. Een hoge trainingsstandaard vermindert evenwel de noodzaak om eventualiteiten uitgebreid te oefenen.
- b. Luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen kunnen **over grote afstanden** worden ingezet, waarbij zij niet of nauwelijks worden beperkt door terreinkenmerken zoals waterlopen, moerassen, begroeiing en bebouwing. Ook kunnen de (lucht)aanvoerlijnen fysiek nauwelijks worden geblokkeerd.
- c. Een luchtmobiele eenheid kan **een variëteit aan aanvallende en verdedigende gevechtsacties** uitvoeren, waarbij zij het meest tot haar recht komt in een beweeglijke gevechtsvoering. Een luchtmobiele eenheid is minder geschikt voor het zelfstandig uitvoeren van verdragende gevechtsacties. Wel kan een luchtmobiele eenheid worden ingezet in het verdragend gevecht van het hogere formatie. Als reserve kan zij vele opties voorbereiden en een snelle inzet in het kader van een van de geselecteerde opties waarborgen.

1709. De inherente **mobilititeit** van een luchtmobiele eenheid draagt zorg voor snelheid, bereik en flexibiliteit zoals eerder omschreven. Wel dient er rekening mee te worden gehouden dat de grondcomponent na een luchtmobiele verplaatsing over een geringe tactische mobiliteit beschikt, afgezien van de bij de eenheid ingedeelde luchttransportabele voertuigen. De grondcomponent blijft ook tijdens het gevecht afhankelijk van (gevechts)helikopters voor doelbestrijding, het verplaatsen van eenheden, het uitvoeren van logistieke taken en geneeskundige afvoer.

1710. Bij een plaatselijk en/of tijdelijk luchtoverwicht en een beperkte vijandelijke luchtafweer, kan een luchtmobiele formatie de operatie **verrassend** uitvoeren. De technische mogelijkheid ook bij verminderd zicht op te treden vergroot de verrassingsmogelijkheden. De schok die deze verrassing teweeg brengt maakt het mogelijk het initiatief te herkennen.

1711. Indien voldoende transporthelikopters beschikbaar zijn voor de uitvoering van de luchtmobiele verplaatsing is een **concentratie van middelen** mogelijk. Inzet van luchtmobiele formaties, eenheden of

taakgroepen in aanvulling op reeds ingezette reguliere formaties kan op kritieke momenten van doorslaggevende waarde zijn en voor een omslag zorgen.

1712. Lichte uitrusting en het gebrek aan bepantsering maken **vuursteun** aan de grondcomponent onontbeerlijk. Luchtsteun vervult evenzeer een voorwaardenscheppende rol. Jachtvliegtuigen, artillerie en gevechtshelikopters kunnen elkaar aanvullen in een *joint air attack team*.

1713. Bij luchtmobiele operaties wordt vrijwel steeds over grote afstanden opgetreden. Daarom zijn **speciale en extra verbindingen** nodig om de bevelvoering te verzekeren.

1714. Het garanderen van **logistieke zelfstandigheid** voor een luchtmobiele formatie vereist een speciale logistieke organisatie en speciale procedures. De grondcomponent moet gedurende langere tijd (maximaal 72 uur) zelfstandig kunnen opereren, waarbij de luchtcomponent grote hoeveelheden aan klasse III en V nodig heeft.

Mogelijkheden

1715. Luchtmobiele inzet kent de volgende mogelijkheden:

- uitvoeren van een **aanval uit een willekeurige richting**, het aangrijpen van doelen in onbegaanbaar terrein, het passeren van hindernissen of vijandelijke posities, het gebruik maken van verrassing en het dwingen van de vijand vroegtijdig te reageren of zichzelf bloot te stellen aan andere aanvallende strijdkrachten
- **snel inzetten van gevechtskracht** teneinde het gebied van invloed te vergroten, contact met vijandelijke formaties te zoeken of de kwetsbaarheid voor een vijandelijke aanval te verminderen
- **bevorderen van de flexibiliteit** van de grondcommandant door hem een relatief kleine, zeer mobiele reserve te geven waardoor een relatief groot deel van zijn gevechtseenheden direct ingezet kan worden
- **handhaven van een hoog tempo** door gelijktijdig te vechten vanuit meerdere richtingen of op meerdere plaatsen (afhankelijk van de grootte van de strijdmacht)
- uitvoeren van **operaties tijdens verminderd zicht** teneinde verrassing te bewerkstelligen en de kwetsbaarheid te verminderen
- **onafhankelijk van aanvoerwegen** over de grond uitvoeren van militaire operaties
- verschaffen van **bewaking** in een groot gebied
- snel **versterken** van eenheden in gevechtscontact

Beperkingen

1716. Luchtmobiele inzet kent de volgende **beperkingen**.

- Luchtmobiele operaties, vooral wanneer die 's nachts worden uitgevoerd, vergen veel **plannings- en voorbereidingstijd**.
- Helikopters zijn gevoelig voor **technische storingen en extreme weersomstandigheden** (zicht, temperatuur, windkracht en neerslag). In mindere mate geldt de laatste factor ook voor de grondcomponent.
- Er zijn **bruikbare landings- en oppikplaatsen** nodig voor de transporthelikopters.
- Tijdens de verplaatsing door de lucht is een luchtmobiele eenheid **kwetsbaar voor aanvallen uit de lucht en uitwerking van luchtverdedigings- en luchtnabijbeveiligingsmiddelen**. Eventualiteitenplannen zijn noodzakelijk om tijdig op onverwachte ontwikkelingen te kunnen reageren. Doorgaans zijn derouteringsmogelijkheden noodzakelijk.
- De grondcomponent is **kwetsbaar voor vuur** tijdens de landingsfase en tijdens grondgebonden verplaatsingen als gevolg van de beperkte mobiliteit, vuurkracht en bescherming. Dezelfde beperkingen gelden bij nbc-aanvallen door de beperkte beschermingsmogelijkheden en het ontbreken van adequate ontsmettingscapaciteit.
- De operatie is **afhankelijk van aanvoerwegen door de lucht**, teneinde voortzettingsvermogen te garanderen of versterkingen in te vliegen tot het contact met grondstrijdkrachten gerealiseerd is. Herbevoorrading van klasse III en V die beide een hoog verbruik kennen, is in dit kader essentieel.
- De **terugtocht** van grondgebonden troepen in (gevechts)contact met de vijand is moeilijk te realiseren.
- Luchtmobiele eenheden zijn **kwetsbaar voor elektronische steunmaatregelen en elektronische contra-maatregelen** door het gebruik van vele elektromagnetisch uitstralende middelen en de grote afstanden tussen de diverse delen van luchtmobiele subeenheden. Alternatieve en aanvullende commandovoeringsmiddelen zijn daarom een noodzaak.
- De **transporthelikoptercapaciteit is veelal beperkt**, waardoor meerdere slagen moeten worden gemaakt om een luchtmobiele eenheid te verplaatsen.
- De helikoptervliegers kennen **fysieke begrenzingsen**, waardoor het aantal slagen of missies beperkt wordt.

Sectie 3 - Planning

1717. Luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen kunnen de vijand snel en onverwacht aangrijpen. Zij komen het best tot hun recht in

situaties waarin sprake is van een **berekend voordeel op de vijand** als gevolg van verrassing, terrein, dreiging of mobiliteit.

1718. Algemene inzetoverwegingen.

- Aan luchtmobiele formaties, eenheden of taakgroepen, moeten alleen opdrachten worden toegewezen die hun **superieure beweeglijkheid uitbuiten**. Zij moeten niet worden ingezet voor taken die een inzet voor langere tijd vergen.
- De beschikbaarheid over een **noodzakelijk minimum aan helikopters** is een vereiste. Dat minimum moet van tevoren worden vastgesteld.
- Planning moet **centraal onder eenhoofdige leiding** worden uitgevoerd met grote exactheid; de uitvoering vergt veelal decentrale inzet.
- **Vuursteunplanning** moet onderdrukkende vuuruitwerking verschaffen langs de luchtroutes en in de omgeving van de landingszones. De onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging heeft prioriteit.
- Het **optreden van infanterie-eenheden** verandert niet wezenlijk door het integreren van infanterie met helikopters. De tijd- en ruimtefactoren van de inzet veranderen echter wel.
- Luchtmobiele inzet is vooral effectief, wanneer de vijand over een **beperkt aantal aanvoerwegen** beschikt en tegelijkertijd het luchtoverzicht en een effectief luchtverdedigingssysteem ontbeert.

1719. De hogere commandant zet een luchtmobiele formatie of eenheid in voor zijn diepe, nabij- of achtergebiedsoperatie.

In het kader van zijn **diepe operatie** kan de hogere commandant met een luchtmobiele formatie of eenheid onder meer een tactisch belangrijk gebied innemen en vervolgens verdedigen. Hij kan met de formatie of delen ervan overvallingen uitvoeren. Ook kan hij in het kader van een achtervolging een verticale omvatting uitvoeren om de vijand in te sluiten.

In het kader van zijn **nabijoperatie** kan de hogere commandant met een luchtmobiele formatie onder meer een vijandelijke doorbraak afgrenzen of beveiligingstaken uitvoeren in grotere gebieden. In noodgevallen kan hij eenheden in gevechtscontact met een luchtmobiele formatie versterken.

In het kader van zijn **achtergebiedsoperatie** kan de hogere commandant een luchtmobiele formatie of delen ervan onder meer inzetten als reserve om tegenaanvallen uit te voeren tegen vijand die - al dan niet door de lucht - is doorgedrongen in zijn achtergebied. Daarnaast kan hij luchtmobiele eenheden inzetten voor de bewaking en beveiliging van het achtergebied.

1720. De commandant van een luchtmobiele formatie kan met zijn gevechtshelikopters in de diepte aanvallend op te treden. Hij zal echter steun van het (naast)hogere niveau nodig hebben om simultaan zijn eigen diepe, nabij- en achtergebiedsoperatie te kunnen uitvoeren. De diepe operatie van het hogere niveau richt zich dan in eerste instantie op vijandelijke luchtverdedigingsmiddelen en reserves die de uitvoering van de opdracht nadelig kunnen beïnvloeden. Daarnaast worden zoveel mogelijk actuele gegevens verzameld over het inzetgebied.

De **diepe operatie** richt zich, gebruik makend van de gevechtshelikopters, op vijandelijke reserves, commandovoeringsinstallaties en logistieke installaties om gunstige voorwaarden te creëren voor de eigen nabijoperatie.

De **nabijoperatie van de luchtmobiele eenheid** richt zich initieel op beveiliging tegen de vijandelijke gevechtskracht die directe invloed heeft op de landing en de ontplooiing van de grondgebonden eenheden. Vervolgens wordt de nabijoperatie gericht op het te bereiken doel. De gevechtshelikopter- en grondcomponent treden daarbij geïntegreerd op: de grondcomponent dwingt de vijand in het open terrein waardoor de gevechtshelikopters in staat zijn de vijand te slijten waar hun inzet het best tot hun recht komt.

*De AH-64 Apache
gevechtshelikopter
Foto: Mediacentrum KL*

De **achtergebiedsoperatie** richt zich op het behoud van de vrijheid van handelen, te weten het voorkomen van een vijandelijke omtrekking of omsingeling van de grondcomponent, het vrijhouden van de (lucht)aanvoerlijnen en de beveiliging van de gevechtsverzorgingssteun-

eenheden. Ook bij deze operaties is veelal steun nodig van de hogere commandant.

1721. De wijze waarop een luchtmobiele eenheid zich ontplooit, is in eerste instantie afhankelijk van het aantal beschikbare **transporthelikopters**, de **inzetafstand** en de capaciteit van de **gevechtsverzorging**. Om de veiligheid van de luchtmobiele eenheid te garanderen en daarmee de kans op succes te vergroten, is het essentieel dat voldoende gevechtskracht beschikbaar is in de eerste slag van een ontplooiing of in de laatste slag van een extractie. Immers, snelheid en vuurkracht zijn randvoorwaarden om door middel van een verrassende inzet, tactisch voordeel te bereiken. Na de initiële ontplooiing moet voldoende transportcapaciteit overblijven om volgende echelons in te vliegen, om te herbevoorraden en om tactische mobiliteit in het inzetgebied te verzekeren.

1722. De commandant die de luchtmobiele operatie opdraagt, moet de autoriteit hebben om de benodigde grond- en lucht-elementen toe te wijzen ten behoeve van de operatie. Zijn staf initieert het planningsproces en is verantwoordelijk voor de **coördinatie van inlichtingen, psychologische operaties, misleidingsoperaties en de inzet van speciale eenheden** tijdens de gehele operatie. Ook steunt deze staf bij de planning van vuursteun, onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging en airspace control. Reeds in een vroegtijdig stadium geeft deze commandant richtlijnen uit die de bij de luchtmobiele operatie betrokken organisaties in staat stellen met hun planning aan te vangen. De staf van de luchtmobiele eenheid wordt in dit vroege stadium bij de planning betrokken.

1723. Op basis van de richtlijnen van het opdragende niveau begint de luchtmobiele commandant met zijn **planning in de geïntegreerde staf**. Dit plan omvat vijf deelplannen; een voor elke fase van de luchtmobiele operatie. Deze fasen zijn het grondoptreden, de daaraan voorafgaande landing, de luchtmobiele verplaatsing naar het landingsgebied, de belading van de eenheid en de algehele voorbereiding in het verzamelgebied. Zoals blijkt uit de opsomming wordt daarbij *backward planning* van de daadwerkelijke uitvoering gebruikt. Alleen op deze wijze verzekert de commandant zich ervan dat het plan tegemoet komt aan de overheersende rol van het grondoptreden. Afhankelijk van de beschikbare tijd kunnen sommige deelplannen gelijktijdig worden opgesteld.

- a. Het **plan voor het grondoptreden** bevat het optreden van de luchtmobiele eenheid, inclusief de ondersteuning hiervan, zodra deze aan de grond is gezet. In detail worden de inzet van alle elementen, de opdrachten die zij moeten vervullen en de bevelsverhoudingen vastgesteld.

- b. Het **landingsplan** regelt de aankomst van de luchtmobiele formatie, eenheden of taakgroepen op de juiste plaats en tijd en in de goede volgorde, teneinde het plan voor het grondoptreden te kunnen uitvoeren. De belangrijkste overwegingen bij de planning van deze fase zijn selectie van (alternatieve) landingsplaatsen en de vijandelijke groepering en capaciteiten.
- c. Het **plan voor de luchtmobiele verplaatsing** bestaat uit de vliegroute(s) en de *air movement table*. Het bevat ook informatie over vluchtformaties, vlieghoogtes en -snelheden, weer, aftanken, maximale laadcapaciteit, actieradius en procedures voor luchtverdediging, vuursteun en de onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging (*suppression of enemy air defence*).
- d. Het **beladingsplan** identificeert de oppikzones en geeft richtlijnen hoe deze kunnen worden ingericht en gecontroleerd. Het plan geeft landingsprioriteiten aan voor de transporthelikopters en de volgorde waarin eenheden zich met hun voorraden en uitrusting naar de oppikzones moeten verplaatsen.
- e. Het **plan voor het verzamelgebied** geeft gedetailleerde richtlijnen over het gebruik van het verzamelgebied en over de (her)groepering van eenheden, voorraden en uitrusting, voorafgaande aan een luchtmobiele operatie.

1724. Voorafgaande aan een luchtmobiele operatie geeft de commandant **startcriteria** (*go/no go-criteria*) en **afgelastingscriteria** (*abort criteria*) aan. De startcriteria geven aan onder welke omstandigheden de luchtmobiele operatie niet wordt ingezet. Zij hebben vooral betrekking op de weersomstandigheden en de mate waarin de vijandelijke luchtverdediging wordt onderdrukt. De afgelastingscriteria hebben betrekking op een afgelasting van de operatie **nadat** deze is ingezet. Een afgelasting houdt de onmiddellijke terugkeer naar het verzamelgebied in. Afgelastingscriteria hebben betrekking op de volgende gebieden.

- (alternatieve) landingszones zijn onvoldoende vrijgemaakt van vijand, of worden naar verwachting op korte termijn door de vijand bedreigd (hiervoor zijn actuele gegevens over de landingszones nodig)
- er wordt over onvoldoende luchtverdedigingsmiddelen, middelen om de vijandelijke luchtverdediging te onderdrukken en vuursteun beschikt
- verrassing is vroegtijdig verloren gegaan
- er is een te grote uitval van gevechtshelikopters en/of transporthelikopters

Sectie 4 - Uitvoering

1725. De luchtmobiele eenheid kan **taken** uitvoeren in het kader van de diverse gevechtsvormen of van het optreden in overgangsfasen. Afhankelijk van zijn inschatting van de situatie zal de commandant de aan hem verstrekte opdracht geïntegreerd uitvoeren met gevechtshelikopters en luchtmobiele infanterie, dan wel besluiten tot een gevechtshelikopterzware of een infanteriezware inzet.

1726. De luchtmobiele eenheid kan in het kader van het aanvallend, verdedigend of vertragend gevecht van het hogere niveau de volgende **opdrachten** uitvoeren:

- verticale omtrekking/omvatting, teneinde een tactisch belangrijk gebied in te nemen
- overvalling
- gevechtsverkenning
- tegenaanval
- tegenvoorbereidingsaanval
- afgrenseling vijandelijke penetratie
- verdediging van een tactisch belangrijk gebied of object
- beveiligen van startlijn, achtergebied, aanvoerwegen en flanken

1727. In **grote gebieden buiten het vijandelijk zwaartepunt** wordt alleen met de helikoptercomponent beweeglijk opgetreden, omdat de grondcomponent - eenmaal aan de grond gezet - een beperkte mobiliteit heeft. De verkennings- en waarnemingselementen van de grondcomponent worden op tactisch belangrijke posities in het terrein ingezet en met eigen voertuigen of transporthelikopters naar volgende posities in de diepte verplaatst. Een deel van de infanterie kan worden ingezet om de vijand te kanaliseren. De gevechtshelikopters grijpen de vijand aan in de bestrijdingsgebieden.

1728. **Optreden in overgangsfasen.** Voor een luchtmobiele eenheid zijn het contact maken en aflossingen van groot belang. Dit zijn kwetsbare fasen en vergen specifieke plannen en coördinatiemaatregelen.

1729. De uitvoering van een luchtaanvalsoperatie doorloopt in de regel de volgende **stadia**:

- **verkenning** van routes en landingsplaatsen door speciaal uitgeruste en opgeleide ploegen
- **neutralisatie** van vijand in en rond de luchtroutes en de landingsplaatsen door onderdrukking van zijn luchtverdediging, luchtaanvalen, artillerie en eventueel scheepsartilleriesteun

- **verplaatsing** naar het (aanvals)doel, of naar een locatie hier zo dicht mogelijk in de omgeving
- **verovering en bezetting** van het (aanvals)doel.
- **extractie**, versterking van de verdediging of contact maken met eigen troepen en aflossing

In het stadium van de verplaatsing moet de vijand worden geneutraliseerd, zodat hij geen invloed kan uitoefenen op de operatie. Luchtoverwicht is daarbij een vereiste.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

1730. Het tempo, het potentiële bereik en het gezamenlijk karakter van luchtmobiele operaties maken duidelijke afbakening noodzakelijk. Een luchtmobiele formatie van minimaal brigadegrootte kent in ieder geval de volgende vier sleutelfunctionarissen met hun specifieke verantwoordelijkheden.

- a. De **commandant luchtmobiele operatie** heeft de algehele verantwoordelijkheid voor de planning en uitvoering van de operatie. Verder in dit hoofdstuk wordt ook de term luchtmobiele commandant gebruikt.
- b. De **commandant luchtoperatie** is verantwoordelijk voor de planning en inzet van de luchtcomponent. Hij is ondergeschikt aan de commandant luchtmobiele eenheden en treedt op als zijn adviseur op het gebied van het gebruik van de derde dimensie.
- c. De **commandanten van de grondeenheden** zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van (een deel van) het plan voor het grondoptreden. Voor de uitvoering van de opdracht kunnen zij tijdens bepaalde fasen de beschikking krijgen over extra ondersteunende elementen, inclusief (delen van) de luchtcomponent. Zij zijn ondergeschikt aan de luchtmobiele commandant.
- d. De **commandanten van de helikoptereenheden** zijn ondergeschikt aan de commandant luchtoperatie.

1731. **Commandovoeringsrelaties** zijn van groot belang tijdens een luchtmobiele operatie: het geïntegreerde gezamenlijke optreden moet daarmee worden verzekerd. Binnen de luchtmobiele formatie heeft de luchtmobiele commandant *Full Command* over de organieke grondcomponenten. Hij krijgt over het algemeen de voor zijn optreden benodigde luchtcomponent onder OPCOM. De commandant luchtoperatie heeft *Full Command* over de helikoptereenheden die daarvan organiek deel uitmaken. Hij staat onder OPCOM van de luchtmobiele commandant. Indien delen van een luchtmobiele formatie worden ingezet bij een ande-

re formatie zullen de daarvoor benodigde (grond- en luchtgebonden) middelen veelal onder OPCON van die formatie worden gesteld.

1732. Zodra de operatie in de uitvoeringsfase is beland, moet de **coördinatie tussen de diverse niveaus** zijn verzekerd. Liaison tot op een relatief laag niveau is een voorwaarde. Daarnaast moet in het plan een goede afstemming plaatsvinden tussen de grond- en de luchtcomponent. Alleen op deze wijze kan de veiligheid van het eigen personeel worden gegarandeerd.

1733. Gezien de grote afstanden ten opzichte van de hoofdmacht waarop luchtmobiel optreden in de regel plaatsvindt, alsmede de onderlinge afstanden binnen de gezamenlijk en geïntegreerd optredende eenheden, heeft een luchtmobiele formatie behoefte aan **speciale communicatiemiddelen**. Deze dienen voor de communicatie binnen de luchtmobiele staf, tussen de lucht- en grondcomponent onderling en met het hogere niveau en met de steunende eenheden.

In beginsel wordt gebruik gemaakt van een luchtmobiele commandopost. Hiermee wordt de commandovoering over grote afstanden tijdens de duur van de operatie verzekerd.

Inlichtingen

1734. Het **gebied van belangstelling van een luchtmobiele formatie** is vele malen groter dan dat van een qua omvang vergelijkbare grondgebonden formatie. Het is direct gerelateerd aan de vele inzetmogelijkheden, de vereiste snelheid van handelen en de kwetsbaarheid van de formatie na de inzet. De luchtmobiele commandant moet reeds in een vroeg stadium kunnen beschikken over inlichtingen die betrekking hebben op zijn inzetgebied.

Gelet op de aard van het luchtmobiele optreden is kennis over het weer en de weersverwachting van extra belang. De kwetsbaarheid van zowel de lucht- als de grondcomponent vereist bovendien gedetailleerde inlichtingen over de vijand en dus een grondige expertise in het gehele spectrum van het vijandelijk optreden. Mede als gevolg van vroegtijdig verworven inlichtingen is de commandant in staat de groepering en de formatie van zijn eenheden vast te stellen en de mogelijke inzetopties af te wegen. Ook tijdens de uitvoering moet de commandant kunnen blijven beschikken over een actueel en compleet inlichtingenbeeld. Behalve op zijn eigen middelen is hij hiervoor aangewezen op de steun van de hogere niveaus.

Manoeuvre

1735. Een luchtmobiele formatie heeft de beschikking over **lucht- en grondgebonden manoeuvre-elementen** die voor wat betreft karakteristieken en inzetprincipes totaal verschillend zijn.

Het gros van de **grondcomponent** bestaat uit lichte infanterie die geschikt is om terrein te bezetten, die over vuurkracht beschikt met een relatief gering bereik en die een lage grondmobiliteit heeft. Van de luchtcomponent zijn gevechtshelikopters primair geschikt om een grote concentratie van (gemechaniseerde) vijand uit te schakelen op grote

*De middelbare transport-
helikopter Cougar*
Foto: MVD-DWS

afstand. Ze zijn zeer flexibel en snel, maar zijn boven vijandelijk gebied relatief kwetsbaar voor de vuuruitwerking van luchtverdedigings- en luchtnabijbeveiligingsmiddelen en kunnen niet voor langere duur terrein beheersen.

1736. Bij het uitwerken van het **plan voor de manoeuvre** moeten beide manoeuvreermiddelen elkaars mogelijkheden versterken en elkaars zwakheden compenseren. In het algemeen heeft de infanterie twee hoofdtaken: het vermeesteren of in bezit houden van belangrijke of essentiële terreindelen en in de tweede plaats het ontzeggen van onoverzichtelijk terrein aan de vijand. De gevechtshelikopters hebben als belangrijkste taak het slijten van vijandelijke gevechtskracht. De helikopters treden bij voorkeur op in open terreindelen, waar hun anti-tankwapens voor de lange dracht het best tot hun recht komen.

Het plan voor de manoeuvre staat centraal. De commandant moet bij het beladingsplan dan ook rekening houden met de voor de manoeuvre benodigde uitrusting in relatie tot de gewenste grondmobiliteit en de beschikbare transportcapaciteit.

Vuursteun

1737. Bij de **planning van de vuursteun** moet de commandant rekening houden met iedere fase van de operatie maar met name met de meest kwetsbare fase, te weten de landing. Daarnaast is vuursteun tijdens de luchtverplaatsing van belang, met name als element van de onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging. Vuursteun voorafgaande aan de inzet moet zo mogelijk intensief en kort van duur zijn teneinde het maximale schokeffect te bereiken en het element verrassing niet weg te nemen.

Tijdens het grondoptreden van de operatie wordt vuursteun gebruikt om vijandelijke verdedigingsopstellingen te neutraliseren, de inzet van vijandelijke reserves te voorkomen en voor grondwapensysteembestrijding. Overwegingen hierbij zijn beschikbaarheid, bereik en coördinatie van de beschikbare middelen.

1738. De luchtmobiele commandant beschikt, bij voorkeur over **artillerie in rechtstreekse steun**, waarmee hij de mogelijkheid heeft snel vuur uit te brengen over een veelheid aan doelen en met diverse munitiesoorten.

1739. Bovendien beschikt de luchtmobiele commandant over **luchtsteun**. Voldoende offensieve luchtsteun is een voorwaarde om een luchtmobiele operatie te kunnen aanvangen en met succes af te ronden. Door een combinatie van tactische luchtverkenning en gevechtveldinterdictie wordt de vijand op en in de nabijheid van het inzetgebied en meer in de diepte geïdentificeerd en vervolgens uitgeschakeld. Tijdens de luchtmobiele operatie kan luchtnabijsteun worden ingezet tegen plotseiling onderkende doelen.

Bescherming

1740. Het succes van een luchtmobiele operatie is in sterke mate afhankelijk van **verrassing**. Operationele veiligheid is daarom van groot belang. In de planningsfase dient derhalve het beginsel *need to know* strikt te worden gehanteerd. In de voorbereiding is een strikte toepassing van elektronische stilte essentieel. Ook misleiding kan een instrument zijn om verrassing te bewerkstelligen.

1741. **Luchtoverwicht**, tenminste tijdelijk en plaatselijk, is noodzakelijk om een succesvolle, luchtmobiele operatie uit te voeren. Het plaatselijk en tijdelijk bevechten van luchtoverwicht rond de luchtaanvoerwegen en het inzetgebied is dan ook een eerste voorwaarde. *Combat air patrols* staan de luchtmobiele commandant daarom voor de duur van de operatie ter beschikking.

1742. Helikopters zijn met name op de grond **kwetsbaar voor een aanval van vijandelijke jagers**, zoals bij een concentratie in het verzamelgebied, in het landingsgebied of bij FARP's. De commandant moet hier zijn prioriteit leggen voor de luchtverdediging. De grondcomponent heeft in vele gevallen slechts de beschikking over een beperkte capaciteit aan draagbare luchtverdedigingssystemen.

1743. Indien de luchtmobiele operatie niet kan worden uitgevoerd onder een reeds bestaande 'luchtverdedigingsparaplu', moeten eigen luchtstrijdkrachten bijdragen aan de bescherming. Wapencontrolemaatregelen moeten nauwlettend worden nageleefd om fratricide te voorkomen.

1744. Tijdens meer defensieve opdrachten kunnen **veldversterkingen** de relatieve kwetsbaarheid van de lichte infanterie teniet doen. Vanuit goed voorbereide opstellingen is een luchtmobiele formatie in staat om voor langere tijd een gemechaniseerde vijand tegen te houden.

1745. Het kan noodzakelijk zijn **mijnhindernissen** op te werpen. Gezien het gewicht van mechanische mijnenleggers is luchttransport van deze middelen niet mogelijk. Mijnhindernissen dienen dan ook met de hand te worden gelegd of worden opgeworpen door middel van het verstrooien per helikopter of het verschieten met behulp van artillerie.

1746. De **onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging**, eventueel ook met behulp van elektronische oorlogvoeringsmiddelen, moet altijd worden uitgevoerd op plaatsen waar die vijandelijke luchtverdediging de luchtmobiele operatie in de diepte bedreigt.

Verzorging

1747. De **gevechtsverzorgingssteun** voor luchtmobiel optreden neemt in het geheel van verzorgingsactiviteiten een bijzondere plaats in, omdat deze steun op een aantal aspecten duidelijk afwijkt van de gevechtsverzorgingssteun voor overig optreden.

- Voor de grond- en luchtcomponent dient in een **gezamenlijke gevechtsverzorgingssteun** te worden voorzien.
- Voor de gevechtsverzorgingsteun aan luchtmobiel optreden zijn - in vergelijking met de gevechtsverzorgingssteun aan grondgebonden optreden - **andere middelen** nodig. Voorbeelden daarvan zijn helikopters, speciale voertuigen en speciale verpakkingen voor het transport van goederen.
- Het is mogelijk dat gedurende een bepaalde inzetperiode **geen ononderbroken verzorgingsketen** kan worden gerealiseerd.

- Er bestaan meerdere inzetopties voor de gevechtsverzorgingssteun:
 - over de weg
 - deels door de lucht en deels over de weg

Elke inzetoptie voor de gevechtsverzorgingsteun heeft voordelen, maar kent ook beperkingen, zoals het maximum vliegbereik, beschikbaarheid van luchtroutes en afhankelijkheid van weersomstandigheden. Deze factoren van invloed moeten in het planningsproces van een operatie een belangrijke rol spelen.

1748. **Bevoorrading.** Luchtmobiel optreden wordt gekenmerkt door een hoog verbruik van brandstoffen door de helikopters. Er zijn slechts beperkte middelen beschikbaar voor de interne bevoorrading van de ingezette luchtmobiele eenheden. Daardoor zijn de voorraden binnen de eenheden betrekkelijk immobiel en bovendien kwetsbaar.

Helikoptercapaciteit zal in de regel schaars zijn. Dit dwingt tot het stellen van prioriteiten, omdat ook voor andere logistieke taken helikoptercapaciteit beschikbaar moet zijn.

1749. **Onderhoud** in het inzetgebied blijft beperkt tot het inzetbaar houden van materieel door middel van gevechtsherstel. Dit legt een grote nadruk op preventieve handelingen, voorafgaande aan de inzet van een luchtmobiele eenheid.

Het uitbrengen van vooruitgeschoven onderhoudsinstallaties is, gezien de kwetsbaarheid in het inzetgebied en de (veelal) schaarse transportcapaciteit slechts bij uitzondering mogelijk.

1750. **Geneeskundige verzorging.** Er dient een voortdurende afweging te worden gemaakt in welke mate transporthelikopters voor geneeskundige afvoer worden gebruikt. Indien dit wordt beperkt, dienen geneeskundige installaties in het inzetgebied te worden ontplooid.

18

Luchtgemechaniseerde operaties

Sectie 1 - Inleiding

1801. Luchtgemechaniseerde operaties (*air mechanised operations*) bestaan uit het grotendeels **zelfstandig uitvoeren van gevechtstaken** door gevechtshelikopters. De steun van grondgebonden eenheden blijft veelal beperkt tot inlichtingenverzamelorganen, vuursteun, elektronische steunmaatregelen, luchtverdediging en eventueel grondbeveiliging.

Luchtgemechaniseerde operaties.

Foto: Mediacentrum KL

1802. Luchtgemechaniseerde operaties worden uitgevoerd in het kader van de **diepe operatie** van een divisie of een legerkorps. Door tijdig en nauwkeurig een luchtgemechaniseerde operatie in te zetten tegen vijandelijke gepantserde reserves, commandoposten en verbindingssystemen en essentiële logistieke installaties, kan het initiatief worden behouden of genomen en kunnen mogelijkheden voor een verder offensief optreden worden gecreëerd.

Sectie 2 - Kenmerken

1803. Luchtgemechaniseerde operaties zijn meestal een deel van het operatieconcept van een **divisie of legerkorps**. Zij zijn gericht op een beïnvloeding van de operatie op een termijn van 24 tot 72 uur. Luchtgemechaniseerde operaties dragen veel risico in zich, maar kunnen een zeer gunstig of zelfs beslissend effect hebben op het verloop van de operatie.

1804. Gevechtshelikoptereenheden kunnen worden **ingezet** tegen gepantserde en ongepantserde doelen en tegen andere helikopters. Door hun snelheid, hun onafhankelijkheid van de situatie op de grond en hun vermogen het gevecht ook onder omstandigheden van verminderd zicht te voeren, zijn zij in staat een grote mate van verrassing in hun optreden te realiseren.

1805. Gevechtshelikopters brengen hun vuurkracht tot gelding in één of meer **bestrijdingsgebieden**. Een bestrijdingsgebied is een gebied, waarin zich de doelen bevinden, die door geconcentreerd vuur bestreden worden. De formatiecommandant draagt op:

- de bestrijdingsgebieden
- het moment, waarop deze van kracht zijn
- het in deze bestrijdingsgebieden te bereiken effect
- het te accepteren risico

1806. Luchtgemechaniseerde operaties kunnen worden toegepast in elke **gevechtsvorm** en bij het optreden in alle overgangsfasen. In het offensief of aanvallend gevecht kan de luchtgemechaniseerde operatie tot doel hebben het bestrijden van vijandelijke reserves, die invloed kunnen uitoefenen op het eigen zwaartepunt. In het defensief, verdedigend of vertragend gevecht kan de luchtgemechaniseerde operatie het bestrijden van volgende aanvalsechelons tot doel hebben, zodat hiermee later onder voor eigen troepen gunstige omstandigheden in de nabijoperatie het gevecht kan worden aangegaan.

Doel van luchtgemechaniseerde operaties kan ook zijn:

- vernietigen van vijandelijke commandovoeringssystemen
- vaststellen van vijandelijke activiteiten in sterkte, samenstelling, locatie en activiteit
- neutraliseren van vijandelijke grondgebonden luchtverdediging
- vernietigen van vijandelijke logistieke installaties die essentieel zijn voor het voortzettingsvermogen
- vernietigen van kritieke punten in de vijandelijke aanvoerwegen

1807. Luchtgemechaniseerde operaties worden bij voorkeur bij duisternis uitgevoerd. Uitvoering bij daglicht levert een verhoogd risico op door vijandelijk vuur vanaf de grond op de laagvliegende toestellen.

1808. Luchtgemechaniseerde operaties kunnen worden uitgevoerd als:

- **luchtgemechaniseerde overvallingen**, waarbij een zeer lonend doel met een in tijd en plaats beperkte gevechtsactie wordt vernietigd
- **luchtgemechaniseerde manoeuvres**, waarbij een vijandelijke (gepantserde) formatie gedurende langere tijd in een daarvoor geschikt terrein wordt bestreden

Luchtgemechaniseerde overvallingen kunnen worden uitgevoerd tot een diepte van maximaal 300 km en luchtgemechaniseerde manoeuvres tot een diepte van ongeveer 75 km voor de voorste lijn eigen troepen.

1809. Luchtgemechaniseerde operaties kunnen alleen worden uitgevoerd, wanneer aan een groot aantal **voorwaarden** is voldaan. Hiertoe behoren:

- een tijdelijk en plaatselijk luchtoverwicht boven de vliegroute en het bestrijdingsgebied
- permanente en actuele informatie over de doelen, die zich in het bestrijdingsgebied bevinden
- *airspace control*-maatregelen die een maximale veiligheid te waarborgen
- voorbereidingstijd, die varieert van 4 tot 48 uur afhankelijk van de mate waarin het luchtoverwicht en de *airspace control*-maatregelen zijn gerealiseerd.

Sectie 3 - Planning

1810. De formatiecommandant, die een luchtgemechaniseerde operatie opdraagt dient te voorzien in de voorwaarden voor de operatie. De **planning** wordt daarbij gecompliceerd, doordat veel gegevens nog niet bekend zijn op het moment dat de formatiecommandant zijn bevel geeft. Dit betekent dat de besluitvorming ook in de verdere voorbereiding een permanent proces is en de bevelvoering uit meerdere waarschuwingsbevelen en/of partiële bevelen zal bestaan. Dit bemoeilijkt ook de planning door de commandant, die is belast met de uitvoering van de luchtgemechaniseerde operatie.

1811. Een uitgebreide **inlichtingenvoorbereiding van de operatie** is bij de voorbereiding en uitvoering van een luchtgemechaniseerde operatie essentieel. Zij dient zich te richten op de omgeving van de voorste lijn eigen troepen, waar het eigen gebied wordt verlaten, de vliegroutes, de bestrijdingsgebieden en de omgeving van de bestrijdingsgebieden. Verkenningresultaten van de hogere niveaus dienen voortdurend ter

beschikking te worden gesteld aan de luchtgemechaniseerde eenheid. Zij moeten worden gecompleteerd met de resultaten van langeafstands-verkenningen. Speciale eenheden, elektronische verkenningen en UAV's zijn hiervoor middelen bij uitstek.

1812. **Factoren** die bij de planning door de formatiecommandant worden overwogen, zijn onder meer:

- het weer (waaronder de beschikbare periode daglicht)
- terrein in de omgeving van het bestrijdingsgebied
- beschikbaarheid van luchtstrijdkrachten ter ondersteuning van de luchtgemechaniseerde operatie in de luchtsteun- en luchtverdedigingsrol
- mogelijkheden voor verdragende artilleriesystemen om de gevechtsactie in het bestrijdingsgebied te steunen
- capaciteit voor de gevechtsverzorgingssteun van de operatie

1813. Essentieel voor een luchtgemechaniseerde operatie is de **synchronisatie** van de gevechtshelikopterinzet met de overige noodzakelijke activiteiten. Voor de synchronisatieplanning worden de volgende momenten vastgesteld:

- laatste moment van bevestigen of afgelasten van de operatie
- opstijgen in de *forward operating base*
- passeren van de voorste lijn eigen troepen op weg naar het bestrijdingsgebied (Uur F)
- begin van de gevechtsactie in het bestrijdingsgebied
- terugkeer vanuit het bestrijdingsgebied naar de *forward operating base* of een FARP
- alle tijdstippen worden daarbij afgeleid van Uur F

1814. De formatiecommandant die een luchtgemechaniseerde operatie opdraagt, dient te voorzien in regelingen, die de veiligheid tijdens het **passeren van de voorste lijn eigen troepen**, zowel voorafgaande als na de inzet, garanderen. Alhoewel dit geen doorschijding is, omdat geen gevechtscontact wordt overgedragen, is een groot aantal coördinatie-maatregelen (genoemd in hoofdstuk 14), toepasbaar. In elk geval dienen ook *airspace control*-maatregelen te worden getroffen voor de vliegcorridor, waarlangs de voorste lijn eigen troepen wordt gepasseerd. Deze corridor is ongeveer 3 km breed. Zo nodig kan boven het eigen gebied ook een *air route* naar het *starting point* worden bepaald.

Sectie 4 - Uitvoering

1815. De formatiecommandant heeft tot het in het planningsproces vastgestelde moment de gelegenheid de geplande operatie **af te gelasten**. Hij

hanteert hiervoor afgelastingscriteria, die tijdens het besluitvormingsproces geformuleerd zijn. Aanpassingen van het plan zijn tot dit tijdstip beperkt mogelijk. De permanente coördinatie via de liaison van de gevechtshelikoptereenheid is noodzakelijk.

1816. De gevechtshelikoptereenheid verlaat de *forward operating base* op het tevoren vastgelegde moment en neemt op het *starting point* de vliegformatie aan, waarbij de gehele toegewezen vliegcorridor wordt gebruikt. Op het tevoren vastgestelde Uur F wordt de voorste lijn eigen troepen overschreden.

De AH-64 in actie in het bestrijdingsgebied

Foto: ambassade vs, Defense Section

1817. Alhoewel voorzien is dat op het tevoren geplande moment de **gevechtsactie in het bestrijdingsgebied** aanvangt, kan dit verstoord worden door vijandelijk optreden in de vliegcorridor vanuit de lucht of vanaf de grond. De gevechtshelikoptereenheid voorziet tijdens de vlucht in nabijbeveiliging. Zo nodig worden de helikopters ingezet tegen dit vijandelijke optreden, hetgeen tot een verstoring van de opdracht in het bestrijdingsgebied kan leiden.

1818. Tijdens de luchtgemechaniseerde operatie is elektronische stilte van kracht. De formatiecommandant, die de luchtgemechaniseerde operatie opdraagt, heeft daardoor in principe geen mogelijkheden meer zijn opdrachten aan te passen, zodra het gevechtshelikopters de *forward operating base* hebben verlaten. Ook de informatievoorziening tijdens de operatie zal zeer beperkt zijn.

1819. Nadat de gevechtsactie in het bestrijdingsgebied is uitgevoerd, wordt op het vastgelegde moment de **terugverplaatsing** aangevangen. Indien het beoogde effect tevoren is bereikt, wordt de terugverplaatsing eerder aangevangen, mits de *airspace control*-maatregelen hiervoor de ruimte bieden. Indien op het vastgestelde moment het beoogde effect nog niet is bereikt, zal de terugverplaatsing toch aanvangen, omdat de brandstofvoorraad voortzetting van de gevechtsactie in de regel niet mogelijk zal maken.

1820. Op grond van de afstand tot het bestrijdingsgebied, het te bereiken effect, de grootte van het bestrijdingsgebied en de toestand op weg naar en in de omgeving van het bestrijdingsgebied, kan gekozen worden voor de inrichting van een **luchtmobiele FARP**. De tijd- en ruimtifactoren voor de inzet de gevechtshelikopters worden hierdoor aanmerkelijk vergroot.

1821. Steun door **luchtsrijdkrachten** versterkt het effect van luchtgemechaniseerde operaties en kan voor het welslagen essentieel zijn. Luchtsrijdkrachten kunnen daarbij:

- tijdelijk het luchtoverwicht in het inzetgebied realiseren
- de vijandelijke luchtverdediging neutraliseren
- in de diepte de vijand bestrijden of tijdelijk afgrendelen
- door luchtnabijsteun het vuur van de gevechtshelikopters versterken

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

1822. Gedurende de voorbereiding en de uitvoering dient de formatiecommandant op de hoogte te blijven van de operatie. De **liaison** van de gevechtshelikoptereenheid wordt daartoe voor de gehele periode in de staf van de formatiecommandant opgenomen. De liaison dient over permanente verbinding met zijn eenheid te beschikken, ook wanneer deze zich door de lucht verplaatst. Meldingen over het bereikte effect en andere gegevens zijn in de regel pas een uur na afloop van het luchtgemechaniseerde operatie ter beschikking van de formatiecommandant.

1823. De formatiecommandant, die de luchtgemechaniseerde operatie opdraagt is verantwoordelijk voor de volgende **coördinatiemaatregelen**.

- Het is essentieel dat alle gebruikers van het luchtruim op de hoogte zijn van de te gebruiken *airspace control*-maatregelen, bestrijdingsgebieden en vliegroutes.
- Lasercodes, die voor gevechtshelikopters en luchtnabijsteun voor geleide munitie worden toegepast, moeten op elkaar worden afgestemd.

- Tussen de luchtgemechaniseerde eenheid en grondgebonden eenheden die bij de operatie (passeren voorste lijn eigen troepen, inrichting farp) zijn betrokken, moet liaison worden uitgewisseld.

Inlichtingen en militaire informatie

Zie paragrafen 1810 en 1811.

Manoeuvre

Zie paragrafen 1812 tot en met 1818.

Vuursteun

1824. **Artillerie** kan luchtgemechaniseerd optreden ondersteunen door net als bij grondgebonden optreden vuursteun te verlenen; de afstand levert daarbij beperkingen op. De vuursteun kan inhouden:

- een beschieting volgens een vuurschema, die gericht is op het onderdrukken van de vijandelijke luchtverdediging
- vuren op aanvraag tegen vijandelijk optreden vanaf de grond in de vliegcorridor
- vuren op aanvraag ter ondersteuning van de gevechtsactie in het bestrijdingsgebied, indien binnen het bereik van de artillerie
- vuren ter afgrenzing van het bestrijdingsgebied, indien binnen het bereik van de artillerie

1825. **Vuursteun in de bestrijdingsgebieden** versterkt het vuur van de gevechtshelikopters. Anderzijds kan deze aanvullende vuursteun zoveel rook- en stofontwikkeling veroorzaken, dat het beoogde effect door de gevechtshelikopters niet wordt bereikt.

Bescherming

1826. **Onderdrukking van de vijandelijke luchtverdediging** kan gebeuren door middel van fysieke vernietiging of elektronische middelen. Er zijn drie soorten onderdrukking van vijandelijke luchtverdediging:

- onderdrukking door de luchtgemechaniseerde eenheid zelf, hetgeen ten koste gaat van de capaciteit van de gevechtshelikoptereenheid
- onderdrukking met artillerievuur en luchtsteun
- onderdrukking met elektronische oorlogvoering.

Deze onderdrukking begint enige tijd voor Uur F en dient vanaf Uur F maximaal effect te sorteren.

1827. Gevechtshelikopters zijn uitgerust met een identificatiesysteem om fratricide te voorkomen. Dit systeem is gebaseerd op het uitzenden van identificatiesignalen en wordt daarom alleen ingeschakeld tijdens kritieke momenten in de operatie, zoals het passeren van de voorste rand van het weerstandsgebied. Dit identificatiesysteem moet nauwkeurig worden afgestemd met de eigen luchtverdediging.

Verzorging

1828. Aangezien een luchtgemechaniseerde operatie wordt uitgevoerd met relatief veel middelen over grote afstand binnen korte tijd, is een korte, maar intensieve belasting van de **gevechtsverzorging** een gevolg. De gevechtsverzorgingssteun wordt zoveel mogelijk uitgevoerd vanuit gebied, dat zich in eigen hand en buiten het bereik van de vijandelijke artillerie bevindt. Logistieke activiteiten voorbij de voorste lijn eigen troepen vereisen inzet van gevechtseenheden ter beveiliging.

*Een grondgebonden FARP
met de observatiehelicopter*

BO-105

Foto: FEL/TNO

1829. Voor de gevechtsverzorgingssteun kan een FARP worden ingericht. De FARP wordt zo klein mogelijk gehouden, om daarmee de nodige flexibiliteit en bescherming in te bouwen. Er worden bij de inrichting van een FARP twee mogelijkheden onderscheiden.

- **Grondgebonden FARP.** Hierbij worden vanuit de *forward operating base* over de weg voldoende voorraden naar een locatie achter de voorste lijn eigen troepen overgebracht. Gewoonlijk maakt inlichtingenpersoneel en een herstelement hier deel van uit.

- **Luchtmobiele FARP.** Hierbij wordt een FARP ingericht in niet door eigen troepen beheerst gebied of zelfs in vijandelijk gebied. Deze FARP wordt ingericht en bevoorraad met behulp van middelbare en zware transporthelikopters. In de regel vereist de tactische situatie dat bij een luchtmobiele FARP gevechtseenheden worden ingezet voor de beveiliging.

1830. Het bergen en afvoeren van **gewonden** is mogelijk door indeling van gewondentransporthelikopters. Zij dienen over speciale uitrusting te beschikken, die het opsporen en bergen mogelijk maakt. Indien na het vertrek uit het bestrijdingsgebied nog personeel wordt vermist zal een speciale operatie (*combat search and rescue*) moeten plaatsvinden (zie hoofdstuk 20).

19

Amfibische operaties

Sectie 1 - Inleiding

1901. Een amfibische operatie (*amphibious operation*) wordt vanuit zee ingezet door zee- en landstrijdkrachten, ondersteund door luchtmachtstrijdkrachten, tegen een vijandelijke kust. Daarbij worden schepen, vliegtuigen, diverse wapensystemen en landingseenheden gecoördineerd ingezet.

1902. Meestal scheppen amfibische operaties voorwaarden voor vervolgooperaties. Zij concentreren zich op zwakke punten van de vijand en zijn gericht op het verkrijgen van verrassing. Dit wordt niet alleen bereikt door de inzet van eenheden op een bepaalde tijd en plaats; ook de dreiging die uitgaat van amfibische eenheden kan een vijand ertoe dwingen zijn middelen verspreid in te zetten.

1903. Amfibische operaties worden in beginsel uitgevoerd door zee-strijdkrachten en speciaal daarvoor opgeleide en uitgeruste marinierseenheden. Na aanvullende opleiding en training zijn ook gevechtseenheden van de landstrijdkrachten in staat deel te nemen aan een amfibische operatie. Zij dienen daarbij in elk geval personeel en materieel gesteund te worden door marinierseenheden.

Sectie 2 - Kenmerken

1904. Kenmerkend voor amfibische operaties is de inzet van landings-troepen vanuit zee, waarop meestal een andere operatie volgt. Een operatie ter zee is in hoge mate afhankelijk van weersinvloeden. Deze weersinvloeden kunnen tijdelijk en plaatselijk sterk verschillen, waardoor een flexibele commandovoering en nauwkeurige coördinatie tussen zee- en landstrijdkrachten van groot belang is.

1905. Er wordt onderscheid gemaakt naar doelstelling in drie soorten.

- a. Een **amfibische aanval** (*amphibious assault*) wordt uitgevoerd door gevechtseenheden aan land te zetten met als doel het scheppen van voorwaarden voor vervolgooperaties, die in de regel door landstrijdkrachten worden uitgevoerd.

- b. Een **amfibische terugtocht** (*amphibious withdrawal*) heeft als doel eigen eenheden over zee te evacueren vanaf een vijandelijke kust.
- c. Een **amfibische overvalling** (*amphibious raid*) is een landing op een kust met een naar tijd en plaats beperkte doelstelling. Een terugtocht maakt planmatig deel uit van deze operatie. De amfibische overval kan worden uitgevoerd om:
 - verliezen aan de vijand of schade aan belangrijke installaties toe te brengen
 - inlichtingen te verkrijgen
 - bepaalde personen gevangen te nemen of te bevrijden
 - specifiek materieel te vermeersteren

Sectie 3 - Planning

1906. Amfibische operaties worden uitgevoerd door een **amfibische taakgroep** (*amphibious task force*). Deze bestaat altijd uit:

- een maritieme component (*naval forces*)
- een landingscomponent (*landing forces*)
- een luchtcomponent (*air forces*)

1907. De **maritieme component** kan bestaan uit de volgende groepen.

- De **transportgroep** (*transport group*) is verantwoordelijk voor de inscheping, de belading, de verplaatsing naar het amfibisch operatiegebied en de logistieke ondersteuning van de landingseenheden.
- De **coördinatiegroep** (*control group*) coördineert de schip-strandbeweging.
- De **tactische luchtcoördinatiecel** (*tactical air control group*) bevindt zich aan boord van een commandoschip en vormt het *tactical air control centre* voor de coördinatie van luchtsteun.
- De **vuursteuncel** (*fire support group*) is belast met de planning en uitvoering van vuursteun aan de landingseenheid door scheepsartillerie, geleide wapens en vliegtuigen. Zij coördineert met landgebonden artillerie.
- De **beveiligingsgroep** (*screening group*) is belast met de bescherming van de amfibische taakgroep gedurende de verplaatsing naar het amfibisch operatiegebied en tijdens de landing tegen een vijandelijke dreiging op zee. Zij kan bestaan uit kruisers en fregatten.
- De **mijnbestrijdingsgroep** (*mine warfare group*) bestaat uit mijnenvegers en is belast met de bestrijding van zeemijnen.
- De **verkenning- en onderwaterexplosievenopruimingsgroep** (*reconnaissance and underwater demolition group*) voert verkenningen uit van de landingskust en van het verder landinwaarts gelegen gebied. Doel van deze verkenningen is het verzamelen van gegevens over vijand, terrein en infrastructuur. Deze groep is in voorkomend geval in

staat hindernissen onder water of op het land te ruimen. Zij bestaat in de regel uit speciale eenheden.

1908. De **landingscomponent** bestaat uit een gevechtselement, een gevechtssteunelement en een gevechtsverzorgingssteunelement. Het gevechtselement voert de daadwerkelijke landing uit op de kust met scheepsartillerie- en luchtsteun.

1909. De **middelen voor de luchtcomponent** kunnen van alle krijgsmacht delen afkomstig zijn. De taak van de luchtcomponent strekt zich uit op het gebied van het verwerven van luchtoverwicht, het bestrijden

Luchtnabijsteun voor de landingscomponent.

Foto: AVDKLU, Fotovlucht vliegbasis Soesterberg

van vijandelijke schepen en het steunen van de landingscomponent voor, tijdens en na de landing met verkenningen, luchtnabijsteun en gevechtveldinterdictie.

1910. Bij een amfibische operatie wordt in de planning uitgegaan van de landing en de aanval. Alle voorafgaande activiteiten worden daarvan afgeleid (*backward planning*). De volgende vijf fasen worden onderscheiden.

- a. In de **planningsfase** wordt met een *initiating directive* de voorbereiding begonnen. Deze fase duurt voort tot de inscheping. In de *initiating directive* worden onder meer opdracht, benodigde eenheden, bevelsverhoudingen en tijdsfaseringen genoemd. De planning van de operatie wordt voortgezet en verfijnd tijdens de volgende fasen.
- b. Tijdens de **inschepingsfase** gaan de eenheden aan boord van de schepen (embarkatie). Ook worden schepen met uitrusting, voertuigen en voorraden beladen op een wijze, die is afgestemd op de landing.
- c. In de **oefenfase** worden de plannen geëvalueerd en de gevechtsgereedheid getest.

- d. In de **verplaatsingsfase** wordt van de embarkatiehavens naar het amfibisch operatiegebied gevaren. Deze verplaatsing kan langs oefengebieden, afwachtingsgebieden en ontmoetingspunten leiden.
- e. In de **aanvalsfase** wordt in het amfibisch operatiegebied de daadwerkelijke landing uitgevoerd. De verplaatsing met landingsvaartuigen en/of helikopters naar de kust of naar verder landinwaarts gelegen doelen (de schip-strandbeweging) maakt deel uit van deze fase.

*De landing is voltooid
wanneer een bruggenhoofd
is gevestigd.*

Foto: AVDKM

1911. Tijdens de aanvalsfase nemen de voorste eenheden aanvalsdoelen, die zo ver landinwaarts liggen, dat de vijand niet in staat is op de landingskust waarneming te hebben of direct vuur uit te brengen. Bij deze aanval zijn de meeste beginselen van het aanvallend gevecht van toepassing.

De gevechtsorganisatie van de landingseenheid wordt afgestemd op de operatie op de kust. De groepering tijdens de verplaatsing en de inschepping wordt hiervan afgeleid.

1912. De landing is voltooid wanneer een bruggenhoofd is gevestigd en aan de volgende eisen is voldaan.

- Het bruggenhoofd moet kunnen worden verdedigd.
- Voor de gevechts-, gevechtssteun- en gevechtsverzorgingssteuneenheden moet voldoende ruimte zijn om een aanvoer van versterkingen, materieel en voorraden voor de vervolgooperatie te waarborgen.
- Middelen voor de commandovoering, verbindingen en vuursteun moeten aan land zijn ingericht.
- De commandant landingseenheid moet het bevel over de operatie van de commandant amfibische taakgroep kunnen overnemen.

Sectie 4 - Uitvoering

1913. Voorwaarde voor een amfibische operatie is dat over maritiem overwicht wordt beschikt voordat de aanval wordt ingezet. De aanval moet zich richten op het vermeesteren van een bruggenhoofd dat diep genoeg is om de vereiste hoeveelheid gevechtskracht op te bouwen voor de vervolgoperatie. Na het vestigen van het bruggenhoofd moet de landingseenheid over voldoende mobiliteit beschikken om het tempo en momentum van de aanval te handhaven om daarmee een eventueel tekort aan gevechtskracht te compenseren. Gevechtshelikopters kunnen daar een grote rol bij spelen.

1914. Onder alle omstandigheden treedt een **voorhoede** op om de beste plaats voor de landing op een vijandelijke kust vast te stellen. De voorhoede is een tijdelijke gevechtsorganisatie binnen de amfibische taakgroep, die voor de hoofdmacht in het amfibisch operatiegebied optreedt. De taak van de voorhoede is het voorbereiden van de aanval door het uitvoeren van bewakings- en verkenningsopdrachten en inleidende gevechtsacties. De voorhoede heeft ook een aandeel in ruimen van hindernissen en mijnen (zowel onder water als op de kust), in de voorbereidende beschieting, in het stellen van vernielingen en in offensieve luchtsteun. De voorhoede kan tevens worden ingezet voor het uitvoeren van acties in het kader van de misleiding.

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

1915. De **bevelsverhoudingen** tijdens een amfibische operatie worden vastgelegd in de *initiating directive*. De commandant amfibische taakgroep is een zeeofficier. De commandant van de landcomponent is de commandant landingseenheid.

1916. Amfibische operaties worden uitgevoerd in een amfibisch operatiegebied, waarvan de dimensies zich uitstrekken over zee, land, lucht en onder de zeespiegel. De **samenwerking** van zee-, land en in sommige gevallen ook luchtstrijdkrachten vereist een hoge mate van coördinatie. De totale operatie wordt onder eenhoofdige leiding, van de commandant amfibische taakgroep, uitgevoerd.

1917. Na de landing, tijdens de aanval op de kust, kan de commandant van de amfibische taakgroep geleidelijk bepaalde **bevoegdheden**, zoals het bevel over vuursteunmiddelen, delegeren aan de commandant van de landingseenheid, totdat het bruggenhoofd geheel gevestigd is en de

verantwoordelijkheid geheel overgaat op de commandant van de landingseenheid.

Naarmate de landing vordert kunnen ook vuursteunmiddelen van de landingseenheid worden ingezet.

Foto: AVDKM

1918. Het **operatieplan** dient onder meer uitsluitsel te geven over:

- de landingsgebieden
- de bruggenhoofden
- het aan land gaan van volgende eenheden
- de gevechtsorganisatie tijdens en na de landing

1919. De commandant amfibische taakgroep is verantwoordelijk voor de **airspace control** gedurende de gehele operatie. Deze taak moet worden afgestemd op de airspace control-elementen in de omliggende gebieden.

Inlichtingen

1920. Actuele inlichtingen zijn essentieel om de landing van een amfibische operatie op de juiste plaats en tijd uit te voeren. De inlichtingvoorbereiding van de operatie begint in de planningsfase en dient uitsluitsel te geven over de meest geschikte landingsplaatsen. De verkennings- en onderwaterexplosievenopruimingsgroep beschikt over de middelen om gegevens te verzamelen. Na de landing is de inlichtingenbehoefte van de landingseenheid gelijk aan die bij landoperaties.

Manoeuvre

1921. Zie paragrafen 1904 tot en met 1914.

Vuursteun

1922. Tot en met de daadwerkelijke landing op de kust zal in vuursteun worden voorzien door scheepsartillerie en luchtsteun. Naarmate de landing vordert kunnen ook vuursteunmiddelen van de landingseenheid worden ingezet en zal de mogelijkheid tot scheepsartilleriesteun afnemen. Dit dient nauwkeurig gecoördineerd te worden door de vuursteuncel.

Bescherming

1923. Na de landing kunnen genie-eenheden van de landingseenheid **mobiliteits- en contramobilitestaken** uitvoeren. De verkennings- en onderwaterexplosievenopruiingsgroep kan eveneens voor deze taken worden ingezet. Tijdens de landingsfase wordt de **luchtverdediging** gerealiseerd vanaf schepen en door vliegtuigen. Daarna maken ook de luchtverdedigingsmiddelen van de landingseenheid deel uit van het luchtverdedigingssysteem.

Verzorging

1924. Het plan voor de verzorging moet voorzien in een **onafgebroken en gecoördineerde gevechtsverzorgingssteun** aan de landingscomponent. Deze steun, die in eerste instantie vanaf zee plaatsvindt, moet gedurende langere tijd geleverd worden. Bij de planning moet rekening worden gehouden met:

- de positie van de voorraden bij het inschepen, zodat deze successievelijk ter beschikking kunnen komen
- het voortzetten van de gevechtsverzorgingssteun na de landing door de inrichting van een logistieke basis

20

Speciale operaties

Sectie 1 - Inleiding

2001. Speciale operaties (*special operations*) zijn **gevechtsacties die diep in vijandelijk gebied worden uitgevoerd**. Doorgaans zijn ze beperkt qua schaal en omvang. De uitvoering van speciale operaties vereist speciaal opgeleide, getrainde en uitgeruste eenheden. Om die reden zijn speciale eenheden hier bij uitstek geschikt voor. Hoewel inzet door de lucht tot de mogelijkheden behoort, mogen speciale operaties niet worden verward met luchtmobiele operaties.

2002. Speciale operaties worden vaak uitgevoerd om direct bij te dragen aan doelstellingen op het operationele niveau. Daarnaast kunnen zij ook op het strategische niveau worden uitgevoerd. De voor speciale operaties in te zetten eenheden ontbreekt het aan gevechtskracht, tactische mobiliteit voortzettingsvermogen en reactievermogen om binnen de tijd- en ruimtefactoren van het tactische niveau effectief te kunnen zijn. Speciale operaties kunnen ook worden uitgevoerd voor het behalen van strategische doelstellingen. Dergelijke speciale operaties blijven in dit hoofdstuk echter buiten beschouwing.

Sectie 2 - Kenmerken

2003. Speciale operaties kunnen in samenwerking met andere eenheden worden uitgevoerd, of op zichzelf staan en geen directe relatie met of ondersteuning van andere eenheden hebben. Speciale operaties kunnen veel rendement opleveren, maar zijn ook risicovol. De eenheden die speciale operaties uitvoeren, dienen over technologisch geavanceerde middelen te beschikken; bovendien dienen zij een hoog opleidings- en trainingsniveau te hebben. Om effectief te kunnen zijn, vereist de voorbereiding van de missie veel tijd en nauwkeurigheid.

2004. Ondanks een gedetailleerde voorbereiding van de missie zijn de factoren die van invloed zijn op speciale operaties vaak moeilijk in te schatten. Planning geschiedt in onzekerheid. Om die reden moeten

commandanten die met de uitvoering zijn belast, over een zo groot mogelijke vrijheid van handelen beschikken.

2005. **Soorten speciale operaties.** Speciale operaties kunnen naar doelstelling worden onderscheiden in drie soorten:

- a speciale verkenningen (*special reconnaissance*)
- b directe actie (*direct action*)
- c andere taken

2006. Speciale verkenningen en directe actie zijn vijandgerichte opdrachten en respectievelijk passief en actief van aard. De andere taken zijn op de eigen troepengericht Zo is *combat search and rescue* (CSAR) gericht op het in veiligheid brengen van eigen personeel.

Speciale operaties		
speciale verkenningen	directe actie	andere taken
<ul style="list-style-type: none"> • verkenning van terrein en infrastructuur • verkenning van vijand 	<ul style="list-style-type: none"> • opsporen en uitschakelen personeel • vernietigen/saboteren van kritieke doelen 	<ul style="list-style-type: none"> • CSAR • opleiden en uitrusten van verzetseenheden in vijandelijk gebied

2007. **Speciale verkenningen** strekken zich doorgaans uit over grote afstanden diep in vijandelijk gebied. Deze lange-afstandsverkenningen (*long-range reconnaissance patrols*, LRRP's) stellen een commandant in staat gegevens te verzamelen die met conventionele tactische verkenningmiddelen niet verkregen kunnen worden. Daarom vormen deze verkenningen een essentiële aanvulling op andere verzamelorganen van het operationele niveau, vooral wanneer die gevoelig zijn voor weers- en terreïnvloeden, camouflage en andere beschermings- en misleidingsmaatregelen van de vijand. Een belangrijk voordeel daarbij is dat de op deze wijze verkregen gegevens actueel en zeer betrouwbaar zijn.

- **Verkenning van terrein en infrastructuur.** Deze verkenning richt zich op een bepaald gebied, om daarin gegevens over de terreïncodities en infrastructuur. Er wordt een onderscheid gemaakt in gebiedsverkenning en objectverkenning. In sommige gevallen kan de gebiedsverkenning zich ook richten op de meteorologische, hydrografische of geologische aspecten van een gebied.

Speciale verkenningen.

Foto: Mediacentrum KL

- **Verkenning van de vijand.** Deze verkenningen kunnen zich richten op opstellingen, stellingen, installaties, commandoposten, verbindingscentra, enz. Bijzondere vormen van verkenning zijn doelopsporing en zogenaamde *post-strike* verkenningen (het vaststellen van de effectiviteit van de doelbestrijding). Verkenningen van de vijand kunnen worden gevolgd door directe actie.

2008. **Directe actie.** Met directe actie worden korte aanvallen - in de vorm van overvallen op voor de vijand van groot belang zijnde installaties of eenheden bedoeld. Deze zijn gericht op het vernielen of vermeesteren van een specifiek object, of op het uitschakelen, vermeesteren of gevangen nemen van specifiek materieel of personeel. Een exfiltratie maakt doorgaans planmatig deel uit van de uitvoering. Ook doelaanwijzing met speciale apparatuur voor eindgeleide munities wordt tot directe actie gerekend.

2009. **Andere taken** zijn *Combat search and rescue* en het opleiden van verzetseenheden in vijandelijk gebied.

Combat search and rescue is het in veiligheid brengen van eigen personeel of zeer belangrijk materieel dat in handen van de vijand dreigt te vallen of al gevallen is. Met name speciale eenheden en bemanningsleden van neergehaalde vliegtuigen lopen een groot risico in handen van de vijand te vallen. *Combat search and rescue*-operaties zijn niet alleen van belang vanwege het eigen moreel, maar zeker ook om te voorkomen dat de vijand mogelijkheden voor propaganda in handen krijgt. Vanwege de vereiste snelheid bij de uitvoering vinden ze veelal plaats in samenwerking met andere eenheden, bijvoorbeeld helikoptereenheden, en luchtsteun.

Directe actie.

Foto: Mediacentrum KL

2010. **Organisatie.** De omvang van eenheden die optreden in door de vijand bezet gebied zal afhankelijk zijn van de opdracht. Doorgaans zullen deze eenheden zijn samengesteld uit speciale eenheden, eventueel aangevuld met voor de opdracht relevante specialismen. Aan het personeel worden bijzondere eisen gesteld op het gebied van fysieke gesteldheid en uitrusting. Zo zal het personeel niet alleen goed getraind moeten zijn in overlevingstechnieken, maar zal het ook moeten weten om te gaan met wapens en andere uitrusting van de vijand. Bovendien zal een grondige kennis van de taal, cultuur en geografie van het inzetgebied een groot voordeel zijn.

Sectie 3 - Planning

2011. **Grondbeginselen.** De grondbeginselen van militair optreden gelden voor speciale operaties evenzeer als voor andere operaties. De toepassing ervan zal echter niet in alle gevallen dezelfde zijn. Speciale operaties worden door de omgeving waarin zij worden uitgevoerd, meer beïnvloed door niet-militaire factoren dan andere operaties. De volgende grondbeginselen hebben daarom de nadruk.

- **Verrassing.** De planning van een speciale operatie is altijd een integraal onderdeel van een operatieplan. De planningscel van een staf moet ervoor zorgen dat de inzet van speciale eenheden alleen bekend is bij die staffunctionarissen die bij de uitvoering worden betrokken, zoals een 'stafofficier speciale operaties'. Operationele veiligheid moet voorkomen dat het plan vroegtijdig bekend wordt, waardoor verrassing verloren gaat.
- **Doelgerichtheid.** De beperkte mogelijkheden tot speciale operaties, zoals de beperkte hoeveelheid ter beschikking staande speciale eenheden en de vele randvoorwaarden, betekenen dat speciale operaties alleen worden gericht op hoogwaardige doelen. Speciale operaties zijn met name bruikbaar in het beginstadium van een campagne of operatie. Na verloop van tijd kan hun betekenis echter afnemen, waardoor een permanente toetsing van speciale operaties noodzakelijk blijft.

2012. **Aansturing.** De planning van speciale operaties vindt plaats op het operationele of tactische niveau. Soms zijn er politiek-strategische invloeden bij deze planning. De uitvoering vindt bijna altijd plaats op het technische niveau. De afstand tussen beide niveaus én het mogelijke breukvlak waarop de uitvoering plaatsvindt, vereisen dat tussen het aansturende en uitvoerende niveau permanente interactie plaatsvindt.

Sectie 4 - Uitvoering

2013. **Overwegingen voor inzet.** Verstedelijkte gebieden lijken op het eerste gezicht zeer geschikt voor het uitvoeren van speciale operaties, omdat een optreden in dergelijke bevolkingscentra de ondersteuning van de operatie kan vereenvoudigen. Men moet zich echter realiseren dat een operatie in een dergelijke omgeving grote gevolgen kan hebben voor de plaatselijke bevolking. Het is voor de vijand immers veel gemakkelijker een dicht bevolkt gebied af te sluiten en de bevolking tot medewerking te dwingen dan in een landelijke omgeving het geval is.

2014. Speciale operaties moeten worden **gecoördineerd** met de eenheden in wier gebied van belangstelling de acties worden uitgevoerd. Daarnaast dient ook gecoördineerd te worden met eenheden die in de toekomst op enigerlei wijze verantwoordelijk worden voor het gebied waar de acties plaatsvinden. Het initiatief tot coördinatie dient daarbij steeds uit te gaan van de eenheden die de speciale operatie uitvoeren.

2015. De **vereiste voorbereidingstijd** is een belangrijke planningsfactor. De troepen die in vijandelijk gebied worden ontplooid, hebben tijd nodig om hun inzetgebied te bereiken en om zich ter plaatse voor te bereiden. Dit is mede afhankelijk van de vraag om de troepen zijn ach-

Het inzetten van speciale troepen.

Foto: Mediacentrum KL

tergebleven (*stay behind*), zijn geïnfiltrerd, zijn ingevlogen of hun inzetgebied over zee hebben bereikt. Wanneer de speciale operatie wordt uitgevoerd in combinatie met, of in steun van een grote operatie, dient deze voorbereidingstijd mede in overweging te worden genomen.

2016. De planning dient altijd te voorzien in de fase van terugkeer naar eigen eenheden. Dit kan plaatsvinden op de volgende manieren:

- de troepen keren zelfstandig terug naar het eigen gebied en maken daarbij gebruik van ontsnappingsroutes
- de eenheid maakt na de uitvoering contact met eigen troepen in het gebied waar de speciale operatie is uitgevoerd
- de eenheid wordt geëvacueerd door de lucht of over zee

2017. De **uitvoering** bestaat uit de volgende zes fasen:

- a. opbouw van de commandovoeringsstructuur
- b. opbouw en beveiliging van het basisgebied
- c. infiltratie of achterblijven in het inzetgebied
- d. uitvoeren van de opdracht
- e. terugkeer
- f. afwikkeling

Sectie 5 - Functies van militair optreden

Commandovoering

2018. Speciale operaties moeten worden uitgevoerd in coördinatie met de eenheden, in wier gebied van verantwoordelijkheid of belangstelling de uitvoering plaats vindt. De eisen van operationele veiligheid beperken echter de informatieverstrekking en het uitbrengen van liaison.

2019. Wanneer een **speciale operatie op zeer grote diepte** wordt uitgevoerd, kan het wenselijk zijn een hoger dan het direct betrokken niveau de speciale operatie te laten leiden en coördineren. Wanneer meer dan één eenheid in dit gebied optreedt, kan het noodzakelijk zijn coördinerende instructies uit te geven of zelfs een coördinerende commandopost te installeren. Deze commandopost kan permanent of slechts voor een specifieke missie worden gecreëerd.

2020. Radioverbindingen en satellietcommunicatie zijn essentieel voor de commandovoering van speciale operaties. Wanneer radioverbindingen worden gebruikt, zijn beveiligingsmaatregelen noodzakelijk om opsporing te vermijden.

Inlichtingen

2021. Speciale operaties dragen veelal direct bij in het bereiken van de **operationele doelstelling**. Speciale eenheden beschikken over een geringe tactische mobiliteit. Deze kenmerken stellen bijzondere eisen aan de inlichtingenbehoefte van speciale eenheden. Het inzetgebied moet met zorg worden gekozen en de inlichtingenvoorbereiding daarvan moet met prioriteit plaatsvinden. Alle beschikbare inlichtingen moeten ter beschikking worden gesteld.

2022. Het **belang van speciale operaties** vereist uiterste nauwkeurigheid bij het bepalen van het doel of de doelen. Toegang tot de inlichtingenbronnen op de hoogste niveaus is hiervoor een voorwaarde. Deze behoefte kan op zich leiden tot nadere verkenningen, die het risico van compromittering inhouden. Zorgvuldige afstemming is noodzakelijk.

Manoeuvre

2023. Op de vijand gerichte opdrachten beginnen met een infiltratie of met ‘achterblijven’. Een infiltratie is mogelijk over zee, door de lucht of over het land. Welk transportmiddel zal worden gekozen, is afhankelijk van de beschikbaarheid, de meteorologische omstandigheden en de toestand van de vijand. Met name verplaatsingen door de lucht en over zee vereisen veel coördinatie. In deze gevallen dient het plan te worden gesteund door een eventualiteitenplan.

2024. Het ‘achterblijven’ gebeurt alleen in de initiële fase van de verdediging of de vertraging. Bij de voorbereiding is het dan mogelijk om de verzorgingssteun vooraf zo te regelen dat de operatie gedurende langere tijd kan worden uitgevoerd.

De exfiltratie kan op dezelfde manieren worden uitgevoerd als de infiltratie. Ook hier geldt weer dat voor een verplaatsing door de lucht en over zee coördinatiemaatregelen nodig zijn, die het planningsproces complexer zullen maken.

Vuursteun

2025. Speciale eenheden voeren hun opdracht zo onopgemerkt mogelijk uit. Dit betekent dat zij in de regel geen vuursteun krijgen, omdat dit de opdracht in gevaar kan brengen.

2026. Wanneer de speciale operatie bestaat uit het voorzien in **eindgeleiding van precisie-aanvallen**, dient vooraf een nauwkeurige technische afstemming plaats te vinden met de vuursteuneenheden.

Bescherming

2027. Door de aard van speciale operaties hebben de uitvoerende eenheden **weinig bescherming**. Hun bescherming ontlene zij met name aan het heimelijk karakter van hun optreden. Speciale operaties vergen daarom aparte maatregelen op het gebied van operationele veiligheid.

Verzorging

2028. Speciale operaties worden diep in vijandelijk gebied uitgevoerd, waardoor verzorgingsactiviteiten bemoeilijkt worden. Bovendien bestaat het risico dat het heimelijk karakter van de operatie wordt geschaad. De verzorging van speciale operaties vergt daarom bijzondere maatregelen.

Soms zullen de uitvoerende eenheden verstoken zijn van aanvullende verzorging; zij moeten dan terugvallen op hun initiële uitrusting en op wat zij in vijandelijk gebied kunnen bemachtigen.

Begrippen-, woorden- en afkortingenlijst

1. In deze lijst is een aantal in deze publicatie gebruikte begrippen omschreven. Tevens worden daarbij de Engelse (NAVO) en Duitse vertaling en de bijbehorende afkortingen vermeld. De omschrijving van in deze lijst opgenomen begrippen prevaleert boven de omschrijving die in VS 2-7200, Militair woordenboek, 4e druk wordt gegeven.
2. De vertaling van de begrippen is primair gebaseerd op:
AAP-6, NATO *Glossary of Terms and Definitions*, 1995
HDV 100/900, *Führungsbegriffe*, april 1997 (*Entwurf*)
Daarnaast is nog een aantal andere officiële publicaties gebruikt, zoals het Amerikaanse voorschrift FM 100-5, *Operations*, de Britse voorschriften ADP-1, *Operations* en adp-2, *Command* en de Duitse opleidingsinstructie *Truppenführung/Gefecht*.
3. Bij de in de verschillende talen gebruikte begripsomschrijving treden nuanceverschillen op, waardoor een één op één vertaling eigenlijk niet gerechtvaardigd is. Toch is in veel gevallen een woord opgenomen dat de gegeven begripsomschrijving zo dicht mogelijk benadert. Dit is in de tekst aangegeven met (±). Soms wordt het verschil toegelicht. Indien een ‘-’ is opgenomen, geeft dit aan dat er in de officiële publicaties geen equivalente term voorhanden is.

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
aansluitingspunt <i>Een bij voorkeur in het terrein herkenbaar punt op een vakgrens waar neveneenheden hun ontplooiing op elkaar afstemmen.</i>	aslpt	co-ordinating point	-	Anschlusspunkt	AnschlPkt
aanval <i>Het algemene begrip voor de aanduiding van het offensief; het aanvallend gevecht en de aanvallende gevechtsactie.</i>	av	attack	atk	Angriff	Angr
aanval na voorbereiding <i>Een aanval waarbij de vijand wordt aangegrepen met een goed voorbereide en gecoördineerde inzet van manoeuvre en vuursteun. Zie ook gelegenheidsaanval.</i>	-	deliberate attack	-	Angriff nach Vorbereitung	-
aanvallend gevecht <i>De gevechtvorm waarin vijandelijke strijdkrachten verslagen worden en/of gebied vermeesterd wordt.</i>	av gev	offensive operation	-	Angriff (±)	Angr
aanvalsdoel <i>Een zo mogelijk herkenbaar terreindeel waarvan de vermeestering is opgedragen (terrein-georiënteerd aanvalsdoel) of een vijandelijke eenheid waarvan de vernietiging of ten minste neutralisatie is opgedragen (vijand-georiënteerd aanvalsdoel).</i>	avdoel	objective	obj	Angriffsziel	Obj
aanvalsrichting <i>De algemene richting waarin de manoeuvre naar het aanvalsdoel moet worden uitgevoerd.</i>	avrg	axis of advance	-	Angriffsachse	-
aanvalsvak <i>Een in de breedte door vakgrenzen bepaald gebied waarbinnen een eenheid het aanvallend gevecht voert.</i>	avvak	zone of attack	-	-	-
aanvangspunt <i>Een duidelijk herkenbaar punt waar de verplaatsing van een (mars)colonne begint en de colonnecommandant de (mars)colonne onder bevel krijgt.</i>	apt	start point	SP	Ablaufpunkt	AblPkt
aanvoerlijnen <i>De routes over zee, land en door de lucht, waarlangs de bevoorrading en de aanvoer van versterkingen plaatsvinden vanuit het eigen land naar de gevechtszone.</i>	-	lines of communication	LOC	Verbindungslijnen	-
achtergebied <i>De algemene term voor het gebied achter ingezette troepen.</i>	-	rear area	-	rückwärtige Gebiete	-
achtergebiedsoperatie <i>De operatie, veelal in het achtergebied, gericht op het verzekeren van de eigen vrijheid van handelen.</i>	-	rear operation	-	Operationen im rückwärtigen Gebiet	-
achterhoede <i>Het deel van de troepen, dat tijdens een tactische verplaatsing tot taak heeft de hoofdmacht in de rug te vrijwaren voor (hernieuwd) gevechtscontact.</i>	-	rear guard	-	Nachhut	-
achterste deel van de gevechtszone rückwärtige Kampfzone	-	-	rear combat zone	-	RCZ
achtervolging <i>Een offensieve gevechtshandeling waarbij de vijand die tracht die te ontkomen, wordt aangegrepen om buiten gevecht te stellen.</i>	-	pursuit	-	Verfolgung	-
achterwaartse doorschrijding <i>Het in het verdragend of verdedigend gevecht achterwaarts verplaatsen van een eenheid door het gebied van andere eigen troepen die daarbij het gevechtscontact overdragen.</i>	aw doors	rearward passage of lines	-	Aufnahme	Aufn
administrative control <i>Een nader vast te stellen bevoegdheid over eenheden op het gebied van verzorging, zoals personeelsbeheer, personeelszorg, bevoorrading en diensten.</i>	ADMINCON	administrative control	ADMINCON	-	-
afgelastingscriteria <i>Criteria om een luchtlandings-, luchtmobiele of luchtmechaniseerde operatie af te gelasten, nadat deze is ingezet.</i>	-	abort criteria	-	-	-
afgrendelen <i>De al dan niet planmatige inzet van een of meer eenheden om doorgebroken of binnengedrongen vijand de toegang tot een bepaald terreindeel, en daarmee zijn voortgang, te ontzeggen.</i>	-	block (in de nabijoperatie) interdict (in de diepte)	--	abriegeln	abr

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
aflossing	aflo	relief	rel	Ablösung	Ablö
<i>De vervanging van een in gevechtscontact zijnde eenheid door een andere eenheid, al dan niet van dezelfde grootte of samenstelling.</i>					
aflossing door achterwaartse doorschrijding	-	relief by rearward passage of lines	-	Ablösung durch Aufnahme	-
aflossing door voorwaartse doorschrijding	-	relief by forward passage of lines	-	Ablösung durch Angriff	-
aflossing ter plaatse	-	relief in place	rel	Ablösung in der Stellung	-
afwachtingsgebied	afwageb	assembly area (bij rivier-overgang; waiting area)	AA	Verfügungsraum	VfgR
<i>Een gebied waarin (een deel van) gevechtsgereede troepen of beladen voertuigen verblijven in afwachting van het bevel tot uitvoering of voortzetting van de opdracht.</i>					
airspace control	ASC	airspace control	ASC	Luftraumordnung	-
<i>Het geheel van maatregelen en procedures die de operationele effectiviteit vergroten, door het bevorderen van een veilig, efficiënt en flexibel gebruik van het luchtruim boven het gevechtsveld.</i>					
algemene steun	as	general support	GS	-	-
<i>Steunverlening in de vorm van een opdracht aan een eenheid om het hogere bevelschelon waarbij deze eenheid is ingedeeld, in zijn geheel te steunen, zonder wijziging in de bestaande bevelsverhoudingen.</i>					
bescherming	-	force protection	-	-	-
<i>Het geheel van maatregelen gericht op het behoud van het eigen militair vermogen.</i>					
besluitvorming	-	decision making	-	Planung	-
<i>Het planningsproces, waarin het optreden van een eenheid wordt bepaald. Dit geschiedt door een logisch en ordelijk onderzoek van alle factoren die van invloed zijn op de uitvoering van de opdracht.</i>					
bestrijdingsgebied	bestrgeb	engagement area	EA	-	-
<i>Een gebied waarin vijandelijke doelen met geconcentreerd vuur kunnen worden bestreden.</i>					
beveiligen	bev	secure (±)	-	sichern	-
<i>Het nemen van maatregelen ter bescherming van een andere eenheid, gebied of object, met als doel:</i>					
<ul style="list-style-type: none"> • de eenheid, het object of het gebied te vrijwaren voor (verrassend) vijandelijk optreden of de effecten daarvan, spionage, sabotage, subversieve activiteiten en terrorisme. • de commandant tijd en ruimte te verschaffen voor het voorbereiden en uitvoeren van zijn (geplande) tegenmaatregelen. 					
beveiligende strijdmacht	bsm	covering force	CF	-	-
<i>Een deel van een formatie dat voorziet in beveiliging voor het gros van de formatie, door verkenning, aanval, verdediging, vertraging of een combinatie hiervan. Van toepassing in het aanvallend, verdedigend en vertragend gevecht.</i>					
beveiligingslijn	bevlv	-	-	Sicherungslinie	SL
<i>Een lijn waarin beveiligende elementen worden uitgebracht ter beveiliging van een eenheid of object. Deze lijn ligt op een zodanige plaats dat de vijand wordt gedwongen het gevecht aan te gaan.</i>					
bevelvoering	-	command and control (±)	C2	Führung (±)	Fü
<i>Het proces waarmee de commandant, hierbij geassisteerd door zijn staf, de activiteiten van de aan hem toebedeelde en eventueel steunende troepen organiseert.</i>					
bevoorrading	bevo	supply	-	Nachschub	Nsch
<i>Het ontvangen, in voorraad houden, distribueren en ter beschikking stellen van goederen.</i>					
bewaken	bew	monitor, survey (±)	-	überwachen (±)	übW
<i>Het systematisch en onafgebroken toezicht houden op en waarnemen van een gebied, object, personeel of materieel teneinde gegevens te verkrijgen, te waarschuwen of te alarmeren.</i>					

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
bruggenhoofd	-	bridgehead	-	Brückenkopf (alleen voor een rivierovergang)	-
<i>Een terreindeel in vijandelijk of door de vijand bedreigd gebied, dat vermeesterd en bezet moet worden om landingen, een oversteek of een doorbraak mogelijk te maken en tevens voldoende manoeuvreer ruimte biedt voor voortzetting van de operatie.</i>					
CIMIC-activiteiten	-	CIMIC activities	-	-	-
<i>Activiteiten gericht op het verkrijgen van operationele voordelen voor de eenheid, het vergroten van de veiligheid van het eigen personeel en het tot stand brengen van vertrouwen bij de bevolking.</i>					
civil-militair operatiecentrum	CMOC	civil-military operations centre	CMOC	-	-
<i>Een coördinatiecentrum waarin een commandant het optreden van eigen troepen, civiele instanties, internationale organisaties en niet-gouvernementele organisaties coördineert.</i>					
civil-militaire samenwerking	-	civil-military co-operation	CIMIC Zivil-Militärischen Zusammenarbeit		ZMZ
<i>De samenwerking met de nationale civiele en militaire autoriteiten en bevolking van het gebied waar wordt opgetreden. Ook de samenwerking met niet-gouvernementele en/of internationale agentschappen, organisaties en autoriteiten die in dit gebied werkzaam zijn, wordt onder civil-militaire samenwerking geschaard.</i>					
commandant luchtmobiele operatie	-	airmobile force commander	-	-	-
<i>De commandant die de algehele verantwoordelijkheid heeft voor de planning en uitvoering van een luchtmobiele operatie.</i>					
commandant luchtoperatie	-	aviation mission controller	-	-	-
<i>De functionaris die bij een luchtmobiele operatie verantwoordelijk is voor de controle over de luchtcomponent.</i>					
commandopost	cp	command post (NATO en US) headquarters (UK)	CP HQ	Gefechtsstand	GefStd
<i>Een positie te velde van waaruit commandant en staf hun activiteiten ontplooiën.</i>					
commandovoering	cov	command and control (±)	C2	Führung (±)	Fü
<i>Het leiden en besturen van een militaire organisatie om haar doelstelling te realiseren. Commandovoering bestaat uit de elementen besluitvorming, leiding geven en bevelvoering.</i>					
commandovoeringsoperatie	covop	command and control warfare	c2w	-	-
<i>Het gebruik van alle militaire middelen om de capaciteit van de vijandelijke commandovoering te neutraliseren, terwijl gelijktijdig de eigen commandovoeringscapaciteit wordt beschermd.</i>					
commandovoeringssteun	covsteun	-	-	Führungsunterstützung	FU
commandovoeringssysteem	covsys	command and control system	-	Führungssystem	FüSys
<i>Een geïntegreerd systeem, bestaand uit doctrine, procedures, organisatiestructuur, personeel, apparatuur, infrastructuur en communicatiemiddelen, dat tijdens de juiste gegevens beschikbaar stelt aan commandanten op alle niveaus, teneinde hen in staat te stellen hun activiteiten te plannen, te leiden en te controleren.</i>					
consolidatie	-	consolidation	-	-	-
<i>Het organiseren en versterken van een vermeesterd aanvalsdoel.</i>					
contactpunt	cpt	contact point	-	-	-
<i>Een herkenbaar punt in het terrein, waar twee of meer eenheden met elkaar contact maken.</i>					
controlepunt	contrpt	check point	CP	Kontrollpunkt (rivierovergang) Durchlaufpunkt (verplaatsingen) Geländezahlen (overig)	
<i>Een vooraf vastgesteld, herkenbaar punt in het terrein dat dient als hulpmiddel bij de bevelvoering.</i>					

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
coördinatielij	coordln	phase line report line	PL RL	Durchlauflinie Meldelinie	DL ML
<i>Een in het terrein herkenbare lijn die de commandant de gelegenheid biedt verplaatsingen of gevechten/gevechtsacties van zijn ondercommandanten te controleren en op elkaar af te stemmen.</i>					
corridor	-	-	-	Enge	-
<i>Een terreincompartiment lopend in dezelfde richting als de as van de beweging.</i>					
dag D	-	D-Day	-	-	-
<i>De vastgestelde dag waarop een operatie begint.</i>					
defilé	-	-	-	-	-
<i>Een corridor, die onvoldoende ruimte biedt voor volledige ontplooiing.</i>					
demonstratie	-	demonstration	-	Scheinangriff	-
<i>Een aanval of een manoeuvre om de vijand te misleiden, zonder daarbij het gevecht aan te gaan.</i>					
diepe operatie	-	deep operation	-	Operationen in der Tiefe	-
<i>De operatie die diep in vijandelijk gebied wordt uitgevoerd, om de vijandelijke commandovoerings- en voortzettingcapaciteit te beperken, bepaalde middelen te vernietigen of de bewegingen van de vijand te vertragen.</i>					
directe bevoorrading	-	direct delivery	-	Zuführung	-
<i>Bevoorrading waarbij de goederen door de verzorgende eenheid worden afgeleverd bij de ontvangende eenheid.</i>					
directe steun	ds	direct support	DS	Unmittelbare Feuerunterstützung (vuursteun) vorgeschobene Versorgung (gevechtsverzorgingssteun)	UF
<i>De opdracht om een specifiek benoemde formatie of eenheid met voorrang te steunen.</i>					
dispositie	-	disposition	-	Dislozierung	-
<i>De verdeling van middelen in een gebied, aangegeven door de exacte locatie van de naastlagere commandopost en de ontplooiing van de eenheden onder bevel van de naastlagere eenheid.</i>					
doctrine	-	doctrine	-	-	-
<i>De formele uitdrukking van het militaire denken, geldig voor een bepaalde tijd. Doctrine beschrijft de aard en kenmerken van het huidige en het toekomstige militair optreden, de wijze van voorbereiding op dat optreden in vredetijd en de methoden om militaire operaties in crisis- en oorlogstijd met succes af te ronden.</i>					
doelaanwijzing	-	targeting	-	-	-
<i>Het selecteren van hoogwaardige doelen en het vaststellen van de wijze waarop deze bestreden worden.</i>					
doelbestrijdingsproces	-	targeting process	-	-	-
<i>Het cyclische proces, waarbij doelen worden geïdentificeerd en geselecteerd, het doel wordt bestreden en het bestrijdingseffect wordt vastgesteld.</i>					
doelopsporing	-	target acquisition	-	Zielaufklärung	-
<i>Activiteiten gericht op het verwerven van doelinlichtingen.</i>					
doorbreking	-	penetration	-	Angriff gegen die Front (±)	-
<i>Een aanval waarbij door de verdediging wordt gedrongen en het vijandelijke verdedigingssysteem wordt ontwricht.</i>					
doorschrijding	doors	passage of lines	-	Aufnahme (achterwaarts) Ablösung durch Angriff (voorwaarts)	-
<i>De verplaatsing van een eenheid door het gebied van een andere eenheid onder het gelijktijdig overnemen of overdragen van het gevechtscontact.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
doorschrijdingspunt	dsp	-	-	-	-
<i>Een zo mogelijk duidelijk herkenbaar punt in het terrein waar (in gevecht zijnde) troepen de eigen linie binnenkomen dan wel verlaten.</i>					
echelon	ech	echelon	-	1 Ebene (bevelsniveau) 2 Staffel (groepering in de diepte)	-
<i>1 Een aanduiding van een bevelsniveau.</i>					
<i>2 Een deel van een in de diepte gegroepeerde eenheid, waaraan een specifieke taak is toegewezen.</i>					
eenheid	ehd	unit	-	Teileinheit (peloton en groep), Einheit (compagnie), Verband (bataljon)	-
<i>Generieke aanduiding voor elke samenstelling van personeel en materieel.</i>					
elektronische oorlogvoering	eoV	electronic warfare	EW	elektronische Kampfführung	eloKa
<i>De handelingen waarbij elektromagnetische energie wordt aangewend om het gebruik van het elektromagnetisch spectrum door de vijand te bepalen, uit te buiten, te beperken of te verhinderen en de handelingen om zelf het elektromagnetisch spectrum met succes te kunnen blijven gebruiken.</i>					
elektronische verkenning	-	electronic intelligence	ELINT	elektronische Aufklärung	eloAufkl
<i>Het deelgebied van de elektronische oorlogvoering dat bestaat uit het opsporen, het interpreteren, het localiseren en het registreren en analyseren van uitgestraalde elektromagnetische energie met het doel te beschikken over een verzameling gegevens ten behoeve van het besluitvormingsproces.</i>					
essentiële inlichtingenbehoefte	-	priority intelligence requirements critical intelligence requirements (US)	PIR CIR	-	-
<i>Het deel van de inlichtingenbehoefte, waarvan de commandant heeft aangegeven dat de beantwoording van doorslaggevend belang is voor de planning.</i>					
etappegebied	etappegeb	communications zone	COMMZ	Verbindungszone	-
<i>Het achterste deel van het operatietoneel (achter, maar zo dicht mogelijk bij de gevechtszone).</i>					
exfiltratie	-	evasion (±)	-	-	-
<i>Een heimelijke verplaatsing binnen vijandelijk gebied die erop gericht is dit gebied te verlaten en contact met eigen troepen te maken.</i>					
extractie	-	-	-	-	-
<i>Activiteit gericht op het ophalen van een eenheid uit vijandelijk gebied.</i>					
fase	-	phase	-	Phase	-
<i>Een naar tijd en ruimte begrensde deel van een actie.</i>					
faseren	-	-	-	-	-
<i>Het indelen in fasen van de aanval, waarbij aan het einde van een fase bepaalde kenmerken in gevechtshandelingen (formatie, richting, groepering of wijze van optreden) veranderen.</i>					
fasering	-	-	-	-	-
<i>Een eventueel gebruikte indeling van de manoeuvre in volgtijdelijke delen (fasen). Een fase is een gevechtsperiode, aan het einde waarvan bepaalde kenmerken in de gevechtshandelingen (formatie, richting, samenstelling of wijze van optreden) veranderen.</i>					
formatie	-	1. major unit- 2. formation (UK)	Großverband	-	-
<i>1. De aanduiding voor een eenheid van brigade niveau en hoger</i>					
<i>2. Een geografische schikking van eenheden, voertuigen of personen.</i>					
forward arming and refueling point	FARP	forward arming and refuelling point	FARP	-	-
<i>Geïmproviseerde en tijdelijke positie waar helikopters van brandstof en/of munitie worden voorzien.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
forward operating base	fob	forward operating base	FOB	-	-
<i>Een gebied dat gelegen is in de vakken van de voorbrigades, van waaruit een luchtmobiele of een luchtgemechaniseerde operatie naar vijandelijk gebied wordt uitgevoerd.</i>					
framework nation	-	framework nation	-	-	-
<i>Organisatievorm van een multinationale troepenmacht, waarbij één land de basisorganisatie levert en andere landen deze aanvullen.</i>					
frontale aanval	-	frontal attack	-	Angriff gegen die Front (±)	-
<i>Een aanval die wordt gericht op het front van de vijand over nagenoeg de volle breedte.</i>					
full command	FULCOM	full command	FULCOM	-	-
<i>De militaire bevoegdheid en de verantwoordelijkheid om orders te geven aan ondergeschikten. Het omvat alle aspecten van militaire operaties en bestaat alleen in nationaal verband.</i>					
gastlandsteun	-	host nation support	HNS	Leistungen des Gastlandes	-
<i>Civiele en militaire steun die door een gastland wordt verleend aan geallieerde strijdkrachten die verblijven op, of op doorreis zijn door het gebied van het gastland.</i>					
gebied met hindernisbeperkingen	-	barrier restricted area	BRA	sperr- und bombletfreier Raum (±)	-
<i>Gebied waarin het gebruik van hindernissen pas na coördinatie is toegestaan.</i>					
gebied van belangstelling	-	area of interest	-	Interessenbereich	-
<i>Het gebied waarover een commandant informatie nodig heeft voor de planning van zijn verdere optreden.</i>					
gebied van inlichtingen-verantwoordelijkheid	-	area of intelligence responsibility	-	-	-
<i>Een aan een commandant toegewezen gebied waarin hij verantwoordelijk is voor het verzamelen van gegevens, voor zover zijn middelen hem dat mogelijk maken.</i>					
gebied van invloed	-	area of influence	-	-	-
<i>Het gebied waarin een commandant in staat is het verloop van het gevecht te beïnvloeden door de inzet van wapensystemen die onder zijn bevelen staan.</i>					
gebied van verantwoordelijkheid	-	area of responsibility	AOR	Verantwortungsbereich	-
<i>Het gebied waarover de verantwoordelijkheid is toegekend aan een commandant; deze verantwoordelijkheid omvat het treffen van maatregelen voor de beveiliging, de ruimtelijke ordening en de gevechtsverkeersleiding, ook ten aanzien van eenheden die niet onder zijn bevel staan.</i>					
gebiedscommandant	gebc	area commander	-	-	-
<i>De commandant die, in het kader van de ruimtelijke ordening, verantwoordelijk is voor een bepaald gebied. Hij is bevoegd aan alle eenheden en troepen in zijn gebied van verantwoordelijkheid aanwijzingen te geven over in te nemen locaties, beveiliging en verplaatsingen.</i>					
gebiedsverdediging	gebverd	area defence	-	-	-
<i>Een manoeuvrevorm van het verdedigend gevecht waarbij een binnendringende aanvalleur geleidelijk wordt verslagen door vuurkracht vanuit onderling verband houdende, in de breedte en diepte gegroepede verdedigende opstellingen, gecombineerd met aanvallende acties en geconcentreerde vuursteun.</i>					
gebruikende eenheid	-	-	-	verbrauchende Truppenteile	VTT
<i>Een eenheid die een eigen materieeladministratie voert of ten behoeve waarvan een eigen materieeladministratie wordt gevoerd.</i>					
gelegenheidsaanval	-	hasty attack	-	-	-
<i>Een aanval waarin snelheid centraal staat om een gunstige gelegenheid uit te buiten.</i>					
gelegenheidsovergang	-	hasty crossing	-	-	-
<i>Een rivierovergang die snel en zo mogelijk verrassend in één doorgaande beweging wordt uitgevoerd.</i>					
geneeskundige verzorging	gnk vzg	medical support	-	sanitätsdienstliche Versorgung	sandst Vers
<i>Alle handelingen die betrekking hebben op geneeskundige zorg, afvoer en verpleging.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
gevecht	gev	battle (US: 1. generieke term 2. op divisieniveau en hoger), engagement (US: beneden divisieniveau)	-	Gefecht	Gef
<i>Het geheel van gevechtsacties en de daarmee onmiddellijk verband houdende verplaatsingen, ontworpen en uitgevoerd door een formatie, ter bereiking van een bepaald doel of ter uitvoering van een bepaalde opdracht.</i>					
gevechtsactie	gevactie	engagement (±)	-	Kampfhandlung (±)	-
<i>Het vechtend optreden van een eenheid ter grootte van een bataljon of een deel daarvan.</i>					
gevechtseenheid	gevehd	combat force	-	-	-
<i>Een algemene aanduiding voor eenheden die de vijand opsporen en gebruik maken van vuur met directe richting en beweging om de vijand aan te grijpen.</i>					
gevechtskracht	-	combat power	-	Kampfkraft	-
<i>Het vermogen van een eenheid tot het voeren van een gevechtsactie of gevecht.</i>					
gevechtsoperatie	gevop	combat operation	-	Kampf	-
<i>Alle militaire operaties waarbij tenminste één van de strijdende partijen niet instemt met de inzet van de troepen en de doelstelling hoofdzakelijk wordt bereikt door het voeren van gevechten.</i>					
gevechtsorganisatie	gevorg	task organisation	-	Truppeneinteilung	-
<i>De organisatie waarin de bevelslijn van organieke eenheden wordt verbroken om de meest optimale samenstelling voor een bepaalde operatie te verkrijgen.</i>					
gevechtsstaf	gevst	Rover-group	-	bewegliche Befehlsstelle	-
<i>Grond- of luchtbeweeglijk middel, waarmee een formatiecommandant, los van zijn vooruitgeschoven commandopost voor korte tijd inzicht in het terrein verwerft of persoonlijk zijn invloed op de troepen te laten gelden.</i>					
gevechtssteuneenheid	gevsteunhd	combat support force	-	-	-
<i>Een eenheid die steun levert aan gevechtseenheden, in de vorm van vuursteun of andere operationele steun.</i>					
gevechtsveld	gevveld	battlefield (UK) battlespace (±) (US)	-	Gefechtsfeld	-
<i>Het gebied waarin de gevechten plaats (kunnen) vinden, ingegrepen het luchtruim voor zover de landstrijdkrachten het nodig hebben voor hun operatie en het elektromagnetisch spectrum.</i>					
gevechtsveldinterdictie	-	battlefield air interdiction	BAI	Abriegelung des Gefechtsfeldes	-
<i>Een tussen land- en luchtmacht afgestemde luchtoperatie tegen gronddoelen, hoofdzakelijk reserves in de diepte en andere vijandelijke eenheden die op korte termijn invloed zullen hebben op de nabijoperatie.</i>					
gevechtsverkenning	gevverk	combat reconnaissance	-	Gefechtsaufklärung	GefAufkl
<i>Een verkenning met het doel de commandant van een bataljon of lagere eenheid kort voor of tijdens een gevechtsactie gegevens te verschaffen voor de uitvoering van zijn gevechtstaak.</i>					
gevechtsverzorgingssteun	gevvzgstun	combat service support	CSS	Einsatzunterstützung	EU
<i>Het proces gericht op de instandhouding van eenheden voorafgaande aan, tijdens en na operaties.</i>					
gevechtsverzorgingssteun eenheid	gevvzg steunhd	combat service support troop	-	Versorgungsdienste	VersDst
<i>Een eenheid die gevechtsverzorgingssteun levert.</i>					
gevechtsvorm	gevvorm	type of combat	-	Gefechtsart	-
gevechtszone	gevvzone	combat zone	CZ	Kampfzone	KpfZone
1. Algemene term voor het gebied dat gevechtseenheden nodig hebben voor het uitvoeren van hun operaties (AAP-6).					
2. Het in front niet-begrensde deel van het operatietoneel dat achterwaarts aansluit op het etappegebied (HDV 100/900).					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
geweldsinstructies	-	rules of engagement	ROE	-	-
gezamenlijke operatie	-	joint operation	-	teilstreitkraftübergreifende Operation	-
<i>Een geïntegreerde militaire operatie die samen met andere krijgsmachtdelen wordt uitgevoerd.</i>					
gezamenlijke troepencommandant	-	joint forces commander	JFC	-	-
grendelopstelling	-	blocking position	-	-	-
<i>Een opstelling, in één richting voorbereid, om de vijandelijke voortgang in een bepaalde richting te beletten.</i>					
groepering	-	order of battle	ORBAT	Gefechtsgliederung	GefGldg
<i>De rangschikking en bundeling van de beschikbare troepen en middelen in organisatorisch verband en hun verdeling op het gevechtveld.</i>					
grote operatie	-	major operation	-	Schlacht	-
<i>Een gecoördineerd ontwerp van een serie achtereenvolgende of simultaan uit te voeren gevechten of andere militaire acties, om een operationele doelstelling te bereiken. In tegenstelling tot een campagne wordt de grote operatie geleid door de commandant van één krijgsmachtdeel en is de inzet van middelen van dat krijgsmachtdeel dominant (LDP I).</i>					
hindernis	hind	obstacle	-	Hindernis (verzamelbegrip voor natuurlijke en kunstmatige hindernissen)	-
<i>Een terreingesteldheid, terreinvoorwerp of constructie, van natuurlijke aard of kunstmatig aangebracht, uitgebreid of gewijzigd, waardoor troepenbewegingen worden gestopt, belemmerd, vertraagd of van richting veranderd.</i>					
hindernisgordel	-	barrier	-	-	-
<i>Een onderling samenhangende en aaneengesloten reeks hindernissen, met het doel vijandelijk optreden tegen te gaan, te belemmeren of te beïnvloeden.</i>					
hindernissenstelsel	-	-	-	-	-
<i>Een aantal tactisch samenhangende, in de diepte geëcheloneerde hindernisgordels.</i>					
hoofdaanval	hoofdav	main attack	-	-	-
<i>De aanval gericht op de vermeerstering van het opgedragen aanvalsdoel.</i>					
hoofdaanvoerweg	haw	main supply route	-	Versorgungsstrasse	VersStr
<i>Een primair voor verzorgingsvervoer bestemde route in het operatiegebied.</i>					
hoofdmacht	-	main force	-	-	-
<i>Het gros van de aan een operatiegevecht deelnemende troepen.</i>					
inbraak	-	breaking-in	-	Einbruch	-
<i>Fase in de aanval, waarin een vijandelijke opstelling wordt binnengedrongen.</i>					
indirecte bevoorrading	-	collection	-	Abholung	-
<i>De wijze van bevoorrading waarbij de goederen door de ontvangende eenheid worden afgehaald bij de verzorgende eenheid.</i>					
infiltratie	-	infiltration	-	einsickern	-
<i>Het zo onopgemerkt mogelijk binnendringen en zich verplaatsen in door de vijand niet volledig beheerst gebied.</i>					
informatiebehoefte	-	information requirements	-	-	-
<i>De totale behoefte aan gegevens en over de vijand, het weer en het terrein.</i>					
inleidende gevechtsactie	-	-	-	Vorausangriff	-
inlichtingen	inln	intelligence	-	Nachrichten	-
<i>Het product van het verwerken van gegevens over vreemde mogendheden, (potentieel) vijandelijke strijdkrachten en over geografische gebieden waarin wordt of moet worden opgetreden.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
inlichtingencyclus	-	intelligence cycle	-	-	-
<i>Het cyclisch proces bestaande uit activiteiten om te voorzien in de inlichtingenbehoefte van de commandant en zijn staf en van hogere, neven- en lagere commandanten.</i>					
inlichtingvoorbereiding van de operatie	ivo	intelligence preparation of the battlefield	IPB	-	-
<i>Het systematisch en permanent proces, waarin de dreigings- en omgevingsfactoren worden geanalyseerd ten behoeve van het operationele besluitvormingsproces (FM 34-130).</i>					
instandhouding	-	maintenance	-	Instandsetzung	-
<i>Een deelproces van het materieellogistieke proces dat het geheel van steeds terugkerende activiteiten omvat en noodzakelijk is om de materiële middelen in inzetbare toestand te houden of te brengen.</i>					
instandhoudingsverklaring	-	sustainability statement	-	-	-
<i>Een verklaring waarin de deelnemers aan een multinationale operatie vastleggen hoe de logistieke inspanningen worden verdeeld.</i>					
interdictie	-	interdiction	-	-	-
<i>Acties om de vijand te verstoren, te misleiden, te vertragen of te vernietigen, voordat hij invloed kan uitoefenen op de eigen troepen (FM 100-5)</i>					
inter-operabiliteit	-	inter-operability	-	Interoperabilität	-
<i>1. Het vermogen van systemen, eenheden of strijdkrachten om diensten te verlenen aan en te ontvangen van andere strijdkrachten en de op deze wijze uitgewisselde diensten zo te gebruiken dat zij in staat zijn op effectieve wijze samen te werken (AAP-6).</i>					
<i>2. De capaciteit/mogelijkheid van systemen, eenheden en strijdkrachten om samen te werken met een gemeenschappelijke uitvoering van de opdracht als doel (HDV 100900).</i>					
inzetgebied	-	-	-	-	-
<i>Het gebied waarin een luchtmobiele operatie of een luchtlandingsoperatie plaatsvindt.</i>					
joint air attack team	JAAT	joint air attack team	JAAT	-	-
<i>Een combinatie van gevechts- en verkenningshelikopters, veldartillerie en luchtnabijsteun om gezamenlijk hoogwaardige doelen aan te grijpen (FM 71-100).</i>					
kanaliseren	-	-	-	-	-
<i>Het door middel van hindernissen, troepen, vuur en/of opstellingen dwingen van de vijandelijk naar een voor het eigen optreden gunstig terreindeel.</i>					
kernvragen	-	-	-	-	-
<i>Vragen aan inlichtingenbronnen die antwoord geven op de essentiële inlichtingenbehoefte.</i>					
laterale route	-	lateral route	-	-	-
<i>Een route die in algemene zin evenwijdig loopt aan de voorste lijn eigen troepen.</i>					
lead nation	-	lead nation	-	-	-
<i>Organisatievorm van een multinationale troepenmacht, waarbij één land leidend is en de staf hoofdzakelijk wordt bemand door personeel uit dat land.</i>					
liaison	ls	liaison	-	Verbindung	Vbdg
<i>Contact of communicatie, onderhouden tussen (militaire) eenheden om wederzijds begrip, eenheid van inspanning en doelgerichtheid te verzekeren.</i>					
luchtaanvalsop treden	-	air assault	-	-	-
<i>Offensieve inzet van luchtmobiele eenheden met een relatief kleine grondcomponent en een relatief grote helikoptercomponent.</i>					
luchtbruggenhoofd	-	airhead	-	-	-
<i>Het in het kader van een luchtlandingsoperatie te vermeesteren en te bezetten gebied, dat de permanente aanvoer van troepen, materieel en voorraden en de afvoer van gewonden mogelijk maakt.</i>					
luchtheerschappij	-	air supremacy	-	Luftherrschaft	-
<i>Situatie waarin de vijandelijke luchtmobiele strijdkrachten in een groot deel van het operatietoneel gedurende langere tijd niet in staat zijn afbreuk te doen aan de eigen land-, zee- en luchtoperaties.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
luchtnabijbeveiliging	-	all arms air defence	-	Fliegerabwehr	FlgAbw
<i>Actieve en passieve maatregelen met eigen middelen voor de beveiliging van de eenheid tegen vijandelijke luchtverkenningen en aanvallen vanuit de lucht.</i>					
luchtnabijsteun	-	close air support	CAS	Luftnahunterstützung	-
<i>Luchtoperaties in het kader van de nabijoperatie tegen vijandelijke doelen in de directe omgeving van eigen troepen.</i>					
luchtoverwicht	-	air superiority	-	Luftüberlegenheit	-
<i>Plaatselijke en/of tijdelijke situatie, waarin eigen luchtmachtkrachten het luchtruim domineren.</i>					
luchtverdediging	-	air defence	AD	Luftverteidigung	-
<i>Alle maatregelen die de effectiviteit van vijandelijke luchtmachtkrachten reduceren.</i>					
machtiging weggebruik	-	movement credit	-	Marschkredit	MarschKred
<i>De door de gebiedscommandant verleende machtiging om bepaalde routes gedurende een vastgestelde periode voor een verplaatsing te gebruiken.</i>					
manoeuvre	man	manoeuvre	-	-	-
<i>Ontplooiing van troepen op het gevechtsweld door met beweging en vuur een positie te bereiken, die voordelig is ten opzichte van de vijand.</i>					
marscolonne	marscol	march column	-	Marschkolonne	Marschkol
<i>Een onder eenhoofdsgeleiding en met onderling verband verplaatsende eenheid of taakgroep.</i>					
marseenheid	marsehd	-	-	-	-
<i>Kleinste deel van een marscolonne of marsserie, bestaande uit niet meer dan vijftieng voertuigen.</i>					
marsroute	-	route	-	Marschstrasse	-
<i>Een voorgeschreven weg tussen de plaats van vertrek en de plaats van bestemming.</i>					
marsserie	-	march serial	-	Marschgruppe	MarschGrp
<i>Een deel van een marscolonne, samengesteld uit een of meer marseenheden.</i>					
marsvak	-	-	-	-	-
<i>Een terreinstrook waarin een commandant zijn marsroutes kan kiezen.</i>					
misleiding	-	deception	-	Täuschung	-
<i>Het geheel van maatregelen waardoor een situatie wordt voorgewend die erop is gericht de vijand ertoe te bewegen te handelen op een voor hem ongunstige wijze.</i>					
misleidingsaanval	-	feint	-	Täuschungsangriff	-
<i>Een aanval met als doel het afleiden van de aandacht van de vijand door met hem het gevecht buiten het zwaartepunt aan te gaan.</i>					
mobiele verdediging	-	mobile defence	-	-	-
<i>Een manoeuvrevorm van het verdedigend gevecht die erop gericht is de aanvaller met een sterke tegenaanvalsmacht in één gevecht te verslaan, nadat men hem aanvankelijk het weerstandsgebied heeft laten binnendringen. De nadruk ligt hierbij meer op het uitschakelen van de vijandelijke gevechtskracht, dan op het behoud of hernemen van terrein.</i>					
momentum	-	momentum	-	-	-
<i>Het product van snelheid en stootkracht.</i>					
multinationale operatie	-	combined operation	-	gemeinsame Operationen	GemOp
<i>Een operatie waaraan tenminste twee landen deelnemen. In bondgenootschappelijk verband wordt ook wel gesproken van 'gecombineerde operaties'.</i>					
nabijbeveiliging	nabijbev	-	-	Sicherung (±)	-
<i>De beveiliging van de eigen eenheid met organieke middelen.</i>					
nabijoperatie	nabijop	close operation	-	unmittelbare Operationen	-
<i>De operatie in de voorste lijn eigen troepen die is gericht op het aangrijpen van de vijand met beweging, vuur en hindernissen.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
naderingsmars <i>Fase vanaf het begin van de aanval tot de inbraak.</i>	-	approach	-	Annahnung	-
no fire area <i>Een gebied waarin geen indirect vuur mag worden uitgebracht.</i>	nfa	no fire area	NFA	-	-
offensieve actie <i>Een generieke aanduiding voor elke aanvallende actie.</i>	-	-	-	-	-
offensieve luchtsteun <i>Luchtsteun ter directe ondersteuning van het tactisch optreden van landstrijdkrachten.</i>	-	offensive air support	OAS		
offensieve verkenning <i>Een offensieve actie met het doel de vijand te laten reageren en hem te verleiden tot het prijsgeven van locatie, sterkte, dispositie en intentie.</i>	-	reconnaissance in force	-	-	-
omsingelingsgebied <i>Het gebied waarin zich omsingelde troepen bevinden en waarin deze zich voorbereiden op vervolgooperaties.</i>	-	-	-	-	-
omtrekking <i>waarbij het zwaartepunt wordt gericht op aanvalsdoelen in de diepte, zodat de vijand in zijn zwaartepunt gedwongen wordt zijn weerstand op te geven.</i>	-	turning movement	-	Umfassung (±)	Een aanval
omvatting <i>Een aanval waarbij het zwaartepunt wordt gericht op de flank en/of de rug van de vijand.</i>	-	envelopment	-	Angriff in die Flanke Angriff in den Rücken	-
onderdrukking van vijandelijke luchtverdediging <i>De activiteit die de vijandelijke luchtverdediging neutraliseert, vernietigt of tijdelijk buiten gevecht stelt door een fysieke aanval en/of door elektronische oorlogvoering.</i>		suppression of enemy air defence	SEAD	Unterdrücken der feindlichen, bodengebundenen Luftverteidigung	-
onderhoud <i>Alle handelingen die aan en ten behoeve van goederen en materieel moeten worden verricht, om deze in gebruiksgereede staat te houden of te brengen.</i>	onh	maintenance	-	Materialerhaltung	MatErh
ontmoetingsgevecht <i>Een gevecht waarbij niet of niet volledig in gevechtsgereede groepering ontplooid eigen troepen bij verrassing in gevechtscontact raken met al dan niet in beweging zijnde en al dan niet ontplooid vijandelijke troepen.</i>	-	meeting engagement	-	Begegnungsgefecht	-
oorlogstoneel <i>Dat deel van het landoppervlak, de zee en het luchtruim dat op enigerlei wijze is betrokken bij oorlogshandelingen.</i>	-	theatre of war	-	Kriegsschauplatz	-
opdrachtgerichte commandovoering <i>Een vorm van commandovoering die onder meer uitgaat van decentralisatie van bevoegdheden voor de uitvoering van alle militaire operaties</i>	-	mission type tactics	-	Führen mit Auftrag	-
operatie <i>Militaire handelingen van eenheden tijdens de inzet, die in tijd en ruimte samenhangen en op een gemeenschappelijk doel zijn gericht.</i>	op	operation	OP	Operation	Op
operatiebevel <i>Een van kracht verklaard en uitgewerkt operatieplan.</i>	opbevel	operation order	OPORD	Operationsbefehl	OpBef
operatieplan <i>Een plan van de commandant voor de voorbereiding, uitvoering en/of beëindiging van een operatie.</i>	opplan	operation plan	OPPLAN	Operationsplan (brigadeniveau en hoger) Plan für den Einsatz (bataljonsniveau en lager)	OpPl PIEins

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
operatietoneel	optoneel	theatre of operations	-	-	-
<i>Deel van het oorlogstoneel, waar ter zee, te land of in de lucht met elkaar verband houdende en onderling gecoördineerde campagnes worden uitgevoerd.</i>					
operational command	OPCOM	Operational command	OPCOM	-	-
<i>De bevoegdheid van een commandant opdrachten en taken te geven, om eenheden te ontplooiën, om troepen anders te organiseren en om 'operational control' of 'tactical control' te delegeren.</i>					
operational control	OPCON	Operational control	OPCON	-	-
<i>De bevoegdheid om toegewezen troepen zo te sturen dat specifieke opdrachten en taken worden uitgevoerd. Deze opdrachten zijn beperkt in functie, plaats of tijd. De bevoegdheid houdt in dat de eenheden ontplooid mogen worden en dat 'tactical control' gedelegeerd mag worden.</i>					
operationele logistiek	op log	operational logistics	-	Einsatzunterstützung	EU
<i>Het proces gericht op de instandhouding van een ingezette eenheid, door de verzorging van het aanwezige materieel en de verzorging van het personeel met materiële middelen.</i>					
operationele personeelsverzorging op persvzg	-	-	-	personelle Unterstützung	-
<i>Het proces gericht op het op de vereiste sterkte houden van personeelsbestand en de verzorging van het personeel met overwegend niet-materiële middelen.</i>					
operationele veiligheid	-	operational security	OPSEC	-	-
<i>Het gebruik van actieve en passieve maatregelen om de vijand informatie over disposities, mogelijkheden en intenties van de eigen troepen te ontfangen.</i>					
opmars	-	advance-to-combat	-	-	-
<i>Een verplaatsing in de richting van de vijand om gevechtscontact tot stand te brengen en een marsdoel te bereiken.</i>					
oppikzone	-	pick-up zones	PUZ	-	-
<i>Terreindeel waar helikopters landen om personeel te laten instijgen.</i>					
opstelling	opst	position (UK) battle position (US)	-	Stellung	-
<i>Een samenhangend stelsel van vuurposities, zo gelegen dat het mogelijk is op gecoördineerde wijze vuur uit te brengen en/of een bepaald terrein te houden in eigen hand te houden.</i>					
overdracht van bevoegdheden	-	transfer of authority	TOA	-	-
overgangsgebied	ovggeb	crossing zone	-	Gewässerzone	-
<i>Terreinstrook, aan weerszijden van een rivier, die de formatiecommandant vastlegt om een gecoördineerde overgang over de rivier mogelijk te maken.</i>					
overlevingsvermogen	-	survivability	-	-	-
overnamelij	-	hand-over line	-	Aufnahmelinie	ANL
<i>Een coördinatielij, zo mogelijk herkenbaar in het terrein, waar de verantwoordelijkheid voor de gevechtsvoering overgaat van de ene op de andere eenheid.</i>					
oversteekplaats	-	crossing site	-	Übergangsstelle	-
<i>Plaats aan een rivier met een toe- en een afrit, waar troepen kunnen oversteken met boten, veren, een brug of door het doorwaden van de rivier.</i>					
overvaling	-	raid	-	-	-
<i>Een offensieve actie met als doel het vernietigen of in bezit nemen van een vijandelijk essentieel element of terrein om de vijand hierdoor te ontwrichten.</i>					
partieel bevel	-	fragmentation order	FRAGO	Einzelbefehl	-
<i>Een bevel dat opdrachten bevat van onmiddellijk belang voor een of meerdere ondercommandanten en waarin elementen van volledige bevelen achterwege blijven, voor zover deze:</i>					
<ul style="list-style-type: none"> • reeds bekend zijn; • nog niet direct van belang zijn. 					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
post-conflictooperatie	-	post-conflict operation	-	-	-
<i>Een operatie die direct volgt op een succesvolle gevechtsoperatie en die is gericht op het realiseren van de door de politieke leiding gewenste strategische eindsituatie.</i>					
psychologische operaties	psyops	psychological operations	PSYOPS	-	-
<i>Geplande activiteiten in tijd van vrede, crisis en oorlog, gericht op vijandelijke en neutrale partijen, teneinde hun houding en gedrag ten aanzien van politieke en militaire aangelegenheden te beïnvloeden.</i>					
reactietijd	-	-	-	-	-
<i>De tijd die nodig is om gevechtskracht tot gelding te brengen, bestaande uit de tijd om volledige inzetbaarheid te verkrijgen, te verplaatsen en te ontplooiën.</i>					
reserve	res	reserve	-	Reserve	-
<i>Eenheden die een commandant onder eigen controle houdt en pas inzet wanneer de situatie dit vereist om de operatie beslissend te beïnvloeden.</i>					
scheepsartilleriesteun	-	naval gunfire support	NGS	-	-
<i>Indirect vuur, afgegeven vanaf schepen ter ondersteuning van het gevecht van landstrijdkrachten.</i>					
standaard operatieprocedures	SOPS	standard operational procedures	SOP	-	-
<i>Instructies voor een bepaalde eenheid over aspecten van het optreden die zich lenen voor gestandaardiseerde procedures.</i>					
startcriteria	-	go-/no go criteria	-	-	-
<i>Criteria om een luchtlandings-, luchtmobiele of luchtgemechaniseerde operatie al dan niet in te zetten.</i>					
startlijn	sl	line of departure	LOD, LD	Ablauflinie	AL
<i>Een, bij voorkeur in het terrein herkenbare, lijn waarmee de afzonderlijke manoeuvres en de vuursteun bij het begin van de aanval op elkaar af worden gestemd.</i>					
steunpunt	-	strong point	-	-	-
<i>Een voorbereide en versterkte opstelling, gericht op het behoud van terrein, van waaruit naar alle zijden waarneming bestaat en zo nodig vuur kan worden uitgebracht.</i>					
stootkracht	-	-	-	Stosskraft	-
<i>Het product van mobiliteit, vuurkracht en bescherming.</i>					
taakgroep	taakgp	task force	TF	-	-
<i>Een tijdelijke groepering van eenheden die onder eenhoofdige leiding staat en is geformeerd om een specifieke operatie of opdracht uit te voeren.</i>					
tactical command	TACOM	Tactical command	TACOM	-	-
<i>De bevoegdheid om troepen taken op te dragen ter uitvoering van een opdracht, die door een andere (eventueel hogere) commandant is gegeven.</i>					
tactical control	TACON	Tactical control	TACON	-	-
<i>De gedetailleerde en - over het algemeen - plaatselijke leiding van verplaatsingen en manoeuvre, nodig om toegewezen opdrachten en taken te volbrengen.</i>					
tactisch belangrijk gebied	tacb geb	key terrain	-	-	-
<i>Het terreindeel, waarvan het nemen of het behoud een aanmerkelijk voordeel oplevert.</i>					
tactisch essentieel gebied	tacess geb	vital ground	-	Schlüsselgelände	-
<i>Het terrein in het toegewezen vak dat de laatste mogelijkheid biedt voor een verdediging.</i>					
tactische luchtverkenning	-	tactical air reconnaissance	TAR	-	-
<i>Verkenningen door luchstrijdkrachten om gegevens te verzamelen voor de landoperatie.</i>					
tegenaanval	tegenav	counter attack	-	Gegenangriff	-
<i>Een in het operatieplan al dan niet voorziene aanval met het doel de gevechtskracht van de aanvaller uit te schakelen, verloren gegaan terrein te herne-men of ingesloten eigen troepen te ontzetten.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
tegeenaanvalsmacht	-	striking force (UK) counter attack force (US)	-	-	-
<i>Het deel van de troepen in een mobiele verdediging, die specifiek zijn bestemd voor het uitvoeren van de tegeenaanval.</i>					
tegenstoot	tsto	-	-	Gegenstoss	-
<i>Een actie, meestal zonder voorbereiding, die op de lagere tactische niveaus op eigen initiatief wordt uitgevoerd wanneer zich een gelegenheid voordoet de vijand plaatselijk te verslaan of terug te dringen.</i>					
tegenverkenningsmaatregelen	-	counter reconnaissance	counterrecce	-	-
<i>Samenhangende maatregelen om te voorkomen dat de vijand in staat is gegevens te verwerven door grondverkenningen.</i>					
tegenvoorbereidingsaanval	-	spoiling attack	-	-	-
<i>Een offensieve actie met als doel een vijandelijke aanval ernstig te ontwrichten, door aan te vallen wanneer de vijand nog bezig is met zijn voorbereiding of ontplooiing.</i>					
tussengelegen aanvaldoel	-	intermediate objective	-	Zwischenziel	ZZ
<i>Een gebied, gelegen tussen startlijn en aanvaldoel, dat vermeesterd moet worden voordat het aanvaldoel genomen kan worden.</i>					
uitgangsgebied	-	forming-up place attack position	FUP	-	-
<i>Een gebied, gelegen aan eigen zijde van de startlijn, waarin de aanvalstroepen hun laatste voorbereidingen voor de aanval kunnen treffen.</i>					
uitmanoeuvreren	-	-	-	-	-
<i>Het voorkomen dat de vijand in staat is zijn militaire macht effectief te gebruiken door met troepen snel in zijn achtergebied door te dringen, zodat hij voor een voldongen feit wordt gesteld.</i>					
unmanned aerial vehicle	uav	unmanned aerial vehicle	UAV	-	-
<i>Onbemand vliegtuig, dat een voorgeprogrammeerde koers vliegt (drone) of tijdens de vlucht op afstand wordt bestuurd (remotely piloted vehicle).</i>					
uur F	-	F-Hour	-	-	-
<i>Het vastgestelde tijdstip waarop de eerste helikopters, die een luchtmobiele of luchtgemechaniseerde operatie uitvoeren, de voorste lijn eigen troepen passeren.</i>					
uur U	-	H-Hour	-	-	-
<i>Het vastgestelde tijdstip waarop een operatie begint.</i>					
vak	-	sector zone of action	-	Gefechtsstreifen	-
<i>Een zijwaarts en achterwaarts door vakgrenzen afgebakend gebied waarbinnen een eenheid of formatie tactisch optreedt en waarvoor deze gebiedsverantwoordelijk is.</i>					
vakgrens	-	boundary	-	Grenzen	-
<i>Een zo mogelijk in het terrein herkenbare lijn tussen twee vakken, die zijn vastgelegd op grond van de wijze waarop de commandant het gevecht wil voeren.</i>					
veiligheidslijn	vln	no fire line	NFL	-	-
<i>Een lijn, waarvan aan de eigen zijde alleen indirect vuur mag worden uitgebracht met toestemming van de commandant die de lijn heeft vastgesteld.</i>					
verdedigend gevecht	verd gev	defensive operations	-	Verteidigung (±)	Vtdg
<i>De gevechtsvorm, waarbij een vijandelijke aanval binnen het toegewezen gebied tot staan wordt gebracht onder het aan de vijand toebrengen van zodanige verliezen dat hij zijn aanvallend optreden niet kan voortzetten.</i>					
verdediging	verd	defence	def	Verteidigung	-
<i>Het algemene begrip voor de aanduiding van het defensief, het verdedigend gevecht en de verdedigende gevechtsactie.</i>					
verkeerscontrole	vkcontr	traffic control	-	-	-
<i>Controle, gericht op een constante doorstroming van het verkeer en op naleving van wettelijke en overige door bevoegde instanties uitgegeven voorschriften en bepalingen voor het wegverkeer.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
verkeersleiding	vkleiding	-	-	-	-
<i>Het voorbereiden, organiseren, coördineren en controleren van verplaatsingen in een bepaald gebied.</i>					
verkeersregeling	vkregeling	-	-	-	-
<i>Alle maatregelen die leiden tot een goede afwikkeling van het verkeer volgens de verkeersplannen.</i>					
<i>In enge zin: het daadwerkelijk op een punt aanwijzingen geven aan het verkeer door een persoon (verkeersregelaar) of door technische voorzieningen.</i>					
verkeersstaf	vkstaf	-	-	-	-
<i>Een aan een commandant toegevoegde staf, belast met verkeersleiding in zijn bevelsressort.</i>					
verkennen	verk	reconnaissance	RECCE	aufklären (<i>verkennen van vijand</i>) spähen (<i>daadwerkelijk verkennen op het laagste niveau</i>) erkunden (<i>verkennen van het terrein</i>)	aufkl
<i>Het visueel waarnemen of op andere wijze detecteren met het doel gegevens te verkrijgen over de vijand, dan wel gegevens te verkrijgen over terrein en weer.</i>					
verplaatsing	verpl	movement	-	Marsch	-
<i>Het veranderen van locatie van troepen, eenheden, inrichtingen, goederen, etc.</i>					
verspreidingspunt	vspt	release point	-	Auslaufpunkt	AuslaufPkt
<i>Een herkenbaar punt op de weg of in het terrein, waar de verplaatsing van een (mars)colonne en de bevelsbevoegdheid van de colonnecommandant als zodanig eindigt.</i>					
versterken	verst	reinforce	-	verstärken	-
<i>Tijdens het een operatie toevoegen van gevechtskracht aan een lager bevelsniveau.</i>					
vertragend gevecht	vertr gev	delaying operations	-	Verzögerung	Vzö
<i>De gevechtvorm waarbij onder vijandelijke druk ruimte wordt geruild tegen tijd door het vijandelijke momentum te reduceren en de vijand maximale verliezen toe te brengen, onder het behoud van de eigen vrijheid van handelen.</i>					
vertraging	vertr	delaying operation	-	Verzögerung	Vzö
<i>Het algemene begrip voor de aanduiding van het vertragend gevecht en de vertragende gevechtsactie.</i>					
vertragslijn	vertrln	delay line	-	Verzögerungslinie	VZL
<i>Een lijn om het vertragend gevecht te coördineren en te synchroniseren en waarin een tijdelijke verdediging gevoerd moet kunnen worden.</i>					
verzamelgebied	vzgeb	assembly area	AA	Verfügungsraum (±)	VfgR
<i>Een gebied waarin troepen worden ondergebracht om zich voor te bereiden op de komende operatie.</i>					
voorbereidende beschieting	voorb besch	preparation fire	-	Feuervorbereitung	-
<i>Een voorbereid en verrassend vuur, kort voor een aanval af te geven volgens een tevoren vastgesteld tijdschema, met als doel de gevechtskracht van de vijand zo aan te tasten, dat hij geen beslissende invloed meer kan uitoefenen op de inbraak.</i>					
voorhoede	-	advanced guard	-	Vorhut	-
<i>Het deel van de troepen dat op de marsroute in front wordt uitgezonden en het beveiligen van de hoofdmacht in front tot doel heeft.</i>					
vorste deel van de gevechtszone	-	forward combat zone	-	vordere Kampfzone	-
<i>Het gedeelte van de gevechtszone waar de legerkorpsen optreden.</i>					
vorste lijn van eigen troepen	vlet	forward line of own troops	FLOT	vordere Linie eigener Truppen	-
<i>Een lijn die de posities van eigen troepen op een bepaald moment aangeeft.</i>					
vorste rand van het weerstandsgebied	vrw	forward edge of the battle area	FEBA	vordere Rand der Verteidigung	vrV
<i>De voorste begrenzing van het weerstandsgebied, aangegeven door aansluitingspunten op de vakgrenzen en aan te passen aan de configuratie van het terrein.</i>					

BEGRIPPEN-, WOORDEN- EN AFKORTINGENLIJST

Nederlands	afk.	Engels (NAVO)	afk.	Duits	afk.
<i>omschrijving/definitie</i>					
voortuitgeschoven commandopost	vcp	forward headquarters (UK) tactical command post (US)	TACCP	vorgeschobener Gefechtsstand	-
<i>Beweglijke commandopost, van waaruit gedurende langere tijd het gevecht voorin geleid kan worden.</i>					
voortuitgeschoven opstellingen	-	forward position	-	Vorgeschobene Stellungen	-
<i>Opstellingen voor het weerstandsgebied van waaruit de brigadecommandant zijn gevecht beveiligd door een tijdelijke verdediging te voeren.</i>					
voorwaartse doorschrijding	vw doors	forward passage of lines	-	Ablösung durch Angriff	-
<i>Voorwaarts verplaatsen van een eenheid door het gebied van andere, in gevechtscontact zijnde troepen, waarbij dit gevechtscontact wordt overgenomen.</i>					
voorwaartse luchtwaarnemer	-	forward air controller	FAC	Fliegerleitoffizier	-
<i>Een functionaris die van een positie op de grond of vanuit de lucht de gevechtsvliegtuigen leidt bij de luchtmabijsteun.</i>					
vuurcoördinatielij	vucoordln	-	-	-	-
<i>Een coördinatielij, waarover geen effect van direct en indirect vuur mag plaatsvinden zonder voorafgaande coördinatie.</i>					
vuursteun	vust	fire support	-	Feuerunterstützung	-
<i>Het vermogen indirect vuur van grond- en zee strijdkrachten en vuur van luchtmacht strijdkrachten tot gelding te brengen om daarmee het militair vermogen van de vijand (tijdelijk) uit te schakelen.</i>					
vuursteuncoördinatielij	vustcoordln	fire support co-ordination line	FSCL	Koordinierungslinie für Feuerunterstützung	-
<i>Een zo mogelijk in het terrein herkenbare lijn, die wordt vastgesteld door de daartoe bevoegde commandant van de grond strijdkrachten na coördinatie met de air component commandant. Vuursteun aan eigen zijde van deze lijn moet worden gecoördineerd; vuursteun aan de andere zijde mag zonder voorafgaande coördinatie worden uitgevoerd.</i>					
waarschuwingsbevel	wabvl	warning order	-	Vorbefehl	-
<i>Een bevel dat ten doel heeft ondercommandanten op een zo vroeg mogelijk tijdstip op de hoogte te stellen van toekomstige opdrachten, zodat commandanten tijdig de nodige voorbereidingen kunnen treffen.</i>					
weerstandsgebied	wgeb	defence area	-	Verteidigungsraum	VgR
<i>Het gebied waarin een bataljon of formatie het beslissende verdedigend gevecht voert en dat zich uitstrekt van de voorste rand van het weerstandsgebied tot aan de achtergrens van de betrokken eenheid.</i>					
zuiveren	-	mop-up sweep	-	durchkämmen	-
<i>Het opsporen en uitschakelen van achtergebleven vijandelijke weerstanden, infiltranten en/of subversieve elementen.</i>					
zwaartepunt	zwpt	main effort	ME	Schwerpunkt	-
<i>De plaats waar het gros van de gevechtskracht wordt ingezet.</i>					

Index

a

aansluitingspunt	250
aanval	185
aanval na voorbereiding	187
aanvallend gevecht	151; 185
coördinatie	206
coördinatiemaatregelen	204
doelstellingen	185
manoeuvrevormen	194
plaats van de commandant	203
reserves	200
vakbreedtes	205
aanvalsdoel	204
aanvalsrichting	206
aanvalsvak	206
aanvangspunt	93
Aanvullende Protocollen	22; 135
achtergebiedsbeveiliging	175
achtergebiedsoperatie	173
achtergebiedsoperatie – schema	182
achtergrens	290
achterhoede	299
achterste deel van de gevechtszone	112
achtervolging	220
achterwaartse doorschrijding	312
achterwaartse rivierovergang	341
<i>acoustic intelligence</i>	51
ADMINCON	110
afbreken van het gevecht	325
afdeling	109
afgelastingscriteria	372; 393; 404
afgrendelen	243
aflossing	308
door achterwaartse doorschrijding	312
door voorwaartse doorschrijding	311
ter plaatse	309
afrondingsfase	13

afwachtingsgebied	206; 243
<i>airspace control</i>	68
algemene steun	III
algemene wapenstilstand	129
<i>all sources intelligence centre</i>	51
amfibische aanval	4II
amfibische operaties	II5; 4II
amfibische overvalling	4I2
amfibische taakgroep	4I2
amfibische terugtocht	4I2
b	
bataljon	109
batterij	109
beladingsplan	393
bergland	360
bescherming	62
besluitvorming	40
beveiligen	64
beveiligende strijdkmacht	232; 298
beveiliging	24; 63
beveiligingslijn	65; 250
bevelsdosis	66
bevelsrelaties	109
bevelvoering	40
bevoorrading	70
bevoorradingseenheden	72; 103
bewapende verkenningen	115
beweeglijk optreden	228
beweeglijke oorlogvoering	149
beweeglijkheid	27
bewegingsvrijheid	133
bezettingsmacht	134
bijzondere omstandigheden	156
bijzondere operaties	156
binden	32
bosgebieden	158
brigade	108
c	
capitulatie	130
CIMIC	86
CIMIC-activiteiten	86
civiel-militair operatiecentrum	138

civiel-militaire samenwerking	37; 86
<i>collection co-ordination and intelligence requirements management</i>	50
<i>combat air patrols</i>	398
<i>combat search and rescue</i>	115; 423
commandant luchtlanding	380
commandant luchtmobiele eenheden	395
commandant luchtoperatie	395
commandant luchttransport	380
commandovoering	37
commandovoeringsoperatie	37; 79
commandovoeringsproces	61
commandovoeringssteuneenheden	104
<i>communications intelligence</i>	51
compagnie	109
concentratie	24
conceptuele component	14
conditioneringsfase	373
consolidatie	203
consolidatiefase	337
contact maken met eigen eenheden	323
contactpunten	204
contra-inlichtingeneenheden	105
contra-psychologische operaties	63; 69
controlepunten	204
Conventies van Genève	20
coördinatielijnen	204
coördinatiemaatregelen	
aanvallend gevecht	204
andere krijgsmachtdelen	116
commandovoering	45
contact maken	324
luchtgemechaniseerd optreden	406
operationeel raamwerk	172
verdedigend gevecht	249
vertragend gevecht	290
vuursteun	62
<i>counter-air</i> -operatie	67
d	
decentralisatie	39
defensieve commandovoeringsoperatie	80
defensieve misleidingsmaatregelen	81
defensieve psychologische operaties	88
dekking	63

INDEX

dekkingstroepen	329
demonstratie	188
diepe manoeuvre	170
diepe operatie – schema	181
diepe vuurkracht	170
directe actie	421
directe steun	III
divisie	108
doctrine	14
doctrinepublicaties	13
doelbestrijdingscyclus	61
doelbestrijdingsproces	48; 62
doelgerichtheid	24; 119
doelopsporingsmiddelen	60
doorbreken van hindernissen	333
doorbreking	194
doorzichtigheid	133
e	
economisch gebruik van de middelen	25
eenheid	105
eenheid van inspanning	25; 119
eenheid-minus	106
eenvoud	25
einde van een gewapend conflict	129
<i>electronic intelligence</i>	51
elektronische beschermingsmaatregelen	64
elektronische oorlogsvoeringseenheden	102
elektronische oorlogvoering	80
elektronische verkenningen	80
eskadron	109
essentiële inlichtingenbehoefte	49
etappegebied	112
eventualiteitenplan	40
f	
FARP	399; 406
flankbeveiliging	299
flexibiliteit	26
formatie	105
<i>forward operating base</i>	405
frictie	25; 143
frontale aanval	194
FULCOM	109

functies van militair optreden	173; 37
fysieke component	14
g	
gebied van belangstelling	49
gebied van inlichtingenverantwoordelijkheid	49
gebied van invloed	112
gebied van verantwoordelijkheid	112
gebieden met hindernisbeperkingen	250
gebiedscommandant	46
gebiedsinterdictie	368
gebiedsverdediging	238
gebruikende eenheid	72
gelaagde luchtverdediging	67
gelegenheidsaanval	187
gelegenheidsdoorbreking	335
gelegenheidsovergang	335
geloofwaardigheid	26
gemechaniseerde brigade	108
gemengde eenheid	106
Geneefse Conventies	22
geneeskundige eenheden	73; 103
geneeskundige verzorging	71
genie-eenheden	73; 101
gepantserde eenheden	98
gevecht	143; 152
gevechtsactie	143
gevechtsdekkingen	64
gevechtshelikoptereenheden	99
gevechtsoperaties	13
gevechtsorganisatie	105
gevechtssteuneenheden	100
gevechtsveld	143
gevechtsveldinterdictie	61; 114
gevechtsverzorgingssteun	69
gevechtsverzorgingssteuneenheden	72; 102
gevechtsvormen	152
gevechtszone	112
geweldsinstructies	21
gezamenlijke operaties	113
<i>go/no go-criteria</i>	393
grendelopstelling	235
groep	109
groepering	109

groepering van gevechtseenheden	149
grondbeginselen	23
grondcomponent	397
grondgebonden FARP	408
h	
Haagse Landoorlogsverdrag	20
Handvest VN	20
hindernis	22; 333
hindernisgordel	333
hindernissen	252
hindernissenstelsel	333
hoofdmacht	300
<i>human intelligence</i>	51
Humanitair Oorlogsrecht	19; 20
i	
<i>imagery intelligence</i>	51
inbraak	199
infanteriebrigade	106
infiltratie	197
infrastructurele ondersteuning	71
initiatief	26
inlichtingen	48
inlichtingencyclus	49
inlichtingeneenheden	104
inlichtingenvoorbereiding van de operatie	48
instandhoudingsverklaring	124
interdictie	61
irregulier optreden	15
j	
<i>joint air attack team</i>	61; 388
<i>joint airborne task force</i>	379
k	
kerntaken	29
kernvragen	48
l	
landingscomponent	413
landingsplan	393
Landoorlogsreglement van 1907	135
lange-afstandsverkenningen	421

INDEX

legerkorps	108
legerkorpstroepen	108
legitimiteit	26
leiderschap	39
leiding geven	39
liaison	45; 204
lichte brigade	108
lichte infanterie	99
luchtaanvalsoptreden	385
luchtbeveiliging	63
luchtbruggenhoofd	371
luchtcomponent	397
luchtgemechaniseerde manoeuvre	403
luchtgemechaniseerde operaties	401
luchtgemechaniseerde overvalling	403
luchtlandingsoperaties	367
luchtlandingsovervalling	368
luchtmobiele brigade	106
luchtmobiele FARP	409
luchtmobiele operaties	385
luchtnabijsteun	61; 114
luchtoverwicht	114
luchtverdediging	66
sensoren	67
luchtverdedigingscluster	67
luchtverdedigingseenheden	101
luchtverdedigingssystemen	67
m	
manoeuvre	53; 148
manoeuvrevormen	
aanvallend gevecht	194
verdedigend gevecht	238
vertragend gevecht	279
marine-eenheden	115
maritieme component	412
marscolonne	92
marsdiscipline	94
marsdoel	300
marseenheid	92
marsroute	92; 300
marsserie	92
marsvak	92
materiële dienstverlening	71

mentale component	I4
mijnenvelden	334
doorbreken	342
militair vermogen	I4
militaire politie	I42
militaire politie-eenheden	I05
minimaal gebruik van geweld	I34
misleiden	32
misleiding	8I; I69
misleidingsaanval	I88
misleidingsoperatie	38
mobiele verdediging	238
mobiliteit	27
mortieren	60; 99; I00
mortieropsporingsradars	I40
MP-eenheden	I05; I4I
multinationaal optreden	II8
multinationale operaties	II3; II8
n	
nabijbeveiliging	64
nabijoperatie	I49
nabijoperatie - schema	I8I
naderingsmars	I98
Nationaal Commando	72
<i>National Support Command</i>	72
<i>naval cruise missile support</i>	II5
<i>naval gunfire support</i>	II5
NAVO-verdrag	20
nbc-beschermingsgraad	66
nbc-verdediging	63; 65
Neutraliseren	55
niet-oorlogsoperaties	I5
<i>no fire area</i>	62
o	
oerwoud	355
offensief handelen	27
offensieve commandovoeringsoperatie	79
offensieve luchtsteun	60
offensieve misleidingsmaatregelen	8I
offensieve psychologische operaties	88
offensieve verkenning	I89
omsingeling	264

INDEX

omtrekking	195
omvatting	194
onderdrukken	56
onderhoud	71
onderhoudseenheden	74; 104
onderkomens	64
ontmoetingsgevecht	185; 304
ontsmettingsplaatsen	67
ontwrichten	149
oogmerk	41
oord	162
oorlogsoperaties	15
oorlogstoneel	112
OPCOM	112
OPCON	112
opdrachtgerichte commandovoering	39
operatiebevel	42
operatieconcept	41
operatieplan	42; 139
operatietoneel	113
operationele logistiek	71
operationele personeelsverzorging	72
operationele veiligheid	64; 66; 81
opmars	297
opstelling	235
optreden	
bij extreme koude	346
in bergland	360
in oerwouden	355
in overgangssituaties	297
in polderland	358
in woestijngebieden	350
organieke eenheid	107
overgangsoperatie	132
overgangspan	137; 340
overgangssituaties	297
overnamelij	290; 317
overschrijden van een waterhindernis	337
overvalling	189
P	
pantserbrigade	110
pantserinfanteriebrigade	110
pantserinfanterie-eenheden	102

partiële bevelen	41
personeelsaanvullingseenheden	102
personeelsbeheer	71
personeelszorg	71
plan voor de luchtmobiele verplaatsing	393
plan voor de ruimtelijke ordening	47
plan voor het verzamelgebied	393
polderland	358
post-conflictoperatie	129
<i>post-strike</i> verkenningen	422
preëemptieve inzet	147
psychologische operaties	37; 80; 88
PSYOPS	88
r	
raketsystemen	60
<i>recce-pull</i>	207
<i>reconnaissance-pull</i>	149
regulier optreden	15
reguliere gevechtsoperaties	143
reorganiseren	203
reserves	156
aanvallend gevecht	200
verdedigend gevecht	237
vertragend gevecht	295; 328
riviercommando	338
rivierovergang	337
ruimtelijke ordening	46
s	
samenhang in de operatie	156
samenhang in het vijandelijk optreden	147
scheepsartilleriesteun	61
scheepsgeschut	111
<i>signal intelligence</i>	51
slaan	32
speciale eenheden	99
speciale operaties	420
speciale verkenningen	421
spreiding	63
staakt-het-vuren	127
stafeenheden	104
standaard operatieprocedures	41
startlijn	204; 206

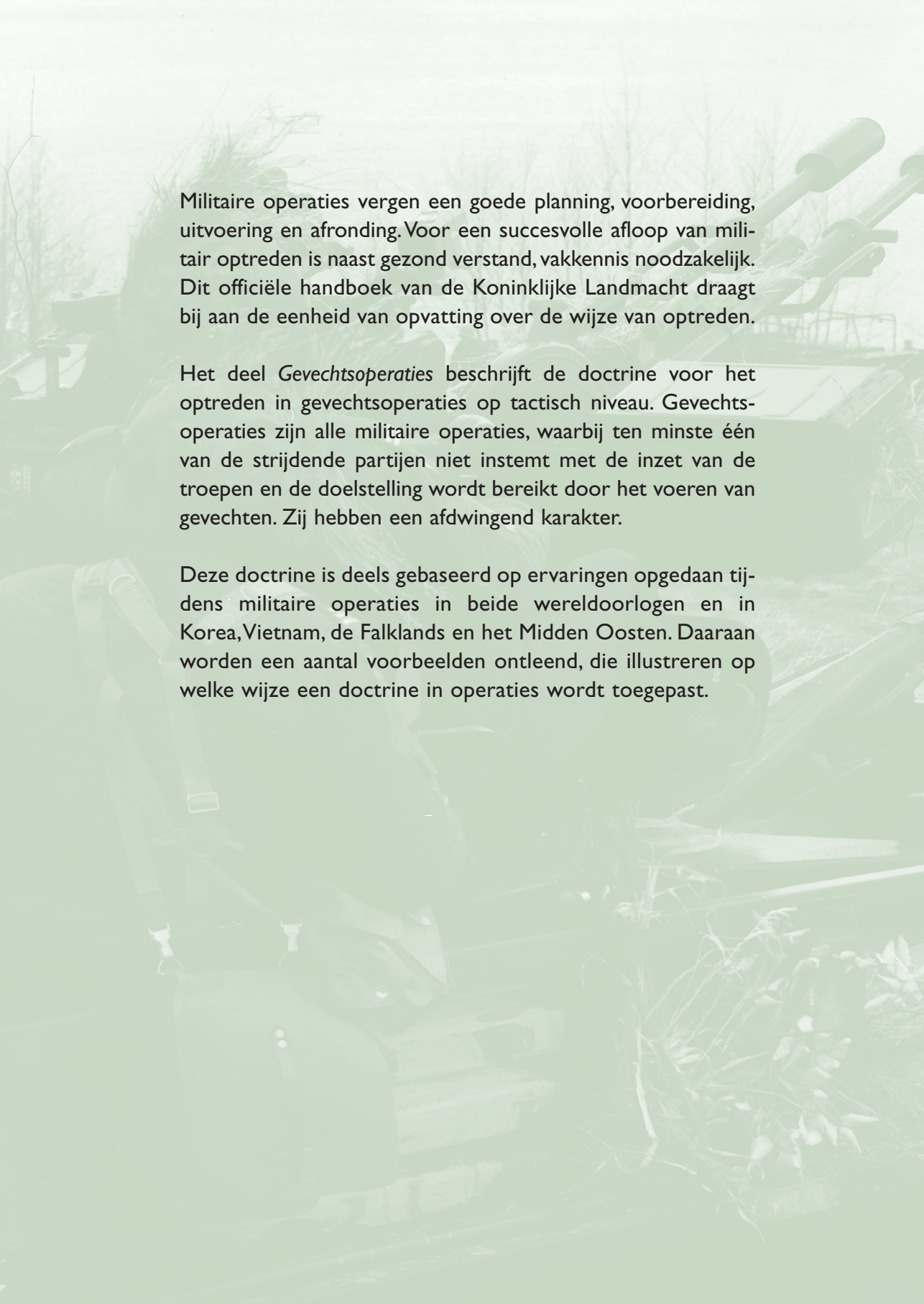
INDEX

startpunt	204
steunpunt	235
steunrelaties	III
stormovergang	337
strijdende factie	22
synchroniseren	330
t	
taakgroep	105
TACOM	110
TACON	110
<i>tactical air control party</i>	116
tactisch essentieel gebied.	226
tactische luchtmacht	101
tactische luchtverkenning	112
tankeenheden	98
team	109
tegenaanval	188; 236; 244
tegenaanvalsmacht	238
tegenstoot	237
tegenverkenningsmaatregelen	232; 234
tegenvoorbereidingsaanval	188
tempo	148
tempoverlies	154
ter plaatse	
terroristische aanvallen	22
tijd- en ruimtefactoren	153
transporteenheden	73; 103
tussengelegen aanvalsdoel	204; 206
u	
UAV-eenheden	102
uitbouwfase	337
uitgangsgebied	204; 206
uitmanoeuvreren	147
v	
vak	112
vakbreedtes	
aanvallend gevecht	205
verdedigend gevecht	249
vertragend gevecht	289
vakgrens	206; 249
veiligheidslijn	62

Veiligheidsraad	20
verbindingen	45
verbindingseenheden	104
verdedigend gevecht	153; 225
coördinatiemaatregelen	249
manoeuvrevormen	238
reserves	237
vakbreedtes	249
Verdrag van Genève	135
Verenigde Naties	20
verkeerscontrole	96
verkeersleiding	94
verkeersleidingsorganen	105
verkeersleidingsorganisatie	301
verkeersstaf	94
verkenningseenheden	99; 203; 223
verminderd zicht	162
vernielingen	22
verplaatsing	91
verplaatsingen	71
verplaatsingsoperaties door de lucht	386
verplaatsingsplan	94
verrassing	27; 149
verspreidingspunt	94
verstedelijkte gebieden	161
versterken	243
versterkte eenheid	106
verticale omvatting	390
verdragend gevecht	152; 271
coördinatiemaatregelen	290
manoeuvrevormen	279
relaties met verdedigend gevecht	348
reserves	295; 328
vakbreedtes	289
vertragslijn	290
vervolgoperatie	131
verzamelgebied	204
verzamelorganen	29; 48
verzoek om inlichtingen	50
verzorgingssysteem	72
vijandelijke bedoeling	22
vijandelijke daad	21
vinden	29
voorbataljon	233

INDEX

voorbereide doorbreking	335
voorbereide overgang	335
voorbereidingsfase	13
voorhoede	95; 298
vorste deel van de gevechtszone	112
vorste rand van het weerstandsgebied	249
voortzetting van de aanval	199
voortgeschoven opstellingen	233; 256
voorwaartse doorschrijding	311
vredeondersteunende operatie	136
vredeverdrag	129
vrijheid van handelen	26
vuurcoördinatielij	62
vuurkracht	148
vuurmondsystemen	60
vuursteun	54
coördinatiemaatregelen	62
effect op de vijand	54
taken	54
vuursteuncoördinatielij	62
vuursteuneenheden	100
vuursteunplanning	251
vuursteunsysteem	59
ondersteunende systemen	60
w	
waarschuwingsbevel	41
wapenstilstand	129
wederzijds respect	43; 135
wederzijds vertrouwen	43
weer en terrein	158
weerstandsgebied	227
wegverplaatsingen	37
woestijn	350
z	
zelfverdediging	21
zwaartepunt	40; 156

Militaire operaties vergen een goede planning, voorbereiding, uitvoering en afronding. Voor een succesvolle afloop van militair optreden is naast gezond verstand, vakkennis noodzakelijk. Dit officiële handboek van de Koninklijke Landmacht draagt bij aan de eenheid van opvatting over de wijze van optreden.

Het deel *Gevechtsoperaties* beschrijft de doctrine voor het optreden in gevechtsoperaties op tactisch niveau. Gevechtsoperaties zijn alle militaire operaties, waarbij ten minste één van de strijdende partijen niet instemt met de inzet van de troepen en de doelstelling wordt bereikt door het voeren van gevechten. Zij hebben een afdwingend karakter.

Deze doctrine is deels gebaseerd op ervaringen opgedaan tijdens militaire operaties in beide wereldoorlogen en in Korea, Vietnam, de Falklands en het Midden Oosten. Daaraan worden een aantal voorbeelden ontleend, die illustreren op welke wijze een doctrine in operaties wordt toegepast.